1895. 13. 90.

*

KALENDARZ LEKARSKI

KRAKOWSKI

NA ROK

1895.

Na wezwanie Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego

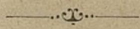
ułożył

Dr Jan Raczyński.

W KRAKOWIE,
NAKŁADEM KSIĘGARNI S. A. KRZYŻANOWSKIEGO.
1895.

SPIS RZECZY.

W KRAKOWIE,

W DRUKARNI „CZASU“ FR. KLUCZYCKIEGO I SPÓŁKI

pod zarządem Józefa Łakocińskiego.

Styczeń. Janwar.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 W.	**Nowy Rok.** Mieczysława	20	Ihnatia jep. mucz.
2 S.	Makarego i Martyn.	21	Julianyi mucz.
3 C.	Daniela m. i Genowefy p.	22	Anastazyia mucz.
4 P.	Tytusa i Eugeniusza ☽	23	Muczen. 10 w Kry.
5 S.	Emiliana p. i Telesfora	24	*Wigil. do Rożdest.*
6 N.	**1 po Boż. Nar. Trzech Króli**	25	**N. Rożdest. Chryst.**
7 P.	Juliana i Lucyana mm.	26	**Sobor Pr. Bohor.**
8 W.	Seweryna i Maksyma b.	27	**Stefana mucz.**
9 S.	Marcyanny panny m.	28	20 tysiacz. Muczen.
10 C.	Wilhelma b. i Jana Dobr.	29	14 tysiacz. ubit. Mład.
11 P.	Higiniusza b. i Leonc. ◎	30	Anysyi prepod.
12 S.	Honoraty i Arkadyusza	31	Mełanyi Rymianki
13 N.	**1 po 3 Kr.** Hilarego bisk.	1	**Janwar. N. 1 p. R. Obr. Hos.**
14 P.	Feliksa męcz.	2	Sylwestra papy Rym.
15 W.	Pawła 1 pust. i Maura	3	Małachia proroka
16 S.	Marcellego p. i Ottona w.	4	Sobor 70 apost.
17 C.	Antoniego op. wyzn. ☾	5	*Wig. do Bohojawlenia*
18 P.	Kat. ś. Piotra w Rz.	6	**Bohojawłenye Hospod.**
19 S.	Ferdynanda w. i Henryka	7	Sobor S. Joanna
20 N.	**2 po 3 Kr.** *Imię Jezusa*	8	**N. 1 po B.** Heorhia prep.
21 P.	Agnieszki panny męcz.	9	Połyjewkta mucz.
22 W.	Wincentego i Anastaz.	10	Hryhoria jepisk.
23 S.	Zaślubienie N. Maryi P.	11	Fteodosya prepod.
24 C.	Tymoteusza bisk. m.	12	Tatyanny mucz.
25 P.	Nawrócenie św. Pawła ◎	13	Jermyła mucz.
26 S.	Batyldy i Pauli wdowy	14	SS. Otec w Synai
27 N.	**3 po 3 Kr.** Jana Złotoust.	15	**N. 2 po B.** Pawła Ftyweysk.
28 P.	Karola W. i Walerego b.	16	Petra Weryhy
29 W.	Franciszka Sal. i Sabin.	17	Antonyia Wełykaho
30 S.	Hiacynty i Martyny p. m.	18	Aftanasya i Kyryłła
31 C.	Ludwiki-Albertonii wd.	19	Makarya prepod.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

6 — 10 Post. Oblężenie Jerozolimy. Tekufah.

26 — 1 **Schebat.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 4 g. 8 m. 52 rano.

◎ dnia 11 g. 7 m. 49 rano.

☾ dnia 17 g. 11 m. 55 wiecz.

◎ dnia 25 g. 10 m. 26 wiecz.

Luty. Fewrał.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	*Wigil.* Ignacego bisk.	20	Jeuftymya Wełykaho
2 S.	**Oczyszczenie N. Maryi P.**	21	Maxyma prepod.
3 N.	**4 po 3 Kr.** Błażeja bisk. ☽	22	**N. 3 po B.** Tymoftea apost.
4 P.	Weroniki panny.	23	Kłymenta jepisk.
5 W.	Agaty panny męcz.	24	Xenyi prepod.
6 S.	Doroty panny męcz.	25	Hryhorya bohosł.
7 C.	Romualda opata	26	Xenofonta prepod.
8 P.	Jana z Mathy	27	Joanna Złatoust.
9 S.	Apolonii p. i Sabina 🌕	28	Jefrema prepod.
10 N.	**5 Staroz.** Scholastyki p.	29	**N. 4 po B.** Ihnátia jep. m.
11 P.	Hipolita i Eufrozyny	30	**Triech Swiatytel.**
12 W.	Modesta m. i Eulalii p.	31	Kyra i Joanna mucz.
13 S.	Juliana i Katarzyny R.	1	**Fewrał,** Tryfona mucz.
14 C.	Walentego kapł. męcz.	2	**Strytenye Hospod.**
15 P.	Faustyna i Jowity mm.	3	Symeona bohopo.
16 S.	Julianny panny męcz. ☾	4	Isydora prepod.
17 N.	**6 Mięsop.** Sabina b.	5	**N. 5 po B. Miasop.** Ahaftyi m.
18 P.	Symeona i Konstancyi p.	6	Wukoła prepod.
19 W.	Konrada w. i Mansweta	7	Parftenya prepod.
20 S.	Leona p. i Zenobiusza	8	Fteodora mucz.
21 C.	Eleonory panny	9	Nykyfora mucz.
22 P.	Katedry ś. Piotra w Ant.	10	Charałampia mucz.
23 S.	Florentego i Piotra D.	11	Własya jep. mucz.
24 N.	**7 Zapustna** *Macieja ap.* 🌑	12	**N. Syrop.** Meletya archiep.
25 P.	Wiktoryna i Wiktora m.	13	*Post Wel.* Martyniana pr.
26 W.	Aleksandra b. i Nestora	14	Auxentia prepod.
27 S.	*Popielec.* Anastazyi p.	15	Onysyma apost.
28 C.	Romana opata	16	Pamfyła mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

9 — 15 Dzień radości. | 25 — 1 **Adar.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 3 g. 1 m. 16 rano.
🌕 dnia 9 g. 6 m. 23 wiecz.
☾ dnia 16 g. 2 m. 8 popoł.
🌑 dnia 24 g. 5 m. 43 popoł.

Marzec. Mart.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	Albina b. i Antoniny	17	Fteodora mucz.
2 S.	Heleny ces. i Amalii	18	Lwa Papy Rymskaho
3 N.	**1 Wstępna.** Kunegundy c.	19	**1 Wstupna.** Archyppa apost.
4 P.	Kazimierza król. pol. ☽	20	Lwa episk.
5 W.	Fryderyka opata	21	Tymoftea prepod.
6 S.	*Such.* Kolety i Maryana	22	SS. MM. w Ewhen.
7 C.	Tomasza z Akwinu	23	Połykarpa jep. mucz.
8 P.	*Such.* Jana Boż. i Beaty	24	Obr. Hławy Joanna Krc.
9 S.	*Such.* Franciszki Rzym.	25	Tarasia archiep.
10 N.	**2 Sucha.** 40 Męczenników	26	**N. 2 Postu.** Porfyrya arch.
11 P.	Konstantego Wielk. 🌑	27	Prokopia archiep.
12 W.	Grzegorza Wielk. pap.	28	Wasyłyia prep.
13 S.	Krystyny panny	1	**Mart.** Jewdoki mucz.
14 C.	Zacharyasza i Matyldy	2	Fteodota mucz.
15 P.	Izabelli i Leoncyi pp.	3	Jewtropia mucz.
16 S.	Cyryaka dyakona	4	Harasyma prepod.
17 N.	**3 Głucha.** Gertrudy p.	5	**N. 3 Postu.** Konona mucz.
18 P.	Aleksandra i Edwarda ☾	6	SS. 42 muczenikow
19 W.	*Józefa oblubieńca NMP.*	7	Wasyłyia mucz.
20 S.	Eufemii i Teodozyi mm.	8	Fteofyłaka mucz.
21 C.	Benedykta opata w.	9	SS. 40 Muczennikow
22 P.	Katarzyny król. Szw.	10	Kondrata mucz.
23 S.	*Wigil.* Wiktoryana m.	11	Sofronia prepod.
24 N.	**4 Srodop.** Gabryela arch.	12	**N. 4 Postu.** Fteofana prep.
25 P.	**Zwiastowanie N. Maryi P.**	13	Nikyfora patryar.
26 W.	Teodora biskupa 🌕	14	Wenedykta prepod.
27 S.	Jana pusteln. i Ruperta	15	Ahapia mucz.
28 C.	Sykstusa pap. wyzn.	16	Sawyna mucz.
29 P.	Eustazego op. i Cyryla.	17	Alexia prepod.
30 S.	Kwiryna m. i Zozyma	18	Kyryłła archiep.
31 N.	**5 Biała.** Balbiny i Kornel.	19	**N. 5 Postu.** Chrysanfta m.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

3 — 7 Śmierć Mojżesza.
7 — 11 Post. Estery.
10 — 14 Purim.
11 — 15 Schuschan-Purim.
26 — 1 Nisan.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 4 g. 1 m. 40 popoł.
🌑 dnia 11 g. 4 m. 37 rano.
☾ dnia 18 g. 6 m. 31 rano.
🌕 dnia 26 g. 11 m. 25 rano.

Kwiecień. Aprieł.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	Hugona bisk. i Teodory	20	Pr. Otec. w Ob. S.
2 W.	Franciszka z Pauli w. ☽	21	Jakowa prepod.
3 S.	Pankracego i Ryszarda	22	Wasyłyia jepiskopa
4 C.	Izydora bisk. wyzn.	23	Nykona prepod.
5 P.	7 *Bol. NP.* Wincentego F.	24	Zacharyi prepod.
6 S.	Celestyna papieża	25	**Błahowiszcze**
7 N.	**6 Kwietnia.** Epifaniusza	26	**N. 6 Postu.** Sobor Hawryiła
8 P.	Dyonizego bisk. w.	27	Matrony mucz.
9 W.	Maryi Kl., siostry NP. 🌑	28	Iłariona prepod.
10 S.	Ezechiela proroka	29	Marka prepod.
11 C.	*Wiecz. Pańska* Leona p.	30	Joanna Listwycz.
12 P.	*Wielki.* Juliusza pap.	31	**Piatok wełyki.** Ipatya jep.
13 S.	*Wielka.* Justyna m. i Idy	1	**Aprieł.** Maryi Jehyp.
14 N.	**Wielk. Zmartw.** Waleryan.	2	**N. Woskresenye.** Tyta prep.
15 P.	**P. Wielkan.** Ludwiny p.	3	**Pon. switły.** Nykyty prepod.
16 W.	Lamberta męcz.	4	**Wt. switły.** Josyfa prepod.
17 S.	Rudolfa bisk. męcz. ☾	5	Fteoduła mucz.
18 C.	Apoloniusza męcz.	6	Jewtychia jepisk.
19 P.	Jerzego b. i Antonii p.	7	Heorhia prepod.
20 S.	Agnieszki z Pol.	8	Irodiona apost.
21 N.	**1 Przew.** Anzelma bisk.	9	**N. 1 po W.** Jewpsyhia jep.
22 P.	Sotera i Kaja męcz.	10	Terentia mucz.
23 W.	*Wojciecha arcybiskupa*	11	Antypy jepiskopa
24 S.	Jerzego m. i Saby żołn.	12	Wasyłyia prepod.
25 C.	Marka ewangielisty 🌕	13	Artemona jepisk.
26 P.	Kleta i Marcelina mm.	14	Martyna papy.
27 S.	Anastazego p. i Teofila	15	Arystarcha apost.
28 N.	**2 po W. Grobu Jez.** Witalisa	16	**N. 2 po W.** Ahapii mucz.
29 P.	Piotra męczennika	17	Symeona prepod.
30 W.	Katarzyny Sen. panny	18	Joanna prepod.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

7 — 13 Tekufah.
8 — 14 Przeddzień do Paschy.
9 — 15 **Święto Paschy.**
10 — 16 **Drugie św. Paschy.**
11 — 17 Półświęta.
12 — 18 „
13 — 19 Półświęta.
14 — 20 „
15 — 21 **Siódme święto.**
16 — 22 **Koniec Paschy.**
25 — 1 **Ijar.**
29 — 5 Post.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 2 g. 10 m. 27 wiecz.
🌑 dnia 9 g. 2 m. 43 popoł.
☾ dnia 17 g. 12 m. 22 rano.
🌕 dnia 25 g. 2 m. 11 rano.

Maj.		Maj.	
DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 S.	*Filipa i Jakóba apost.*	19	Joanna prepod.
2 C.	Zygmunta i Atanaz. ☽	20	Fteodora prepod.
3 P.	*Znalez. ś. Krz.* Izydora b.	21	Januaria mucz.
4 S.	Floryana m. i Moniki	22	Fteodora Sykeota
5 N.	**3 po W.** *Opieki ś. Józefa*	23	**N. 3 po W.** Heorhia mucz.
6 P.	Jana w oleju i Benedykty	24	Sawwy mucz.
7 W.	Flawii i Domicelli pp.	25	Marka Apost.
8 S.	**Stanisława bisk. Krak. m.**	26	Wasyłyia mucz.
9 C.	Grzegorza N. i Dyzmy	27	Symeona jep. mucz.
10 P.	Izydora włośc. i Joba	28	Jasona apost.
11 S.	Beatryksy panny	29	Dewiat muczennikow
12 N.	**4 po W.** *NP. Łask.* Ner.	30	**N. 4 po W.** Jakowa proroka
13 P.	Hilarego b. i Serwacego	1	**Mai.** Jeremia proroka
14 W.	Bonifacego męcz.	2	Aftanasya Wełykaho
15 S.	Zofii i trzech jej córek	3	Tymoftea mucz.
16 C.	Jana Nep. i Ubalda b. ☾	4	Pełahyi mucz.
17 P.	Paschalisa w. i Torpeda	5	Iryny mucz.
18 S.	Feliksa kapuc. i Eryka	6	Jowa Prawednaho
19 N.	**5 po W.** † Piotra Cel. p.	7	**N. 5 po W.** Wospom. Kresta
20 P.	† Bernardyna Sen. w.	8	Joanna Bohosł.
21 W.	† Heleny królowej	9	Pren. M. Nykoł.
22 S.	† Julii panny męcz.	10	Symona Apost.
23 C.	**Wniebowst. P.** Dezyder.	11	**Wozn. Hosp.** Mokia mucz.
24 P.	Joanny wdowy	12	Jepyfania jepisk.
25 S.	Urbana p. i Grzegorza	13	Iłykeryi mucz.
26 N.	**6 po W.** Filipa Nereusza	14	**N. 6 po W.** Isydora mucz.
27 P.	Jana pap. męcz.	15	Pachomya Weł.
28 W.	Maryi-Magdaleny de Pa.	16	Fteodora prepod.
29 S.	Maksyma b.w.i Teodozyi	17	Andronika apost.
30 C.	Feliksa pap. w.	18	Fteodora prepod.
31 P.	Petronelli panny m. ☽	19	Patrykia jepisk.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

2 — 8 Post.
6 — 12 Post.
8 — 14 Passah-Scheni.
12 — 18 Święto szkolne.
24 — 1 **Sivan.**
28 — 5 Przeddz. Ziel. Świąt.
29 — 6 **Zielone Święto.**
30 — 7 **Drugie święto.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 2 g. 4 m. 44 rano.
dnia 9 g. 12 m. 59 rano.
☾ dnia 16 g. 6 m. 44 popoł.
dnia 24 g. 1 m. 46 popoł.
☽ dnia 31 g. 9 m. 48 rano.

Czerwiec. Ijun.

DNI		ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1	S.	*Wigil.* Nikodema męcz.	20	Ftałatea mucz.
2	N.	**Zesł. Ducha ś.** Eugeniusza	21	**N. Sosz. S. Ducha.** Konstant.
3	P.	**Świąteczny.** Klotyldy kr.	22	**SSS. Trojcy.** Wasyłyia m.
4	W.	Saturniny i Flawiana b.	23	Michaiła prepod.
5	S.	*Such.* Florencyi panny	24	Symeona prepod.
6	C.	Norberta i Klaudyusza	25	Tretye Obritenyie Iła.
7	P.	*Such.* Roberta i Sabiny	26	Karpa apostoła
8	S.	*Such.* Medarda bisk. w.	27	Fteraponta jep.
9	N.	**1 po S. SSS. Trójcy.** Felic.	28	**N. 1 po S.** Nykyty prepod.
10	P.	Małgorzaty król. p.	29	Fteodosyi mucz.
11	W.	Barnaby apostoła	30	Isaaka prepod.
12	S.	Onufrego wyznawcy	31	Jermia apost.
13	C.	**Boże Ciało.** Antoniego	1	**Ijun. Tyło Chryst.** Justyna
14	P.	Bazylego W. bisk. w.	2	Nykyfora patr.
15	S.	Wita i Modesta mm. ☾	3	Łukiłyana mucz.
16	N.	**2 po S.** Justyny i Benona	4	**N. 2 po S.** *Post do Petra.* Mytr.
17	P.	Adolfa b. i Marcyana m.	5	Doroftea jep. m.
18	W.	Marka i Marcelina mm.	6	Wyssariona prepod.
19	S.	Gerwazego i Protaz. m.	7	Fteodora jepisk.
20	C.	Reginy i Florentyny pp.	8	Fteodora mucz.
21	P.	*Serca Jezus.* Alojzego G.	9	Kyryłła archiep.
22	S.	Paulina i Konsorcyi	10	Tymoftea jep. mucz.
23	N.	**3 po S.** Agrypiny i Wandy	11	**N. 3 po S.** Warftołomea ap.
24	P.	*Narodzenie św. Jana*	12	Onufrya prepod.
25	W.	Wilhelma w. i Łucyi p.	13	Akityny mucz.
26	S.	Jana i Pawła braci m.	14	Jełyssea proroka
27	C.	Władysława króla w.	15	Amosa proroka
28	P.	*Wigilia.* Leona pap.	16	Tychona prepod.
29	S.	**Piotra i Pawła apostołów** ☽	17	Manuiła mucz.
30	N.	**4 po S.** Emilii i Lucyny	18	**N. 4 po S.** Leontia mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

5 — 1 **Thamuz.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

dnia 7 g. 12 m. 0 popoł.	dnia 22 g. 10 m. 51 wiecz.
☾ dnia 15 g. 12 m. 27 popoł.	☽ dnia 29 g. 3 m. 0 popoł.

Lipiec. Ijuł.

DNI		ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1	P.	Teobalda op. i Aarona	19	Judy Ftad. apost.
2	W.	*Nawiedz. NMP.* i Eugen.	20	Meftodia jepiskopa
3	S.	Alfreda i Anatolego b.	21	Julyana mucz.
4	C.	Józefa Kalas. i Prokopa	22	Jewsewya jep. mucz.
5	P.	Cyrylla i Metodego ap.	23	Ahrypiny mucz.
6	S.	Izajasza i Dominiki	24	**Rożd. S. Joan. Kr.** Sostr. Pr. B.
7	N.	**5 po S.** Jana z Dukli 🌕	25	**N. 5 po S.** Fewronyi prep.
8	P.	Elżbiety królowej wd.	26	Dawyda prepod.
9	W.	Cyrylla b. i Anatolii	27	Sampsona prepod.
10	S.	Amalii p. i 7 braci m.	28	Kyra i Joanna
11	C.	Pelagii, Sabina i Norb.	29	**Petra i Pawła Apost.**
12	P.	Jana Gwalb. i Epifany	30	SS. Apost. 12.
13	S	Małgorzaty panny m.	1	**Ijuł.** Kosmy i Dam.
14	N.	**6 po S.** Bonawentury dra	2	**N. 6 po S.** Poł. Ryzy. Preś. B.
15	P.	Rozesł. Ap. i Henryka 🌗	3	Iakynfta mucz.
16	W.	*NP. Szkapl.* i Rajnolda m.	4	Andreia archiepisk.
17	S.	Aleksego w. i Berty p.	5	Aftanasia Afron.
18	C.	Szymona z Lipnicy w.	6	Sysoa prepod.
19	P.	Wincentego a Paulo w.	7	Ftomy prepod.
20	S.	Czesława i Kassyana	8	Prokopya mucz.
21	N.	**7 po S.** Daniela pror.	9	**N. 7 po S.** Pankratya jep. m.
22	P.	Maryi-Magdaleny 🌑	10	45 Muczen.
23	W.	Teofila m. i Apolinarego	11	Jewfymyi mucz.
24	S.	Krystyny panny męcz.	12	Prokta mucz.
25	C.	*Jakóba ap.* i Krzysztofa	13	Hawryiła archan.
26	P.	*Anny Matki N. Maryi P.*	14	Akyły apost.
27	S.	Natalii i Liliozy pp.	15	Kyrika mucz.
28	N.	**8 po S.** Kunegundy kr. 🌓	16	**N. 8 po S.** Aftynohema jep.
29	P.	Marty gosp. p. i Lucylli	17	Maryny mucz.
30	W.	Julitty p. i Heleny wd.	18	Jemyłyana mucz.
31	S.	Ignacego Lojoli wyzn.	19	Makryny prepod.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

7 — 15 Tekufah.
9 — 17 Post. Zdob. świątyni.
22 — 1 **Ab.**
30 — 9 Post. Spalenie świąt.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 7 g. 12 m. 28 rano.
🌗 dnia 15 g. 4 m. 31 rano.
🌑 dnia 22 g. 6 m. 31 rano.
🌓 dnia 28 g. 9 m. 35 wiecz.

Sierpień. Awgust.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 C.	Piotra w Okowach m.	20	Iłyi proroka
2 P.	N. Maryi P. Anielskiej	21	Symeona prepod.
3 S.	Znalez. ś. Szczepana	22	Maryi Mahdałyny
4 N.	**9 po S.** Dominika wyzn.	23	**N. 9 po S.** Trofyma mucz.
5 P.	N. Maryi P. Snieżnej 🌕	24	Chrystyny mucz.
6 W.	*Przemienienie Pańskie*	25	Uspen. S. Anny
7 S.	Kajetana w. i Alberta	26	Jermołaja mucz.
8 C.	Cyryaka i Maryana m.	27	Pantaleimona mucz.
9 P.	Kamilla z Lel. i Romana	28	Prochora apost.
10 S.	Wawrzyńca i Filomeny	29	Kałłynyka mucz.
11 N.	**10 po S.** Zuzanny p. m.	30	**N. 10 po S.** Syły apost.
12 P.	Klary i Hilaryi pp.	31	*Zapust do Uspenya*
13 W.	Hipolita m. i Kassyana ☾	1	**Awgust.** Proischozd. kr.
14 S.	*Wigilia.* Euzebiusza m.	2	Stefana mucz.
15 C.	**Wniebowzięcie N. M. P.**	3	Isaaka prepod.
16 P.	Rocha wyznawcy	4	Sedmy Otrokow
17 S.	Anastazego b. i Mirona	5	Jewsychnyia mucz.
18 N.	**11 po S.** Jacka w. i Heleny	6	**N. 11 po S. Preobraz. Hospod.**
19 P.	Benigny p. i Sebalda w.	7	Demetya prepod.
20 W.	Bernarda i Samuela 🌑	8	Jemełyana jepisk.
21 S.	Joanny Fremiot wdowy	9	Matfya apost.
22 C.	Symforyana i Tymot.	10	Ławrentya mucz.
23 P.	Zacharyasza i Filipa B.	11	Jewpła mucz.
24 S.	*Bartłomieja apostoła*	12	Fotya mucz.
25 N.	**12 po S.** *Poc. NP.* Ludwika	13	**N. 12 po S.** Maxyma prep.
26 P.	Aleksandra m. i Zefiryna	14	Michea proroka
27 W.	Róży i Przen. ś. Kazim. ☽	15	**Uspenye Pr. Bohorodycy**
28 S.	Augustyna biskupa	16	Nerukotworen. Obraz.
29 C.	Scięcie ś. Jana i Sabina	17	Myrona mucz.
30 P.	Feliksa męcz.	18	Flora i Ławra mucz.
31 S.	Rajmunda wyzn.	19	Andrea mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

5 — 15 Dzień radości. | 21 — 1 **Elul.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 5 g. 2 m. 51 popoł. | 🌑 dnia 20 g. 1 m. 55 popoł.

☾ dnia 13 g. 6 m. 18 rano. | ☽ dnia 27 g. 6 m. 43 rano.

Wrzesień. Sentiabr.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 N.	**13 po S.** *Joach.* i Idziego	20	**N. 13 po S.** Samuiła pror.
2 P.	Stefana kr. i Kaliksty m.	21	Ftaddea apost.
3 W.	Eufemii i Bronisławy	22	Ahaftonyka mucz.
4 S.	Rozalii panny 🌕	23	Łuppa mucz.
5 C.	Wawrzyńca i Urbana p.	24	Jewtychia mucz.
6 P.	Zacharyasza proroka	25	Warftołomea apost.
7 S.	*Wigilia.* Reginy p. m.	26	Adryana m. i Natalii m.
8 N.	**14 po S. Narodzenie NMP.**	27	**N. 14 po S.** Pimena prepod.
9 P.	Gorgoniego i Sergiusza	28	Moysea muryna
10 W.	Mikołaja z Tolent. w.	29	Usikn. Hławy S. Joanna
11 S.	Prota, Jacka i Teodory	30	Alexandra patryiar.
12 C.	Tobiasza w. i Gwidona ☾	31	Położ. Poiasz. P. Bohor.
13 P.	Aureliusza bisk.	1	**Sentiabr.** Symona S.
14 S.	*Podwyższenie ś. Krzyża*	2	Mamanta mucz.
15 N.	**15 po S.** *Im. NMP.* Nikod.	3	**N. 15 po S.** Anftyma mucz.
16 P.	Ludmiły m. i Edity p.	4	Wawyły Swiaszcze.
17 W.	Piętna św. Franciszka	5	Zacharyi proroka
18 S.	*Such.* Józefa z Kopert. 🌑	6	Wosp. Cud. S. Mychaiła
19 C.	Januarego m. i Konst.	7	Zozonta mucz.
20 P.	*Such.* Eustachego b. m.	8	**Rożdestwo Pr. Bohorod.**
21 S.	*Such.* Mateusza ap. ew.	9	Joakima i Anny
22 N.	**16 po S.** Władysł. z Gieln.	10	**N. 16 po S.** Mynodory pr.
23 P.	Tekli panny męcz.	11	Fteodory prepod.
24 W.	Gerarda bisk. męcz.	12	Awtenoma mucz.
25 S.	Kleof. z Tow. i Aurel. ☽	13	Kornyła mucz.
26 C.	Jozefata b. i Cypryana	14	**Wozdwyżenye S. Kresta**
27 P.	Przenies. ś. Stanisława	15	Nykity mucz.
28 S.	Wacława męcz.	15	Josafata archiep.
29 N.	**17 po S.** *Michała archan.*	17	**N. 17 po S.** Sofii mucz.
30 P.	Hieronima dra wyzn.	18	Jewmenia prepod.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

15 — 26 Selichot.
18 — 29 Przeddz. Now. Roku.
19 — 1 **Tischri. Nowy Rok 5656.**
20 — 2 **Drugie święto.**
22 — 4 Post. Gedaljach.
27 — 9 Przeddzień św. pojed.
28 — 10 **Święto pojednania.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 4 g. 6 m. 55 rano.
☾ dnia 12 g. 5 m. 51 rano.
🌑 dnia 18 g. 9 m. 55 popoł.
☽ dnia 25 g. 7 m. 22 popoł.

Październik. Oktiabr.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 W.	Remigiego biskupa w.	19	Trofyma mucz.
2 S.	*Aniołów Stróżów*	20	Jewstafya mucz.
3 C.	Kandyda i Lukrecyi p. 🌕	21	Kondrata apost.
4 P.	Franciszka Seraf. w.	22	Foky mucz.
5 S.	Flawii i Charytyny pp.	23	Zaczat. s. Joanna Krest.
6 N.	**18 po S. NMP. Różańc.**	24	**N. 18 po S.** Ftekły mucz.
7 P.	Justyny p. i Helana w.	25	Jewfrosini prepod.
8 W.	Brygidy wd. i Pelagii	26	Joanna Bohosława.
9 S.	Dyonizego Ar. i Publii	27	Kałystrata mucz.
10 C.	Franciszka Borg. w.	28	Charytona prepod.
11 P.	Placydy i Filomelli pp. ☾	29	Kyryaka prepod.
12 S.	Maksymiliana bisk.	30	Hryhorya jep. mucz.
13 N.	**19 po S.** *Wincent. Kadł.*	1	**Octiabr. N. 19 po S. P. P. B.**
14 P.	Kaliksta p. i Fortunaty	2	Kypryana jepisk.
15 W.	Jadwigi, Teresy i Aurel.	3	Dyonysya mucz.
16 S.	Pawła opata wyzn.	4	Jeroftea jepisk. mucz.
17 C.	Florentego i Małgorzaty	5	Charytyny mucz.
18 P.	Łukasza Ewangielisty 🌑	6	Ftomy apost.
19 S.	Piotra z Alkantary w.	7	Sergia i Wakha
20 N.	**20 po S.** *Jana Kantego*	8	**N. 20 po S.** Pełachii prep.
21 P.	Urszuli panny męcz.	9	Jakowa apost.
22 W.	Korduli i Alodii pp. m.	10	Jewłampya mucz.
23 S.	Jana Kapistr. i Seweryna	11	Fyłypa apost.
24 C.	Rafała archanioła	12	Prowa mucz.
25 P.	Kryspina i Kryspiana ☽	13	Karpa i Papyta
26 S.	Ewarysta pap. i Fulki	14	Nazarya mucz.
27 N.	**21 po S.** Iwona i Sabiny	15	**N. 21 po S.** Jewftymya prep.
28 P.	*Szymona i Tadeusza ap.*	16	Łonhyna mucz.
29 W.	Narcyza b. i Euzebii p.	17	Osyi proroka
30 S.	Marcelego papieża	18	Łuki jew. apost.
31 C.	*Wigilia.* Wolfganga b.	19	Joiła proroka

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

2 — 14 Przeddz. św. kuczek.
3 — 15 **Święto kuczek.**
4 — 16 **Drugie św. kuczek.**
7 — 19 Tekufah.
9 — 21 **Święto palmowe.**
10 — 22 Koniec kuczek.
11 — 23 **Radość z praw.**
19 — 1 **Marcheschwan.**
21 — 3, 24 — 6, 28 — 10 } Post.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 3 g. 11 m. 47 wiecz.
☾ dnia 11 g. 3 m. 34 popol.
🌑 dnia 18 g. 7 m. 10 rano.
☽ dnia 25 g. 12 m. 4 popoł.

Listopad. **Nojabr.**

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	**Wszystkich Świętych**	20	Artemia mucz.
2 S.	*Dzień Zaduszny.* Wikt.	21	Ilariona prepod.
3 N.	**22 po S.** Huberta i Sylwii	22	**N. 22 po S.** Awerkia jepisk.
4 P.	Karola Borom. i Modesty	23	Jakowa apost.
5 W.	Elżbiety Matki N. M. P.	24	Arefty mucz.
6 S.	Leonarda wyzn.	25	Markiana mucz.
7 C.	Herkulana i Amaranta	26	**Demetria mucz.**
8 P.	Czterech Koronatów	27	Nestora mucz.
9 S.	Teodora żołn. i Ursyna	28	Terentia mucz.
10 N.	**23 po S.** *Op. NP.* Andrz.	29	**N. 23 po S.** Anastasyi mucz.
11 P.	Marcina bisk. wyzn.	30	Zynowia mucz.
12 W.	Marcina papieża wyzn.	31	Stachya apost.
13 S.	Homobona i Dydaka	1	**Nojabr.** Kosmy i Damian.
14 C.	Serafiona m. i Hipacego	2	**Josafata Archiep. mucz.**
15 P.	Leopolda wyzn.	3	Akepsymy mucz.
16 S.	Edmunda i Pawła	4	Joannyka prepod.
17 N.	**24 po S.** *Stan. K.* i Salomei	5	**N. 24 po S.** Hałaktyona m.
18 P.	Pośw. Kośc. Rz. i Grzeg.	6	Pawła archiep.
19 W.	Elżbiety król. i Placydy	7	MM. 33 Mełyty
20 S.	Feliksa de Valois w.	8	**Mychaiła archan.**
21 C.	*Ofiarowanie N. Maryi P.*	9	Onysyfora mucz.
22 P.	Cecylii panny męcz.	10	Szesty apostołów
23 S.	Klemensa i Lukrecyi	11	Myny mucz.
24 N.	**25 po S.** Jana od Krzyża	12	**N. 25 po S.** Joanna myłost.
25 P.	*Katarzyny panny męcz.*	13	Joanna Złatoust.
26 W.	Piotra Aleks. i Kondrada	14	Fyłypa apost. *Zapust.*
27 S.	Waleryana bisk. m.	15	Hurya i Samon mucz.
28 C.	Rufina m. i Grzegorza p.	16	Matftea jewanhel.
29 P.	Saturnina i Illuminaty	17	Hryhoria jepisk.
30 S.	*Andrzeja apost.*	18	Płatona mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

18 — 1 **Kislev.** | 19 — 2 Pocz. modl. o deszcz.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

dnia 2 g. 4 m. 18 popoł. | dnia 16 g. 6 m. 11 popoł.
dnia 10 g. 12 m. 6 rano. | dnia 24 g. 8 m. 18 rano.

Grudzień. | Dekabr.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 N.	**1 Adw.** Eligiusza i Natalii	19	**N. 26 po S.** Awdya proroka
2 P.	Chryzologa i Bibianny 🌕	20	Prokła i Hryhory
3 W.	Franciszka Ksaw. w.	21	**Wchod. Pr. Bohorodycy**
4 S.	*Post.* Barbary panny m.	22	Fyłymona apost.
5 C.	Sabby opata wyzn.	23	Amfyłochya jepisk.
6 P.	*Post. Mikołaja* i Leoncyi	24	Jekatyryny mucz.
7 S.	*Wigilia.* Ambrożego b.	25	Kłymenta papy
8 N.	**2 Adw. Niepok. Pocz. NMP.**	26	**N. 27 po S.** Ałypya prepod.
9 P.	Leokadyi i Waleryi p. 🌗	27	Jakowa mucz.
10 W.	*N. Maryi P. Loretańskiej*	28	Stefana mucz.
11 S.	*Post.* Damazego papieża	29	Paramona mucz.
12 C.	Aleksego i Pawła	30	Andrea apost.
13 P.	*Post.* Łucyi i Otylii p.	1	**Dekabr.** Nauma pror.
14 S.	Nikazego b. i Spiridiona	2	Awwakuma pror.
15 N.	**3 Adw.** Ireneusza męcz.	3	**N. 1 Adwentu.** Sofonia pror.
16 P.	Euzebiusza i Albiny 🌑	4	Warwary mucz.
17 W.	Łazarza b. i Wiwiny	5	Sawwy Oswiaszcze.
18 S.	*Such.* Gracyana i Olimpii	6	**Nykołaja jepisk.**
19 C.	Faustyna i Nemezyusza	7	Amwrosia jep. medyoł.
20 P.	*Such.* Teofila męcz.	8	Patapia prepod.
21 S.	*Such. Tomasza apostoła*	9	**Zaczat. Bohoro.**
22 N.	**4 Adw.** Zenona męcz.	10	**N. 2 Adwentu.** Myny Jermoh.
23 P.	Wiktoryi panny m.	11	Danyiła Stołpny
24 W.	*Wigilia.* Adama i Ewy 🌓	12	Spyridona jepisk.
25 S.	**Boże Narodzenie**	13	Ewstratia jepisk.
26 C.	**Szczepana pierwszego m.**	14	Ftyrsa mucz.
27 P.	*Jana ewangelisty*	15	Jełewftesya jepisk.
28 S.	Młodzianków męcz.	16	Ahhea proroka
29 N.	**1 po Boż. N.** Tomasza K.	17	**N. 3 Adwentu.** Danyiła pror.
30 P.	Dawida kr. i Sabina	18	Sewastyana mucz.
31 W.	Sylwestra p. i Melanii 🌕	19	Wonyfatya mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

7 — 20 Dzień prośby o deszcz.
11 — 24 Wzniecenie światła.
12 — 25 Pośw. świątyni.
18 — 1 **Tebeth.**
19 — 2 Koniec pośw. świąt.
27 — 10 Post. Oblęż. Jerozol.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 2 g. 7 m. 38 rano.
🌗 dnia 9 g. 8 m. 9 rano.
🌑 dnia 16 g. 7 m. 29 rano.
🌓 dnia 24 g. 6 m. 21 rano.
🌕 dnia 31 g. 9 m. 30 wiecz.

SKOROWIDZ
DO PODRĘCZNIKA TERAPEUTYCZNEGO.

I. Choroby wewnętrzne.

SPIS ŚRODKÓW LEKARSKICH

ZAWARTYCH

W PODRĘCZNIKU TERAPEUTYCZNYM.

PODRĘCZNIK TERAPEUTYCZNY.

I. CHOROBY WEWNĘTRZNE.

Bronchitis acuta.

Wskazane jest przedewszystkiem utrzymanie jednostajnej ciepłoty ciała, u starców leżenie w łóżku, szczególnie wobec Bronchit. capillar. oraz środki odwodzące na klatkę piersiową (bańki suche). Wewnętrznie środki rozdzielające, wykrztuśne, wobec silnego kaszlu suchego, środki odurzające, wody mineralne alkaliczne. — Szczawnicka, Giesshübel, Bilińska, Selterska, Emska.

1. *Natri bicarb. 5·00,*
Morph. mur. 0·10,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

2. *Inf. rad. Ipec. 0·50 : 200·00,*
Syr. cort. aurant. 15·00.
MDS. Co godzina łyżkę.

3. *Inf. Seneg. e 6·00 : 200·00,*
Syr. simpl. 20·00.
DS. Co godzina łyżkę.

4. *Inf. rad. Quillaye*
e 5·00 ad 200·00,
Liq. ammon. anis. 2·00,
Syr. Seneg. 20·00.
DS. Co godzina łyżkę.

5. *Vini stibiati 15·00.*
DS. 3 razy dnia po 10 kropli.

6. *Natri bicarbon. 5·00,*
Sulph. aur. antimon. 0·24,
Morph. mur. 0·10,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

7. *Morph. mur.*
Apomorphin mur. āā. 0·10,
Aqu. dest. 15·00.
MD. in vitr. nigr.
S. 3—4 r. dnia po 10 kropli.

8. *Apocodein mur. 0·10.*
Aq. lauroc. 10·00.
MDS. Po 10 kropli.

9. *Apomorphin hydrochl. 0·05,*
Acid. hydrochl. gtts. 10,
Aq. menth. pip. 50·00,
Syr. simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godz. 1/2—1 łyżecz.

10. *Pulv. Doveri,*
Sacch. albi āā. 3·00,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

11. *Extr. hyosc. 0·15,*
Aq. dest. 70·00,
Syr. simpl. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżeczkę.

12. *Natri benzoici 10·00,*
Trae aconiti gtts. 20,
Aqu. amygd. amar. 8·00,
Syrup codeini,
Syrup de Tolu āā. 30·00,
Aqu. dest. 110·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

13. *Antifebrin 0·25 pro dosi.*
Co 2 godziny proszek.
Tłumi B. bardzo szybko.

B. chronica. Dobre powietrze, unikanie dymu, kurzu, pożywna dyeta, środki lekko przeczyszczające. Jeżeli można, wysłać na zimę do cieplejszego klimatu, w lecie pobyt na wsi lub zdrojowiskach. Inhalacye soli (2%) z dodatkiem Ol. terpent. Ol. pini pumilionis. Picie wód Szczawnickich, Giesshübler, Selters., Ems. Expectorantia: Ipeka, Apomorphin. Przy Bronchoblenorrhoea: Ol. Terebinth. dziennie dwa razy po 5—10 kropli z mlekiem, lub w kapsułkach. W razie duszności bańki suche, synapizmy.

B. foetida:

14. *Ol. eucalypti 15·00,*
Ol. lavandul. gtts. 5.
S. Po 10 kropli do inhalacyi.

15. *Tinct. eucalypti alcoh. 2·00,*
Syr. codeini 20·00,
Syr. tolu 20·00,
Aq. 80·00.
DS. Po łyżeczce wyżyć w ciągu 24 godzin.

16. *Tinct. benzoes 1·00,*
Mixt. gummos. 120·00.
DS. Jak wyżej.

Asthma bronchiale.

Przedewszystkiem należy usunąć przyczynę (np. polipy w nosie, choroby kobiece).

Podczas samego napadu, chorego rozebrać, (zwłaszcza zdjąć stanik lub gorset), umieścić go w przestronym pokoju, gdzie dobre świeże powietrze. Najprędzej działają narcotica, podać więc na wewnątrz albo Chloralhydrat 2·00 na raz, lub wstrzyknąć morfinę. Mniej pewnie działa morfina na wewnątrz. Polecić choremu podczas napadu mocną czarną kawę wypić, gorące okłady lub synapizma na klatkę piersiową i łydki. Kilka kropli Amylnitritu do wąchania, lub Pyridyn na spodeczek wylać i tem oddychać, używają też papierosów z tytoniu według recepty Nr. 26 podanej przez Trousseau. Polecają też Jodkalium w dawkach 1—3·00 na dzień, lub Extr. Quebracho. Jeżeli narcoticum nie może być podane a wśród napadu słychać liczne rzężenia i świsty i furczenia, to podać należy emeticum n. p. apomorfinę podskórnie lub na wewnątrz. W ciężkich napadach można się uciec do narkozy chloroformowej. Po przejściu napadu leczyć chorobę główną i pozostały zwykle po napadzie nieżyt oskrzelowy, odpowiedniemi środkami.

17. *Extr. fluid. Quebr. 25·00.*
DS. 2—3 łyżeczki dziennie.

18. *Vini stibiati.*
Tinct. lobel. infl. āā. 5·00,
Morph. mur. 0·10.
ES. 3 r. na dz. po 15 kropli.

19. *Apomorphin chlor. 0·05,*
Acidi hydrochl. dil. gtts. X.
Aq. menth. pip. 50·00,
Syrup 20·00.
MDS. Co 2 godz. ½ łyżeczki.

20. *Kali jodati 10·00,*
Tincl. Stramm. 8·00,
Extr. liquir. 4·00,
Syrup Scill 30·00,
Aqu. dest. 250·00.
S. 3 r. dz. łyżkę w szklance wody.

21. *Amylnitrit. 5·00,*
Ol. foenicul. 10·00.
S. W napadzie 2—5 kropli nalać na chustkę i wdychać.

22. *Natri nitrosi 2·00,*
Aq. dest. 120·00.
DS. 4 r. na dz. łyżeczkę.

23. *Kali jodati*
Tinct. lobel. infl. āā. 10·00,
Extr. opii 0·10,
Aq. destil. 180·00.
DS. Co 2 godz. ½ łyżki.

24. *Extr. Bellad.*
Pulv. Belladon. āā. 0·30,
f. pil. Nr. 30.
Na wieczór 1—2 do pigułek.

Radzą też w początku napadu, pędzlować w głębi nosa:

25. *Cocain 1·00,*
Aq. dest. 20·00.
DS. Do pędzlowania.

26. *Folior. Belladon. 0·3,*
— Hyoscym. 0·15,
— Stromm. 0·15,
Extr. Opii aquos. 1·5,
Aq. laurocer. 0·5.
MDS. Jako tytoń do papierosów.

Emphysema pulmonum.

Przeważnie leczenie symptomatyczne.

Unikanie zaziębień, przemoczenia nóg, w ogóle wszystkiego, co może sprowadzić lub powiększyć nieżyt oskrzelowy. Główne zadanie leczyć nieżyt oskrzelowy przez pobyt na świeżem górskiem powietrzu, picie wód w Ems, Reichenhall, Nauheim, Szczawnicy; na wewnątrz Pulv. Doveri, Amonium muriat, Tannina z morfiną, Stibium sulphurat. aurant. z morfiną, apomorfin, Inf. Ipecacuanhae lub radix Senegae, przetwory balsamiczne jak: Balsam peruv. tolutanum, ol. terebinth. terpinol, terpinhydrat (3·00: na 30 pigułek, z tego 1—3 pig. dziennie).

Leczenie w gabinetach pneumatycznych lub za pomocą przyrządów Waldenburga lub Geigla i Majera (Würzburg) lub Schnizlera, lub w Truskawcu w zakładzie inhalacyjnym.

U ludzi otyłych można polecić picie wód Karlsbadzkich lub Kissingen. Przy osłabieniu akcyi serca, podawać obok środków wykrztuśnych i nasercowe. Uważać na wypróżnienia, w razie braku tychże, podać odpowiednie środki.

Dyeta pożywna, ale nie wzdymająca.

27. *Terpinoli 3·00,*
Extr. et pulv. liquir. q. s.
ut. f. pil. N. 30.
S. 3—4 pig. dziennie.

28. *Apomorph. hydrochl. 0·05,*
Morphii mur. 0·03,
Acidi mur. gtts. X.
Aqu. dest. 180·00,
Da in vitro nigro.
S. Co 3 godziny łyżkę.

29. *Stibii sulph. aurant. 0·30,*
Morph. mur. 0·10,
Natri bicarb. 5·00,
Mfp. div. in dos. N. XV.
S. 2—3 proszki dziennie.

30. *Gutti*
Fol. digit.
Bulb. Scillae
Stibii sulphur. aurant.
āā. 1·50,
Extr. Pimpinellae q. s. ut. f. pil. N. 60.
DS. Co 2 godziny pigułkę.

31. *Ol. terebinth. 2·00,*
Aqu. menth. pip. 150·00,
Mucil. g. arab. 30·00.
DS. Co 2—3 godz. łyżkę.

32. *Extr. Belladon. 0·1,*
Pulv. rad. Ipec. 0·2,
Sacch. alb. 3·0,
Mfp. pulv. Div. in dos. N. X.
S. 3 proszki dziennie.

33. *Extr. Hyoscym. 0·15,*
Aqu. dest. 70·00,
Syr. simpl. 10·00.
DS. Co 2—3 godz. łyżeczkę.

Bronchiectasia.

Świeże i dobre powietrze, jeżeli można na wsi lub w górach.

Odżywianie dobre chorego, odpoczynek od zajęć, unikanie kurzu i dymu.

Leczenie nieżytu oskrzelowego. Jeżeli suchy nieżyt, dawać środki wykrztuśne, apomorphin senega, ipecacuanh. stib. sulph. aurant. z dodatkiem morfiny. Jeżeli wydzielina b. obfita, to środki ściągające, jak tanina, ałun, plumb. acet. na wewnątrz lub do wziewań, albo też środki balsamiczne, ol. terebinth.

34. *Bals. peruv. 5·00,*
Aq. dest. 120·00,
Syrup amygdalini,
Mucill. g. arab. āā. 10.00.
DS. Co 2 godziny łyżkę.

35. *Ol. terebinth. 0·5—2·0,*
Menthol. 0·25,
Aqu. dest. 120·00.
DS. Do inhalacyi.

36. *Terpinol 3·00,*
Extr. et pulv. liquir. q. s.
Utf. pil. N. 30.
S. 4—5 pig. na dzień.

37. *Mentholi 2·00,*
Sacchari
Gum. arab. āā. 1·00,
Unguent. Glicer. q. s. f. pil.
Nr. 20 obduc. gelatin.
S. 3—4 pig. dziennie.

38. *Myrtoli 0·15,*
c. glicer. q. s.
ut f. capsul. gelat. N. 20.
S. 3—4 kapsułki na dzień.

Wreszcie pobyt nad morzem, lub w miejscach klimatycznych.

Oedema pulmonum.

Leczenie głównej choroby w odpowiedni sposób.

Przy pierwszych objawach obrzęku płuc ostrego, podać środki podniecające akcyę serca jak: czarna kawa, cognac, grog, wino, kamfora, piżmo. Podskórnie wstrzyknąć eter, ol. camphoratum lub coffeinę.

Zewnętrznie położyć na piersi i łydki synapizma, rozcierać nogi i ręce, dać choremu kąpiel i zlewać głowę i piersi zimną wodą.

Jeżeli chory jest krwisty, można puścić krew, zwłaszcza w obrzęku płuc wśród spraw zapalnych.

Nadto można dać lewatywę ze środków ostrych jak: Decoct colocynt., octu, rozczynu soli itp.

Jeżeli niebezpieczeństwo na razie minęło, dawać cardiaca i digitalis, coffeinę, theobrominę, Sparteinę, Tra stroph. — Po tem leczyć główną chorobę i zwracać uwagę na pierwsze objawy zastoinowe.

39. *Infus. flor. arnicae*
e 15·00 ad 120·00,
Camphor. trit. 1·25,
Mucil. g. mimos. 20·00.
Mf. emulsio. S. Co ½ godziny łyżkę.

40. *Acidi benzoici 3·00,*
Camphor. pulv.
Stibii sulph. aurant āā. 0·50,
Sacch. alb. 5·00.
Mfp. div. in dos. X.
S. Co 2 godz. proszek.

41. *Inf. rad. Valerian. e 10·00*
ad 150·00,
Aeth. acet. 2·00,
Syr. Seneg. 15·00.
Ds. Co godz. łyżkę.

42. *Apomorphin. mur. 0·10,*
Aq. dest. 10·00.
Ds. 1—2 strzykawki podsk.

Haemoptoe.

Bezwzględny spokój, ułożenie chorego na wznak w łóżku, w pokoju o miernej ciepłocie, przykryć chorego lekko.

Nie pozwolić mu się ruszać i mówić — zwolna oddychać.

Pokarmy tylko płynne, zupełnie chłodne, (najlepiej mleko). Wstrzymywać się od kaszlu, a

jeżeli kaszel trwa, to spore dawki morfiny 1—2 ctg. na raz. Chorego nie badać. Na piersi lód w worku gumowym lub pęcherzu; połykać małe kawałki lodu. Obok tego do zażywania: Plumb. aceticum z opium aa. 0·03 na dawkę, lub też Liq. ferri sesquichl. 25 kropli na 1/2 szklanki wody, z tego łyżkami; lub też Extr. Secal. cornuti. Pulv. secal. corn. aa. 2·00 na 30 pigułek, z tego co 2 godz. pigułkę.

W cięższych krwotokach wstrzyknąć ergotynę Bombelon 1/2—1 strzykawki na raz lub podać atropinę w dawce 0·0002 lub wstrzyknąć 1/4—1/2 strzykawki z rozczynem 0·01 : 10·0.

Przy podniesionej akcyi serca, radzą Inf. digitalis, przez Leydena jednak przeciwskazane.

43. *Extr. fluidi hydr. canad. 10·00.*
S. Po 20—30 kropli, kilka razy dziennie.

44. *Hydrastinini 0·25,*
Sacch. lact. 3·00,
Mfp. div. in dos. X.
d. in charta cerat.
S. 3 pr. dziennie (następnie 2—1).

45. *Ergotin dialys. Bombelon 2·00,*
Aqu. dest. 20·00,
Acid. carbol. gtts. tres.
MDS. Do wstrzykiwań (1 strzykawka Prawatza zawiera 1 decigr.).

46. *Ergotin*
Chinin. sulph. āā. 2·00,
Pulv. fol. digit.
Extr. hyosc. āā. 0·20,
Mf. pil. N. XX.
S. Co 2 godziny pigułkę.

Polecają też wstrzykiwania z Atropiny np.

47. *Atrop. sulfur. 0·01,*
Morph. mur. 0·20,
Aqu. dest. 10·00.
D. 1/2—1 strzykawki wstrzyknąć.

48. *Ol. terebinth. 0·30,*
Dtal. dos. N. XX. in caps. gelat.
S. Co 2 godz. kapsułkę.

49. *Plumb. acet. 0·5,*
Morph. mur. 0·05,
Sacch. q. s.
ut f. p. Div. in dos. N. X.
S. Co 2—3 godz. proszek.

Pneumonia.

Leków swoistych przeciw pneumonii nie posiadamy. Leczenie więc przeważnie dyetetyczne. Chory powinien leżeć w dużym pokoju o jednostajnej temperaturze, dyeta tylko płynna: bulion, rosół, mleko, winna polewka, wino, rosół z jajem, do picia jakiś kwasek lub lemoniada.

W pierwszym okresie zapalenia płuc można postawić suche bańki, zwłaszcza, jeżeli jest kłócie w piersiach, przy bardzo silnem kłóciu nawet 2—3 pijawek lub cięte bańki i okład lodowy lub wstrzyknięcie morfiny. Przy silniejszym kaszlu, męczącym chorego, nieznaczne dawki narkotyków. Jeżeli gorączka bardzo wysoka lub trwa długo, należy przeciwdziałać przez zmywanie ciała letnią wodą lub pół na pół wodą z octem, podawać środki przeciwgorączkowe jak: antipyrinę 1·00—2·00 lub phenacetinę, ale lepiej z dodatkiem coffeiny 0·15—0·20 na dawkę, lub też obok tych przetworów dać jeszcze cognac lub mocne wino. Przy słabem tętnie, takiejże akcyi serca, podać digitalis, strophantus lub sparteinę.

W objawach zapadu, podać kamforę 0·1 w kieliszku wina lub podskórnie strzykawkę ol. camphorat.; wreszcie, podskórnie eter.

50. *Infus Valerianae*
e 5·00 ad 200·00,
Aether sulph. 2·00,
Syr. aurant. 20·00.
S. Co godzinę łyżkę.

Chorym, przyzwyczajonym do nadużywania wyskoku, należy nie szczędzić wina, cognacu, ażeby nie wybuchło delirium.

51. *Cognaci optimi*
Aq. melissae ãã. 60·00,
Syr. cort. aur. 40·00,
Vitel. ovi N. duo.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

W razie delirium: opium, morfina lub chloralhydrat (2—3 grm.).

W okresie rozdzielania się nacieku: środki wykrztuśne, rozdzielające jak: woda giesshübelska, selterska, szczawnicka.

52. *Infus ipecac.*
e 0·30 ad 180·00,
Aqu. lauroc. 2·00,
Syr. altheae 20·00.
DS. Co 2 godziny łyżkę.

53. *Infus senegae*
e 10·00 ad 200·00,
Natri benzoici 2—3·00,
Liquor ammon. anis. 2·00,
Syrup simpl. 20·00.
S. Co 2 godziny łyżkę.

Pulv. Doveri 0·25, 2 lub 3 dawki, Stib. sulphur. aurant á 0·01—0·02 na dawkę, 2—3 razy na dzień itp. W razie trudnego rozdzielania się nacieku: okłady wysychające, okłady ciepłe, kataplazmy, dyeta pożywna, wino, cognac.

Gangraena pulmonum.

Świeże powietrze, częste przewietrzanie pokoju; chory powinien leżeć w łóżku na stronie chorej, dyeta pożywna i podniecająca (przetwory wyskokowe), jeżeli niema przeciwskazań.

Podawać na wewnątrz środki wykrztuśne i balsamiczne (bals. peruv. bals. tolutan.) obok niewielkich dawek chininy, oraz robić częste wziewania z ol. terebinth. 1,0—3,0 na 200 wody lub ol. pini pumilionis polonicae po 10—15 kropli na kieliszek wody do maszynki inhalacyjnej Siegla. Lub też kwas karbolowy 2% do wziewań, ale w takim razie uważać na mocz, czy nie wystąpi zabarwienie ciemne. Również wziewania z Thymolu 0·20 z dodatkiem kwasu borowego 3·0 na 100 wody.

Na wewnątrz podać n. p.:

54. *Terpinol. 3·00,*
Natr. benzoici 2·00,
Sacch. albi q. s. ut f. pill.
N. 30.
S. Co 2 godziny pigułkę.

55. *Menthol. 3·00,*
Sacch. albi
Gum. arab. ãã. 2·00,
Aqu. dest. q. s. ut. f. pil.
N. XX.
S. Co godzinę pigułkę.

Lub menthol podawać w kapsułkach wyrobu Zahradnika po 1·0 grm. z dodatkiem ol. olivar. 2·0.

56. *Ol. terebinth. rect. 3·00,*
Mucill. gum. arab.
Syr. simpl. ãã. 25·00.
Sensim terendo affunde
Aqu. dest. ad 150·00.
S. Co 2 godziny łyżkę.

57. *Myrtoli 0·20,*
Dtal. dos. N. X. in caps. gel.
S. 3 razy dn. po jednej kap.

Do spluwaczki przykrywanej szczelnie wlewać 5% kw. karbolowy lub 2% kreolinę.

Tuberculosis pulmonum.

W przypadkach gruźlicy dziedzicznej, należy zwrócić całą uwagę na higieniczne wychowanie, przebywanie jaknajwięcej na świeżem powietrzu, gimnastykę, wysypianie się, do-

bre odżywianie, nie obciążanie pracą umysłową lub fizyczną, unikanie zaziębień, hartowanie skóry przez zimne nacierania słoną wodą, zwłaszcza: szyi i klatki piersiowej.

W pierwszych początkach suchot przedewszystkiem uważać na podniesienie odżywienia chorego, forsownie go żywić. Polecić picie mleka w lecie, tranu w zimie, tłuszczów jak najwięcej o ile tylko żołądek znosi. Pobyt kilkomiesięczny w górskiem powietrzu podczas lata, na zimę zaś polecić wyjazd do jednej ze stacyj klimatycznych najbardziej zalecanych: Davos (zakład Dra Turbana), Zakopane (zakład Dra Chramca i Dra Chwistka), Meran, Arco, Bordighera, Mentona, Nizza i t. p. Ze środków leczniczych stosować kreozot, guajakol, kreozot. carbonic. 6·00 pro die, arsen, zresztą leczenie symptomatyczne jak przy bronchitis.

W późniejszych okresach obok powyższych poleceń pilnie uważać na pojawiające się krwioplucia i stosownie je wstrzymywać. Zmniejszać wydzielanie plwocin przez środki balsamiczne, usuwać gorączkę przez podawanie miernych dawek leków przeciwgorączkowych, jak antipyriny po 0·50, 2—3 pr. na dzień, w razie potrzeby. Toż samo phenacetiny lub antifebriny po 0·25.

58. *Salipyrin 1·00,*
Dtur. tal. dos. 15.
S. Co 2 godz. pr. (do 7 dzien.).

Usuwanie nocnych potów przez zmywanie ciała winnym octem, cognakiem, wodą kolońską lub na wewnątrz cognac z mlekiem, lub atropina po 0·001 na noc, Agaricin bardzo słabo działa, z nowszych środków polecają: Kalium telluricum po 0·01 na noc, dochodząc do 0·05.

59. *Acidi agaricin 0·01—0·05,*
Sacchari 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. X.
S. 2 proszki dziennie.

60. *Extr. fluid. hydr. Canad. 10·00.*
S. Na wieczór 30 kropli.

W razie krwotoków bezwzględny spokój, okład lodowy na piersi, połykanie lodu, pokarmy tylko chłodne, wstrzyknięcie Ergotini Bombelon 0·50 do 1·0 na raz, podanie większych dawek morfiny dla zapobieżenia kaszlowi.

Przy tętnie przyspieszonem dać: Fol. Digitalis 0·05 z morfiną 0·01 co 2—3 godz. proszek.

W ciężkich przypadkach krwotoku, wstrzyknąć atropinę 0·10: 10·0 z tego pół strzykawki na raz, lub Acid. sclerotinici 1:10: wody, z tego co godzinę strzykawkę.

Przeciw biegunce leki osłaniające z dodatkiem opiatów:

61. *Plumb. acet.*
Laudani āā. 0·03.
Mfp. dtur tal. dos. 10.
S. 2—3 razy dziennie.

Pigułki kreozotowe używać bez balsamu tolutańskiego. Dziennie można dojść do 5—6 grm.

Z wyrobów krajowych pigułki Zahradnika i Mańkowskiego, z zagranicznych dobre są Jaspera (Berlin). W roczczynie dobrze jest zapisywać kreozot z Tra amara lub Tra gent.

62. *Kreozoti e bit. fagi 3·00,*
Trae gent. 30·00.
DS. Po jedzeniu 20—30 kr. w kieliszku wody lub wina.

63. *Kreozoti e bit. fagi 1·00,*
Trae gent. 2·50,
Spir. vini rectif. 25·00,
Vini Xerens 100·00.
DS. 3 razy dziennie po łyżeczce w szklance wody.

64. *Creozot. carbon. 40'00.*
S. 3 r. na dzień po $^1/_2$—1 łyż.
(przetwór drogi grm. 8—9 ct.).

65. *Gnajacoli 2'00,*
Spir. vini 20'00,
Tinct. gentian 10'00,
Extr. Coffe. conc. 20'00,
Aqu. dest. 200'00.
MDS. 2—4 łyżek dziennie.

Pigułki guajakolowe po 0'05 wyrobu Zahradnika, w tych samych dawkach co kreozot.

Pleuritis.

Chory ma leżeć w łóżku, pożywienie płynne, zwłaszcza jeżeli jest gorączka. Suche bańki na okolicę zajętą zapaleniem opłucnej, jeżeli bardzo silny ból, to nawet 4—6 pijawek lub wstrzyknięcie morfiny. Po tem okład lodowy, lub wysychający. Zresztą leczenie wyczekujące, co najwyżej jakiś kwasek do picia, małe dawki chininy. W razie męczącego kaszlu morfina. Jeżeli się wypocina nie wytwarza, to pozostać przy tem leczeniu, co najwyżej pędzlowanie przez kilka dni cum Tra jodi i nie pozwalać choremu wychodzić, dopóki tarcie istnieje i stan podgorączkowy się utrzymuje. Z resztą trzeba leczyć chorobę zasadniczą, najczęściej nacieki szczytowe. Jeżeli zaś jest już znaczna wypocina, to obok okładów wysychających można zalecić ciepłe kataplazmy. W okresie, kiedy już wypociny nie przybywa, pędzlowanie jodyną, vesicantia, stosowane co 2—3 dni na inne miejsce. Na wewnątrz Natr. salicylicum po 3—4 grm. dziennie, diuretica jak: Inf. digitalis, Theobrom. natro salicyl. po 4—5 grm. dziennie, Coffeinum natro salic. 1—1'5 dziennie, Calomel, Adonis vernalis 6'00 na 200'00., Tra. stroph., Kali nitricum itp. Nadto można próbować środków przeczyszczających, jeżeli nie ma przeciwskazania: Kali jodat. 10'00:200'00 zażywać 2—3 łyżek pro die.

Tam, gdzie wypocina ropna, należy zrobić resekcyę żebra i ropę wypuścić, jeżeli zaś chory nie chce, to przynajmniej punkcyę i aspiracyę płynu przyrządem Potaina lub Dieulafoy. Punkcya nadto jest wskazana, jeżeli znaczna duszność grozi życiu chorego.

Po przebyciu zapalenia opłucnej, wyjazd na świeże powietrze, w. góry do Zakopanego, Davos, Gleichenbergu, odżywianie forsowne, gimnastyka odpowiednia i leczenie w gabinetach pneumatycznych.

Zresztą leczyć należy chorobę główną, która dała powód do zapalenia opłucnej, a tą jest najczęściej gruźlica płuc.

66. *Dect. cort. chinae*
e 10'00 ad 150'00,
Natri salicyl 3'00,
Syrup aurant. 20'00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

Dzieciom Natr. salic. 0'10—0'30 pro dosi. Co 2—4 godz.

67. *Chloroformii 10'00.*
Ol. hyosc.
Ol. olivar. āā. 20'00.
S. Do nacierań.

Przy pozostałym exsudacie:

68. *Decoct. ononidinis*
e 15'00 ad 200'00,
Oxymel Scillae 20'00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

69. *Natr. chlorat. 5'00,*
Lithii chlorat. 1'00,
Aqu. petroselin 13'00,
Syrup menth. 200'00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

70. *Jodoform 2'00,*
Unguenti simpl. 50.
Ol. Bergamott. gtts. III.
S. Do wcierań w kl. p.

Pericarditis.

Przedewszystkiem spokój, chory powinien leżeć w łóżku, mało się ruszać, na okolicę serca worek lodowy. W razie silnych bólów parę pijawek, suche bańki, pędzlowanie c. Tra. jodi. Na wewnątrz Inf. digitalis e. 1·00 ad 200·000. co godzinę łyżkę, lub inne cardiacum. W razie silnej gorączki podawać antipyrinę, phenacetinę lub antifebrynę w połączeniu z coffeiną dla uniknięcia zapadu. Jeżeli bóle trwają, dać morfinę, chloralhydrat, lub sulfonal na noc. Dyeta przy tem płynna niepodniecająca, uważać na regularne stolce. — Jeżeli okres zapalny minął, stosować resorbentia: okłady ciepłe, pędzlowanie jodyną, diuretica, jak: coffeina, diuretyna, digitalis, Tra strophanti itp. a dyeta wówczas posilna, lekko podniecająca.

W uporczywych przypadkach można zrobić punkcyę i aspiracyę przyrządami Potaine'a lub Dieulafoy, lecz rzadko kiedy chory się na to zgodzi.

71. *Infus. fol. digit.*
e 1·00 ad 180·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. 2 łyżki.

72. *Tinct. Strophanti 10·00.*
DS. 3 razy dz. po 10 kropli.

Po ustaniu gorączki, gdy exsudat zostaje:

73. *Infus. juniperi e 15·00*
ad 200·00,
Liqu. Kali acet.
Oxymel Scillae āā. 15·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

74. *Infus. hb. digitalis*
e 1·00 ad 150·00,
Kali acet. 5·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

75. *Pulv. fol. digit. 0·5,*
Coff. natrobenz. 1·00,
Sacch. lactis
Elosacch. Colomi āā. 1·5.
Mfp. Div. in dos. N. X.
S. 3 proszki dziennie.

76. *Sparteini 0·02,*
Sacch. albi 0·20,
Mfp. Dtal. dos. N. X.
S. 3 proszki na dzień.

Endocarditis.

Leczenie objawowe a więc:

Spokojne leżenie w łóżku dyeta płynna, niepodniecająca. Na okolicę serca okłady zimne lub worek z lodem.

Na wewnątrz cardiaca, zwłaszcza digitalis, strophantus, w razie bólu mierne dawki morfiny.

Przy znacznem osłabieniu: kawa czarna z cognakiem, wino mocne, kamfora lub eter podskórnie wstrzyknięty. Coffeina lub Theobromina po 0·10 na dawkę, 1·00 pro die, obok innych środków nasercowych jak Convalaria, Spartaina i t. d.

Przy gorączce wysokiej, mierne dawki antipyretyków, z obawy groźnego zapadu najlepiej razem z Coffeiną lub Theobrominą.

77. *Infus. fol. digit. e 1·50*
ad 150·00,
Coffeini citrici 5·00,
Liquor. Kali acet. 50·00,
Succ. liquir. 10·00.
S. W ciągu 2 dni użyć.

78. *Tinct. Strophanti*
Aq. lauroc. āā. 10·00.
S. 3 r. dz. po 10—20 kropli.

W zaparciu stolca:

79. *Pulv. fol. digit.*
Calomelanos āā. 0·40,
Sacchari 3·00,
Mfp. div. in dos. 10.
S. Co 3 godz. proszek (dla dzieci).

Vitia cordis.

Stosowne żywienie, mleko, mięso bez korzeni, osobom chudym więcej tłuszczów, otyłym tychże zabronić.

Wzbronione również napoje wyskokowe, prócz lekkich win. Ruch, a mianowicie po równi, lub po miernych wzniesieniach gór, z wyjątkiem, gdy chorzy dostają duszności, zawrotów głowy, lub nieregularności tętna, gimnastyka lecznicza, kąpiele solne letnie. Unikać wzruszeń. Uregulować stolec.

Wobec braku wyrównania:

80. *Infus. digitalis e 1·00*
ad 150·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

81. *Trae digital. 2·50,*
Aqu. lauroc. 8·00.
MDS. 3 razy dzennie po 15 kropli.

82. *Pulv. fol. digitalis*
0·50—1·00,
Sacchari 3·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
S. Co 2 godziny proszek.

Jeżeli po użyciu Digital. tętno mocniejsze, regularniejsze, ilość moczu większa, to przestać na parę dni podawać.

83. *Trae strophanti*
Aqu. lauroc. āā. 10·00.
S. 3 razy dzien. po 10 kropli. (Dzieciom od 5—10 lat do 5 kropli dziennie).

84. *Coffeini natrobenz. 2·00,*
Sacchari 5·00,
Mfp. div. in dos. 20.
S. 5—8 pr. dziennie.

85. *Theobromin natro-benz. 0·10,*
Sacchari albi 0·20,
Mfp. d. tal. dos. 20.
S. Co 2 godz. proszek.

86. *Sparteini 0·02,*
Sacch. albi 0·30.
Mfp. dtal. dos. N. X.
S. 2—3 proszk. dziennie.

87. *Inf. conval. maj. e 6·00*
ad 180·00,
Coff. natrobenzoic. 1·00,
Syr. simpl. 20·00.
D. Co 2 godz. łyżkę.

88. *Trochisci Nitroglycerin*
à 0·001,
Tal. dos. 10.
S. W razie napadu duszności osłabienia akcyi serca ½—1 pastylki.

89. *Kali jodati 10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
DS. Rano i wiecz. ½—1 łyżki.

90. *Infus. adonis. vern. e 5·00,*
ad 180·00,
Syrup rubid. 200 00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

91. *Spartein. sulphur. 0·10,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup sacchar. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

92. *Tinct. fruct. immat.*
Nerii Oleandri 10·00.
DS. 2—3 r. dzien. po 20 kropli.

Przeciw puchlinie nacięcia obrzękłej skóry, jużto lancetem lub małym trójgrańcem po czem opatrunek aseptyczny. W razie duszności, gorczycznik, na okolicę serca, moczenie nóg w gorącej wodzie, wstrzykiwanie morfiny, w razie silnego bicia serca, blaszanka z zimną wodą na okolicę serca.

93. *Tinct. lobeliae 5·00,*
Aqu. lauroc. 10·00.
DS. Co godz. 10 kropli.

Przy objawach obrzęku płuc:

94. *Inf. flor. arnicae e 7·50*
ad 150·00,
Liquor ammonii anis. 2·00,
Syrup aurant. 15·00.
MDS. Co godzinę łyżkę.

95. *Flor. benzoes 2·00,*
Camphor. 0·50,
Sacchar. 3·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
S. Co 3 godziny proszek.

Na pobudzenie apetytu, środki gorzkie (Tra amar. Tinct. chin. comp.) acid. mur. Przy omdleniach, zawrotach głowy skutkiem anaemii mózgu, wino, eter.

Stenocardia.

Leczenie samego napadu polega na wygodnem ułożeniu chorego w jasnym niedusznym pokoju, usunięciu uciskającego ubrania, podaniu choremu trochę czarnej kawy, łyżkę wina lub cognacu.

Podskórnie wstrzyknąć morfinę lub wziewać trochę chloroformu.

Na okolicę serca synapizma, okład gorący, rozcierać kończyny, dać lewatywę z soli. Można też wziewać kilka kropli Amylnitritu, Pyridin lub Aethyljodür (według Seé).

Polecają też wewnętrznie wśród napadu: Nitroglyceryne w roztworze 0·01 na 10.0 z tego 10—20 kropli na raz, lub pastylki nitroglicerynowe po 0·001 wyrobu Mutniańskiego i innych.

Następnie leczyć chorobę przyczynową, najczęściej więc: wady sercowe, choroby nerwowe i zatrucia przewlekłe tytoniem, kawą i herbatą.

96. *Natri brom. 5·00,*
Aqu. dest. 150·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

97. *Tinct. lob. infl.*
— Valer. aeth. āā. 10·00.
DS. 10—20 kropli podczas napadu.

98. *Natr. nitrosi 0·5,*
Sacch. albi 3·00.
Mfp. Div. in dos. X. in capsul. omylaceis.
S. 1—2 proszki dziennie.

99. *Exalgin 2·50,*
Alcohol menth. 15·00,
Aqu. dest. 190·00,
Syrup 30·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Cardiopalmus, Hyperkinesis cordis.

Usunięcie przyczyny, najczęściej stan ogólno nerwowy, osłabienie, lub zatrucie kawą, herbatą i tytoniem. Nadto leczenie błednicy, niedokrewności i ogólnego osłabienia zwykłemi środkami. Podczas napadu przy silnej akcyi serca, okład lodowy na serce, spokój, wstrzymanie się od wszelkich podniecających napitków, natomiast przy słabem działaniu serca, podać wino, cognac, czarną kawę, herbatę, nadto:

100. *Coffein citrici 0·10,*
Dtur. tal. dos. N. 4.
S. W razie napadu 1 proszek.

101. *Tinct. Veratri virid. 1·00,*
Aqu. dest. 80·00,
Syr. cort. aur. 20·00.
S. 3 łyżki dziennie.

102. *Sparteini sulph. 0·05,*
Sacchari 0·30,
Mfp. d. tal. dos. tres.
S. W razie napadu 1—2 pr.

103. *Theobromin 0·10,*
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. 10.
S. 4—5 pr. dziennie.

104. *Trae strophanti,*
Trae digital. āā. 5·00.
DS. Podczas napadu 10—15 kropli raz lub dwa dzien.

105. *Tinct. convall. maj. 8·00,*
Tr. digital. 2·00.
DS. 3 r. dz. po 10 kropli.

106. *Trochisci nitroglyc. 0·001.*
S. W napadzie pół pastylki lub całą zażyć.

107. *Nitroglycerin 0·20,*
Spir. vini 20·00.
MDS. Zacząć od 1 kropli do 10 kropli 3 razy dzień. (w łyżce wody).

Osobom zaś nerwowym:

108. *Kali bromat.* 1—2 gram. na raz lub też:

109. *Trae Valerian. aeth. 10·00.*
S. 3 r. dz. po 15—20 kropli.

Podskórne wstrzyk. morfiny ½—1 ctgr.

Morbus Basedowi.

Regularne, hygieniczne życie unikanie zmęczenia fizycznego i umysłowego. wstrzymanie się od nadużywania a nawet od picia wyskoku, herbaty, kawy, nadmiernego palenia. Pobyt na świeżem powietrzu, zwłaszcza w górach Davos, St. Moritz, Zakopane, Szmeks lub nad morzem. Na okolicę serca okład zimny lub lód, zwłaszcza podczas silniejszej akcyi serca, oraz digitalis lub strophantus w miernych dawkach.

U chorych osłabionych anemicznych: żelazo, chinina, arsen, zabiegi wodolecznicze, obok systematycznego stosowania prądu galwanicznego na sympaticus (ganglion supremum i processus mastoidei).

Przetwory bromowe i nervina, woda Gubera, Levico, Roncegno, Żegiestów, Krynica, Elster, Francensbad, obok należytego odżywiania i psychicznego spokoju.

110. *Natri brom.*
Aq. amygd. am. āā. 15·00,
Trae convall. maj. 12·00,
Aq. dest. 60·00.
DS. 2—3 łyżeczek na dzień.

111. *Ferri lactici 1·00,*
Coff. natr. sal. 1·5,
Eleosacch. foen. 5·00.
Mfp. Div. in dos. N. XX.
S. 2—3 proszki dziennie.

Gingivitis.

Leczenie przyczyn (Periodontitis, Epulis, Stomatitis mercurialis, Stomacacce). Częste płukanie ust.

112. *Kali hypermang. 0·05,*
Aqu. fontis 200·00.
DS. Płukanie.

113. *Tannini 3·00,*
Spirit. vini rectif. 80·00,
Bals. Hoffman. 20·00.
MDS. Łyżeczkę na szklankę do płukania.

114. *Tinct. Ratanhae*
Tinct. Gallar. āā. 10·00,
Tinct. opii 1·00.
MDS. Do pędzlowania.

115. *Borac. venet. 5·00,*
Mel. Rosor. 50·00.
S. Do pędzlowania.

Catarrhus ventriculi acut.

Ostry nieżyt żołądka tylko wtedy nadaje się lekowaniu, gdy domyślamy się, że w żołądku jest jeszcze treść, która takowy wywołała; dawniej stósowano w takim razie środki wymiotne a po tem przeczyszczające, dziś stósowniej robić przepłukanie żołądka, po czem chory najmniej 24 do 48 godzin musi zachowywać ścisłą dyetę. W razie gdy przypuszczamy, że treści w żołądku niema, wystarcza ścisła dyeta, i tylko gdy cierpieniu temu żołądka towarzyszy tasama zmiana w jelitach, wskazane są środki przeczyszczające. Zresztą leczenie jest czysto przypadowe, gdy silne bóle w okolicy żołądka występują, wskazane są środki odurzające, w razie pragnienia: kwaski, woda sodowa, Giesshübelska etc.

Jako środki wymiotne:

116. *Pulv. rad. Ipecac. 2·00,*
Div. in dos. VI.
DS. Co kadrans proszek aż do wystąpienia wymiotów.

117. *Tartari stibiati 0·05,*
Aqu. dest. 50·00.
W 2-ch porcyach w przeciągu 10-ciu minut zażyć.

118. *Apomorphini mur. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Podskórn. 1/2—1 strzyk.

Catarrhus ventriculi chronicus.

1. *Acidus.*

Dyeta pożywna lekko strawna, z wykluczeniem potraw korzennych, kwaśnych, tłuszczów, jarzyn, napoi wyskokowych i CO_2 zawierających. Wewnętrznie wskazane są środki alkaliczne, woda Karlsbadzka, Vichy lub Szczawnica źródło Magdaleny, przepłukiwania żołądka roczynami soli alkalicznych, lub wodą Karlsbadzką. w razie silniejsych bólów w dołku podsercowym środki odurzające.

Cat. ventr. chronicus 2) (mucosus).

Wskazana jest dyeta lekko drażniąca, a więc nieco napojów wyskokowych, kwasków organicznych, mięso w możliwem rozdrobnieniu, najlepiej więc siekane. Wewnętrznie środki gorzkie i kwas solny. Masaż żołądka, elektryzowanie.

Ad. 1.

119. *Sal. therm. Carolin factic.* lub *originalis 100·00.*
S. Na czczo łyżeczkę w 1/2 szklanki ciepłej wody.

120. *Natrii biboracici*
Magn. ustae
Strontii bromati āā. 5·00.
MD. 3 razy na dzień na koniec noża — 1/2 łyżeczki w godzinę po jedzeniu.

121. *Natri bicarb. 15·00,*
Magn. carbon. 10·00,
Calcar. carbon. 5·00,
MD. in scatula.
S. 3 razy dnia na koniec noża zażyć.

W razie bólów:

122. *Morph. mur. 0·10,*
Aquae laurocer. 10·00,
MD. in vitr. nigro.
S. W razie bólu 10 kr. zażyć.

123. *Codeini 0·02,*
Natri bicarb. 0·25,
Magnes. carb. 0·10,
Mfp. d. tal. dos. X.
S. W razie bólu 2—3 pr. dz.

Ad 2.

124. *Trae Amar.*
Acid. hydrochl. dil. āā. 15·00.
MDS. Po każdem jedzeniu 20 kropli w łyżce wody zażyć.

125. *Acid. hydrochl. 3·00,*
Pepsin solub. german. de Rostock 2·00,
Aqu. dest. 200·00,
Syr. cort. aurant. 15·00.
MDS. Po każdem jedzeniu 2 łyżki zażyć.

Ulcus ventriculi. Wrzód żołądka okrągły.

Przy świeżym wrzodzie zalecić ścisłą dyetę co 1/2 godziny łyżkę kw. mleka, woda białkowa z cukrem, okłady lodowe na żołądek, spokój bezwzględny, opium. Dalsze leczenie polega na podawaniu środków alkalicznych, czy to w postaci wód mineralnych, czy też soli alkalicznych.

Korzystne wyniki leczenia dają przepłukiwania wodą karlsbadzką lub roczynami soli karlsbadzkiej prawdziwej lub sztucznej, które mają i tę zaletę, że je stosować można i w razach, gdzie picie wody karlsbadzkiej z innych powodów jest przeciwwskazanem.

126. *Natri bicarbon 40·00,*
Natri sulphur. 40·00,
Natri chlorati 20·00.
Mfp. S. Łyżeczkę na litr wody do przepłukania żołądka.

W razie silnych bólów lub wymiotów są wskazane środki odurzające, w razie krwotoków żołądkowych postępowanie lecznicze jak przy Haematemesis. Obok tego postępowania leczniczego dyeta powinna być pożywna a lekko strawna z wykluczeniem wszelkich napojów wyskokowych lub CO_2 zawierających, kwasów, tłuszczów i pokarmów korzennych. Gdy chorego z powodu silnych bólów, gwałtownych wymiotów lub żołądkowych krwotoków nie można stosownie żywić, wskazane są lewatywy odżywcze.

Często towarzyszące zaparcie stolca usuwać należy lewatywami.

127. *Chloroformii 1·00,*
Aqu. dest. 120·00,
Bismuth subnitr. 3·00.
D. Co godz. łyżkę.

128. *Sal. therm. Carolin. 100·00.*
DS. Co dzień na czczo łyżeczkę w 1/2 szklanki letniej wody zażyć.

129. *Natr. bicarb.*
Magn. ustae āā. 15·00.
MDS. 3—4 razy dziennie na koniec noża zażyć.

130. *Natr. bicarb. 5·00,*
Morph. mur. 0·10,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

131. *Morph. muriat. 0·10-*
Aqu. laurocer. 10·00.
DS. W razie bólów 10 kr. zażyć.

132. *Codeini 0·02,*
Natr. bicarb. 0·50,
f. p. dent. t. dos. XII.
S. 2—3 proszki dzien. zażyć.

133. *Magister. bismuth. 5·00,*
Codeini 0·20,
Mfp. div. in dos. X.
S. 3 proszki dziennie.

134. *Morph. mur. 0·10,*
Aqu. dest.
Glycerini āā. 5·00.
MDS. Do podskórnych wstrzykiwań. W jednej strzykawce 0·01 morfiny.

Haematemesis.

Przedewszystkiem należy uwzględnić przyczynę krwotoku. Chory powinien jaknajspokojniej leżeć i wstrzymać się od przyjmowania pokarmów przynajmniej 24 godzin, a nieraz 1—2 tygodni.

Jeżeli osłabienie jest znaczne, lub chory od pokarmów wstrzymuje się dłużej, należy podawać odżywcze lewatywy.

Na okolicę żołądka okład lodowy, kawałki lodu do połykania i środki przeciw-krwotoczne, obok laudanum, cocainy lub morfiny w takich dawkach, aby znieść całkiem pobudliwość żołądka.

W razie zapadu eter podskórnie, lub ol. camphoratum lub też roztwór soli jako hypodermilelgia.

Gdy wzmagająca się ostra niedokrewność wskazuje, że krwotok nie ustępuje, wtrzykiwania podskórne przetworów sporyszowych.

Po ustąpieniu krwotoków dłuższy czas spokojne leżenie w łóżku, dyeta płynna, mleko zimne łyżkami, a obok tego leczenie przyczynowe.

135. *Tannini puri 0·50,*
Opii puri 0·10,
Sacchar. albi 3·00,
Mfp. div. in dos. N. V.
S. Co 2 godziny proszek, lub opium w czopkach.

136. *Liqu. ferri sesquichlor. guttas 10.*
Aqu. dest. 200·00,
Morph. mur. 0·05,
Syr. simpl. 15·00.
MDS. Co godzina łyżkę.

137 *Extr. Secal. cornut 2·00,*
Spir. dilut.
Glycerini āā. 5·00.
DS. $^1/_4$ do jednej strzykawki podskórnie.

138. *Tinct. haemostyplica 15·00.*
DS. 3 razy po 15 kropli.

Carcinoma ventriculi.

W przypadkach nienadających się do zabiegu operacyjnego leczenie jest przypadowe, zmierzające do podtrzymania sił chorego za pomocą lekko strawnej a pożywnej dyety oraz usuwania bólów przez podawanie środków odurzających. Prócz tego wskazane jest podawanie kwasu solnego, którego żołądek rakowato zwyrodniały najczęściej nie wydziela, oraz podawanie przetworów Condurango, przeciw objawom dyspeptycznym. W razie towarzyszącego rozszerzenia żołądka lub krwotoków vide: Dilatatio ventriculi, haematemesis.

139. *Acid. hydrochlor. 3·00,*
Pepsini german. solub de Rostock 2·00,
Aq. dest. 200·00,
Syr. simpl. 15·00.
DS. Po każdem jedzeniu 2 łyżki zażyć.

140. *Tinct. nuc. vom.*
Acidi hydrochl. āā. 10·00.
DS. Po każdem jedzeniu 15 kropli w szklance wody.

141. *Tinct. chinae comp.*
— rhei vin. āā. 30·00,
Tinct. nuc. vom. 3·00.
3 razy dz. po 15—20 kropli.

142. *Cort. Condurango 15·00,*
Macera per XII. hor. c. 400·00,
Aq. dest. postea coque ad reman. 200·00,
dein adde:
Acid. hydrochlor. 3·00,
Syr. simpl. 15·00.
DS. 3 łyżki dziennie.

143. *Vini Condurango 100·00.*
DS. 3 łyżeczki dziennie.

W razie wymiotów:

144. *Cocaini muriat. 0·20,*
Aq. dest. 10·00.
DS. W razie wymiotów 10 kropli zażyć.

W razie bólów podawać na wewnątrz morfinę lub codeinę.

Dilatatio ventriculi.

Gdy przyczyną cierpienia jest zwężenie odźwiernika bliznowate, lub nowotworowe, wskazany jest zabieg operacyjny.

Chwilową poprawę osiągnąć można przez systematycznie, dłuższy czas stosowane przepłukiwanie żołądka, raz lub 2 razy dziennie roczczynem kw. borowego lub salicyl. resorcyny, lub w razie oddziaływ. kwaśnego roczczynem sody, soli lub wody karlsbadzkiej.

W razie bólów wskazane są środki odurzające i to lepiej podskórnie niż wewnętrznie, gdyż w wypełnionym i rozszerzonym żołądku trudno ulegają wessaniu.

W razie; gdy przyczyną cierpienia jest zwiotczenie ścian żołądka, należy przepisać dyetę pożywną, w małych ilościach a często podawaną z wykluczeniem o ile możności płynów; co dzień na czczo uwolnić żołądek zapomocą aspiratora żołądkowego od zalegającej treści, a w razie towarzyszącego nieżytu żołądka, takowy stósownie leczyć.

Skutecznie też działają zabiegi wodolecznicze, mięsienie i prąd indukcyjny, w okolicę żołądka stosowane.

W celu wzmocnienia mięśni żołądka: ipecacuanha 0·02—0·05 w przeciągu 24 godz., raz w pół godziny po jedzeniu, drugą dawkę (0·01) po całej godz. Extr. Bellaon. po 0·01—0·02 na dawkę.

Przy zaparciu stolca: przed jedzeniem dwie łyżeczki: Sulphat Magnes., Cremor tartari, et flor. sulphur. aa. p. aeq. Lewatywy z gliceryny. Jeżeli po jedzeniu występują boleści, poleca się 2—4 łyżek wody chloroformowej lub morfinę z magnezyą lub sodą. Przeciw wzdęciu: kreda, węgiel, magnesia w bardzo małych ilościach.

Dyspepsia nervosa.

Przedewszystkiem wykryć przyczynę cierpienia i dokładnie zbadać funkcyę żołądka i kiszek.

Cierpienie to najczęściej stoi w związku z czynnościowem, nadmiernem wydzielaniem soku żołądkowego, lub z niedomogą wydzielniczą żołądka.

Stosownie do tego w 1-szym przypadku wskazane są środki alkaliczne, wody: Karlsbad, Vichy, Szczawnicka Magdalenka, w 2-gim kwas solny i środki gorzkie.

W innych razach zboczenia w wydzielaniu soku żołądkowego niema, tylko błona śluzowa żołądka jest nadczułą, a w tych przypadkach należy przed jedzeniem podawać środki znieczulające (cocaina) i zapomocą przepłukiwań żołądka zmniejszać przeczulicę błony śluzowej, można też podawać przetwory bromowe.

Prócz tego należy zwrócić uwagę na ogólny stan chorego, u anemicznych wskazane są środki żelaziste (Krynica, Żegiestów, Francensbad i t. d.) u neurasteników i hysteryczek skutecznem bywa leczenie wodolecznicze, wyjazd nad morze lub w góry.

145. *Natri bicarbon.*
Magn. carbon.
Kali carbon. āā. 5·00,
Pulv. rad. Rhei 7·00,
MD. in scatula.
S. 3 razy dnia na koniec noża zażyć, w razie jeżeli jest nadmierne wydzielenie soku żołądkowego.

146. *Sal. therm. Carolin 100·00.*
DS. Co dzień rano łyżeczkę w pół szklanki ciepłej wody.

147. *Strontium brom. 2—3·00.*
Po obiedzie i po kolacyi.

W razach niedomogi wydzielniczej:

148. *Acid. hydrochl. 3·00,*
Pepsini German. solub de
Rostock 2·00,
Aqu. dest. 150·00,
Syr. simpl. 15·00.
MDS. Po każdem jedzeniu 2 łyżki zażyć.

149. *Acid. hydrochl. dilut.*
Trae absinthi āā. 15·00.
DS. Po każdem jedzeniu 20 kropli w łyżce wody zażyć.

U anemicznych z niedomogą wydzielniczą:

150. *Sol. Fowleri 5·00,*
Tinct. mal. ferri 10·00.
DS. Po obiedzie i kolacyi od 10—30 kropli.

151. *Trae ferri pomati 25·00,*
Trae Rhei vinosae
Trae amarae āā. 15·00.
MDS. 3 razy dnia po łyżeczce zażyć.

152. *Ferri carb. sacchar. 5·00,*
Extr. nucis vomicae 0·50,
Pulv. et extr. Rhei āā. q. s.
ut f. pill. N. 100.
DS. 3 razy dnia po 2 pigułki zażyć.

Cardialgia.

Znaleść przyczynę bólu i takową starać się usunąć. Najczęściej: ulcus ventriculi, carcinoma ventriculi, chlorosis, i u hysteryczek, neurasteników lub jako crises gastriques.

W razie napadu ciepły okład na żołądek, synapizmy na dołek podsercowy, wstrzyknięcie podskórne morfiny, narcotica jak: opium z bismuth. subnitricum, Cocaina 0·01—0·02 p. dosi, Belladonna, Chloroform itp. Nadto uregulowanie dyety.

153. *Tinct. opii croc. 5·00,*
Tinct. castor. 10·00,
Tinct. valer. aeth. 15·00.
MDS. 3 r. dz. po 10 kropli.

154. *Morphii mur. 0·05,*
Bismut. subnitr. 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. Nr. 10.
S. W razie bólu co 2 godziny proszek.

155. *Extr. Strychni 0·01,*
Bismut. subnitr.
Magnes. carb. āā. 0·20,
Sacch. 0·20,
Mfp. tal. dos. 10.
S. Co 2 godz. proszek.

156. *Tinct. Strychni,*
Tinct. Opii āā. 5·00.
DS. Co 2 godz. po 10 kropli w razie silnego bólu.

157. *Cocain. mur. 0·15,*
Aq. dest. 120·00,
Syr. aurant. 30·00.
S. Co kwadrans łyżeczkę.

158. *Chloroformii 1·00,*
Aq. dest. 150·00.
MDS. Co 1—2 godz. łyżkę.

159. *Bismut. valerian.*
Bismut subnitr. āā. 2·00.
Extr. nuc. vom. 0·50,
Extr. gentian. q. s. f. pil. 50.
Obduc. gelat.
S. 2—3 pig. na czczy żołądek.

Prąd stały z anodą na dołek podsercowy, lub też przerywany na 6—10 minut. Przepłukiwanie żołądka ciepłą wodą na 38—40°.

Catarrhus intestinorum

Acutus.

Wskazane jest leżenie w łóżku, ścisła dyeta, okład ciepły na brzuch i środek przeczyszczający, najlepiej ol. ricini. W razie silnych bólów, leki odurzające; w razie, gdyby po kilku wypróżnieniach po środku czyszczącym biegunka nie ustąpiła, przetwory makowca, także leki zawierające i ściągające.

Chronicus.

Leczenie powinno być przyczynowe, uważać należy na dyetę, która powinna być lekko strawną, unikać zaziębień (opaska flanelowa na brzuch). Woda karlsbadzka, Kissingen, Wildungen, w razie zaparcia środki lekko czyszczące, lewatywy codziennie. Vide: (Obstipatio alvi).

160. *Saloli 0·25,*
Laud. puri 0·02,
Mfp. div. in dos. 10.
S. 3 proszki dziennie.

161. *Bismut. salicyl. 0·25,*
Resorcin 0·15,
Laud. pur. 0·01,
Mfp. tal. dos. XII.
S. 3 proszki dziennie.

162. *Decoct. rad. Salep 200·00,*
Laudani puri 0·05,
Syr. Diacodii 20·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

163. *Mixturae gummos. 150·00,*
Trae Opii simpl. gutt. 20.
S. Co godz. łyżkę.

164. *Cotoini puri 1·00,*
Emuls. amygdal. 60·00.
S. Co 1/2 godz. 2 łyżki zażyć (Środek b. drogi).

165. *Extr. Opii 0·02,*
Tannini 0·10,
Naphtalinae 0·25,
Mfp. d. t. d. XII.
DS. 2—3 proszków dziennie.

166. *Pulv. Doveri 1·00,*
Extr. Colombo,
Sacch. albi āā. 2·00,
Mfp. div. in dos. X.
DS. Co 2 godz. proszek zażyć.

Proctitis.

Leczenie ogranicza się do stosowania lewatyw oczyszczających i zawierających środki ściągające i przeciwgnilne, zwłaszcza kw. borowy 2% lub Natr. Salicyl., obok tego z powodu towarzyszącego parcia na stolec czopki ze środkami odurzającemi i letnie kąpiele nasiadowe. Najważniejszem jest jednak leczenie przyczynowe. Użyć można: Zinci sulph. 1·00 do lewatywy lub czopki z Acid. tannicum lub z morphiną.

Obstipatio alvi habitualis.

Usunąć przyczyny cierpienia, środki lekko czyszczące, dyeta mięszana, kompoty, jarzyny, owoce, figi, miód, pierniki, zimna woda na czczo, u chorych. którzy znoszą mleko, dawać takowe w sporych ilościach. Nieraz dobre skutki wywiera kuracya winogronowa.

Na noc okłady wysychające na brzuch. Elektryzowanie prądem przerywanym.

Obok tego zabiegi hydropatyczne, mięsienie, codzienne lewatywy, wody mineralne: Karlsbad, Marienbad, Hunyady, Janos, Kissingen (Rakoczy), Saidschütz, Friedrichshall, proszki Seidlickie.

167. *Decoct. pulp. Tamarind*
e 15·00 ad 150·00,
Cremor. tartari 15·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę lub na noc 3—4 łyżek — lub też powidełka Tamaryndowe wyrobu Sobierajskiego lub Siedleckiego. Ziółka francuskie St. Germain.

168. *Trae Rhei vinos.*
Extr. fluid. Cascar. Sagr.
āā. 25·00.
DS. 2 razy dnia po ½ do 1ej łyżeczki.

169. *Extr. Aloë aquos.*
Extr. taraxaci āā. 5·00,
f. pil. N. 50.
S. Rano i wieczór po 1—2 pigułek.

170. *Trochisci compressi e Rheo*
à 0·50 N. 50.
DS. Co dzień na noc 1—3 pastylek.

171. *Trochisci compressi e Cascar. Sagrad à 0·50 N. 50.*
S. Co dzień na noc 1—3 pastylek.

172. *Sal. therm. Carolin. 100·00.*
DS. Co dzień na czczo łyżeczkę w ½ szklanki ciepłej wody.

173. *Natri bicarb.*
Magnes carbon. āā. 10·00,
Pulv. rad. Rhei 7·00.
DS. 2 razy dnia na koniec noża.

Nadzwyczaj zalecają:

174. *Podophyllini 0·30,*
Extr. aloes
Extr. rhei āā. 3·00,
Extr. taraxaci q. s. f. pil.
N. 40.
S. Na noc 1—3 pigułek.

Przy uporczywem zaparciu, wlać przez wysoko do rectum wprowadzoną sondę: 70 gr. aeter sulph. z 300 gr. Aq. foeniculi.

Typhlitis et Perityphlitis.

Leczenie zewnętrzne polega na stosowaniu środków przeciwzapalnych i odwodzących: okład lodowy, pijawki, smarowanie jodyną. W przypadkach, gdy chory nie znosi okładów lodowych

— okład wysychający. Nie zwlekać z zabiegiem operacyjnym.

Wewnętrznie przetwory makowca w dużych dawkach, a w razie gwałtownych bólów, podskórne wstrzyknięcie morfiny. Dyeta wyłącznie płynna, bezwzględny spokój.

Gdy okres zapalenia minie, środki przyspieszające wessanie wypociny są wskazane, więc: okłady ciepłe, wcieranie maści jodowych. Jeżeli stolce w tym okresie dobrowolnie nie nastąpią, należy je ułatwić za pomocą lewatyw. Zresztą leczenie czysto przypadowe, w razie silnych wymiotów, kawałki lodu do połykania, Cocaina.

W razie zapadu, napoje wyskokowe, eter podskórnie.

175. *Trae opii simpl. 10·00.*
DS. 3 razy dziennie po 5—10 kropli.

176. *Extr. opii 0·02,*
Sacchari albi 0·30,
Dent. t. dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

W razie silnych wymiotów:

177. *Cocain muriat. 0·20,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. W razie wymiotów 10 kropli zażyć.

178. *Morphii mur. 1·00,*
Spir. vini 5·00,
Glycerin 10·00,
Aq. dest. ad 30·00.
DS. Do podskórn. wstrzykiw. (Roczczyn bardzo trwały).

Jako przyspieszające wessanie:

179. *Ung. Kali jodati 25·00.*
DS. Do wcierania.

180. *Kali jodati 2·00,*
Extr. bellad. 0·50,
Ung. simpl. 30·00.
MDS. Do wcierania.

W razie parcia na stolce lub mocz:

181. *Morph. mur. 0·20,*
Butyri Cacao 10·00,
Mf. l. a. supposit. N. X.
S. 2—3 na dobę użyć.

Ulcera intestini tuberculosa.

Leczenie czysto przypadowe, polega na podawaniu środków odurzających wewnętrznie lub w postaci wstrzykiwiań podskórnych. W razie silniejszych bólów na podawaniu przetworów makowca wraz ze środkami ściągającymi i przeciwgnilnymi z pomocą wodu zwykle towarzyszącej biegunki. Przytem należy starać się podnieść odżywienie chorego zapomocą odpowiedniej dyety (do mleka dodawać Aq. Calcis).

182. *Tinct. opii simpl. 10·00.*
DS. 2—3 r. dnia po 5—10 kropli.

183. *Laudani puri 0·02,*
Tannini 0·10,
Naphtalini 0·25,
Sacch. alb. 0·30,
Mfp. dent. tal. dos. XII.
DS. 2—3 proszki dziennie.

184. *Benzonaphtholi*
Bismut. salicyl
Resorcin āā. 0·20.
Mfp. dtur tal. dos. N. 15.
S. 3—5 proszków dziennie.

185. *Tinct. Colombo*
— Cascarillae āā. 15·00.
DS. Co godzinę 10—30 kropli w kleiku.

186. *Extr. opii 0·02,*
Resorcini 0·20,
Sacch. alb. 0·30,
Mfp. dent. tal. dos. XII.
DS. 2—3 proszki dziennie.

187. *Decoct. rad. Colomb.*
e 10·00 ad 150·00,
Tinct. opii gtt. XX.
Syr. simpl. 15·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

188. *Bismuth. subnitrici 5·00,*
Opii puri 0·02,
Sacch. alb. 4·00.
Mfp. Div. in dos. N. X.
S. 3 proszki na dzień.

Haemorrhois.

Należy się starać codziennie o należyte wypróżnienie przez podawanie środków lekko przeczyszczających, wodę karlsbadzką i t. p.

Gorące kąpiele nasiadowe, irrygacye odbytnicy usuwają czasami cierpienie.

W niektórych znów razach, nadaje się bardzo sonda chłodząca tak zw. Arzbergera przyrząd.

Oprócz tego można próbować czopków z ergotyny, chrysorabinu, lewatyw ściągających, wstrzykiwań czystego kwasu karbolowego do guzów.

Jedynie pewnym środkiem jest tylko operacya. Guzy wypadnięte należy odprowadzić do wnętrza, jeżeli jednak już przeszły w stan zapalny lub zgorzelinowy, najlepiej ograniczyć się do posypywania proszkiem jodoformowym i okładów z octanu glinowego.

Przeciwko uporczywemu swędzeniu najskuteczniejsze są zmywania wyskokiem.

189. *Pulv. liquir comp. 50·00.*
S. Łyżeczkę wieczór zażyć.

190. *Sal. thermar. Carolinens. 50·00.*
S. Łyżeczkę w szklance letniej wody rozpuścić.

191. *Extr. secal. corn. 2·00,*
Butyr Cacao q. s. f. l. a. supposit. N. X.

192. *Chrysarobin 0·80,*
Jodoformii 0·30,
Extr. bellad. 0·60,
Vaselin. 15·00.
Mf. ung. S. Maść.

193. *Plumb. acetici 0·25,*
Extr. Opii aquos. 0·05,
But. Cacao q. s. ut f. supp.
Dtal. dos. N. X.
S. 2—3 czopki przez dzień.

194. *Calomel 2·00,*
Morphini 0·15,
Bism. subnitr.
Vaselini āā. 25·00,
Glycerini 8·00.
M. f. ung.
S. Zewnętrznie.

195. *Cocain hydrochl. 1·00,*
Morphii sulph. 0·20,
Atropin sulphur. 0·10,
Tannin. 0·20,
Vaselin 30·00.
Mf. ung. S. Po wypróżnieniu posmarować.

196. *Extr. Hamamel. virg. fluid. 0·20,*
Butyri Cacao 10·00,
Ol. amygdal. 7·50.
Mfung. S. W razie krwotoków.

Ileus.

Jeżeli przyczyną niedrożności jelit jest zwężlenie, okręcenie, uwiązgnięta przepuklina, nie wiele można się spodziewać z leczenia środkami wewnętrznemi, należy przystąpić do zabiegu operacyjnego, przedtem jednak należy przez podawanie przetworów makowca uspokoić gwałtowne ruchy jelit i zapomocą dużych lewatyw próbować przywrócić drożność. Lewatywy z wody sodowej: łączy się syfon z sondą do odbytnicy włożoną i powoli wypróżnia. Gdy powodem niedrożności jelit jest uwiązgnięta przepuklina, należy starać się ją odprowadzić (vide Hernia incarcerata). Jeżeli niedrożność jelit pochodzi z wgłobienia, udaje się często zapomocą przetworów makowca i lewatyw drożność przywrócić. W nowszych czasach polecają prócz tego, wypróżnienie żo-

łądka zapomocą aspiratora żołądkowego.

Gdy te środki nie skutkują, nie należy długo zwlekać z zabiegiem operacyjnym.

Gdy przyczyną cierpienia jest zaparcie kału, a nie ma objawów zadrażnienia otrzewnej, należy podawać środki przeczyszczające w dużych dawkach, w razie przeciwnym lub, gdy środki czyszczące nie skutkują, przetwory makowca, okład lodowy na brzuch, kawałki lodu do połykania, zresztą leczenie przypadowe.

Peritonitis.

Przedewszystkiem chory powinien zachować bezwzględny spokój; dyeta ściśle płynna. Wewnętrznie należy podawać przetwory makowca w dużych dawkach, a w razie silnych wymiotów kawałki lodu do połykania i cocainę lub morfinę. Zewnętrznie środki przeciwzapalne, okład lodowy, pijawki, pędzlować brzuch Kleiną z dodatkiem jodoformu. Gdy okres ostry minie, okłady wysychające lub ciepłe. Kąpiele ciepłe całe lub nasiadowe.

W przypadkach surowiczego zapalenia z przebiegiem chronicznym, może być czasem wskazane wypuszczenie płynu z jamy brzusznej, a nawet t. z. tualeta jamy brzusznej.

Peritonitis chronica, zwłaszcza u dzieci, wymaga dobrego odżywiania, wcieranie szarego mydła na ściany brzucha, kąpiele solne (Iwonicz, Rabka), kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa), Punkcya.

Na wewnątrz: żelazo, jod z żelazem, Syrup ferri jodati.

P. tuberculosa: leczyć według tychsamych zasad, wcierać maść jodoformową 25·0 na 100 Vazeliny, a następnie brzuch pokryć ceratką Billrotha i opasać cały brzuch flanelą, punkcye wykonywać tylko w ostateczności.

197. *Antipyrin 10·00,*
Aqu. dest. 150·00.
DS. 2 łyżki do lewatywy co 2 godziny, póki gorączka nie spadnie do 38.

198. *Laudani pur. 0·02,*
Sacch. albi 0·30,
Dtur. tal. dos. XII.
S. 3 pr. dziennie.

199. *Cocaini mur. 0·15,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. W razie wymiotów 10—15 kropli zażyć.

200. *Emuls. commun. 200·00,*
Aqu. lauroc. 5·00,
Morphii mur. 0·05,
Syrup simpl. 10·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

W razie parcia na stolec:

201. *Morphii mur. 0·01,*
Extr. bellad. 0·02,
Butyri Cacao 1·00,
f. suppos. dtur. tal. dos. X.
S. W razie parcia jeden czopek użyć.

202. *Jodoform 5·00,*
Lanolin
Vaselin āā. 25·00.
Mfung. S. Rano i w. wcierać.

Icterus.

Leczenie powinno być przedewszystkiem zastosowane do przyczyny cierpienia, (vide Catarrhus gastro-duodenalis, Cholelithiasis, Cirrhosis hepatis, Carcinoma hepatis etc.). Zresztą leczenie przypadowe, w razie bólów w okolicy wątroby, okład ciepły i wstrzykiwania podskórne morfiny.

Swędzenie skóry łagodzą ciepłe kąpiele z dodatkiem sody i zmywania 2% kwasem karbolowym, z dodatkiem sody lub roczyn:

203. *Acidi carbol. 10·00,*
Chloralhydr. 5·00,
Aq. dest. 500·00.
S. Do nacierań.

Dyeta przeważnie mleczna i rosołowa (unikać mięsa).

204. *Infus. rad. rhei e 10·00*
ad 180·00,
Magnes. ustae 5·00,
Syr. simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

W chronicz. przyp. wody Karlsbad, Maryenbad. Przeciw biegunce Bismut, Dover, opium. Przytem amara np.:

205. *Fol. trifol. fibrin*
Hb. Millefolii
Centaur. min.
Fol. menth. pip.
Fruct. foenicul. āā. 30·00,
Mf. Species.
S. Herbata: 1—2 łyżek na 1/2 litra wody.

W nowszych czasach używano z dobrym skutkiem wlewania zimnej wody w 1-szym dniu na 12—13° R., w 2-gim 15—16° 3 i 4-go dnia 18—20° w ilości 1—2 litrów.

206. *Natri salicyl. 1·00,*
Natri sulfur. 3·00.
Dtal. dos. N. XII.
S. Na dzień 1—2 proszki, żeby żeby wypróżnienie wywołać.

207. *Podophyllin 0·015,*
Extr. bellad. 0·01,
Extr. nuc. vom. 0·02,
f. pill. N. 1. tales 20.
S. 2—3 pig. na noc w ciągu godziny użyć.

Cholelithasis.

Leczenie 1-mo samej choroby. 2-do napadu kolki wątrobowej.

Ad 1. Uregulowanie dyety, ścisła uwaga na oddawanie stolca, z dyety wykluczyć należy przedewszystkiem tłuszcze i kwasy, oraz napoje wyskokowe. Prócz tego środki rozpuszczające złogi żółciowe, a tu należą wody mineralne (Karlsbad, Ems, Vichy etc.) i środki Duranda; w niektórych przypadkach radzą zrobić zabieg operacyjny.

Ad 2. Podczas napadu okład ciepły na okolicę wątroby, podskórne wstrzykiwania środków odurzających.

208. *Aether. sulph. 15·00,*
Ol. Terebinth. rectific. 10·00.
DS. 3 r. dnia po 15—20 kropel. (Środek Duranda).

209. *Extr. belladon. 0·10,*
Aqu. dest. 20·00.
MDS. W napadzie co 1/2 godz. po 15 kropli.

210. *Morph. mur. 0·10,*
Aqu. dest.
Glycerini āā. 5·00.
MDS. Do podskórnych wstrzykiwań, w jednej strzykawce 0.01 morfiny.

211. *Natri Salicyl. 0·50,*
Extr. bellad. 0·01,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
S. 4 proszki dziennie w wodzie sodowej.

Polecają też glycerynę w dawce 20—30 grm. w razie napadu. W dawce 5—15 grm. w wodzie alkalicznej kilka razy dziennie dla zabezp. od napadu.

lub

212. *Ol. olivar. optim. 200·00,*
Cognaci 20·00,
Vitelli ov. Nr. 2,
Menthol. 0·20.
DS. W przeciągu godziny na 2 razy użyć.

213. *Natri salicyl. 1·00,*
Natri sulphur. 3·00—5·00.
Mfp. Dtal. dos. N. XV.
S. 2—3 proszki dziennie stósownie do ilości wypróżnień.

Cirrhosis hepatis.

Leczenie polega na podawaniu środków lekko czyszczących, najlepiej solnych, uregulowanie dyety, z której napoje wyskokowe wykluczyć należy, polecając też ścisłą dyetę mleczną, jeżeli chory przebył kiłę, to należy zastosować wcierki szaruchy a po tem kal. jodatum.

Przeciw nagromadzeniu się płynu w jamie brzusznej, środki moczopędne, gdy te nie są dostateczne i wobec indicatio vitalis, nakłucie powłok brzusznych i wypuszczenie płynu.

Jako moczopędne:

214. *Calomelanos 0·10,*
Sacch. albi 0·30,
Mfp. Dtur. tal. dos. N. XV.
DS. 5 proszków dziennie.

Przyczem jednak należy zwrócić baczną uwagę na dziąsła.

215. *Theobromini natrosalicyl. (vel Diuretin) 0·50,*
D. tal. dos. N. XV.
DS. 5 proszków dziennie.

216. *Inf. fol. Digit. 1·00:200·00,*
Liqu. Kali acet. 20·00,
Trac cort. aurant. 25·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

217. *Inf. Juniperi 15·00:200·00,*
Syr. simpl. 15·00.
DS. Co godz. łyżkę.

218. *Kali jodati 10·00,*
Aq. dest. 200·00.
MDS. 2 łyżki dziennie.

Morbus Brighti.

Jeżeli mamy do czynienia z *ostrym* Morb. Brighti, to chory powinien bezwarunkowo leżeć w łóżku, w jednostajnie ciepłej temperaturze. Dyeta złożona z mleka, kleików, rosołów, lekkich zupek, trochę kaszki, lub ryżu w mleku. Do picia wodę selterską, bilińską, gieshübelską, ubogim zaś zwykłą wodę z dodatkiem cytryny lub kwasku, uważać przytem by stolce były regularne.

Na okolicę nerek stawiać bańki suche, nawet cięte lub pijawki, jeżeli mocz bardzo krwawy i zawiera wiele białka.

Jeżeli opuchliny są znaczne, to polecić kąpiele gorące zaczynając od 28° R. do 30° i 32° R. po 15—45 minut, ze zlewaniami na głowę, następnie zawija się chorego w koce na 1—2 godzin, żeby się dobrze pocił. Jeżeli chory czuje się w kąpieli bardzo osłabionym, dać można kieliszek wina. Albo też urządza się choremu w łóżku sztuczną parówkę za pomocą przyrządu opalanego spirytusem. Obok tego można dawać mierne dawki cardiaców, jak digitalis, strophantus lub coffein dla połączenia działania napotnego z moczopędnem. Wstrzykuje się też pilokarpinę po 0·01—0·02 na dawkę, uważając jednak czy nie nastąpi zapad. Obok napotnych i moczopędnych polecają silne środki przeczyszczające jak colocynth, Jalapa, gumi gutti, Rheum, nawet pig. Morisona.

W razie przypadów mocznicowych, kąpiel gorąca ze zlewaniami zimnemi, silny laxans, podskórnie eter lub kamfora, albo też do lewatywy Hydras chlorali 2—3 gramów lub Acid. benzoicum po 0·2 co 2—3 godz. Zob. Uraemia.

Jeżeli okres przewlekły, chory niekoniecznie ma leżeć w łóżku, zwłaszcza, jeżeli opuchliny nieznaczne.

Dyeta przeważnie mleczna, 2—4 litry mleka, jaja, mięsa mniej, jarzyny, żadnych alkoholików i korzeni.

Do picia wody: Bilińska, Giesshübel lub woda z kwaskami. Unikać zmęczenia fizycznego, odziewać się ciepło, nie nara-

żać się na niepogodę i zmiany temperatury.

Choremu należy polecić mierne dawki tanniny lub Plumb acet, Ferr. sesquichloratum obok ciepłych kąpieli, mniej energicznie stosowanych jak w okresie ostrym i zawijania w koce. Nadto podawać diuretica: Coffein 1·0—1·50 p. die, theobrominum salicyl. w tych samych dawkach, digitalis, adon. vernalis z dodatkiem Liqu. kali acet. 15—20 na 200.

219. *Fol. Joborandi w naparze. Rad. Onodinis, Rad. Tetro-Petroselini, Bacc. Juniperi* jako ziołka.

W razie zaparcia stolca, środki przeczyszczające.

220. *Diuretini 5·00,*
Aq. dest. 100·00,
Syr. aurant. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

221. *Strontii lactici 50·00,*
Aqu. dest. 250·00.
MDS. 2 łyżki dziennie.

Nadto radzą:

222. *Blatt. orient. 2·00,*
Eleosacch. foen. 5·00.
Mfp. div. in dos. N. XII.
S. 2—3 proszki na dzień.

Pyelitis.

Jeżeli jest okres ostry zapalny: Chory ma leżeć w łóżku, suche bańki w okolicę nerek, dyeta tylko płynna, przeważnie mleczna, najlepiej mleko pół na pół z wodą wapienną, picie wody: Bilińska. Giesshübler, Fachingen, Preblau, Ems, Gleichenberg, Szczawnica, wystrzegać się kawy, herbaty, korzennych zapraw i napitków wyskokowych.

Przy cierpieniu przewlekłem dyeta mniej ścisła, z unikaniem jednak wszelkich napojów wyskokowych i korzeni.

Ze środków wewnętrznych można polecić odwar; Fol. uvae ursi 15·0 na 300·0 z tego co godzina łyżkę, lul filiżankami pić. Lub Arbutini 2—3 grm. pro die w proszkach (środek drogi mało skuteczny).

223. *Ol. ligni santali* 3 razy po 10—15 kropli w kawie lub mleku. *Kali chloric. 4—6·0* na *200·0* z tego co godzinę łyżkę.

Dobrze też działa Tannina z opium:

224. *Tannini 0·30,*
Opii 0·02,
Mfp. d. tal. dos. N. X.
S. 3—5 proszki dziennie.

225. *Arbutini 3·00,*
Aqu. dest. 150·00,
Syr. simpl. 15·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

226. *Saloli 0·50,*
Dtal. dos. N. XII.
S. 3—4 proszki dziennie.

Również:

Natr. salicyl. po *0·50,*
3—4 razy na dzień.

Polecić też można do picia wodę sodową kwaśną (Rząca i Chmurski), kąpiele nasiadowe ciepłe, okłady wysychające, w razie bólów na wewnątrz lub podskórnie morfinę. Zresztą trzeba leczyć główną przyczynę choroby.

Nephrolithiasis.

Zalecić wody alkaliczne (Karlsbad, Vichy, Ems, Kissingen, Salvator, Wiesbaden, woda litowa Rzący i Chmurskiego flaszkę dziennie. Zabronić zbytniego pożywania mięsa, za to więcej jarzyn, mleka, w ogóle dużo płynów.

Napoje wyskokowe w małej ilości; kwaśne napoje i potrawy

wzbronione. Mierne używanie ruchu.

Przeciw krwotokom z nerek Ergotin, Tannin. Przeciw kolce nerkowej, narcotica: Morfina, Opium, dalej Urethan 3—4·0 dziennie. Ciepłe kąpiele, bańki suche, nacieranie oliwą z chloroformem, ciepłe okłady. Wstrzykiwania morfiny.

227. *Butyl Chloral 5·00,*
Aqu. dest. 120·00,
Spir. vini rectif. 10·00,
Glycerin 2·00.
DS. 2—3 łyżek jedna po drugiej.

228. *Lithii carbon.*
Natri bicarb. ãã. 0·50,
Tal. dos. N. X.
S. 3 pr. dziennie.

229. *Piperazini 5·00.*
Div. in dos. X.
DS. 3 razy dziennie w opłatku, w wodzie sodowej lub Giesshübelskiej.

Meningitis cerebro-spinalis epidem.

Leczenie objawów. Rozpocząć podaniem Calomelu, w dużych dawkach, a następnie dbać, by były dobre codzienne wypróżnienia. Lód na głowę i na kark, lub zastosować przyrząd Leitera. pijawki, bańki wzdłuż kręgosłupa. Wcieranie szaruchy na ogoloną głowę lub maści jodoformowej. Wstrzykiwanie morfiny, chloral i natrum bromatum. Natrum jodatum (1—2 gramów dziennie). Przeciw gorączce: Antipiryna, wobec obrzęku stawów acid. Salicyl.

Przeciw wymiotom pigułki lodowe, Cocain. muriatic. (1:10, po 5 kropli).

230. *Jodoformii 5·00,*
Vaselini 50·00.
Mfung. DS. Wcierać 2 razy na dzień w głowę.

Apoplexia cerebri.

Chorego położyć w łóżku okład lodowy na głowę, jeżeli osoba krwista, dobrze odżywiona i jest się obecnym prawie na początku udaru, to krew puścić najwyżej 500 gram. lub pijawki za uszami postawić. Nadto dać zaraz lewatywę z octu, mydła, lub soli tak, żeby nastąpiło silne przeczyszczenie; synapizma na łydki i piersi, nacieranie kończyn. Jeżeli tętno słabe i zapad jest, to podać wino, kawę czarną, kamforę, eter podskórnie. Gdy udar minął, to choremu nie pozwalać wstawać z łóżka, okład lodowy dalej mieć na głowie, stolce regulować, wody gorzkie Hunyady, Janos, Morszyńska, dyetę płynną niepodniecającą, a ze środków wewnętrznych digitalis lub Tinct. Strophanti dla uspokojenia akcyi serca.

W kilka tygodni po ataku, gdy reakcya zapalna minie, podawać kali jodatum, elektryzować kończyny porażone, masować, ruchy bierne wykonywać i działać zapobiegewczo, usuwając główną przyczynę udaru (najczęściej zmiany w sercu i tętnicach).

Myelitis.

W ostrej:

Ułożenie chorego równo w łóżku, najlepiej na poduszkach powietrznych. Bańki cięte lub pijawki w samym początku choroby, potem Tra. jodi, wcierki z Ung. cinereum 3—4 grm. p. die i jednocześnie kali jodatum, jeżeli była lues, a nawet jako środek przeciwzapalny.

Uważać przy tem na ślinotok, lodowe okłady na stos pacierzowy. Równocześnie silne środki przeczyszczające: Kalomel, Jalapa, Senna. Uważać na odleżyny, na zatrzymanie moczu.

W przewlekłej formie:

Kąpiele ciepłe, wyjazd do Cieplic, Gasteinu, Trenczyna, Wildbadu, Swoszowic, Piszczan, Lubienia itp. wód. Elektryzowania prądem stałym i faradycznym. Na wewnątrz kali jodatum z 10:200, 2 łyżki dziennie. Arg. nitricum 0·01—0·02 w pigułkach, arsen po 0·001 lub Ergotynę po 0·10—0·50 2—3 razy dziennie (skutek jednak wątpliwy).

Tabes dorsualis.

Jeżeli tabes na tle kiłowem, to wcierania i kali jodat.

W innych przypadkach kąpiele letnie lub ciepłe, procedury hydropatyczne, elektryzowanie stosu pacierzowego prądem galwanicznym, mniej polecane prądem faradycznym. Pędzlowanie stosu pacierzowego c. Tra jodi.

Na wewnątrz Arg. nitricum 0·01—002 w pigułkach.

231. *Argenti nitrici 1·00,*
Argill. 10·00,
F. c. aq. dest. qu. s. pil. N. 100.
Consp. c. pulv. cinom.
S. Przez 8 dni po 1 pigułce, następnie po 2—3.

Kali jodatum 10:200, Arsen po 0·001, Ergotyna po 0·1—0·5 2—3 razy dziennie, Fosfor po $^1/_{10}$ miligr. do 1 miligr., w rozczynach oleistych, mały dają rezultat dodatni.

Wieszanie chorego sposobem Moczutkowskiego i Charcota małe korzyści przynosi, jednak czasem ulgę sprawia.

Zresztą leczenie symptomatyczne, zwłaszcza kojenie bólu środkami narkotycznemi, phenacetina po 0·50 2—3 razy dzien., exalgina po 0·25 2—3 proszków na dzień, antipyrina 1·0, 3—4 na dzień, wstrzykiwania morfiny.

Chorych zamożniejszych wysłać po Nauheim. Teplitz, Wildbad, Ragaz, Pyrmont, Elster, Gastein, Piszczany, Trenczyn.

232. *Liniment volat 30·00,*
Chloroform 20·00.
MS. Do nacierań.

Neuralgia intercostalis.

Przedewszystkiem wyśledzić przyczynę, najczęściej malaria, wtedy Chininę i Arsen.

Elektryzowanie, wcierania kojących maści. Wstrzykiwania morfiny lub antipyriny. Jeżeli przyczyną jest liszaj (herpes) pudrować lub smarować maścią cynkową lub morfinową.

233. *Chloroformii 10·00,*
Ol. hyosc. cocti
Ol. olivar. āā. 20·00.
MDS. Do nacierań.

234. *Extr. Opii aquos. 2·00.*
Spir. aromat. 100·00.
DS. Do wcierań.

235. *Veratrini 0·50,*
Chloroformii 10·00,
Spiritus 50·00.
MDS. Do nacierań.

236. *Antipyrin.*
Aqu. dest. āā. 5·00.
MDS. 1 lub 2 strzyk. wstrzyknąć w okolicę bólu.

Neuralgia trigemini, Prosopalgia.

Uwzględnić i leczyć przyczyny: anemia, histerya, zimnica, choroby ucha, zębów itp.

Wycięcie blizny ugniatającej nerw. Leczenie przymiotu, zatrucia ołowiem.

237. *Chinin muriat. 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. X.
S. Jeden proszek przed napadem.

238. *Chloral. croton. 0·30.*
Pro dosi w pigułkach 3—4 razy dziennie.

239. *Solut. arsen Fovleri 10·00.*
DS. 3 razy dziennie od 3—5 kropli po jedzeniu.

W razie bólu powstałego z przeziębienia:

240. *Natri Salicyl. 5·00,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup aurant. 20·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

241. *Butyl chloral 2·00—3·00,*
Spir. vini rectf. 10·00,
Glycerin 20·00,
Aqu. dest. 120·00.
MDS. 3—4 łyżek na raz. (Dawki według stopnia bólu i indywidualności chorego).

242. *Extr. Gelsemii fluid. 10·00.*
DS. Co 1/2 godz. po 5 kropli. (Najwyżej 3 dawki).

243. *Analgeni à 0·50.*
3—4 razy na dzień.

244. *Antipyrin 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. 10.
DS. Rano i wieczór proszek.

245. *Exalgin 0·30—0·40.*
Kilka razy dziennie.

Methylen caerul. 0·02—0·03.
Pro dosi, 2—3 razy dziennie.

246. *Veratrin. 0·15,*
Morphii acet. 0·10,
Ungu. cerei 10·00.
Mf. ungu. S. Wcierać w miejscą bolące.

Elektryczność, naciąganie lub wycięcie kawałka nerwu.

Ischias.

Przyczynę wynaleść i takową usunąć.

Jeżeli na tle malaryi, to chinina, arsen; jeżeli wskutek zaziębienia: kąpiele ciepłe, łaźnia parowa, leżenie w łóżku, ciepło utrzymywanie nóg, środki odwodzące, wzdłuż nerwu kulszowego, jak: suche bańki, Tinct jodi, synapizma, vesicatoria, obok tego massage, prąd elektryczny stały (anoda na miejsce bolesne), rozpylanie eteru przyrządem Richardsona, na wewnątrz antipiryna. Natr. Salicylicum, phenacetynę, salipyrynę, salol, betol, kali jodatum w dawkach kilkagramowych dziennie.

W razie silnych bólów injekcye morfiny. Można też wstrzykiwać:

247. *Acid. hyperosmici 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
S. 1/4 strzykawki Prawaza.

Jeżeli neuralgia się zmniejszy i chorego można wysłać do kąpiel to: Swoszowice, Krzeszowice, Lubień, Cieplice czeskie, Trenczyn, Piszczany, Busk, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa). Polecane też bywają z dobrym skutkiem kąpiele w limanie odeskim (Zakład Dra Jachimowicza).

W przypadkach ciężkich uciec się można do naciągania nerwu.

248. *Antipyrin.*
Chinini muriat. āā. 0·50.
S. 3 proszki dziennie.

249. *Euphorin 0·40.*
Dtur. tal. dos. 20.
S. 2—3 razy dziennie.

250. *Salophen 1·00,*
D. tal. dos. Nr. 10.
S. Co 2 godziny proszek.

251. *Analgeni 0·50,*
D. tal. dos. N. 10.
S. 3—5 pr. dziennie.

252. *Betoli 3·00—5·00,*
Sacchari 3·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 4 proszki dziennie.

253. *Salol 0·50—1·00,*
Sacchari 3·00.
Dtr. in capsul. amylac.
S. 3 proszki dziennie.

254. *Antinervin 0·20—0·30.*
Kilka razy dziennie.

Migraena.

Uwzględnić: ogólne osłabienie, choroby nerwów, chor. narządów trawienia, zboczenia płciowe. W czasie napadu spokój. Masowanie czoła i skroni (można użyć maści z mentholem lub cocainą). Smarowanie pręcikiem z mentolu.

255. *Chinin. muriat. 0·25,*
Coffeini natro salic. 0·10,
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
DS. W czasie napadu co godzinę proszek (użyć 2 lub 3).

256. *Antipyrini 0·50,*
Coff. natr. sal. 0·10,
Dtal. dos. N. X.
S. 1—2 proszki na dzień wczasie migreny.

257. *Phenacetin 0·50,*
Chinin. 0·20,
Mfp. dtr. tal. dos. N. 10.
S. Jak wyżej.

258. *Natri Salicyl. 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. 10.
DS. Jak wyżej.

259. *Euphorin 4·00,*
Div. in dos. N. 10.
S. 3 proszki dziennie.

260. *Coffeini citrici 1·00,*
Phenacetin 2·00,
Sacchari 1·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
DS. Co 2 godziny proszek.

Podskórne zastrzyknięcie Ergotyny (Bombellon) 0·25. Chloralhydrat 1—2 gram. w lewatywie.

W razie, jeżeli głowa przy migrenie jest chłodna — robić gorące kompresy.

261. *Pastae Guarana*
Sacch. albi āā. 2·00.
Mfp. Div. in dos. N. 5.
S. Jeden lub dwa proszki podczas migreny.

262. *Mentholi 0·50,*
Spir. vin. gal. 10·00.
DS. Do nacierania skroni.

Do dalszego leczenia można użyć:

263. *Chinin. muriat. 5·00,*
Pulv. fol. digital. 1·50,
Extr. gent. et pulv. q. s.
f. pil. N. 30.
DS. Na noc pigułkę.

264. *Solut. arsen. Fovleri 5·00,*
Trae ferri pomat. 10·00.
MDS. Rano i wieczór po 5 do 10 kropli.

Woda arsenikalna Gubera.

265. *Ammon. bromati 1·00,*
Kali bromati
Natri bromati āā. 2·00,
Aqu. dest. 180·00,
Syr. aurant. 20·00.
MDS. 3 razy dziennie łyżkę.

Agrypnia (Bezsenność).

Uwzględnić przyczyny: Anaemia, Hysteria, Neurastenia, Dyspepsia (zwłaszcza u dzieci przekarmienie) i t. d.

Przy anaemii na wieczór wino, piwo, przy nawałach derivantia, letnie kąpiele, odpowiednia dyeta, unikanie męczącej umysłowej pracy, wczesne jadanie wieczerzy itd. Gdy te środki nie pomagają;

266. *Chloralhydrat 3—5·00,*
Aq. dest. 100·00,
Succi liquir 20·00,
Chloroform gtt. 3.
MDS. Połowę na raz, drugą za 1/2 godziny.

267. *Sulphonati 1·00,*
Tal. dos. 5.
S. Na godzinę przed spaniem proszek z herbatą lub rosołem, w godzinę drugi. (Przy dłuższem używaniu intoxic!

268. *Kali bromati 0·25,*
Castor. canad. 0·05,
Sacchari 0·30,
Mfp. tal. dos. 10.
S. 3 proszki dziennie (A. na tle nerwowem).

269. *Chlorolamid 3·00,*
Aqu. dest.
Syr. simpl. āā. 30·00.
DS. Na noc zażyć.

270. *Hyoscimi hydrojodici 0·01,*
Extr. Gent. q. s. ut. f. pill. N. 50.
S. Na noc 2—3 pigułek.

Polecony też bywa przetwór Bromidia 2—3 łyżeczek na noc.

Singultus.

Uwzględnić powody:

Anaemia, histerya, choroby przewodu pokarmowego. Zimne lub gorące okłady, synapizmy na okolicę żołądka, elektryzowanie nerv. phrenici.

Również z dobrym skutkiem polecają: wstrzymać oddech po głębokim wdechu, uciskanie n. n. phrenicus i vagus, sonda żołądkowa, nadto bromowe przetwory w dużych dawkach i cocaina.

271. *Trae Valerian. aether.*
Trae nuc. vomicae āā. 5·00.
MDS. Po 10 kropli na cukrze.

272. *Chloral hydratis 2·00,*
Aqu. dest. 50·00,
Mucilag. gum. arab.
Syrup aurant. āā. 20·00.
MDS. Co godzinę łyżkę.

273. *Pilocarpin mur. 0·10,*
Aq. dest. 10·00.
MDS. 2—4 r. dz. po 10 kropli. (Przy hysteryi i w chronicznych przypadkach, w ostrych, nie używać).

274. *Strychn. sulph. 0·03,*
Syrup menth. 30·00,
Aq. foenicul. 150·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

Chorda.

1) Dyeta mleczna. 2) Uregulowanie stolca. 3) Zimne okłady i kąpiele systematycznie przeprowadzane, gdyż chwilowo użyte, działają raczej rozdrążniająco; *Antiphrosidiaca*:

275. *Camphor. rasae 0·20,*
Mixt. gummosae 100·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

276. *Lupulini puri 0·10,*
Sacchari 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
DS. 3 proszki dziennie.

277. *Lupulini puri 0·10,*
Camphor. rasae 0·01,
Extr. Luputi q. s. ut. f. pill. dtr. tal. dos. N. XII.
DS. 6 pigułek dziennie. Gdy to bezskuteczne, dajemy injekcyą morfiny (0·01—00·2).

Pollutiones.

Uwzględnić: Phimosis, Balanitis, Urethritis, Obstipatio, Helminthiasis, Onanię, Anaemię. Dobre odżywianie, unikanie wybryków in Baccho et Venere. Pościel niezbyt miękka i lekkie przykrycie. Kąpiele nasiadowe letnie na 20—25°. Elektroterapia. Hydroterapia. Kąpiele rzeczne. Pobyt na świeżem powietrzu, wczesne wieczerze, unikać spania na wznak.

Rp. Camph. monobr. 2·00,
Extr. secal. corn. 5·00,
Lupulin. 3·00.
Pulv. et liq. q. s. ut f. pill. N. 50.
S. 4—5 pigułek na dzień.

Hysteria.

Zwrócić uwagę na zmiany w poszczególnych organach, zwłaszcza w narządzie moczo-płciowym i starać się istniejące zboczenia usunąć.

Chorą leczyć psychicznie i starać się zyskać zaufanie. Jeżeli

jest anaemia, chlorosa, to odpowiednio leczyć. U osób wynędzniałych dobre skutki daje metoda Weir-Mitchella.

W cięższych przypadkach, chorego umieścić w odpowiednim zakładzie i leczenie systematycznie przeprowadzić.

W mniej wybitnych, leczenie w zakładach wodoleczniczych, zimne nacierania, kąpiele letnie, kąpiele borowinowe (sól borowinowa Mattoniego) i inne procedury. Elektryzowanie prądem stałym, lub faradycznym daje nieraz dobre skutki.

Ze środków wewnętrznych wszystkie nerwina, jak asa foetida, Castoreum, Valeriana, Camphora bromata, Zincum valerianicum i wiele innych. Obok tego pobyt na wsi, w górach lub kąpielach morskich, hygieniczne życie, dyeta pożywna niepodniecająca.

Podczas napadu hysterycznego raptowne zlanie wodą twarzy, silny prąd elektryczny, chłodna kąpiel, Chloral w lewatywie lub na wewnątrz. W razie bezsenności Sulphonal 1—2 grm. lub Chloralamid 2—3 grm. na noc. Amylenhydrat 2—3 gramy w wodzie.

Obok tego zalecaną bywa mięszanka bromowa.

278. *Amon. bromat.*
Natr. bromat.
Kalii brom. āā. 3·50,
Aqu. dest. 200·00.
DS. Rano i wieczór po $^1/_2$—1 łyżce w herbacie lub mleku.

279. *Tinct. nuc. vom. 1·00,*
Tinct. castorei 2·00,
Aqu. lauroč. 10·00.
DS. 3 razy po 10 kropli.

Epilepsia

Przedewszystkiem starać się wykryć przyczynę padaczki i tąkową o ile można usunąć, zwłaszcza przy epilepsyi odruchowej.

Chory nie powinien fizycznie lub umysłowo natężać się, unikać napojów wyskokowych, żyć hygienicznie, uważać na regularny stolec, nie pijać kawy, herbaty, mało lub wcale nie palić, unikać wszelkich gwałtownych wzruszeń.

Podczas aury położyć chorego do łóżka, porozpinać ubranie a podczas napadu czuwac przy nim. Nieraz kilka wdechów parą amylnitritu, cognacu, wina, może wstrzymać napad. Podczas bardzo silnego napadu można robić inhalacye chloroformowe.

Jako środki polecane przeciw epilepsyi przedewszystkiem: kali bromatum po 2—5 do 10 i 15 grm. na dzień, lub mięszanki bromowe:

280. *Ammon. bromati,*
Natri brom.
Kali brom. āā. 3·00—5·00,
Aqu. dest. 200·00.
DS. 2—3 łyżek dziennie, dalej Curara podskórnie (0·005).

281. *Curare 0·10,*
Aqu. dest. 10·00,
Acid. muriat. gtt. unam.
DS. $^1/_5$—$^1/_2$ strzykawki na raz.

Polecano też:

282. *Decoct. artemisiae*
e 15·00 ad 250·00,
Kali bromati 10·00—20·00.

Podawać też można Valerianę w proszku (0·50—2·00) pro die, albo jako infusum e 10—15·00 na 200·00. Belladona w pigułkach np.:

283. *Extr. Belladon.*
Fol. Bellad. āā. 1·00,
Extr. et pulv. liquir. q. s. u.
f. pill. N. 100.
S. Codzień 2—3 do 6—7 pigułek.

Następnie Zincum oxyd. od 0·05—0·20 p. dosi, w połączeniu

z innymi środkami, lub atropinę na wewnątrz:

284. *Zinci oxydati 0·05,*
Rad. Valer. 2·00,
Extr. Hyoscyam. 0·06,
Ol. Valerianae 0·05,
Mfp. D. tal. dos. N. X.
Da in charta cerata.
S. 3 proszki na dzień.

285. *Atropini sulphur. 0·01,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. 2—3 razy na dzień po 10 kropli (uważać na źrenice!).

Dalej przetwory arsenikalne jak: Sol. Fowleri, woda Levico, Roncegno.

Przytem można zastosować procedury hydropatyczne i elektryzowanie, prądem stałym głowy n. sympaticus. Podczas status epilepticus można robić inhalacye chloroformowe lub eterowe.

286. *Aethyleni brom.*
Spir. vini rectif. āā. 5·00,
Aquae menth. pip. gutt. II.
S. 3 razy dziennie po 5—10 kropli w $^1/_3$ szklanki mleka.

Tetanus.

Usunięcie powodów: oczyszczenia ran i wrzodów, wydobycie ciał obcych, odszczepów kostnych.

Wstrzykiwania podskórne w pobliżu rany co 2 godz. 0·02 acid. carbol. Wstrzykiwać morfinę w małych dawkach, chloroformowanie, Chloral w lewatywach lub wewnętrznie z Cognakiem.

287. *Sulphonali 1·00,*
Dtur. tal. dos. N. 5.
S. 3 do 4 pr. dziennie (rozpuściwszy w 200 gramach herbaty lub rosołu).

288. *Urethani 1·00,*
tal. dos. N. 6.
2 do 3 razy dziennie proszek we wodzie.

289. *Pilocarpin hydrochlor. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Do wstrzykiwań (2—3 strzykawek dziennie).

Acid. salicyl. w dużych dawkach, kali bromatum 5—10 grm. dziennie.

W razie osłabienia serca, podskórne wstrzykiwanie eteru, kamfory.

290. *Antipirini 0·50,*
Dt. d. N. X.
S. Co 3 godziny proszek.

Paralysis agitans.

Choroba nieuleczalna. Można jednak zmniejszyć trzęsienie za pomocą środków, podskórnie wstrzykiwanych jak: Curare. Morphin. i Sol. Fovleri.

291. *Sol. arsen. Fovleri 2·00,*
Aqu. dest. 4·00.
DS. $^1/_2$ strzyk. Na wewnątrz też sol. arsen. Fovleri po 4—6—10 kropli na dzień.

Wody arsenikalne: Gubera, Levico itd.

Ciepłe kąpiele, kąpiele borowinowe, (Mattoniego sól borowinowa), elektryzowanie. kali jodatum lub bromat. i inne nervina.

Polecają też wstrzykiwania z:

292. *Hyosciamin mur. 0·01,*
Bq. dest. 10·00.
DS. $^1/_4$—$^1/_2$ strzykawki; lub wewnętrznie:

293. *Hyosciamin 0·02,*
Pulv. et extr. liquir. q. s. ut f. pil. N. XX.
S. 1—2 pigułki dziennie.

Alkoholismus.

Acutus zobacz: Otrucia.

Chronicus. Leczenie tylko w zakładach możebne. *Tra chinae*, *Tartar. emetic.* czasami w lżejszych stopniach pomaga:

294. *Strychnin nitr. 0·05,*
Aq. dest. 15·00.
DS. Do injekcyi.

Dzien. 1—2 inj. po 0·50 płynu. Równocześnie natr. brom.

Mania.

Odosobnienie zabezpiecza chorego i otoczenie. Unikać alkoholu, dyeta pożywna mięsna obok żelaza, arsenu, syropu Fellora i t. p.

Tylko w razie silnego podrażnienia mózgu (zrywań, zgrzytania zębami, przy zwężeniu źrenic) można stawiać pijawki i podać środki przeczyszczające. Kąpiel, lodowe okłady. Jeżeli przeważa podrażnienie płciowe Kali bromatum 4—10·0. Jeżeli mania skutkiem opilstwa: morfina, opium.

Przy objawach anaemii mózgu wino, piwo, chloral lub Secal. corn. np.

Rp. Ergotini bis dep. 0·06,
Aqu. dest. 180·00,
Syr. rubii idei 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

Melancholia.

Największy spokój, położyć chorego do łóżka.

Czuwać, aby chory sobie lub otoczeniu szkody nie zrobił. Dyeta pożywna, w razie potrzeby sztuczne karmienie. Środki nasenne, opium, letnia kąpiel 26—28 R., chloral w lewatywie 3—4 grm., lub Somnal 2—3 grm. pro dosi, lub sulfonalu 1 grm. w gorącem mleku.

Rheumatismus articulorum

1. Acutus.

Chory bezwarunkowo ma tak długo pozostać w łóżku, dopóki gorączka nie minie, obrzęki się nie zmniejszą i bóle nie ustąpią.

Ze środków najprędzej działających polecają: Antipyrinę, z Natr salicylicum po 0·50, dziennie takich proszków 4—6. Jeżeli obawiamy się zapadu po silnych dawkach antipyriny, to lepiej dodać do każdego proszka 0·15 Coffeiny natrosalicylici.

Dalej stosować można samo Natr. salicyl. 5·0—6·0 pro die, Acid. salicyl. 4·0—5·0 pro die, Phenacetin po 0·50, 4—5 proszk. dziennie — Antfebrin do 0·25—0·50, 3—4 proszki na dzień, Betol 0·3—0·5, 3 razy na dzień.

295. *Salipyrin 0·50.*
Kilka razy dziennie proszek.

296. *Asaproli 4·00,*
Aq. foenicul.
Syr. simpl. āā. 30·00.
DS. Co 2—3 godz. łyżeczkę.

297. *Salopheni 1·00,*
Dt. tal. dos. X.
S. 3—4 pr. dziennie.

Euphorin po *0·40.*
Kilka razy dziennie.

Phenocollum hydrochl. 1—1·50 pro die.
Methacetin 0·20—0·30 pro dosi.
Kilka razy dziennie.

Nadto okłady lodowe na bolesne stawy, lub ciepłe okłady. Pęzlowanie jodyną i zawijania w watę. Smarowanie stawów mięszanką chloroformową lub ichtyolem.

Nadto leczenie wszelkich powikłań w odpowiedni sposób, zwłaszczą zapaleń wsierdzia, opłucnej i t. p.

2. Chronicus.

Obok środków wyż wymienionych i kali jodatum 2—3·0 pro die, polecić ciepłe kąpiele, kąpiele ze soli borowinowej (Mattoniego) pędzlowanie jodyną, massage stawów maścią jodową ruchy bierne lub wysłać chorego do czeskich Cieplic, Trenczyna, Piszczan, Swoszowic, Krzeszowic, Truskawca i t. d.

298. *Aconitin 0·75,*
Ung. emol.
Vaselini āā. 15·00.
Mf. ung. S. Wcierać w bolesny staw.

299. *Jodoformii 3·00,*
Extr. Opii aq. 2·00.
Ung. simpl. 30·00.
Mf. ungu. DS. Maść.

300. *Ichtyoli 10·00,*
Ungu. parafin. 90·00.
Mf. ungu. DS. Maść.

301. *Ichtyoli 5·00,*
Ungu. emolient. 50·00.
Mfungu. S. Wcieranie.

302. *Ammon. sulfoichtyol*
Spir. aether. āā. 10·00,
Collodii 20·00.
DS. Do pędzlowania stawów.

303. *Trae Colchici 10·00,*
„ Aconit. 3·00,
„ Opii 2·00.
DS. 3—4 r. po 15—20 kropli.

304. *Exalgin 2·50,*
Alcohol menth. 15·00,
Aqu. dest. 190·00,
Syrup simpl. 30·00.
S. Co godzinę łyżkę.
(Jedna łyżka 0·20 Exalg. 0·80 pro die).

305. *Diaphtherini 0·50,*
Spir. vini
Cognaci
Aq. naphae
Syrup simpl. āā. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.
(Dla dzieci).

306. *Natri jodat. 6·00,*
Sol. Fovleri 5·00,
Natri bicarb. 15·00,
Kali bicarb. 30·00,
Dct. Sarsaparill comp. 600·00.
S. Po obiedzie łyżkę użyć.
(Według Whibla w formach chronicznych).

Rheumatismus musculorum.

Wewnętrznie można podać mierne dawki Natr. salicilicum. Antipyriny, Phenacetyny a obok tego działać miejscowo przez wcieranie maści kojących, mięszanki chloroformowej. Kąpiele ciepłe, zawijania w koce, łaźnia parowa, massage, prąd elektryczny, kąpiele siarczane, Cieplice w Czechach, na Węgrzech i t. p. miejscowościach.

307. *Chloroform*
Ol. olivar. āā. 10·00,
Tinct. opii simpl. 5·00.
DS. Do wcierań.

308. *Chloroformii*
Glycerini āā. 50·00.
DS. Wcieranie.

309. *Trae Bellad. 1·50.*
Bals. vitae Hoffman. 80·00,
Chlorpformii 20·00.
DS. Do wcierań.

310. *Veratrin 0·30,*
Chloroform 15·00,
Mixt. oleos. balsam. 80·00.
DS. Do wcierań.

311. *Spir. sapon 30·00,*
Trae opii 2·00.
DS. Do wcierań.

Typhus.

Leczenie przypadowe, polegające na zwalczaniu zagrażających objawów. Przy pierwszem podejrzeniu na T. abd. purgans, najlepiej Calomel po 0·50 z dodatkiem pulv. Ialapp. 0·30 2—3 dawki aż do skutku.

Gorączkę należy obniżać zapomocą chłodnych zmywań całego ciała, wodą czystą lub z dodatkiem octu, letniemi kąpielami i środkami przeciwgorączkowymi, jeżeli zbyt wysoka, ale ostrożnie, aby nie wywołać zapadu.

Skrzepiać akcyę serca napojami wyskokowymi, a gdy te nie są dostateczne, środkami nasercowymi.

W razie silnej biegunki, przetwory makowca i środki ściąga-

jące; w razie zaparcia stolca w pierwszym okresie choroby, środki czyszczące, w późniejszych okresach lepiej lewatywy stosować.

W razie krwotoków jelitowych okład lodowy na brzuch i środki przeciwkrwiotokowe.

Przytem należy pamiętać o należytem przewietrzaniu mieszkania, desinfekcyi stolców i bielizny. Dyeta powinna być wyłącznie płynna, zwłaszcza mleko, rosoły, wino czerwone.

W razie nieżytu oskrzeli, bańki suche.

312. *Chinin. mur. 0·40,*
Dtur. tal. dos. XII.
S. 2—5 pr. dziennie.

313. *Natr. salicyl 5·00,*
Aqu. dest. 200·00,
Syr. simpl. 15·00.
DS. Co 2 godziny łyżkę.

Gdy chodzi o znaczne obniżenie ciepłoty ciała:

314. *Antipyrin 0·50,*
Coff. natrosalicyl. 0·05.
Dtur. tal. dos. X.
DS. Co godzinę proszek aż do obniżenia ciepłoty.

315. *Phenacetin 0·50,*
Coff. natrosalicyl. 0·05.
Dent. tal. dos. X.
DS. Co godzinę proszek aż do obniżenia ciepłoty.

Dzieciom niepodawać antipyriny ani Antifebriny, lecz w razie gorączki znacznej:

316. *Chinin mur. 0·15,*
Sacchari 0·50,
Mfp. dtur tal. dos. 10.
S. 3 proszki dziennie.

lub:

317. *Thallini sulphur. 1·00,*
Aq. dest. 80·00,
Syr. flor. aur. 10·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę (dla dziecka 3-letniego).

W razie silnej biegunki:

318. *Decoct. salep 0·50 ad 200·00,*
Trae opii simpl. gtts. 10,
Syr. rub. Idei 15·00.
DS. Co godzinę łyżkę zażyć.

319. *Chinin mur. 2·00,*
Pulv. Doweri 3·00.
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

320. *Mixt. gum. 200·00,*
Extr. Laudani aquos 0·10.
MDS. Co godzinę łyżkę.

321. *Naphthalini 0·20,*
Mag. Bism. 0·15,
Chinin sulph. 0·25,
Mfp. tal. dos. 15.
S. 3 proszki dziennie.

W razie zapadu:

322. *Camphor. trit. opt. alcohol. 0·05,*
Coffeini natrosalicyl. 0·10,
Chinini mur. 0·20,
Mfp. Dent. tal. dos. XII.
DS. 4—5 proszków dziennie.

323. *Naphtol-B*
Bismuth. salicyl āā. 0·20.
Mfp. S. 10 proszków na 24 godziny w razie biegunki.

324. *Naphtol-B*
Magnes. salicyl āā. 0·20.
S. ut supra.
(w razie zaparcia stolca).

Nareszcie w razie silnego podrażnienia mózgu:

325. *Natri bromati 0·50,*
Sacchari 10·00.
Rozpuściwszy we wodzie, wypić w ciągu dnia.

326. *Camphor. 0·50,*
Chloralhydrat. 1·00,
Aqu. dest. 60·00,
Vitell. ovi unius.
S. Co 2 godziny łyżeczkę.

Typhus exantematicus

według tych samych prawideł.

Dysenteria.

W czasię epidemii unikać niestosownego pożywienia. Ścisła desinfekcya wypróżnień. Chorzy powinni leżeć w łóżku, mieszkanie przewietrzać.

Dyeta ścisła, kleik, rosół, mleko. Słabszym można dozwolić bulion z jajem, wyciągów mięsnych, wina. Dzieciom mleko z wodą wapienną, kawa żołędziowa, herbata — osłabionym z rumem, wino burgundzkie z kleikiem, starsze dzieci mogą dostawać winnej polewki.

Wszystkie pokarmy należy podawać n i e c o o g r z a n e.

Dzieci przy piersi będące dostają pokarm regularnie, lecz wszelkie dodatki usunąć.

Leczenie rozpocząć należy od środków przeczyszczających, Calomel. Ol. ricini, dorosłym 2—4 łyżek dziennie, dzieciom w emulsyi, lub: Infus rhei.

Później środki ściągające, miejscowe przepłukiwania kiszki letniemi rozczynami. Starcia około odbytnicy troskliwie oczyszczać i zasypywać pudrem salicylowym.

Codziennie kąpiel ciepła, dorośli jedną dzien., starsze dzieci 2, ssawcy najmniej 3. Ciepłota kąpieli 27⁰ przez 5—10 minut. Okłady wysychające, kataplazmy, zawijania ciepłe sprawiają ulgę.

Podane tutaj recepty odnoszą się do dzieci, dorosłym dawki większe.

327. *Ol. ricini 30·00,*
Inf. fol. menth. 60·00,
Gum. arab. 5·00,
Succi citri 10·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

328. *Salol 4·00,*
O. oliv. fervid 4·00,
Aq. chloroform. 120·00.
MDS. Z początku co $^1/_2$ godz. później co godz. łyżeczkę.
(Dla 8 letn. chłopca).
Co 10 minut łyżeczkami lekką letnią herbatę naprzemian z kleikiem.

329. *Calomelanos 0·01—0·05,*
Sacchari 2·00,
Mfp. dtr. tal. dos. N. V.
S. Co godz. proszek.

Jeżeli stolce nie zawierają już kału, można podawać opium ze środkami ściągającemi, jednak po paru dniach znowu środek przeczyszczający.

330. *Acidi Salicyl 10·00,*
Opii pulv. 0·20,
Mfp. div. in dos. N. XX.
S. 3—4 proszki dziennie (dorosłym).

331. *Natri Salicyl 2·50,*
Laudani 0·05,
Mfp. div. in dos. N. X.
DS. 3 pr. dzien. (dzieciom).

332. *Natri Salicyl 5·00,*
Aqu. dest. 80·00,
Trae laud. gtts. V.
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

333. *Liquor. alum acet. 30·00,*
Aqu. dest. 60·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

Do lewatywy używa się: sól kuchenna (0·5%), Acid. salicyl. (0·5%), Thymol (0·10%).

334. *Argenti nitrici 0·05,*
Aqu. dest. 200·00.
DS. Na 2 razy w lewatywie zastosować

lub

335. *Tannini 5·00,*
Aqu. dest. 500·00.
S. Na 2 lewatywy.

336. *Liquor. alum. acet.*
Aqu. dest. āā. 100·00.
DS. Na 2 lewatywy.

Po lewatywach jakoteż w razie silnego parcia dać czopki:

337. *Butyri Cacao 0·50,*
Trae opii guttam
Mf. supposit.
S. 2—3 r. dziennie.

338. *Extr. bellad. 0·10,*
Morphii mur. 0·05,
Butyr Cacao q. s. f. sup.
N. V.
S. 1—2 czopków dziennie (dorosłym).

W przypadkach przewlekłych podawać dalej lewatywy i środki lekko ściągające.

W razie zapadu: Cognac, wino, kamfora, eter.

W okresie zdrowienia przechodzić zwolna do pokarmów: jaja, skrobane mięso itd.

339. *Bismut. Salicyl 1·00,*
Pulv. Doveri 0·20,
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
DS. 3 pr. dziennie.

340. *Chinini tannici*
Bismuti salicyl. āā. 1·00,
Laudani 0·10.
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 3 pr. dziennie.

Cholera.

W pierwszym okresie choroby wskazane są środki przeczyszczające, a z tych przedewszystkiem Calomel, kóry ma też mieć znaczenie antiseptyczne dla treści jelitowej. Po kilku obfitych wypróżnieniach, wywołanych środkiem czyszczącym, należy podawać przetwory makowca. W przypadku, gdzie są już wymioty, rozwolnienie, odrazu przejść do przetworów makowca, chorego w łóżku ułożyć, okłady rozgrzewające, środki podniecające: herbata z rumem, cognakiem i t. p. Ciepłe kąpiele b. polecane. Następnie przejść do enteroclysmy według Cantaniego: w wodzie przegotowanej o ciepłocie 30—40° C. rozpuszcza się tanninę 10·000 : 1000·00 lub też Acid. salicyl. 1‰; lejkiem Hegara wlewa się do kiszek 1—2 litrów z wysokości 2 metrów. Powtarzać co kilka godzin. Jeżeli pomimo tego następuje zapad (stad. algidum) stosować hypodermoklysę z wody destylowanej i sterylizowanej (wodę trzeba w tym celu ½ godziny gotować w kolbce zatkanej korkiem z waty. (Na 2 litry takiej wody daje się 6·00 Natri carbon. i 8·00 Natri chlorati ogrzewa do 40° C. (zachować ostrożność co do antiseptyki). Zresztą leczenie przypadowe, rozcierania, wyskokiem spir. camphoratus; przeciw kurczom inj. morfiny (1—2 ctgr.) w razie wymiotów: wino szampańskie, zimna woda sodowa kwaśna, kawa czarna, połykanie lodu, Cocaina. W razie zapadu środki podniecające, inj. podsk. eteru, ol. camphor. Desinfekcya stolców i wymiocin.

Krople Botkina:

341. *Trae chinae comp. 25·00,*
Chinin mur. 1·00,
Acid. mur. 1·50,
Trae Opii 6·00,
— Valer. aeth. 12·00,
— nuc. vom. 1·50,
Ol. menth. 0·50.
DS. Co godz. 15 kropli.

342. *Cocain mur. 0·30,*
Aqu. dest. 130·00,
Creozoti gtt. 15·00,
Acid. mur. dil. gtt. 50,
Syr. simpl. 30·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

343. *Acid. hydrochl. 2·00,*
Cocain. mur. 0·12,
Tinct. Opii 2·00,
Aq. dest. 170·00,
Syr. simpl. 30·00.
DS. Co godz. łyżeczkę, dopóki wymioty trwają, póżniej rzadziej (lekarstwo trzymać w lodzie).

344. *Tinct. Cinamom. 20·00,*
— Opii croc. 0·75,
Bismut. subn. 5·00,
Mixt. gumm. 100·00.
S. Co godz. łyżkę (w biegunkach początk.).

345. *Tinct. opii croc. 6·00,*
Vini ipecac. 4·00,
Trae Valerian. aeth. 12·00,
Ol. menthae pip. 1·00.
DS. 15 kr. w herbacie z mięty.

346. *Camphor. 1·00,*
Aether. acet. 15·00,
Trae opii 3·00.
DS. Co ½ godz. 10 kropli.

Dujardin Beaumetz radzi: 1) aby chorego ogrzać napojami, kawą, herbatą z rumem i t. p. 2) przeciw biegunce:

347. *Acidi lactici 10·00,*
Syr. simpl. 20·00,
Tinct. cort. aur. 2·00.
Całość wlać do litra wody i co kwadrans 3 łyżki podać. 3) Przeciw wymiotom pigułki lodowe lub:

348. *Tinct. valerian. 5·00,*
Laudan. Sydenham. 1·00,
Liquor Hoffmann 5·00,
Aq. menth. pip. gtts. V.
MDS. Po 25 kropli, ile razy przychodzi skłonność do wymiotów lub parcia na stolec.

Bucquoy poleca przeciw biegunce:

349. *Tinct. cannellae 10·00,*
Bismut. subnitr. 4·00,
Laudan. Sydenham. 0·75,
Mixt. gummos. 100·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

Erysipelas.

Leczenie ogólne niczem nie różni się od leczenia innych chorób gorączkowych. Przy leczeniu miejscowem, przedewszystkiem wyśledzić punkt wyjścia róży, a więc przy róży twarzy, zbadać czy niema abscessu z powodu periodontitis i takowy przeciąć, osobliwie zaś dokładnie zbadać jamę nosa i jeżeli tamże znajdują się exkoryacye strupami pokryte, takowe rozmiękczyć przez wkładanie tamponów, napojonych oliwą karbolową 1%, wkładać waciki z maścią: Hydrarg. praecipit. flavi (0 15:15·00).

Miejsce uległe zapaleniu okłada się suchą watą, lub robi się okład z Plumbum acet. basicum solut. 1%, 2% roztwór ichtyolu lub z płynu Burowa. Najpowszechniejszym środkiem jest maść kamforowa. Polecają również: Nacierania 4—5 r. dz. ol. therebint. rectific. zapomocą pędzla lub wacika po poprzedniem zmyciu alkoholem lub eterem miejsca schorzałego. Nacieranie dośrodkowo, by zarazka na skórę zdrową nie przenieść. Leczenie to przy białkomoczu nie może być użytem. Cavarri pędzluje 10% rozczynem alkoholowym Fuchsinu.

Lodowych okładów używa się tylko przy róży głowy, połączonej z majaczeniami i utratą przytomności.

350. *Acidi tannici*
Camphorae āā. 2·00,
Aether 15·00.
MDS. Zewnętrznie.
Miejsca zajęte pędzlować co 3—4 godzin.

351. *Ichtyoli*
Vaselini āā. 25·00.
Mfung. DS. Maść.

352. *Acidi carbolici 2·50,*
Camphor. 1·00,
Vaselini 50·00.
Mfung. DS. Maść lub też zrobić na ręku lub nodze opaskę z plastru lepkiego tak, żeby się róża nie posuwała dalej (Wölfler) — co się jednak niezawsze udaje.

Intermittens.

W czasie napadu leżenie w łóżku. Podczas dreszczu, ogrzewanie, wśród gorączki chłodzenie. Przed napadem wiadomym, na 5 godzin chinina.

Częste napady wymagają zmiany miejscowości.

353. *Chinin muriatici 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. V.
S. Przed napadem proszek.

Przez kilka dni chociażby napad się nie powtórzył, rano i wieczór po proszku.

Jeżeli chory chininę wymiotuje, można ją dać w lewatywie z krochmalem lub:

354. *Chinini muriat. 0·50,*
Glycerin.
Aqu. dest. āā. 2·00,
(Disp. sine acido).
S. Wstrzyknąć pod skórę.

355. *Phenocolli hydrochl. 1·00,*
Dtur. tal. dos. VI.
S. Przed napadem na kilka godzin proszek i przez kilka dni podawać.

Przy dłuższem trwaniu:

356. *Decoct. cort. chinae*
e 10·00 ad 180·00,
Sol. arsen. Fovleri 1·00,
Syrup Sacchari 20·00.
MDS. 4 łyżki dziennie.

357. *Sol. arsen. Fovleri 5·00,*
Trae chinae comp. 15·00.
S. Rano i wieczór po 5 kropli, postępować co dzień o jednę kroplę, aż do 20-tu.

358. *Sol. Fovleri*
Tinct. eucalyp. glob āā. 10·00.
DS. Po obiedzie i kolacyi 6—20 kropli w kieliszku wody.

Przy długotrwałych zimnicach jako leczenie następowe polecają Karlsbadzką kuracyę.

Dzieciom:

Chinini muriat. 0·30—0·50.

Jeżeli wymiotują, dać w lewatywie lub czopkach.

359. *Chinin muriatici 0·25,*
Butyri Cacao 0·50,
Mf. supposit dtur. tal. N. IV.
S. Przed napadem na 3 godz. czopek, a później, po jednym przez kilka dni.

Influenza.

W czasie epidemii zapobiegawczo brać po 0·25 chininy. Gdy choroba wybuchnie, środek przeczyszczający (Calomel 0·50 pro dosi, dzieciom 0·05—0·10). Dalej leczenie objawów, środki przeciwgorączkowe. Chinina, Antipyrina, Phenacetin, Coffeina, szczególnie, gdy bóle głowy zbyt silne. Natr. salicylicum (zwłaszcza dzieciom).

Przeciw nieżytom oskrzeli Inf. Ipec. cum Natro et Codeina.

Starcom zaraz podać wina i środki wzmacniające.

Chlorosis.

Przedewszystkiem usunięcie istniejącej przyczyny bladaczki. Pożywienie powinno być b. posilne, ale łatwo trawiące się. Świeże powietrze, mierny ale systematyczny ruch. Należyte wysypianie się, nieprzeciążanie chorych ani fizyczną ani umysłową pracą. Szczególną mieć uwagę na zaburzenia żołądkowe i jeżeli takowe istnieją, przedewszystkiem starać się usunąć.

360. *Tinct. malat. ferri,*
„ Chin. comp. āā. 25.00.
DS. 2—3 łyżeczek na dzień.

361. *Ferri sulfur. pur.*
Kalii carbon. āā. 15·00,
Gi. Tragacanth. q. s. ut. f. pill. N. 120.
Consp. pulv. cinam.
DS. 3 r. na dzień 2—5 pig.

(Blauda pigułki).

362. *Ferri sulfur. sicc. 6·00,*
Kali carbon. sic. 5·00,
P. altheae 3·00,
Mel. crud. q. s. ut. f. pil. N. 120.
DS. 3 r. na dzień po 2 pig.

(Pigułki Valetti).

363. *Aloes 2·00,*
Ferri pulv. 8·00,
Pulv. rad. rhei 4·00,
Mucil. gum. ar. q. s. f. pill. pond 0·10,
Consp. cynamom.
S. 2 razy dz. po 3 pig.

Przy równoczesnem zaparciu.

Przy dyspepsyi:

364. *Pepsin germ. 2·50,*
Ferri hydrog. reduct. 1·00,
Extr. nuc. vom. 0·10,
Sacch. lact. 3·00,
Mfp. div. in dos. 10.
S. 3 pr. dziennie.

365. *Ferri carbon. sacch.*
Sacch. albi,
Natri bicarb. āā. 3·00,
Myrrh. pulv.
Pulv. rad. rhei āā. 2·00,
Mfp. D. ad scatul.
S. 2—3 razy na dzień na koniec noża.

366. *Ferri oxydati sacch. 10·00,*
Pulv. rad. Gent. 5·00,
Extr. Gent. q. s. ut. f. pil. N. 100.
S. 3 r. po 2 pigułek następnie 3—4 do 10.

367. *Ferri reducti 100·00,*
Magn. carbon.
Succ. liquir. āā. 4·00,
Glyc. q. s. ut. f. pil. N. 100.
S. 3 r. po 2—4 pig. dziennie po jedzeniu.

368. *Ferri oxydati dialys. 5·00,*
Sol. arsen. Fowler. 1·05,
Aqu. dest. 150·00,
Aqu. menth. pip.
Syr. cinam. āā. 15·00.
DS. 3 razy na dzień po łyżce stołowej.

369. *Ferri arsenic. cum. Ammon. citrico 0·02,*
Sacch. albi 3·00,
Mfp. D. in dos. N. 10.
S. 2 proszki na dzień.

370. *Ferri lactici,*
Sacch. albi,
Eleosacch. cinamom. āā. 0·20,
Mfp. D. tal. dos. N. XX. in charta cerat.
S. 3 r. dr. proszek po jedzeniu

371. *Pyrophosph. ferri et sodae,*
Sacch. albi āā. 0·20,
Mfp. D. tal. dos. N. XX.
S. 3—4 proszki na dzień.

372. *Liqu. ferri album. 50·00.*
DS. 3 r. po łyżeczce od kawy.

373. *Chinini ferro-citrici 1·00, solve in*
Vin. malagens. 200·00.
DS. 3—4 łyżek dziennie.

Obok tego przetwory arsenikalne jak Sol. Fovlera, woda Gubera, Levico, Roncegno 2—3 łyżeczki na dzień, następnie i 2—3 łyżek. Wody żeleziste, Żegiestów, Krynica, Elster, Francensbad i t. d. kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

Anaemia.

Jeżeli wystąpi wskutek krwotoku lub długotrwałej choroby, podawać leki wzmacniające

i podniecające, pożywna dyeta. W razie grożącego zapadu wino Sherry, Szampańskie, czarna kawa, eter, oraz: podskórne wstrzyknięcie rozczynu soli 0·7% w ilości 500—700·00.

374. *Aether sulphur. 10·00,*
Camphor. 1·00.
DS. Wstrzyknąć 1—2 wstrzyk.

375. *Olei camphorati 10·00.*
DS. Do wstrzykiwań.

376. *Aether acet. 10·00.*
DS. 10—20 kropli co ½ godz.

Przy dłużej trwającej A. według wskazań: arsen Woda Gubera), żelazo, wino, pobyt na świeżem powietrzu. Wody żelaziste, Krynica, Żegiestów, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

Polecają też upust krwi (Schubert) licząc 2 grm. krwi na kilo wagi.

377. *Liquor. ferri album. 50·00.*
DS. 3 razy dz. łyżeczkę.

378. *Ferri hydrog. reduct. 5·00,*
Acid. arsen. 0·20,
Extr. gentian q. s. f. pill.
Nr. 100.
DS. 2 do 3 pigułek dziennie.

379. *Cuprum arsenicosum 0·002 —0·003 pro dosi* zalecają w ciężkiej A.

380. *Haemoglobina* po *0·20* na dzień w formie pastylek przez Dra Pfeiffera (Jessler's Ludwig Apotheke, Münch.).

381. *Calcar. phosphoric 10·00,*
Haemoglobin 1·00—2·00,
Extr. Strychni 0·10,
Div. in dos. 20.
S. Dziennie 5 proszków.

Wody pyrophosphoranowo-żelaziste. Zob. Chlorosis.

Leukaemia.

Przyczyna niewiadoma. Leczenie prawie zawsze bez skutku. Podawać należy chininę z żelazem, lub dodatkiem arszeniku. Po dłuższem użyciu zmienić na ol. eucalyptusowy i piperynę, lub polecić pić wodę Gubera, Levico lub Roncegno.—Krynica, Żegiestów, St. Moritz, Francensbad.

Próbowano robić wstrzykiwania do miąższu śledziony: Ergotyny 0·50—1·0, Sol. arsen. Fovleri lub Tra Eucalypti. Żywić chorego forsownie, pobyt na świeżem powietrzu najlepiej górskiem, mierny ruch, zresztą leczenie symptomatyczne.

Radzono inhalacye z tlenu 30—50 litrów dziennie.

382. *Piperini 5·00,*
Ol. eucalypti e fol. rec. 10·00,
Chinin muriat. 4·00,
Extr. et pulv. liquir q. s. ut f. pil. N. 100.
S 4—8 pigułek dziennie.

383. *Chin. mur. 5·00,*
Ferri carbon. sacch. 4·00,
Natri arsenicosi 0·10,
Extr. et pulv. Gent. q. s. ut f. pill. N. 100.
S. 1—2—5 na dzień.

Scorbutus.

Dobre powietrze i dobre pożywienie, podawać dużo zielonej jarzyny (sałata, szpinak itp.) owoce, lemoniada z cytryn. Mleko w dużych ilościach. Wino, piwo. Letnie kąpiele. Płukanie ust roztworami lekko ściągającemi (kali chloricum, acidum boricum). Pędzlowanie: Tra. Myrrhae, Tra ratanh. Nacieki krwawe smarować oliwą z chloroformem. W ciężkich przypadkach leki pobudzające, kamfora, eter, wino często podawać.

384. *Dct. cort. chinae e 10·00 ad 150·00,*
Acidi sulphur. dil. 2·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

385. *Ergotini pur. 2·00,*
Aqu. dest. 150·00,
Aqu. laurocer. 5·00,
Syr. Moror. 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

386. *Liquor ferri sesquichl. 2·00,*
Aqu. cinamom. 200·00,
Syrup Sacchari 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

Leczenie następowe wymaga dłuższego podawania: żelaza, przetworów chinowych, dobrego żywienia i kąpieli.

Diabetes insipidus.

Pożywna dyeta, mierne użycie napojów. Leczenie hydropatyczne, pobyt w górach. Kąpiele morskie, przetwory bromowe.

387. *Infus Valerian e 5·00,*
ad 100·00,
Natri bromati 1·00,
Syrup 15·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

388. *Codeini phosphor. 0·10,*
Syr. simpl. 30·00.
MDS. 3 razy dz. łyżeczkę.
(Dla dziecka 10 lat).

389. *Camphor. monobrom.*
Extr. Valer. āā. 5·00,
ut f. l. ar. pil. N. 30.
S. 2—3 pigułek dziennie.

Diabetes melitus.

Tylko pożywienie złożone z mięsa, jaj i mleka, to ostatnie jeżeli procent cukru nie wysoki. Tłuszcze nie są zabronione.

Chleba najwyżej 100—150 grm. na dzień, z jarzyn wolno szpinak, sałatę, zielony groszek i fasolkę, kalafiory, szparagi, kapustę; z mącznych jedynie trochę ryżu. Do picia: kawa, herbata osłodzona sacchariną, która nawet w większych ilościach nie szkodzi, kwaskowate wina, wódka, cognac, woda.

Jeżeli przy dyecie mięsnej występują zapady i grozi choremu coma diabeticum (badać mocz półtorachlorkiem żelaza), to podawać wtedy większe ilości sody w wodzie sodowej lub Gieshüblerze.

Z lekarstw najlepiej jeszcze działa woda Karlsbadzka, potem Vichy, Neuenahr, spore dawki opium do 1·0—2·0 pro die.

390. *Acid. lacticum 5·00—10·00*
pro die.
Acid. carbol. według Ebsteina:

391. *Acid. carbol. 5·00,*
Aqu. dest. 150·00,
Aqu. menth. pip. 50·00.
DS. 3—4 łyżeczki na dzień.

392. *Antipyrina 2—3·00 pro die.*

393. *Codeini 0·30,*
Dtal. dos. N. XX.
S. Na dzień 3—4

lub

394. *Opii puri 0·50.*
Natr. bicarb. 5·00.
Mfp. Div. in dos. N. XV.
S. 3—4 na dzień.

395. *Extr. fol. Myrtillor 5·00,*
Extr. et pulv. Gentian q. s.
f. pil. N. 50.
S. Od 3 pig. dzien. do 10—12 lub (Pill. Myritill. Jasper).

396. *Jodoformii*
Extr. lactucae sativ. āā. 1·00,
Cumarin 0·10,
M. ut f. pill. N. XX.
S. 2—3 pigułki na dzień.

397. *Pilocarpini mur. 0·20,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Podskórnie ½—1 strzyk.

Do osłodzenia płynów używa się pigułek z saccharyny.

398. *Saccharini 3·00,*
Natri carb. sicc. 2·00,
Manniti 50·00,
f. pill. N. 100.
S. Pigułkę na ½—1 szklankę płynu.

W razie coma diabeticum środki podniecające, wstrzykiwanie eteru, ciepła kąpiel ze zlewaniami głowy zimną wodą.

Oxaluria.

Dyeta przeważnie mięsna, mleczna, unikanie mącznych pokarmów, jarzyn, octu, cytryn, wina. Ze środków leczniczych: picie wód: Vichy, Karlsbad, Elster, Salzbrunn, Wildungen.

Na wewnątrz: lith. carb., lith. salicylicum, Natr. carbon. po 0·50—1·0 dziennie w wodzie selterskiej.

399. *Natri bicarb. 10·00,*
Lith. carb. efervescentis 50·00.
Mfpulv. Div. in dos. N. XX.
S. Rano i wieczór proszek w szklance wody.

400. *Natri bicarb. 2·00,*
Lith. carbon.
Kali carbon. āā. 0·50,
Aq. flor. naph.
Syr. simpl. āā. 20·00,
Aqu. dest. 300·00.
DS. Przez dzień wypić (roczczyn Ewicha).

Arthritis urica.

Przedewszystkiem leczenie dyetetyczne. Ograniczenie się co do ilości i jakości pokarmów. Wolno jeść mięso chude, o ile możności białe tylko, mleko, jarzyn sporo, unikać tłuszczów i mącznych potraw niemniej napojów wyskokowych. Do picia szczawy lub zwykła woda z dodatkiem kwasku. Wskazany jest ruch na świeżem powietrzu, wycieczki w góry, gimnastyka. Ze środków wewnętrznych polecają: Tinctura lub Vinum Colchici po 10—20 kropli 3—4 razy na dzień, Natrum salicylicum lub Antipyrina 2—3 grm. p. die. W razie silnych bólów wcierać maść z narkotykami, na wewnątrz morfinę lub podskórnie. Następnie picie wód Giesshübler, Bilińska, Vichy, Kissingen, Ems, Neuenahr, Obersalzbrunn, Dürkheim, Homburg, otyłym zaś osobom można polecić Marienbad, Karlsbad.

401. *Chloroform 10·00,*
Aq. Colonien. 20·00,
Tr. Aconiti 40·00.
DS. Do nacierań.

402. *Extr. Belladon. 2·00,*
Lanolini 20·00.
Mf. ung. DS. Wcieranie.

403. *Lithii jodat. 0·25,*
Extr. et pulv. gent. āā. q. s.
f. pil. 20.
S. 3—4 pig. dziennie.

404. *Lithii carbonici 0·10,*
Sacchari 0·20,
Mfp. d. tal. dos. 20.
S. 3 pr. dziennie.

405. *Natri dithiosalicyl 1·00,*
D. tal. dos. XII.
S. 3—4 pr. dziennie.

406. *Piperazin* po *0·25* na dawkę, dziennie 1—3 gramm (najlepiej w wodzie sodowej).

407. *Salol*
Aether āā. 4·00,
Collodii 30·00.
S. Pędzlować miejsca bolesne.

408. *Colchicini 0·02,*
Extr. Gent. q. s. ut f. pill.
N. 40.
S. 3—5 pigułek dziennie.

Dr Józef Surzycki.

Najwyższe dawki środków leczniczych

których lekarz przekraczać nie powinien
nie oznaczywszy wykrzyknikiem (!)

	pro dosi	pro die
Acidum arsenicosum	0·005	0·02
„ carbolicum	0·10	0·50
Apomorphinum hydrochloricum	0·01	0·05
Aqua Amygdalarum amarum concentrata. .	1·50	5·00
„ Laurocerasi	1·50	5·00
Argentum nitricum	0·03	0·20
Atropinum sulphuricum	0·001	0·003
Cantharides.	0·05	0·20
Chloralum hydratum	3·00	6.00
Cocainum hydrochloricum	0·10	0·30
Coffeinum	0·20	0·60
Cuprum sulfuricum qua emeticum	0·40	—
Extractum Aconiti radicis	0·03	0·12
„ Belladonnae foliorum..	0·05	0·20
„ Cannabis Indicae	0·10	0·30
„ Colocynthidis	0·05	0·20
„ Conii herbae	0·20	0·60
„ Hyosciami foliorum	0·10	0·50
„ Opii	0·10	0·40
„ Scillae	0·20	1·00
„ Secalis cornuti	0·50	1·50
„ Strychni	0·05	0·15
Folia Belladonnae	0·20	0·60
„ Digitalis	0·20	0·60
„ Hyoscyami	0·30	1·00
„ Stramonii	0·30	1·00
Fructus Colocynthidis	0·30	1·00
Herba Conii	0·30	2·00
Hydrargyrum bichloratum corrosivum . . .	0·03	0·10
„ bijodatum rubrum	0·03	0·10
„ jodatum flavum	0·05	0·20
„ oxydatum flavum	0·03	0·10
Jodoformium	0·20	1·00
Jodum	0·03	0·10
Kreosotum	0·10	0·50
Lactucarium	0·30	1·00
Morphinum hydrochloricum	0·03	0·12
Oleum Crotonis	0·05	0·10

	pro dosi	pro die
Opium	0·15	0·50
Physostigminum salicylicum	0·001	0·003
Pilocarpinum hydrochloricum	0·03	0·06
Plumbum aceticum	0·10	0·50
Radix Aconiti	0·10	0·50
„ Belladonnae	0·07	0·30
Santoninum	0·10	0·30
Secale cornutum	1·00	5·00
Semen Strychni	0·12	0·50
Solutio arsenicalis Fovleri	0·5	2·00
Stibium Kalio-tartaricum	0·2	0·50
Strychninum nitricum	0·007	0·02
Tinctura Aconiti radicis	0·50	1·50
„ Belladonnae foliorum	1·00	4·00
„ Cantharidum	0·50	1·00
„ Colchici seminis	1·50	5·00
„ Digitalis	1·50	5·00
„ Jodi	0·30	1·00
„ Lobeliae	1·00	5·00
„ Opii crocata \ „ „ simplex /	1·50	5·00
„ Strophanthi	1·00	3·00
„ Strychni	1·00	3·00
Veratrinum	0·005	0·02
Vinum Colchici seminis	1·50	5·00
Zincum sulfuricum qua emeticum	0·80	—

Waga różnych dawek.

Łyżeczka cieczy waży mniej więcej 3—5 grm. Łyżeczka cukru, soli, siarki 2·5—5 gram., proszków różnych 2·50. Łyżka wody 15 grm. Łyżka syropu 20·0. Garść nasion 70—80 grm. Garść liści 20—30 gr. Szczypta kwiatu 2 grm. Litr wody dest. 1000·0; litr spirytusu 850; litr chloroformu 1480; litr oliwy 920·0; szklanka 200—250·0; kieliszek 70—80 grm.

Porównanie wag aptekarskich.

28·5 unc. = kilogr.	1 gran = 0·07
1 unc. = 35 grm.	2 „ = 0·15
6 „ = 210 „	3 „ = 0·22
1 drachma = 4·3 grm.	1/2 „ = 0·04
1/2 „ = 2·15 „	1/4 „ = 0·02
1 skrupuł = 1·5	1/8 „ = 0·008

II. CHOROBY KOBIECE i POŁOŻNICTWO.

Ponieważ badania nowsze wykazały, że w przewodzie rodnym kobiety nawet zdrowej znajdują się drobnoustroje, które przy danej sposobności działającej zwykle od zewnątrz, mogą wywołać w jej organizmie groźne zaburzenia, a ponieważ leczenie chorób ginekologicznych i zboczeń w okresie płodzenia wymaga dziś częściej pewnych zabiegów na częściach rodnych, podczas których właśnie ów jad może nabrać siły i wywołać nową groźną chorobę, a osoba dająca pomoc sprowadza właśnie warunki pomyślne dla rozwoju jadu, przeto niosąc pomoc postępować należy według pewnych zasad, przyjętych w nauce a mających na celu, albo jad ten uczynić nieszkodliwym (postępowanie przeciwgnilne), albo jadowi do organizmu wstępu bronić (postępowanie bezgnilne). Dziś jeszcze posługujemy się w praktyce częściej pierwszym sposobem, polegającym na dokładnem odrażeniu pola operacyjnego — rąk i narzędzi.

Najczęściej używanymi środkami odrażającymi są:

Roczczyn sublimatu 1:1000 (do rąk).
„ kwasu karbolowego 3—5:100 (do rąk i narzędzi).
„ „ borowego 3:100.
„ „ salicylowego 2:1000.
„ lysolu $^1/_2$—1:100.
„ kreoliny 1—2:100.

W każdym przypadku zwracać musimy uwagę na czystość tak podczas badania, jak podczas leczenia.

Choroby kobiece.

Choroby sromu.

Zapalenie sromu (Vulvitis).

Pierwszym warunkiem leczenia jest utrzymanie sromu w czystości i sucho, unikać drażnienia, polecić spokój, kąpiele ciepłe nasiadowe, następnie srom wysuszyć unikając tarcia, okłady z wody Goularda, z 2% roztworu octanu ołowiowego zasadowego, z 1—2% kwasu karbolowego, z 2—4% kwasu borowego. Jeżeli są nadżerki, to maść cynkowa, salicylowa, pudrować

pudrem salicylowym, lub zasypać proszkiem składającym się w równych częściach z jodoformu i dermatolu; ropnie otworzyć. Jeżeli zapalenie sromu jest następstwem chorób wyższych dróg rodnych n. p. rzerzączki pochwy, raka macicy, przetok moczowych, należy usunąć przyczynę, tożsamo, jeżeli przyczyną jest niedokrewność, zołzy, kiła, należy oprócz leczenia miejscowego, zastosować leczenie ogólne.

Zapalenie gruczołu Bartholiniego.

Jako powikłanie rzerzączki sromu i pochwy. Polecić spokój, środek wypróżniający. Okłady i przyparki rzadko skutek odnoszą, jeżeli jest ropa, przeciąć, a do jamki założyć strzępek gazy jodoformowej, opatrzyć i zmieniać opatrunek co 24 godzin, przepłukując równocześnie pochwę i srom. Jeżeli powikłanie to występuje podczas ciąży, dać po zabiegu opium i zwracać uwagę, aby nie wystąpiło obfite krwawienie, co się zdarza.

Świerzbiączka sromu (Pruritus vulvae).

Uwzględnić przyczyny: Zapalenie sromu i pochwy, u dziewcząt pasożyty, wyprysk, masturbacyę, żylaki, blizny po wrzodach, zaparcie stolca, diabetes. Unikać drapania, kąpiele nasiadowe na 24—26° R., okłady z kwasu karbolowego 2%, okłady sublimatowe ½‰.

409. *Ac. carb. crist. 5·00—10·00,*
Ol. olivar. 100·00.
DS. Do Smarowania.

410. *Natri subsulphur. 30·00,*
Acidi carbol. 5·00,
Glycerini 2·00,
Aqu. dest. 500·00.
MDS. Do obm. (płyn letni).

411. *Chloroform 5·00,*
Ol. olivar. 50·00.
MDS. Do pędzlowania.

412. *Cocaini muriat. 1·00,*
Lanolini 5·00,
Vaselini 15·00.
Mfung. S. do smarowania.

Choroby pochwy.

Zapalenie błony śluzowej pochwy, katar pochwy (Vaginitis, Catarrhus, Blenorrhoea vaginae, Fluor albus).

Zwrócić uwagę na przyczyny wywołujące, lub podtrzymujące zapalenie (gwałtowne spółkowanie, pasożyty, ciała obce, jak tampony, krążki, zapalenie wyższych dróg rodnych).

Ostry okres: Polecić spokój, środek wypróżniający, nie używać środków drażniących do przepłukiwań. Letnie przestrzykiwania z wody przegotowanej z dodatkiem soli, lub kwasu borowego 2—3%.

Przewlekły nieżyt: Leczyć choroby ogólne: Niedokrewność, zołzy, bladaczkę. Wstrzykiwania środkami ściągającymi 1, 2, 3 razy dziennie.

413. *Plumbi acet. b. pur. 2·00.*
D. t. dos. X.
S. Proszek do litra wody.

414. *Plumb. acet. b. solut. 100·00.*
S. 2 łyżki na litr wody.

415. *Acidi salicylici 20·00,*
Alum. crudi 10·00,
Zinci sulphur. 5·00.
Mfpulv. D. in scatula.
S. Na koniec noża do ½ litra wody.

416. *Creolini 15·00.*
S. 5—10 kropli na litr wody do wstrzykiwań.

417. *Sulphat. zinci*
Alum. pulver āā.
S. ½ łyżeczki na litr wody do wstrzykiwań.

418. *Acidi salicylici 1·00.*
D. t. dos. X.
S. Proszek na litr wody.

419. *Aceti pyrolig. crudi 300·00.*
S. 2—3 łyżek na litr wody.

Do przysposabiania rozczynów należy użyć wody przegotowanej. Gdy powyższe wstrzykiwania nie usuwają cierpienia, można we wzierniku oczyścić pochwę i zapędzlować n. p. octem drzewnym, półtorachlorkiem żelaza, siarkanem miedziowym 10% i to można powtarzać kilkakrotnie, ale nie częściej, jak raz na 3 dni, w ogóle, gdy już odczyn po poprzednim zabiegu minął. Po zapędzlowaniu nadmiar leku spłukuje się letnią wodą i zakłada tampony z waty. Można też zakładać na tamponach w kształcie walców proszki: acid. salicilicum, alumen, jodoform z dermatolem, zincum sulphur. w połączeniu z amylum.

Wreszcie zalecają tampony napojone lekami.

420. *Amon. sulphoichtyol 5·00,*
Glycerini 100·00.
S. Płyn do tamponowania.

421. *Glycerini 100·00,*
Tannini 3·00.
S. Do tamponowania.

Obrażenia pochwy.

Następstwem ich są albo przetoki pochwowo-pęcherzowe, lub pochwowo-odbytnicowe, albo bliznowate zwężenie pochwy. Unikać przyczyn wywołujących obrażenia jak, gwałtowne spółkowanie, jeżeli kobieta nosi krążek, polecić przepłukiwanie pochwy, co 3 miesiące krążek wyjąć i oczyścić, podczas porodu uważać, aby nie przyszło do odleżyn, narzędziami ostremi ostrożnie operować. W razie obrażeń tamować krwotok najlepiej przez założenie szwów. Przetoki trzeba leczyć drogą operacyjną, lecz nie zaraz po porodzie, ale dopiero, gdy tkanki zjędrnieją (8—12 tyg. po porodzie) na razie polecić kąpiele nasiadowe letnie, brzegi przetoki można raz na tydzień tuszować lapisem. Zwężenie bliznowate po obrażeniach, należy leczyć przez rozszerzanie pochwy drogą tępą (zakładać paski gazy jodoformowej. Kule Bozemanna) albo leczyć drogą operacyjną przez przecięcie blizn i następowe rozszerzanie.

Obniżenie i wypadnięcie pochwy (Descensus et prolapsus vaginae).

Jest najczęściej następstwem porodów. Podczas ciąży polecić odpowiednie hygieniczne zachowanie się, polecić noszenie opaski, podczas porodu starać się o wypróżnienie pęcherza i kiszki stolcowej. Naddarcie lub pęknięcie międzykrocza zeszyć po porodzie, położnicy polecić spokój, aż się części rodne zwiną należycie. Skoro już choroba istnieje, starać się o regularne

oddawanie moczu i kału, polecić zakładanie tamponów z decoct. Ratanhae 15_{00} na 150_{00}. Dobrać i założyć krążek Mayera lub zatykadło Breisky'ego. — Polecić kąpiele nasiadowe z odwaru kory dębowej, można zastosować podnoszenie i miesienie pochwy (Thure-Brandt) a wreszcie pozostaje droga operacyjna, zwężenie pochwy (colporraphia).

Bolesny skurcz pochwy (Vaginismus),

Usunięcie zmian chorobowych miejscowych jak owrzodzeń, zapalenia i t. p. jeżeli się znachodzą. Poprawa stanu ogólnego i podawanie środków uspakajających ustrój nerwowy. Gdy objawy niezbyt jeszcze gwałtowne a przyczyną choroby jest niedokładny stosunek płciowy, wpływ moralny, środki znieczulające miejscowo, aby umożliwić coitum.

422. *Cocaini muriat. 1·00,*
Aqu. dest. 3·00,
Spir. vini rect. 2·00.
DS. Do pędzlowania

albo:

423. *Extr. bellad. 1·00,*
Vaselini 15·00.
Mf. ungu. DS. Na wacie między wargi na noc zakładać.

Zasypywanie jodoformu. Można też polecić okłady z wody Goularda, pędzlowanie roczynem azotanu srebrowego 1:50 lub rozczynem kw. karbolowego 1:30. Rozszerzanie powolne wnijścia pochwowego rozszerzaczami.

Jeżeli przypady gwałtowne: wycięcie błony dziewiczej i nagłe rozciągnięcie wnijścia pochwowego sposobem tępym po poprzedniem zachloroformowaniu chorej.

Choroby macicy.

Zapalenie błony śluzowej macicy (Endometritis).

a) Ostry nieżyt: spokojne leżenie w łóżku, środki lekko wypróżniające, okłady wysychające na brzuch, wstrzykiwania letnie, zawierające środki desinfekcyjne: Acidum boric. (3:100) Ac. carbolicum (2:100) i t. d. W razie bólów, czopki cum laudano lub cum morphio.

b) Przewlekły nieżyt wymaga jużto leczenia ogólnego w przypadkach niedokrewności, zołzów i t. d., już też leczenia miejscowego.

W tym celu można używać wprowadzania środków żrących przypiekadłem Chiarego, albo za pomocą sondy owiniętej watą i napojonej n. p. cum Tra jodi. cum liquore ferri sesquichl. itd. Przepłukiwania macicy za pomocą cewnika Bozemanna, Olshausena, i t. d. rozczynami: kwasu borowego, karbolowego jak wyżej. Schulze radzi przedtem rozszerzyć macicę sposobem tępym. Wprowadzenie rozczynów silniejszych, jak kwas karbolowy 4%, Cuprum sulphuricum 10% zapomocą rurki Bandla

w jego wzierniku do jamy macicy. Wprowadzanie na pręciku Spiegelberga lub Fritscha owiniętym watą napojoną rozczynem chlorku cynku 10—50%, przyczem należy pod tylną wargę macicy podłożyć watę napojoną 10% rozczynem sody, aby spływający chlorek cynku nie sparzył bł. śluz. pochwy.

Dawniej wstrzykiwano rozczyny do jamy macicy strzykawkami Brauna, Madurowicza. Wprowadzenie do jamy macicy pręcików zawierających jodoform, taninę i t. d. Wprowadzanie do jamy macicy gazy jodoformowej w postaci długiego paska, którego jedna część wypełnia macicę, druga zaś sterczy do pochwy.

Gdy te sposoby nie wystarczają, wyskrobanie jamy macicy (Abrasio mucosae).

Owrzodzenia części pochwowej należy goić przyżeganiem zapomocą: nastoju jodowego, azotanu srebrowego w laseczce, Cuprum sulphuricum w kryształach, Acidum nitricum fumans, który się stosuje ostrożnie za pomocą pręcika szklannego albo asbestowego.

W przypadkach dawnych owrzodzeń z przerostem gruczołowym, najlepiej wyskrobać ostrą łyżeczką dno wrzodu i przypiec następnie, do czego użyć można ferrum candens, thermocauter Paquelina, Galvanocauter.

Zapalenie miąższu macicy (Metritis).

W przypadkach ostrego zapalenia macicy: spokojne leżenie w łóżku, u osób silnych kilka pijawek na okolicę podbrzusza, zimne okłady, worek lodowy, nacinanie części pochwowej macicy.

Środki solne wypróżniające. W razie boleści maść:

424. *Extr. bellad. 2·00,*
Vaselini flavi 30·00.
Mf. ungu. DS. Zewnętrznie.

425. *Extr. opii aquosi 0·10,*
But. Cacao q. s. ut f. l. artis
suppositoria ad anum N. V.
DS. Co 3—4 godz. czopek.

Po ustaniu bólów, okłady wysychające na brzuch zamiast lodu.

W przypadkach przewlekłego zapalenia: unikanie pracy fizycznej natężającej, gwałtownego spółkowania, uregulowanie stolca (środki solne, Cascara Sagrada, Hunyady János).

U niedokrewnych podawanie żelaza. Jeżeli równocześnie miesiączkowanie zbyt obfite:

426. *Extr. Hydrastis Canad. fabricationis Parke et Davis 40·00.*
D. in l. guttatoria.
S. 3 razy dnia po 20 kropel.

Leczenie miejscowe: Przestrzykiwanie wodą przegotowaną, stopniowo co kilka dni ciepłotę wody podwyższając od 28°—38° R., ale nie silnym prądem, kąpiele nasiadowe ciepłe. — Pomazywanie części pochwowej we wzierniku co 2—3 dni cum Tra jodi, albo Ichthyolem. Tampony w przypadkach świeżych.

427. *Ammon. sulph. ichth. 5·00,*
Glycerini 200·00.
DS. Do tamponów lub

428. *Kali jodati 5·00,*
Glycerini 100·00.
D. in v. nigro.
S. Do tamponów.

Nakłuwanie co kilka dni części pochwowej we wzierniku, mięsienie.

W przypadkach zastarzałych amputatio portionis vaginalis, Nadto w porze letniej, w przypadkach świeżych, gdy powiększenie macicy znaczne, leczenie kąpielowo zdrojowe: Iwonicz, Rabka, Ciechocinek, Rymanów. W późniejszych okresach: Krynica, kąpiele morskie. Kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

Zmiany położenia macicy.

Wszystkie zmiany w położeniu macicy, wywołują następowo w skutek zmienionych warunków krążenia w częściach rodnych, sprawy zapalne chroniczne t. j. katar błony śluzowej macicy, powiększenie i stwardnienie macicy (metritis chronica), a nadto wywołują szereg zboczeń w organizmie kobiety, szczególniej w zakresie trawienia, jak również zboczenia nerwowe (neurasthenia, hysteria).

Leczenie więc ma następujące zadanie: *a)* macicę sprowadzić do prawidłowego położenia i w nim ją utrzymać. *b)* leczyć równocześnie katar i obrzmienie macicy. *c)* zwrócić uwagę na stan ogólny chorej.

Przodopochylenie i przodozgięcie macicy (Anteversio et anteflexio uteri).

W prawidłowych stosunkach leży macica lekko ku przodowi pochylona i nieco w okolicy ujścia wewnętrznego zgięta. O nieprawidłowem przodopochyleniu i zgięciu mówimy, gdy istnieją pewne chorobowe objawy. Jeżeli miesiączka bolesna, leczyć w sposób podany przy dysmenorrhea, jeżeli przodozgięcie jest przyczyną niepłodności, należy się starać zmniejszyć zgięcie i rozszerzyć zwykle równocześnie wązki przewód szyi, przez zakładanie systematyczne co drugi dzień zgłębnika macicznego na kilka minut, lub laseczek Hegara, albo wreszcie pasków gazy jodoformowej, które co 12 godzin wyjąć należy.

Zabiegi te robi się przy pomocy wziernika Bandla przy ustalonej i nieco ściągniętej macicy za pomocą haczyka Simsa, lub szczypczyków Marsa. Położenie poprawić możemy przez zakładanie do przedniego sklepienia tamponów, lub przez dobranie i założenie krążka Mayera. — Zwrócić uwagę na odżywienie chorej, na regularne wypróżnienia, leczyć niedokrewność, bladaczkę, zołzy i t. d.

Tyłopochylenie i tyłozgięcie macicy (Retroversio et retroflexio uteri).

Unikać przyczyn wywołujących chorobę.

Położnicom nie pozwalać wcześnie wstawać i zajmować się cięższą pracą, osobę, która poroniła, uważać za położnicę.

Leczyć niedokładne i leniwe zwijanie się macicy, leczyć nawykowe zaparcie. Często pomiędzy macicą a otrzewną w zatoce Douglasa lub między jajnikami i trąbkami a otrzewną tworzą się zrosty, jako następstwo zapalenia ograniczonego otrzewnej (perimetritis-periophsoritis et salpingitis), zrosty te macicę w nieprawidłowem położeniu utwierdzają, stąd mówimy o tyłopochyleniu i zgięciu przyczepionem, jeżeli zaś macica jest ruchoma, to mówimy o tyłopochyleniu i zgięciu wolnem. Jeżeli nie ma zrostów, należy macicę odprowadzić ręcznie w ten sposób, że jednym lub dwoma palcami ręki prawej wchodzimy do tylnego sklepienia i staramy się trzon macicy wyprowadzić nad wzgórek kości krzyżowej, teraz uciskamy wskazicielem na część pochwową, aby ją ku tyłowi i górze posunąć a równocześnie ręka lewa nad spojeniem na powłokach ułożoną, powinno się starać wejść za trzon i takowy ku przodowi pochylić, teraz w tem położeniu należy macicę utrzymać, bądź za pomocą tamponów napojonych lekiem lub gliceryną, lub lepiej za pomocą krążków Hodyego, Thomasa lub Schulcego. Leczyć równocześnie katar maciczny i zwracać uwagę na ogólny stan chorej.

Jeżeli macica z powodu zrostów nie da się odprowadzić, to leczyć jak perimetritis chronica, środkami mającemi na celu rozluźnienie zrostów, miesieniem (patrz perimetr. chron.). Jeżeli to leczenie nie wystarcza, można według Schultzego w uśpieniu chloroformowem zrosty przerwać, macicę odprowadzić i założyć krążek (niebezpieczne). Po takim zabiegu chora musi zachować spokój dłuższy czas. Jeżeli stan chorej, jak to bywa jest taki, że nie jest zdolną do pracy, a życie jest dla niej nieznośnem, wtedy należy przystąpić do leczenia operacyjnego tj. wykonać laparotomię, zrosty oddzielić i przyszyć macicę do powłok brzusznych (Ventrofixatio uteri), lub wykonać to od pochwy (Vaginofixatio), przy czem przyszywamy macicę do przedniej ściany pochwy.

Obniżenie i wypadnięcie macicy (Descensus et prolapsus uteri).

Unikać przyczyn: Częste porody, poronienia, złe zwijanie się macicy (Subinvolutio uteri) pęknięcie międzykrocza, zaparcie stolca, ciężka praca. Macicę odprowadzić i utrzymać w prawidłowem położeniu za pomocą tampona lub krążka, polecić przestrzykiwanie środkami ściągającymi, do tamponów użyć odwaru ratanhii 10:100. — Leczyć katar i skrzepiać organizm. Można zastosować leczenie metodą Thure-Brandta, to jest miesienie, tak zwane unoszenie macicy (Uteruslüftung), gdy to nie prowadzi do celu, użyć metody operacyjnej: odcięcie lub wycięcie klinowate części pochwowej, a z tem połączyć zwężenie pochwy i szpary sromowej, albo przyszycie macicy do powłok brzusznych.

Wynicowanie macicy (Inversio uteri).

Unikać przyczyn: Porody uliczne, wygniatanie gwałtowne łożyska po porodzie, gdy się macica nie kurczy, pociąganie za

pępowinę celem wydobycia łożyska. W przypadkach świeżych, należy macicę w uśpieniu ręcznie odprowadzić w ten sposób, że na szczyt guza kładziemy kawałek gazy i czterema palcami ręki prawej złożonymi tak, jak je wprowadzamy do pochwy przy zabiegach operacyjnych położniczych, uciskamy na szczyt guza, równocześnie ręka lewa nad spojeniem stara się lejek rozszerzyć, po odprowadzeniu trzymamy rękę w macicy a ręką przez powłoki, nacieramy macicę, aby ją do skurczu pobudzić, podać położnicy uśpionej lewatywę z *2·00 Extr. secalis cornut*, lub wstrzyknąć ½ strzykawki Ergotyny Bombelon a do pochwy założyć tampony z gazy jodoformowej i zabronić parcia. Jeżeli odprowadzenie ręczne się nie udaje, to należy założyć do pochwy balon Brauna (Colpeurinter) i wypełnić go wodą, po czem macica wolno wycofać się może. Wzmacniać siły chorej, która zwykle w tych wypadkach traci dużo krwi. Tak samo w przypadkach zadawnionych należy się starać o odprowadzenie macicy. a w tym razie ten drugi sposób jest najpewniejszy i leczyć znaczną w tym razie niedokrewność. Jeżeli odprowadzenie niemożliwe to użyć zabiegu operacyjnego (metoda Fritscha).

Nowotwory macicy.

Włókniaki macicy (Fibromyomata uteri).

Jak długo włókniaki są małe i nie wywołują żadnych objawów, zachować się wyczekująco i śledzić przebieg. Jeżeli wywołują krwawienie i inne objawy przystąpić do leczenia.

W razie krwotoku: spokój, okłady lodowe lub zimne na dolną okolicę brzucha, przestrzykiwania 2—3 razy dnia octem drzewnym (3 łyżki na litr wody) lub też przestrzykiwanie wodą naprzemian zimną i dobrze ciepłą, tamponowanie pochwy, wewnętrznie sporysz, lub extractum fluidum hydrastis Canadensis, ergotyna podskórnie. Gdy się krwawienie zmniejszy, można podawać przez dłuższy czas w małych dawkach sporysz lub wstrzykiwać co 3, 2 lub nawet co dzień ergotynę podskórnie (metoda Hildebrandta). Zapobiegać skutkom niedokrewności przez dobre odżywianie i środki skrzepiające.

429. *Extr. secal. cornut 2·00,*
Aqu. cinnam. 80·00,
Syr. cinnam. 10·00.
DS. Co 2 godz. połowę zażyć.

430. *Extr. secal. cornut. 5·00,*
Pulv. gent. q. s. f. l. a. pill. centum Consperg. liquir.
S. 3 razy dnia po 2 zażyć.

431. *Ergotini Bombelon*
Aqu. dest. āā. 10·00.
DS. Co 2-gi dzień ¼ strzykawki wstrzyknąć podskórnie na brzuch.

432. *Infus. secal. cornut. e. 2·50 ad 150·00,*
Syr. cort. aurant. 20·00.
MDS. Co 2 godz. 2 łyżki.

433. *Extr. fluid. hydrast. Canad. Parke et Davis 25·00.*
D. in l. gutt.
S. 3 r. dnia po 25 kropli w winie lub maladze.

Można też połączyć sporysz z żelazem.

434. *Extr. secal. corn. 5·00,*
Ferri carbon. sacchar. 10·00,
Pulv. gent. q. s. f. pill. centum
Consp, liquir v. Cinnam.
S. 3 r. dnia po 2 pig. zażywać.

Nie należy wstrzykiwać w skórę lecz w tkankę podskórną i nieco potem masować miejsce wstrzyknięcia a to w tym celu, aby nie sprowadzić abscessów. Baczyć pilnie, czy nie występują objawy zatrucia, ból głowy, nudności, mrowienie w palcach, zsinienie pod paznogciami. Wtedy należy zaprzestać podawania sporyszu.

Fritsch zaleca zamiast podskórnego wstrzykiwania:

435. *Ergotini Denzel*
Pulv. secal. corn. āā. 5·00.
f. pill. centum.
S. 5—8 dziennie.

Radzą podawać opium i digitalis, leczenie ogólne, mające na celu podniesienie sił ma doniosłe znaczenie. Inne środki wewnętrznie, lub zewnętrznie stosowane jak: resorbentia, przetwory jodowe, kąpiele i maści nie odnoszą żadnego skutku. Jako środek zmniejszający krwawienia i bóle zastosować można elektryzowanie prądem galwanicznym metodą ulepszoną i zalecaną przez Apostoliego.

Jeżeli takie leczenie nie prowadzi do celu, to pozostają metody operacyjne.

Rozszerzenie na tępo szyi macicy (Kaltenbach). Wyskrobanie wnętrza macicy (Runge), podwiązanie naczyń, doprowadzających krew do macicy (Rydygier), wytrzebienie (castratio) (Hegar), a nareszcie usunięcie guza samego, lub wraz z częścią, lub całą macicą.

Rak macicy (Carcinoma uteri).

W początkach cierpienia: wycięcie macicy częściowe, a najlepiej całkowite. W przypadkach, w których zaś znachodzimy nowotworowy naciek w więzach szerokich, leczenie objawowe: utrzymanie czystości przez wstrzykiwania odrażające.

436. *Kali chloricum 1:100.*

437. *Kali hypermang. 10·00,*
Aqu. dest. 150·00.
DS. Pół łyżki na litr wody.

438. *Acidi carbol. 20·00—30·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
DS. Do wstrzykiwań.

Gdy plamy krwawe:

439. *Ac. pyrolign. crudi 300·00.*
DS. 3—5 łyżek na litr wody do wstrzykiwań.

440. *Creolini 20·00.*
DS. 10 kropli na litr wody.

441. *Ferri sesquichl. sol. 10·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
DS. Do wstrzykiwań.

Nadto gdy to nie wystarcza, zakładanie gazy jodoformowej do pochwy.

W przypadkach krwotoków, spokój i tampowanie pochwy. Gdy znaczniejsze wybujałości i częste krwawienie: wyskrobanie nowotworu i przypieczenie cum ferro candente, thermokauterem i t. d. albo środkami chemicznemi silnie żrącemi. W tym celu polecają Jodphenol (1 część jodu na 4 części zgęszczonego płynnego kwasu karbolowego) na wacie, na część pochwową i do szyi.

Wreszcie przeciw bólom należy podawać środki kojące: morfinę, opium i t. d. Baczyć na dobre odżywianie, środki gorzkie, pobudzające apetyt.

Zmiany czynnościowe macicy.

Brak miesiączki (Amenorrhoea).

Badać dokładnie i szukać przyczyny. Pamiętać o możebności ciąży. W przypadkach haematometra zabieg operacyjny. Jeżeli przyczyną chlorosis, scrophulosis, tuberculosis, anaemia, polysarcia, zastosować odpowiednie leczenie, uregulować dyetę i uważać na stolec.

W przypadkach niedostatecznego rozwoju macicy, albo w przypadkach nadmiernego zwinięcia się tejże po porodzie; wstrzykiwania ciepłe, elektryzowania macicy, kąpiele nożne, upusty krwi z części pochwowej, powtarzane w czterotygodniowych odstępach, szczególniej, gdy są molimina menstrualia. Żelazo wewnętrznie, zmiana powietrza, powietrze górskie, Krynica, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

442. *Trae Capsici 3·00,*
Rhumi optimi 80·00,
Mixturae gummosae 120·00.
S. Co 3 g. łyżeczkę od kawy.

443. *Extr. aloes 1·00,*
Pulv. myrrhae q. s. ut. f. pill. Nr. 50.
S. 3 r. dnia 2—3 pigułek.

444. *Acid. arsenic. 0·06,*
Ferri sulph. exssicat. 2·00,
Piper nigr.
Aloes.
Myrrh. āā. q. s. f. pill.
Nr. 60.
S. 2 r. dz. pigułkę po jedz.

W nowszych czasach polecają kali hypermanganicum wewnętrznie.

445. *Kali hypermang. 1·00,*
Butyr. cacao 1·00,
Pulv. cacao q. s. ut f. pil. 50.
S. 3 razy dnia 1—2 pigułek.

Bolesne miesiączkowanie (Dysmenorrhoea).

Wykazanie przyczyny (przyczyna mechaniczna, dalej, czy przyczyna w macicy; czy w jajnikach). Unikać ruchu bezpośrednio przed i podczas peryodu, zaziębienia, szkodliwych wpływów moralnych. Regulować dyetę. Jeżeli chora niedokrewna lub skrofuliczna, odpowiednie leczenie stanu chorobowego ogólnego. Leczenie kąpielowe: Iwonicz, Rabka, Krynica, kąpiele borowinowe, (Mattoniego sól borowinowa).

Podczas boleści spokój, suche ciepło na okolicę podbrzusza, środki kojące jak: lewatywa z Tra. opii simpl. (15 kropli na lewatywę albo Chloral hydrat (1·0) na lewatywę). Czopki do kiszki stolcowej, zawierającej opium lub morphium, wstrzyknięcie morphiny pod skórę, u osób silnych, krwistych, po jednej pijawce, na wewnętrznej powierzchni obu ud.

W cięższych przypadkach należy zbadać dokładnie miejscowo narząd płciowy przez odbytnicę, albo jeżeli możebne przez pochwę i leczyć, jak u osób zamężnych.

Najczęstszą przyczyną bolesnego miesiączkowania, bywa niedrożność przewodu szyi macicy.

Niedrożność pochodzić może ze zmiany położenia macicy jak np. zagięcia tejże, z wrodzonej wązkości przewodu, z krętego przebiegu tegoż.

W tych razach u mężatek zazwyczaj napotykamy równocześnie niepłodność.

W przypadkach takich wskazanem jest leczenie mechaniczne, polegające na wyrównywaniu zagięcia macicy, na rozszerzaniu przewodu szyi macicy sposobem tępym, wprowadzaniu zgłębnika lub rozszerzaczy na ten cel zbudowanych, do jamy macicy. Jeżeli te sposoby nie prowadzą do celu, wskazanem jest rozszerzenie macicy sposobem krwawym (Hysterostomatomia).

W ostatnim czasie polecają:

Elektryzowanie według metody Apostolego.

446. *Extr. hydrast. canad. fluid.* 2 razy dziennie po 25 kropli na 8 dni przed regularnością.

447. *Chloral hydrat. 8·00,*
Kali brom. 16·00,
Aqu. camphor. 200·00.
S. Co 2 lub 4 godz. łyżeczkę.

Fritsch poleca:

448. *Trae thebaicae*
„ *belladonae*
„ *hyoscyami*
„ *valerianae*
„ *Stramonii āā. 10·00.*
S. 3—4 razy dnia po 15—20 kropli.

Obfite miesiączkowanie (Menorrhagia).

Nie jest właściwie chorobą, lecz tylko objawem choroby ogólnej w ustroju (haemofilia, bladaczka), jako przyczyny można

uważać masturbacyę, wzruszenia umysłowe, występuje w przebiegu lub po chorobach zakaźnych jak płonica, ospa, dur, ostry gościec stawowy. Jako przyczyny miejscowe wymienić należy: Niedowład macicy po częstych porodach lub poronieniach, zatrzymanie części łożyska, lub błon, zmiany zapalne na błonie śluzowej macicy i jej miąższu, zmiany zapalne w częściach dodatkowych, zmiany położenia macicy, nowotwory macicy (włókniaki); wreszcie występuje obfita miesiączka w okresie przejściowym (climax), prawdopodobnie wskutek zmian w naczyniach. Leczyć zboczenia w ogólnym organizmie, polecić odpowiednie zachowanie się hygieniczne i dyetetyczne. W czasie miesiączki spokój, a jeżeli mimo to krwawienie jest silne leczyć tak, jak krwotok maciczny. (Patrz następny ustęp).

Krwotok maciczny (Metrorrhagia).

Dokładne wykazanie przyczyny krwotoku.

W przypadkach krwotoku poporodowego z macicy, jeżeli przyczyną złe kurczenie się tejże: nacieranie dna macicy przez powłoki brzuszne ręką, okłady zimne na brzuch, Secale cornutum przez usta, w lewatywie lub podskórnie. Wstrzykiwania gorące na 40° do pochwy. Uciskanie macicy dwuręczne. W ostatnich czasach Dührssen tamponuje macicę gazą jodoformową.

449. *Extr. secalis cornut. 3·00.*
DS. Na koniec noża w rosole zażyć.

450. *Extr. secalis corn. 2·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syr. cort. aurant. 15·00.
DS. Co godzinę łyżkę.

451. *Hydrast. muriat. 0·02,*
Sacchar. albi 1·00,
Mf trochis. D. t. dos. XII.
S. 4 pastylki dziennie.

452. *Extr. fluid. Gossyp. herb. 20·00.*
S. 3 razy dnia po 20 kropli.

453. *Extr. fluid. Hamamelidis virgin. 30·00.*
S. 3 r. dnia po ½ łyżeczki.

Gdy macica dobrze skurczona i nic nie zawiera, a krwotok trwa, domyślać się należy przyczyny krwotoku w pęknięciu ujścia zewnętrznego macicy, lub na innem miejscu. Założyć wziernik i tamować krwotok miejscowo przez podwiązanie, ucisk, tamponadę, zeszycie pęknięcia.

Jeżeli przyczyną są pozostałe części łożyska, błon, skrzepy: usunąć je dokładnie, jeżeli można ręcznie, a gdy to niemożebne, wyskrobać jamę macicy.

Gdy to nie pomaga wytamponować pochwę zapomocą Penghawar-Djambi w gazie jodoformowej i jeżeli przyczyną — nowotwory macicy — usunięcie tychże sposobem operacyjnym. Na razie, podczas krwotoku tamponada pochwy, po przestrzyknięciu tejże roztworem środka przeciwgnilnego j. n. p. 2% roztwór kw. karbol.; 1:2000—3000 roztwór sublimatu i t. d. Do tamponowania najlepiej użyć, kulek waty oczyszczonej, zamoczonej w glicerynie, pierwsze kulki owinąć gazą jodoformową.

W przypadkach gwałtownych, wstrzyknięcie do jamy macicy, roztworu Liquor ferri sesquichlor. strzykawką Maduro-

wicza lub Brauna, przyczem warunek konieczny, aby kanał macicy był dostatecznie drożny, aby rozczyn mógł przez szyję macicy do pochwy spływać. (Postępowanie obosieczne, ze względu na możebność dostania się rozczynu do jamy brzucha). Wreszcie okłucie od pochwy tętnic macicznych.

Równocześnie zwalczanie powstającej ostrej niedokrewności: ułożenie spokojne, poziome, ciepłe okłady na głowę, chłodne napoje, wino, kawa czarna, cognac, rum, Tinct. cinnam. Tra ferri acet. aeth. Wstrzykiwania podskórne eteru, ol. camphoratum, wstrzykiwania podskórne większych ilości rozczynu soli kuchennej 0·6:100; lewatywy z tegoż rozczynu.

454. *Trae Cinnam. 50·00.*
S. Co ½ godziny ½ łyżeczki we wodzie.

455. *Tinct. Ferri acet. aeth. 15·00.*
S. 15 kropli do ½ szklanki wody do popijania.

Bandaże na kończyny, ucisk na tętnicę główną przez powłoki brzuszne.

Choroby części dodatkowych.

Zapalenie tkanki macicznej (Perimetritis).

Tu możemy też mówić o zapaleniu około trąbek i jajników (perisalpingitis et perioophoritis) jak również o zapaleniu tkanki okołomacicznej (parametritis), gdyż objawy i leczenie są bardzo do siebie podobne.

W okresie ostrym:

Spokojne leżenie w łóżku, okłady lodowe na okolicę bolesną, w razie znacznej boleści i gwałtownych objawów, u osób silnych 5—6 pijawek nad okolicę pachwinową, dyeta ścisła, płynna, nadto wewnętrznie: Tra opii simpl. po 10 kropli kilka razy dziennie albo:

456. *Extr. opii aquos. 0·10,*
But. Cacao q. s. ut f. l. artis suppositoria ad anum
N. V.
DS. Co 3 godz. czopek użyć.

Gdy nasilenie objawów się zmniejsza rzadziej.

Gdy ciepłota opadnie, środki łagodnie wypróżniające: lewatywy z wody, z dodatkiem 2 łyżek ol. ricini albo z dodatkiem łyżki gliceryny. Czopki glicerynowe, oleum ricini wewnętrznie.

Gdy objawy ostrego zapalenia ustąpiły, okłady wysychające, po ustąpieniu bolesności: kąpiele nasiadowe ciepłe, z dodatkiem ⅛—¼ kilo soli na kąpiel. Kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

457. *Trae jodi*
„ gallarum āā. 20·00.
DS. Do pędzlowania.

458. *Ammon. sulpho-ichtyol 5·00—10·00,*
Vaselini flavi 50·00.
Mf. ungu. DS. Zewnętrznie.

459. *Ammon. sulpho-ichtyol 5·00—10·00,*
Glycerini 200·00.
MDS. Do tampon. codzień.

W przypadkach przewlekłych mięsienie:

460. *Kali jodati 10·00,*
Gelatini q. s. f. l. art. globuli vaginales N. X.
DS. Raz dnia gałkę użyć lub:

461. *Jodofor. desodorati 3·00,*
But. Cacao q. s. ut f. l. art. globuli vaginales N. X.
DS. Raz dnia gałkę użyć.

462. *Ammon. sulpho-icht. 1·00,*
Butyr. Cacao q. s. f. l. art. suppos. ad anum N. X.
S. 1 czopek dzień. użyć.

Jeżeli w przebiegu chronicznego a zatem późniejszego okresu, mimo użycia wyż wymienionych sposobów leczenia, badanie i objawy wykazują znaczne zmiany około jajników, lub w nich samych, albo że w trąbce rozszerzonej znajduje się treść (śluz, ropa, krew), to często dopiero leczenie operacyjne usunąć zdoła cierpienie, wskutek którego życie dla kobiety staje się ciężarem. W tych przypadkach należy wyciąć trąbkę schorzałą (salpingectomia).

Krwistek zamaciczny (Haematocele retrouterina).

Unikać przyczyn wywołujących chorobę: Spółkowanie podczas lub zaraz po peryodzie, nieodpowiednie zachowanie się podczas peryodu: skakanie, tańczenie, jazda po złej drodze, ciężka praca.

Bezwzględny spokój, leżenie w łóżku na wznak.

Badanie miejscowe ostrożne. W czasie wzrostu guza krwawego, worek lodowy na brzuch albo przyrząd chłodzący Leitera. Przeciw bólom środki kojące, przyczem należy zwracać uwagę na stan niedokrewności, najlepiej podawać w czopkach:

463. *Extr. opii aquosi 0·10,*
But. Cacao q. s. ut f. l. artis supp. ad anum quinque.
DS. W razie boleści czopek (3—4 dziennie).

Dyeta płynna pożywna, środki wypróżniające. Przeciw niedokrewności środki skrzepiające, wstrzykiwania podskórne eteru albo oleum camphoratum, lewatywy ze słonej wody w stosunku 0·60 : 100.

Gorączka zwykle nie wysoka, nie wymaga w następnych dniach podawania środków.

Jeżeli w przypadku danym można rozpoznać jako przyczynę pęknięcie ciąży zamacicznej, wskazanem jest usunięcie tejże sposobami operacyjnemi.

Skoro ustanie gorączka i guz niezbyt bolesny: leczenie pobudzające wessanie, jak przy „Perimetritis“.

Po ustąpieniu guza można pozwolić chorej powstać, gdy regularność przebiegnie prawidłowo.
Przy następnych miesiączkach powinna się chora szanować.

Choroby ciężarnych i położnic.

Poronienie (Abortus).

Jeżeli poronienie nawykowe, wykazać przyczynę. Jeżeli przyczyną kiła, leczenie przeciwkiłowe nawet podczas ciąży, jeżeli jakieś cierpienie macicy, leczenie takowego, jeżeli choroby gorączkowe, należy zwalczać gorączkę. Strzedz chorej w okresie, w którym poprzednio roniła, i w okresach miesiączkowych, szczególniej w pierwszej połowie ciąży. Usunąć wpływy szkodliwe, podnoszące działanie tłoczni brzusznej, zabronić spółkowania, nadmiernego ruchu, trzęsącej jazdy i t. d. Wolne swobodne ubranie. — Unikać u osób krwistych czynników podniecających, napojów wyskokowych, silnych wrażeń. W razie krwawienia podczas ciąży, gdy nie odchodzą skrzepy krwi, i przy badaniu jaja wyczuć nie można, leczenie wstrzymujące poronienie i spokój.

464. *Extr. Opii aquosi 0·10, But. Cacao q. s. ut f. l. artis Suppositoria ad anum Nr. quinque.*
S. Rano i wieczorem czopek (i częściej).

465. *Tinct. Opii simpl. 10·00.*
S. 20—25 kropli rano i wieczorem w lewatywie.

W ostatnim czasie polecano też:

466. *Extr. fluid. Viburni prunifol. gtts. 10,* w połączeniu z 0·50 chloralu, dopóki bóle nie ustaną.

W następnych dniach:

467. *Ammon. bromat. 15·00, Extr. fluid. Viburn. 20·00, Aqu. dest. 120·00.*
S. 2 razy dz. łyżeczkę.

Gdy niema już nadziei utrzymania ciąży: środki pobudzające czynność porodową: zimne okłady na brzuch, wstrzykiwania do pochwy roczynami środków przeciwgnilnych (kwas karbolowy 3%. Creolina 1—2%). Gdy jajo wystąpiło z jamy do szyi macicy, można podać sporysz.

468. *Extr. secal. cornut. 2·00,*
Aqu. cinnam. 90·00,
Syrup. cinnam. 10·00.
MDS. Połowę na raz zażyć,
a w razie potrzeby drugą
połowę w 2 godziny.

Gdy krwawienie znaczne, zatamponowanie pochwy najpierw gazą jodoformową, poniżej zaś tamponami z waty, napojonymi gliceryną. (Zmienić za 6—10 godzin i przestrzyknąć pochwę). Jeżeli zachodzi możebność usunięcia jaja w całości, szczególniej, gdy odchody cuchnące, usunąć takowe zabiegiem ręcznym. W razie krwawienia skutkiem pozostania resztek z jaja płodowego w macicy — wyskrobanie tychże tępą łyżeczką. Postępowanie przeciwgnilne.

Drgawki porodowe (Eclampsia puerperalis).

U ciężarnych okazujących cierpienie nerek, znaczniejsze obrzęki, podawać środki moczopędne (kali aceticum, Acidum benzoicum) środki wypróżniające, środki napotne, mleczna dyeta. Kąpiele ciepłe (36°—38° C.) ostrożnie.

Podczas napadu ułożenie w łóżku otoczonem materacami, aby chorą uchronić od obrażeń; przed wystąpieniem szczękościsku, wsunąć język do jamy ust i między szczęki wsunąć kawałek drzewa okrytego płótnem. Ruchów nie krępować. Znieczulić chorą silnemi dawkami narkotyków, morfin podskórnie 0.02—0·03 lub chloral w lewatywie (2·0). Gdy się chora budzi lub napad występuje, ponowić dawkę. Można użyć chloroformu do wdychania, ale tylko wtedy, jeżeli stwierdzić możemy pewną okresowość w występowaniu napadów np. napady występują regularnie co 20 lub 15—10 minut, wtedy minutę naprzód podać chloroform. Po napadzie kąpiel ciepłą 30° R., potem zawinąć w prześcieradło i koc, aby wywołać poty.

Podczas ciąży napady mogą ustać i ciąża być donoszoną, dlatego tylko w razach, gdy powyższe leczenie niepomaga, napady występują zbyt często, albo grozi obrzęk płuc, wzniecenie porodu przedwczesnego (założenie świeczki elastycznej do macicy, niektórzy radzą przebicie pęcherza płodowego).

Jeżeli napady występują podczas porodu najlepiej chloroformować, można użyć i narkotyków jak wyżej i kombinować jedno z drugiem. Podaje się narkotyk, a oprócz tego ilekrotnie występują objawy zwiastunowe napadu, chloroform. Unikać częstego badania wewnętrznego, aby nie drażnić chorej. Jeżeli są warunki do łagodnego ukończenia porodu, to takowy ukończyć. Zabiegów gwałtownych, w celu rozwiązania rodzącej używać nie należy. Jeżeli napady występują w połogu, postępowanie jak podczas ciąży.

Wymioty ciężarnych (Hyperemesis gravidarum).

Zbadać dokładnie ciężarną w celu, czy się nie da wykazać przyczynowe cierpienie: tyłopochylenie, tyłozgięcie ciężarnej macicy, lub inne zmiany narządu płciowego, lub innych orga-

nów jak nieżyt żołądka, białkomocz, i w takich razach leczenie przyczynowe.

W przypadkach, gdzie żadne zmiany wyraźne wykazać się nie dadzą, należy używać środków zrazu łagodniejszych, później coraz silniejszych, z tych, które bywają zalecane. Uregulowanie i zmiana dyety, picie śniadania w łóżku, jedzenie z rana pokarmów ostrych jak n. p. kawałek śledzia, albo picie cognacu zaraz po przebudzeniu. Dyeta mleczna, podawanie pokarmów chłodnych, woda sodowa, wody mineralne alkaliczne, połykanie kawałeczków lodu. Kawa mrożona, lody, wino szampańskie przy jedzeniu. Stomachica, pepsyna, kwas solny.

469. *Mag. Bismuth 1·50,*
Natri bicarb.
Sacch. albi āā. 2·00,
Mf. pulv. div. in dos. X.
DS. 3 razy dnia proszek.

470. *Kali bromati*
Natri bromati
Ammon. bromati āā. 3·00,
Aqu. dest. 200·00,
D. in vitr. nigro.
S. Rano i wieczorem po łyżce w wodzie sodowej.

471. *Cerium oxalicum.*
1—2 pig. (po 0·05) na dzień.

472. *Cerium valerianicum.*
5 pigułek po 0·05 dziennie.

473. *Cocaini muriat. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Co ½ godz. pół łyżeczk.

474. *Cocaini muriatici 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. 3—4 razy dzien. 10—15 kropli.

475. *Menthol 1·00,*
Spiritus vini 20·00,
Aqu. dest. 150·00.
S. Co godzinę łyżkę.

476. *Aqu. laurocer. 10·00,*
D. in l. nigra.
S. Kilka razy dnia po 10 kropli na lodzie.

Narkotyki jak opium, morfin, chloral, jużto przez usta, jużteż podskórnie lub w lewatywach.

Lodowe okłady, synapizma, rozpylanie eteru na okolicę żołądka.

W cięższych przypadkach odżywianie przez odbytnicę.

Gdy te środki nie prowadzą do celu, pomazywanie części pochwowej rozczynem azotanu srebrowego (1:40) lub laseczką. Stosowanie na część pochwową belladonny lub cocainy.

Rozszerzenie palcem szyi macicy, w sposób aseptyczny, (zabieg ten ostrożnie, gdyż grozi poronieniem).

Gdy chora nie zatrzymuje zupełnie pokarmów i zachodzi obawa o życie, wskazanem jest, wzniecenie poronienia co jednak ex consilio winno być postanowione.

Uwięznięcie macicy ciężarnej (Incarceratio uteri gravidi retroflecti).

Usposabia do tego ciężkiego powikłania ciąży, ktore powstaje tylko w pierwszych miesiącach ciąży: zwiotczenie więzadeł macicznych okrągłych i maciczno-pęcherzowych, nadto miednica obszerna i mało nachylona. Unikać wstrząśnień, tańca, skakania, jazdy po nierównych drogach, podnoszenia i dźwigania ciężkich przedmiotów, starać się o regularne opróżnienie pęcherza i kiszki. Jeżeli choroba wystąpiła, to zwrócić uwagę

na pęcherz; mocz odprowadzić zwolna cewnikiem elastycznym, lub męskim metalowym, ale ostrożnie aby nie uszkodzić cewki, której kierunek bywa zmieniony. Zrobić zapomocą długiej rury kauczukowej wlewanie wody do jelita, aby sprowadzić stolec. Ułożyć chorą w położeniu kolankowo łokciowem, lub na bok z udami do brzucha mocno zbliżonemi na kilka godzin.

Jeżeli to nie prowadzi do celu, należy w uśpieniu chloroformowem macicę ręcznie odprowadzić i po odprowadzeniu przez ułożenie odpowiedne ciężarnej, lub krążkiem w prawidłowem położeniu utrzymać. Chora powinna zachować spokój dłuższy czas, a krążek nosić aż do początku 5-go miesiąca ciąży, po zabiegu należy podać opium, aby zapobiedz poronieniu. Jeżeli się macica odprowadzić nie daje a niema groźnych objawów, to można nieco czekać, gdyż mogą wystąpić bóle i poronienie t. j. natura sama sobie pomaga, jeżeli zaś objawy są groźne, to należy wywołać poronienie, jeżeli się da przez przebicie pęcherza płodowego od strony szyi macicy, a jeżeli to niemożebne, to nawet punkcya trójgrańcem przez wypuklone tylne sklepienie.

Gorączka połogowa (Febris puerperalis).

Zapobiegać przeniesieniu zakażenia z osób chorych na zdrowe. Ściśle aseptyczne postępowanie podczas porodu t. j. utrzymanie w stanie aseptycznym rąk, narzędzi, bielizny czyli wszystkiego, co wchodzi w zetknięcie z rodzącą, unikanie niepotrzebnego częstego badania rodzącej..

Gdy występuje po porodzie gorączka lekka do 38° C. a tętno spokojne, odchody rozłożone: przestrzykiwanie pochwy 1—2 razy dnia roczczynami: kwasu karbolowego, kwasu borowego, Creoliny, Thymolu. Posypanie owrzodzeń w przedsionku i na międzykroczu, jodoformem, opatrzenie gazą jodoformową. Antipyretica, zaciemniają obraz chorobowy i nie przynoszą korzyści.

Gdy ciepłota i tętno się podnosi po użytem postępowaniu: przestrzykiwanie jamy macicy środkami przeciwgnilnemi. (Acid. boricum 3%, Acid. carbol. 2—5% i t. d. zapomocą cewników Bozemanna, Fritscha, Olshausena, 2—3 razy dziennie. Gdy po dwóch dniach ciepłota nie opada, postępowania tego zaniechać.

Gdy są objawy podrażnienia otrzewnej: lód na brzuch, opium per anum.

Środki rozwalniające (Ol. ricini, Calomel) podawać można, tylko gdy nie ma zadrażnienia otrzewny.

Po rozwinięciu się gorączki połogowej, postępowanie Runggego: mocne wina 1—2 butelek dziennie, cognac. Gdy skłonność do wymiotów, wino szampańskie z lodu.

477. *Cocaini muriat. 0·10,*
Aqu. dest. 100·00.
DS. Co pół godz. łyżeczkę.

Gdy wstręt do wina, to cognac, rum.

478. *Spir. vini cognac. optimi*
Aqu. dest. āā. 60·00,
Vitell. ovi unius
Syr. simpl. 20·00.
DS. Co pół godz. 1—2 łyżek.

Mleko, herbata, czarna kawa, silne rosoły, Beeftea; do napoju: woda, z dodatkiem białka kurzego jednego jaja na szklankę (przecedzić). Gdy tętno szybkie: Coffeina interne. Jeżeli nie ma podrażnienia otrzewny, kąpiele letne (22—24° R.) 5—10 minut 1—2 razy dziennie.

Postępowanie przeciwgorączkowe: Gdy ciepłota dochodzi do 39·5° C., zmywania całego ciała kilka razy dziennie, gdy dochodzi do 40° C. zawijanie w mokre, w letniej wodzie, maczane prześcieradła; zawijanie takie można powtórzyć 2—3—4 razy, aż do opadnięcia ciepłoty, 1—2 razy dziennie. Zimny okład na głowę. Uważać na tętno i w razie zapadu, środki podniecające.

Dr Maksymilian Cercha.

III. CHOROBY DZIECI.

Anaemia et chlorosis.

Przedewszystkiem zapobiegać przyczynom wywołującym, u osesków zalecić stosowne karmienie, leczenie chorób powodujących jak: kiła, krzywica, zołzy. Przeciw samej chorobie zalecić obok stosownego żywienia (rosoły pożywne, małe ilości wina i wogóle łatwo strawnych pokarmów) pobyt na świeżem powietrzu górskiem lub nad morzem. Przygotowawszy należycie trawienie, można dopiero rozpocząć leczenie przetworami żelaza, arsenu.

479. *Liquor ferri albumin. 50·00.*
S. 5—20 kropli w ½ szklanki mleka.

480. *Trae ferri pomati 10·00,*
Trae chinae comp. gtts. X.
DS. 3 razy dz. po 10 kropli.

481. *Ferri carbon. sacch.*
3 razy dz. na koniec noża.

482. *Extr. fluid nuc. Kola 30·00,*
Syrup cort. aurant. 100·00,
Tinct. nuc. vom. 10·00,
Vini Xerensis 900·00.
S. *Vinum tonicum.*

Leczenie bladaczki wymaga przedewszystkiem stosownego żywienia, nie przeciążania pracą czy to fizyczną czy umysłową, należytego wypoczynku, wysypiania się; zwrócić uwagę na swobodę oddychania przez unikanie obcisłego odzienia (gorsetów).

483. *Ferri carbon. sacch. 1·00,*
Chinin mur. 1·00,
Sacchari 2·00.
Mfp. div. in dos. N. 10.
S. Rano i wiecz. proszek.

484. *Liquor. ferri album 50·00.*
S. 3 razy dz. łyżeczkę.

485. *Sol. arsenic. fovleri*
Trae chinae comp. āā. 5·00.
MDS. Od 5 kropli codzień o 2 więcej aż do 15.

Rhachitis (Krzywica).

Najwięcej skuteczne pielęgnowanie i żywienie. Dzieci z krzywicą powinny być jak najwięcej na powietrzu w ubraniu lekkiem, zamiast pierza materace z włósia, przy Craniotabes: poduszeczka z włosia z wyciętym otworem na główkę. Przy skrzywieniach kręgosłupa i załamaniu kończyn, niepozwalać dzieciom bez podpory siedzieć, a próby ze staniem i chodzeniem bardzo ostrożnie zaczynać. W razie obfitych potów zmywać ciało kilka razy gąbką zamaczaną w zimnej wodzie i dobrze wyciśniętą, a zwłaszcza tyłogłowie. Matka słaba nie powinna karmić dziecka z krzywicą.

Dziecko z krzywicą powinno już w 4-tym miesiącu dostawać nieco solonego rosołu, o ile można, nie dawać pokarmów skrobiowatych. Po odłączeniu głównym pokarmem (po ósmym miesiącu) mięso, z wyjątkiem wieprzowego, jaja, nieco wina, mleko.

Starszym dzieciom nie dawać wiele legumin, a zwłaszcza cukrów.

Drugim ważnym czynnikiem są kąpiele, jeżeli nieżyt oskrzeli nie przeszkadza.

Daje się je w połączeniu ze słodem ($^1/_2$ litra) i solą ($^1/_4$—$^1/_2$ do 1 funta na 20 litrów) z dodatkiem ziół aromatycznych, w razie anaemii sole żeleziste, kąpiele (26° R.) z soli borowinowej (Mattoniego), na tydzień 2—3 razy, nigdy na noc.

Regulować objawy niestrawności, jużto dodatkiem kwasów lub alkalii. Nieżyt oskrzeli leczyć naparem Ipecac, Senegae, Liquor ammonii anis.

Kurczowi głośni energicznie zapobiegać, (zob. Laryngospasmus). Skrzywienia kończyn wymagają leczenia gimnastycznego, ortopedycznego, szyn, gorsetów itp. — U małych dzieci najlepiej rozpocząć leczenie żelazem.

486. *Aqu. pyrophosphatis ferri et sodae.*
3 r. dziennie łyżeczkę, dalej:

487. *Trae ferri chlorati 5—10·00.*
3 razy dziennie po 5 kropli we wodzie.

488. *Ferri pyrophosphor. 0·05—0·10,*
Sacchari lactis 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 15.
S. 2 proszki dziennie.

489. *Calcii phosphor. pulv. 30·00.*
Parę razy dziennie na koniec noża do pokarmów.

490. *Calcar. phosphor. 30·00,*
Ferri lactici 2·00,
Sacch. lactis 30·00.
Mfp. S. 3 razy dz. na koniec noża.

491. *Bismut subnitrici*
Carbonat calcar. āā. 1·50,
Mfp. div. in dos. N. 10.
S. Co 4 godz. proszek (w razie uporczywego nieżytu przewodu pokarmowego.

492. *Ol. jecor. aselli 2·00—4·00,*
Mucilag. gum. arab.
Aqu. dest. q. s. f. l. a.
Mixt. oleosa col. 80·00,
Syrup simpl. 10·00.
DS. 3 razy dz. łyżkę.

493. *Ol. jecor aselli 150·00,*
Liniaturae ferri 20·00,
stent in macerat per 24 horas. deinde decant.
DS. Rano łyżeczkę.

494. *Phosphori 0·01,*
Ol. amygdal. dulc. 30·00,
Gum. arab.
Sacchari ãã. 15·00,
Aqu. dest. 40·00.
DS. Jedną łyżeczkę na dzień.

495. *Phosphori 0·01,*
Ol. jecor aselli 100·00.
DS. 1—2 łyżeczek dziennie.

496. *Phosphori 0·01,*
Lipanin 30·00,
Pulv. gi. ar.
Sacchar. ãã. 15·00,
Aqu. dest. 40.00.
DS. 1—2 łyżeczek dziennie.

497. *Phosphori 0·06,*
Alcohol. 20·00,
Spir. menth. 0·50,
Glycerin. 60·00.
DS. 3 razy dziennie po 6 kropli. — (Co tydzień o kroplę więcej aż do 10).

Dzieciom z nieżytem kiszek stanowczo fosforu nie podawać.

498. *Butyri recent. 200·00,*
Kali jodati 0·15,
Kali bromati 0·50,
Natri chlorati 5·00,
Phosphori 0·01.

Tę ilość użyć w ciągu 3 dni, kilka razy dziennie podając na chlebie.

Scrophulosis.

Dzieciom małym przy piersi, jeżeli się pokażą gruczoły powiększone, zacząć dodawać osolone rosoły. Starsze dzieci żywić mięsem, mlekiem, kawą żołędziową, dać nieco wina czerwonego, owoce, jarzyny lżejsze. Suche mieszkanie przewietrzane. Kąpiele, zmywania wodą są koniecznemi.

Dzieci tłuste powinny dostawać pożywienie chude, łatwo strawne, mleko, mięso, ekstrakt mięsny, używać dużo ruchu.

Dzieci blade, chude, mogą używać więcej tłuszczów, tutaj więc podać tran, najlepiej w porze jesiennej i zimowej. Lepiej odżywionym tran z dodatkiem Trae. jodi. Zaprzestać jednak tranu przy braku apetytu, biegunce, gorączce. Tran dawać w godzinę po jedzeniu ½—1 łyżki, małym dzieciom w emulsyi, po 3 tygodniach zrobić przestanek kilkudniowy.

Jeżeli dzieci nie znoszą tranu lub są przeciwskazania, podawać przetwory jodu z żelazem, herbatę z liści orzecha, masło jodo-bromowe (zob. rhachitis), ekstrakt słodowy (1—2 łyżeczek 2 razy dziennie).

W lecie pobyt na świeżem powietrzu, wody mineralne jodo-bromowe lub słone — (Iwonicz, Rabka, Rymanów) tak do kąpieli, jak i do picia.

Kąpiele ze soli z dodatkiem soli iwonickiej, rabczańskiej, soli borowinowej Mattoniego (po ½—1—2 funtów), kąpiel na 27° R. przez 15—20 minut.

W obrzmiałe gruczoły wetrzeć na wieczór łyżeczkę mydła szarego (Sapo kalin) i zmyć rano i tak przez szereg dni dopóki nie będzie większej bolesności.

Choroby towarzyszące jak: Conjunctivitis, Keratitis, Otitis, i t. p. obok ogólnego leczenia leczyć miejscowo (zob. pod odpowiedniemi rozdziałami).

499. *Ol. jecor. aselli 10·00,*
Mucil. gum. ar. q. s.
Aqu. dest. 60·00,
Syrup Melissae 10·00.
MDS. 3 razy dzien. łyżeczkę.

500. *Syrup ferri jodati 20·00,*
Syrup sacchari 40·00.
MDS. 3 razy dzien. łyżeczkę.

501. *Kali arsenicos solut.*
Aqu. cinamom. ãã. 10·00.
MDS. 3 razy dziennie po 3—6 kropli.

502. *Ferri jodati sacchar. 0·50,*
Sacchari 5·00,
Mfp. div. in dos. N. XX.
S. 3 proszki dziennie.

503. *Trae jodi gtts. X.*
Kali jodati 1·00,
Aq. menth. pip.
Glycerin. āā. 50·00.
MDS. 3 razy dzień. łyżeczkę.

504. *Ol. jecor. aselli*
Aq. Calcar. āā. 100·00,
Mf. linim. adde
Trac chinae comp. 20·00,
„ Rhei vin. 15·00,
„ Calami 5·00.
MDS. 2—3 razy dziennie łyżeczkę do 1 łyżki.

Prof. Sommerbrodt radzi dawać wytrwale kreozot od paru kropli dziennie do 1 grama w winie lub kapsułkach, zaraz po jedzeniu.

505. *Creosoti 1·00,*
Ol. jecor. aselli 150·00.
DS. Łyżeczkę na godzinę przed jedzeniem.

506. *Creosoti 1·00,*
Tinct. gentian 2·00,
Spiritus 25·00,
Vini Xerens. q. s. ad 100·00.
DS. 2—3 łyżeczek dziennie do $\frac{1}{2}$ szklanki wody.

Stomatitis catarrhalis.

Czyste utrzymywanie jamy ustnej, wymywanie ust chłodną wodą. Pędzlowanie: 2% kwasem borowym, 1% roztworem kali chloric. Dzieciom starszym zimne pokarmy, mleko z lodu. Wyrwać psujące się zęby, które są częstym powodem stomatitis.

507. *Boracis 5·00,*
Mel. rosat. 20·00,
Aq. rosar. 10·00.
MDS. Do pędzlowania.

Stomatitis ulcerosa. Stomacace.

Pędzlowanie pojedynczych owrzodzeń roztworem kali hypermang (0·12: 25·0) 5—6 razy dzień.

508. *Acidi borici 1·00,*
Kali chlorici 0·75,
Succi citri 15·00,
Glycerini 10·00.
DS. Do pędzlowań.

Wewnętrznie: kali chloricum (1·0—3·0 na 120·0 Aquae, pr. die).

509. *Decoct. cort. chinae*
e 5·00 ad 100·00,
Kali chlorici 2·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

W razie krwawienia:

510. *Liquor ferri sesquichl.*
Aq. dest. āā. 15·00.
MDS. Do pędzlowań.

Soor.

Czyste utrzymanie ust, przemywać po pokarmach, dobre pokojowe powietrze.

Po usunięciu mechanicznem grzybków (miękkiem płótnem zwilżonem w zimnej wodzie) pędzlować:

511. *Kali hypermang. 0·12,*
Aqu. dest. 15·00.
MDS. Do pędzlowania.

512. *Saccharini 1·00,*
Spir. vini 50·00.
DS. Łyżeczkę rozpuścić w $\frac{1}{2}$ szklanki wody i 5 r. dziennie pędzlować.

513. *Resorcin. 0·50,*
Aqu. dest. 90·00,
Syrup 10·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę. (Dla dziecka od 1—2 lat).

Do przemywania ust: Borax (1·50:100·0 Aq. destil.) kali chloricum, Bicarb. sodae (0·50:150·0).

Aphthae.

Pędzlowanie 10% rozczynem kali chloricum, ½% rozczynem acid. tannici, 5% Boraxem.

514. *Succi citri.*
Syrup rub. Id. āā. 10·00.
S. Do pędzlowań.

515. *Argenti nitrici 1·00,*
Aq. dest. 50·00.
MDS. Do pędzlowania.

Wewnętrznie:

516. *Kali chlorici 1·00,*
Aq. dest. 80·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Upoczywie trzymające się plamy lapisować. Obok tego zimne napoje, podawanie kawałków lodu, unikanie gorących potraw.

Dyspepsia.

Regularne karmienie osesków, jeżeli przyczyną mleko krowie, wrócić do piersi, lub w miejsce tego kleik jęczmienny, owsiany, woda cukrzona z białkiem, rosół cielęcy.

Z poprawą stolców zwiększać ilość mleka. Jeżeli są odbijania, czuć kwas z ust, wymioty, stolce serowate: Calomel (0·01—0·03) lub Natrum benzoic. (3%) co 2 godziny łyżeczkę.

W razie wzdęcia bolesnego, wprowadzić kankę lub kateter do odbytnicy. Jeżeli wymioty nie serowate, cuchnące, wskazują na brak kwasów: Acid. mur. (0·30:50·0) lub:

517. *Pepsin 1·00,*
Ac. muriat. gtts. tres.
Aqu. dest. 90·00,
Syr. simpl. 15·00.
S. Przed pokarmem łyżeczkę.

Papayotin 0·25,
Acidi lactici 1·00,
Aq. dest. 80·00,
Syr. simpl. 30·00.
MDS. Łyżeczkę po ssaniu.

518. *Pepsin 10·00,*
Vini Xerens. 300·00,
Acidi mur. 1·00,
Sacch. 20·00.
MDS. Co 4 godz. łyżeczkę.

W razie nagromadzenia się kału w jelitach. Ol. ricini.

Przy Intertrigo towarzyszącym zmywanie wodą mydlaną.

519. *Magnes ustae 5·00,*
Talci praepar. 20·00,
Acid. salicyl. 0·20.
MDS. Do posypywań.

U starszych dzieci:

520. *Trae Colombo*
Trae cascarillae āā. 5·00,
Trae bellad. 2·00,
Trae opii gtts. IV.
S. 5—10 kropli przed jedzen.

Colica flatulenta.

W razie niestrawności uregulować karmienie, nieuspokajać dziecka pokarmem.

W napadzie: wilgotne ciepłe okłady na brzuch, smarowanie ciepłą oliwą, lub maściami aromatycznemi. Wprowadzić do kiszki stolcowej trestkę od lewatywy lub kateter (powyżej sphincter internus). Lewatywy z ciepłej wody z oliwą. Rumianek lub herbata z mięty, łyżeczkami. Starszym dzieciom przykładać płatki nakrapiane rumem, synapizma.

521. *Calomel. 0·01—0·03,*
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. V.
S. Co godz. proszek.

522. *Natri benzoici 0·20,*
Aqu. dest.
Aqu. foenicul. āā. 30·00,
Trae laudani gtts. duas.
Syrup simpl. 15·00.
DS. Co godz. łyżeczkę.

523. *Chloral hydrat v. Urethan 0·50,*
Aqu. dest. 80·00,
Mucilag. gum. arab. 20·00.
MDS. Na 2 lewatywy.

(W razie długotrwałych boleści lub wystąpienia drgawek).

Obstipatio habitualis.

Zapobieganie polega na stosownem żywieniu. O. osesków wymaga zmiany mamki, przy żywieniu sztucznem wykluczyć pokarmy skrobiowate, natomiast zwiększyć ilość tłuszczów lub cukru. Dzieciom starszym kompoty, miód, maślanka. Wreszcie miesienie brzucha (nie po jedzeniu), na noc opaska wysychająca, lewatywy. Dopiero, kiedy te zabiegi nie skutkują, można użyć leków przeczyszczających. Rheum magnesia 2 razy dziennie na koniec noża. Aq. laxat. 2—3 łyżeczek dziennie, Trae rhei vin. 1—2 łyżek. Extr. fluid. Cascar. Sagradae rano i wieczór po 10—15 kropli.

524. *Extr. Casc. Sagr. 5·00,*
Aq. dest. 50·00,
Syrup Zingib. 20·00.
S. Na noc łyżeczkę.

525. *Ol. ricini 15·00,*
Infus coffeae tost. 60·00,
Sacchari 20·00,
Vitelli ovi Nr. 1.
Mf. emulsio. S. Co godzinę łyżeczkę.

526. *Tinct. nuc. vom. 1·00,*
Tinct. rhei aq. 15·00.
MDS. 2 razy dz. po 10 kropli (dla dziecka 8—12 mies.).

527. *Infus fol. Sennae e 10·00 ad 100·00,*
Syr. Mannae 10·00.
S. Na 2 razy użyć.

528. *Extr. bellad. 0·03,*
Aloes 0·50,
Butyri Caco 6·00.
Mfsupposit. Nr. 12.
S. 1—2 sztuk dziennie.

Catarrhus ventric. et intestinorum acutus.

Dyeta, jak przy Dyspepsyi. Bezwarunkowo nie dawać mleka, natomiast woda z białkiem, kawa żołędziowa, zwracać uwagę na pragnienie, podawać płyny często po łyżeczce np. wodę z rumem, wystałą wodę sodową i Spir. aether. zwłaszcza, gdy są oznaki zapadu. Unikać lewatyw. Jeżeli nieżyt k. z niestrawności. Calomel (0·03) pepsyna c. ac. mur.

Jeżeli nieżyt przy normalnem trawieniu się pojawi, można z ostrożnością dać Opiata, oseskom 1—2 kropli dziennie.

529. *Trae Coto gtts. V.*
Aq. dest. 50·00,
Trae Opii gtts. duas
Syrup 10·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

530. *Infus. herb. Melissae e 5·00 ad 100·00,*
Resorcin 0·30,
Trae laud. gttas duas
Syr. Sacch. 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

531. *Naphthalin 0·10—0·20,*
Sacchari 0·30,
Mfp. tal. dos. 10.
D. in charta cerata.
S. Co 3 g. proszek w kleiku.

532. *Paulinii sorbilis 0·05—0·15,*
Sacchari 0·15,
Mfp. tal. dos. Nr. 10.
S. Co 2 godz. proszek.

533. *Saloli 2·00,*
Mixt. gumm. 90·00,
Syr. simpl. 10·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę. (Dla dziecka 6—7 lat).

Ze środków ściągających Trae: Catehu, Kino, Ratanh. (1—2·00 : 50·00, Trae Opii gttas II co godz. łyżeczkę). Bismut Salycyl 0·10 pro dosi w połączeniu z Pulv. Doveri 0·01, Resorcin (0·20: 100·00), Natr. benz. (1·00:100), Thymol (0·15:100 00 Cognaci gtts. 10). Jeżeli upadek sił występuje, ilość moczu się zmiejsza, kończyny zimne, odstawić

leki a pobudzać środkami wyskokowemi, eter, (podskórnie 1·00).

534. *Infus rad. Valerian e 1·25 ad 90·00,*
Tannin 0·15,
Vini Mader.
Syr. simpl. ãã. 15·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę (dla dziecka 2 lat).
(Przy osłabieniu i zapadzie).

535. *Cognac 30·00,*
Aq. lauroc. gtts. V.
Vitelli ovi Nr. 2.
Sacchari 20·00.
MDS. Podawać łyżeczkami.

Gastroenterocatarrhus acutissimus (Cholera infant.).

Zapobieganie: w lecie przestrzegać czystości i świeżości mleka; nie odłączać dzieci w lecie (czerwiec, lipiec, sierpień).

W chwili wybuchu choroby: przedewszystkiem nie dawać żadnego pokarmu, nawet piersi, aż do ustąpienia wymiotów. Natomiast: chłodną wodę źródlaną lub sodową, z kilku kroplami Cognacu często (co 10 minut) po łyżeczce. Wino, nie zawsze dzieci dobrze znoszą.

536. *Liquor ammon. anis.*
Spir. aetheris ãã. 7·00.
MDS. Co ½ godz. 3—5 kropel (w wodzie ocukrzonej).

537. *Cognaci 10·00,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup sacch. 10·00.
MDS. Co ½ godz. łyżeczkę.

Czarna kawa, herbata z rumem lub cognakiem, szampan co ½ godz. łyżeczkę, pigułki lodowe. Jeżeli niebezpieczeństwo groźne i objawy zapadu występują: kąpiele z gorczycą (50·0 mąki gorczycowej do woreczka, wycisnąć w kąpieli), silne nacieranie, dopóki się skóra nie zaczerwieni, później wytarcie i ogrzana pościel. Kąpiel powtórzyć, gdy dziecko zaczyna na nowo stygnąć. Dalej podskórne wstrzykiwania eteru (1—2 strzykawek na 12 godzin).

538. *Flores benzoes 0·50,*
Spir. aetheris,
Trae aromat ãã. 5·00.
DS. Co godz. 3—5 kropli.

539. *Acidi benzoici 1·00.*
Camphor. 0·30,
Spir. aether.
Aqu. dest. ãã. 5·00.
MDS. ½ strzyk. na raz.

Jeżeli choroba powstała w dalszym ciągu niestrawności, nieżytu kiszek, wówczas podawać leki ściągające, opium, kreozot.

540. *Calomel. 0·01—0·03,*
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
S. Rano i wieczór proszek.

541. *Calomel. 0·005—0·015,*
Saloli 0·10,
Sacchari 0·30,
Mfp. tal. dos, VI.
S. Co 2 godz. proszek.

542. *Tinct. Colombo*
Tinct. Cascarillae ãã. 20·00.
S. Co godz. 10—20—30 kropli w herbacie podać.

543. *Trae ratanhae 1·00,*
Aq. dest. 50·00,
Spir. aether. gtts. X.
Kreosoti gttam unam.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

Gdy zaś przyczyna choroby jest nagromadzenie fermentów i choroba wśród zupełnego zdrowia wybuchła, natenczas stosować:

544. *Creosoti gtts. duas*
Aquae cinnamomi 90·00,
Syrup 20·00.
DS. Co 3 godz. łyżeczkę.

545. *Natri benzoici 5·00,*
Aqu. dest. 90·00,
Syrup. simpl. 10·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

546. *Resorcin 0·20,*
Aq. chamomill 60·00,
Syr. simpl. 20·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

547. *Resorcini 0·10,*
Infus. chamomill. 60·00,
Trae opii gtts. duas.
Syrup simpl. 10·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

548. *Benzonapthol*
Sacchari āā. 0·05—0·20.
S. Co 3 godz. proszek.

Gdy po usunięciu groźnych objawów, pozostanie biegunka, powoli wracać do pokarmów.

Catarrhus intest. chronicus.

Dzieciom sztucznie żywionym podawać rozcieńczone mleko kozie, odgotowane i ostudzone (3 łyżki mleka, 2 wody, 1 wody wapiennej) taką porcyę co 2 g. lub połowę co godzina, śmietanę Biederta, starszym rosoły mocne, Cacao, kawę żołędziową, herbatę z liści orzecha. Wzbronić tłuszczów, jarzyn. Pokarmy dawać w małej ilości często. W celu zmiejszenia wzdęcia i pobudzenia do lepszego krążenia okłady Priessnitza. Wody: Kissingen, Carlsbad, Wildungen.

549. *Aq. foeniculi 75·00,*
Bismut subnitr. 2·00,
Aq. calcis 6·00,
Syr. flor. aurant. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

550. *Infus. rad. colombo*
e 0·50 : 75·00,
Bismut subnitr. 2·00,
Syr. flor. aurant. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

551. *Fol. Jugland. 100·00,*
Vini burgund. 500·00,
Macera per 48 horas, adde
Syr. Splc. 30·00.
S. Co 3 godz. 1—2 łyżeczki.

552. *Chinin. tannici 0·05—0·10,*
Pulv. Doveri 0·01—0·02,
Sacchari 0·15.
Mfp. tal. dos. N. 10. S. 3 pr. dziennie.

553. *Bismut. salic. 0·05—0·10,*
Pulv. Doveri 0·02,
Sacchari 0·15,
Mfp. dt. tal. dos. 10.
S. 3 proszki dziennie.

554. *Saloli 0·30,*
Pulv. Doveri 0·15,
Bismut. salicyl. 1·00,
Mfp. div. in dos. 10.
S. 4. proszki dziennie.

Przeciw anaemii woda pyrophosphoran. żelezista.

555. *Tannin. 0·20,*
Aq. dest. 80·00,
Vini Tokay 15·00,
Glycerin. 10·00,
Trae Opii gtts. tres.
S. Co 3 godz. łyżeczkę.
(Mięsz. Gerhardta).

Starsze dzieci mogą używać wody Karlsbadzkiej na ciepło (Sprudel), wina chinowego i przetworów żelaza.

Enteritis follicularis.

Zmiana mamki. Odstawione dzieci wrócić do piersi. Śmietana Biederta lub zupa Liebiga za pokarm. Kleik jęczmienny, kawa żołędz., kakao.

Przepłukiwanie kiszki 1% wodą słoną, Liquorem alum. acetici aa. c. Aq. Toż i na wewnątrz.

556. *Liquor. alum. acet. 30·00,*
Aq. dest. 50·00,
Syrup 20·00.
S. Co 2 godz. łyżeczkę.

Bismut. 0·10—0·20 pro dosi
3—4 r. dziennie.

Chinin tannic. 0·05—0·10
pro dosi.

W razie boleści i parcia Extr. opii aq. 0·01 pr. dosi, 3—4 r. dz., Tra opii według wieku.

W razie krwawienia Liquor ferri sesqui 3—5 kropli kilka razy dz. Wśród zapadu herbata z cognakiem, wino czerwone, liquor ammon. anis.

Prolapsus ani.

Uwzględnić powody, któremi bywają: ogólne osłabienie, biegunka lub zaparcie stolca, parcie wywołane obecnością kamieni pęcherza, istniejącym załupkiem (phimosis).

W razie osłabienia radzi Henoch podawanie przetworów Strychniny, jużto wstrzyknięcie (0·001—0·002 Strychnin. sulphur.) już do wewnątrz jako Extr. nuc. vom.

557. *Dct. cortic chinae e 5·00 ad 100·00,*
Extr. nuc. vom. 0·05,
Syr. aurant. 20·00.
MDS. 3 razy dz. łyżeczkę

lub też wstrzyknięcie ergotyny raz dziennie po 0·02—0·10 w okolicę międzykrocza, zdala od kiszki stolcowej.

Odprowadzenie dokonywa się palcem zawiniętym kawałkiem płótna zamaczanego w oliwie. Wystająca część odbytnicy wchodzi łatwo, palec należy przy ruchach obrotowych zwolna wysuwać, po czem również zwolna płatek płócienny wydobyć. W razie powtarzania się wypadania o. można użyć przyżegania lapisem, lub posypać wypadniętą kiszkę ałunem. Dzieciom skłonnym do częstego wypadania o. niepozwalać siadać na nocnik, lub umieścić je tak, aby nogami się nie opierały.

Coryza — Ozaena.

Leczyć chorobę, na której tle występuje: (kiła, zołzy, gruźlica). Zwracać na czystość powietrza, utrzymywać jednostajną ciepłotę, zaprzestać kąpieli. Ostrożne przestrzykiwania $^1/_2$% roztworem soli kuchennej, 1% kw. borowy, pędzlowanie maścią borową. W razie trudności przy ssaniu, karmienie osesków łyżeczką. Wdmuchiwanie kalomelu.

558. *Zinci sozojodolici 2·00,*
Vaselini
Lanolini āā. 20·00.
Paraf. liquidi q. s. f. ung.
S. Posmarować gazę i wkładać do nosa.

559. *Calomelanos 1·00,*
Hydrgr. praec. rubri 0·50,
Sacchari 20·00.
Mfp. S. Do wdmuchiwań.

Laryngitis acuta (Pseudocroup).

Wziewanie pary wodnej lub słabych roczynów soli, Natr. carbon., Ammon. mur. jużto z inhalatora, jużto trzymając dzieci nad parą. Ciepłe okłady na szyję, kataplazmy. Podawać dużo ciepłych napojów, herbaty, mleka, w ostateczności środki wymiotne.

560. *Inf. ipecac. e 2·00 ad 40·00,*
Tart. stib. 0·05,
Syrup 10·00.
MDS. Co 10 minut łyżeczkę.

561. *Cupri sulphur. 0·20,*
Aqu. dest. 40·00,
Syrup 15·00.
DS. Co 10 minut łyżeczkę.

Dzieci skłonne do P. w czasie niepogody trzymać w domu.

Laryngitis crouposa.

W początku nieżytu, czem się dławiec rozpoczyna, dać dziecko do łóżka i stosować środki wykrztuśne, w połączeniu z Kali chloricum, Kali carbonicum. W celu zachowania sił dziecka dać pożywną dyetę — skrobane mięso, jaja, winną polewkę, mleko z herbatą, cognakiem.

Nieużywać ani upustu krwi, ani pijawek, pryszczydeł. Lekkie środki przeczyszczające.

Aby zapobiedz wytwarzaniu się błon, zimne okłady na szyję, połykanie lodu lub lodów. Inhalacye z aparatu Siegla, już to z wody wapiennej, już to z podanych niżej środków, z początku co 3 godziny.

Obok tego improwizowana parówka t. j. okrywa się pewną małą przestrzeń pokoju prześcieradłami szczelnie. W takiej budce trzyma ktoś dziecko, aby wdychało parę, zrobioną przez puszczanie rozpalonego żelaza do wody w naczyniu na podłodze stojącem — powtórzyć parę razy dziennie.

W celu pobudzania do rychlejszego odrywania się błon, robi się wcierania z szaruchy 3 razy dziennie, a to można połączyć z miesieniem krtani. Podawać obficie napoje. Inhalacye częste, w pokoju utrzymywać dużo pary.

W razie silnej gorączki chinina, po 0·20—0·30 jużto w proszkach, w roczynie do wewnątrz, jużto w lewatywie, dawszy poprzednio lewatywę odczyszczającą. Gdy występują objawy ścieśnienia krtani, (stenosis) przyczem i błony zaczynają się odrywać, dawać środki wykrztuśne.

W razie upadku sił: wino, cognac, czarna kawa z rumem, kamfora. Jeżeli przy wdechu i wydechu słychać rzężenia z odrywających się błon, wtenczas można dać środek wymiotny.

Gdy się jednak ścieśnienie krtani wzmaga, występuje zapadanie dołków nadobojczykowych, zaciąganie się dołka podsercowego, bezgłos i napady duszności — nie zwlekać z wykonaniem Tracheotomii lub intubacyi.

562. *Inf. ipecac. e 0·20 ad 80·00,*
Kali chlorici 1·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

563. *Ungu. hydrgr. ciner.*
Lanolin ãã. 6·00,
Mfung. div. in dos. N. VI.
S. 3 razy dnia po jednej sztuce wetrzeć w szyję.

564. *Ammon. muriatici 1·00,*
Aqu. dest. 200·00.
DS. Do inhalacyi.

565. *Acidi lactici 2·00,*
Aqu. dest. 300·00.
DS. Do inhalacyi.

566. *Sublim. corrosivi 0·05,*
Aqu. dest. 300·00.
DS. Do inhalacyi.

Używa się również do inhalacyi:

Kali chlorici 2%, *Acid. borici* 2%, *Resorcini* 1%.

567. *Infus. ipecac. e 0·20 ad 100·00,*
Pilocarp. muriat. 0·02,
Syr. Rubi idaei 15·00.
MDS. Co pół godz. łyżeczkę.

568. *Pilocarpin 0·02,*
Ammon. carb. 2·00,
Kali chlor. 2·00,
Cognaci 20·00,
Syr. Senegae 25·00,
Aqu. dest. 170·00.
DS. Co godz. 2 łyżeczki.

569. *Inf. Senegae e 3·00 ad 80·00,*
Liquor amon. anisati 1·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

570. *Inf. ipecac.*
e 1·00 ad 50·00,
Tart. emetic. 0·05,
Syrup rubid. 10·00.
MDS. Co 5 minut łyżeczkę aż do wymiot.

Radzą też w razie duszności, gdy niemożna robić tracheotomii:

571. *Aether sulphur. 3·00,*
Aether acetic. 1·00,
Menthol 0·10.
Co kwadrans kilka kropli na na wacie trzymać przed ustami, jak przy chloroformowaniu.

Angina diphtheritica.

Przedewszystkiem odłączyć chorego, dla zapobieżenia rozszerzenia tej choroby. Mieszkanie przewietrzać. Ciepłota w pokoju 14—15 R. Dyeta pożywna, rosoły, bulion, jaja, galarety mięsne, wino z wodą, herbata z cognakiem itp. Dużo płynów, lemoniada, woda ze sokiem owocowym. Leczenie rozpocząć lekkim środkiem przeczyszczającym, bądź kalomel w małej dawce, bądź aq. laxativ. rheum. Wobec miernej gorączki chinina po 0·20 do 0·50 (rano i wieczór) przy wysokich stopniach: antipyryna z cognakiem, również po 0·20—0·50, parę razy dziennie. Zmywanie całego ciała wodą z octem. Zimne okłady na głowę. Na szyję okład wysychający, zmieniany co 2 lub 3 godz. Płukanie z rozczynów: kali chloricum 2% Acid. boric. 3%. Dzieciom mniejszym przepłukiwanie gardła zapomocą strzykawki (z ostrożnością, aby podniebienia nie zranić — a w razie oporu, lepiej i tego zaniechać). Pędzlowania niezbyt często albo sokiem z cytryny, lub też Papayotin (1:20). Inhalacye co godzinę, w nocy co 2 godziny: Acid. boric. 2%, Aq. calcis na ½ z wodą, Kali chlor. 2%, Sublimat 1:3000. Z leków do wewnątrz podawanych ½—2% rozczyn Kali chloricum w odwarze 5% kory chinowej. W uporczywszych i cięższych przypadkach, wcierania szaruchy po 5·00 dziennie w różne części ciała. Na obrzmiałe gruczoły okłady z liquor alum. acetici. Jeżeli błonica w nosie, lekkie przestrzykiwania kw. borowym 3% lub kali chlor. 2%. W razie zapadu, eter, kamfora, czarna kawa, zagrzewanie kończyn, nacierania ciepłym octem, wina mocne, wstrzyknięcie eteru. ol. camphor. Jeżeli błonica przeszła na krtań, stosować leczenie podane przy Laryng. crouposa. Powikłania jak: Nephritis (codziennie badać mocz), otitis, pneumonia, leczyć według wskazań. Przeciw porażeniom: dyeta wzmacniająca, chinina, przetwory żelaza, prąd stały. W czasie całego przebiegu zwracać uwagę: na serce, nerki i błony śluzowe.

Środki podawane do wewnątrz:

572. *Chinin. muriat. 0·50—1·50,*
Ammon. chlorati 1·00,
Aq. dest. 60·00,
Syrup rubid. 20·00.
DS. 3 razy dz. łyżeczkę.

573. *Antipyrin 1·50—2·00,*
Cognaci 20·00,
Aq. destil. 80·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co 3 godz. łyżeczkę.

574. *Kali chlorici 0·50—2·00,*
Aq. destil. 80·00,
Syrup rubid. 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

575. *Tinct. Myrrhae 4·00,*
Glycerini 8·00,
Aq. dest. ad 200·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

576. *Dcti cort. chinae e 5·00 ad 100·00,*
Natri salicyl. 2·00,
Syrup sacchari 20·00.
DS Co 2 godz. łyżeczkę.

577. *Pilocarpin muriatic. 0·01,*
Pepsin 0·20,
Acid. muriat. dil. gtts. V.
Aq. dest. 80·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co godz. łyżeczkę (po każdej łyżeczce wino mocne).

578. *Ol. Terebinth. rctf. 8·00,*
Pulv. gum. ar. q. s.
Aq. dest. 120·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co 3 godz. łyżeczkę (popić mlekiem).

579. *Camphor. 0·30,*
Mixt. gumm. 80·00,
Syrup sacchari 20·00.
DS. Co g. łyżeczkę, (zwłaszcza w formie septycznej).

580. *Aether. acet. 5·00,*
Ol. cinamom. 1·50.
DS. Co 2 godz. 3—5 kropli.

Arak co $^1/_2$ godz. łyżeczkę, aż do upojenia.

581. *Kali chlorici 5·00,*
Trac myrrhae 15·00,
Acid. carbol. gtts. V.
Mel despum. 20·00,
Aq. dest. 150·00.
DS. Co $^1/_2$ godz. po 15 kropli.

Leczenie miejscowe: Okłady z lodu na szyję (w woreczkach gumowych), pić wodę z lodu z dodatkiem wina czerwonego, lody owocowe. Później przy rozpadzie błon lub zgorzeli, przejść do ciepłych okładów i kataplazmów. Inni radzą od początku ciepłe okłady i kataplazmy co $^1/_4$ do $^1/_2$ g. zmieniać, pokarmy ciepłe, płukania ciepłe.

Płukania:

Aq. calcis, Acid. salicyl. 1%, Ac. boricum 2%, Kali chloric. 2%, Sublimat. 1‰, Thymol $^1/_2$%, Menthol $^1/_2$%.

Pędzlowania:

582. *Solut. acid. citr. e 10·00: 50·00,*
Resorcin 3·00,
Glycerin 30·00.
S. Co 2 godz. pędzlować.

583. *Acidi salicyl. 0·50—1·00,*
Spir. vini q. s.
Glycerin. 40·00,
Infus. fol. Eucalypti 60·00.
DS. Co godz. zwilżać watą zamoczoną w tym płynie, miejsca bł. zajęte.

584. *Acidi carbol. cryst.*
Acid. citric. cryst.
Trac jodi āā. 3—5·00,
Franz-Cognac 100·00.
MDS. Co 2 godz. pędzlować.

585. *Ferri sesquichl.*
Glycerin. āā. 10·00.
DS. Pędzlowanie 3 razy dz.

Wdychiwania (Inhalacye):

Para wodna
Acid. carbol. 2:500.
Kali chloric. 1%.
Aq. calcis āā. c. Aq. dest.
Acid. lacticum 1%.
Sublimat 0·02:200·00.
Resorcin 1%. Glycerin 1:4.

Wdmuchiwania:

Cukier proszkowany — obficie i często.
Sól kuchenna (grubo nakładać).
Kali chloricum.
Menthol 1·00. Sacchari pulv. 20. 2—4 razy dziennie.
Flor. Sulph., Chin. sulf. āā. 0·20 2 razy dziennie.
Jodoform co 3 godziny.

586. *Natr. sozojodolici 10·00,*
Flor. sulphur. 12·00.
Mfp. S. Do wdmuchiwań do ust i do nosa.

Bronchitis acuta et chron.

Dzieciom z nieżytem oskrzeli bez gorączki, woda Szczawnicka lub Selterska z mlekiem, przy częstym kaszlu:

587. *Inf. ipecac e 0·10 ad 80·00,*
Ammon. muriat. 1·00,
Aq. lauroc. gtts. X.
Syrup simpl. 15·00.
DS. Co godz. łyżeczkę.

Nieżyty oskrz. na tle krzywicy lub zołzów, wymagają użycia tranu, żelaza i jodu. Inhalacya z wód alkalicznych, pobyt w miejscach lesistych i górzystych, lub nad morzem. Dyeta posilna, łatwo strawna (mleko, jaja, mięsa siekane). W razie n. o. z gorączką, położyć dz. do łóżka, środki wykrztuśne.

Jeżeli wykrztuszanie skąpe Natr. jodat. (0·50:100 w naparze ipeki) lub: Senega (e 5·00:100·00). Wdychiwania pary. Jeżeli wydzielina obfita, dodać do Senegi Liquor amm. anis. W razie ustania wykrztuszania, sinicy: flor. benzoes, wino mocne, Cognac, ciepłe kąpiele z zimnemi polewaniami. Dzieci małe często nosić na ręku.

588. *Dct. cort. chinae e 3·00 ad 100·00,*
Natri jodat. 1·00,
Trae bellad. gtts. duas
Syr. altheae 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Jeżeli w przebiegu n. o. pojawi się astma, podawać przetwory jodu (kali jodat. Syrup. ferri jodat.) przeciw napadom można użyć chloralu a nawet małych dawek morfiny (0·002 dzieciom 5—6 letnim).

Bronchopneumonia u dzieci.

Środki wykrztuśne, kompressy z wystałej wody co 6 godzin. W razie potrzeby leki podniecające (kamfora, acid. benzoic. *āā* 0·015 co 2 godz.). W razie zbyt wielkiej duszności, wyjątkowo środki wymiotne.

589. *Inf. ipec. e 0·20 ad 60·00,*
Liquor. ammon. anis 1·00,
Syrup altheae 20·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

590. *Inf. ipec. e 0·20 ad 100·00,*
Natri Salic. 1·00,
Syrup altheae 20·00.
DS. Co godz. łyżeczkę.

Zresztą leczenie podane pod Bronchitis.

Pneumonia crouposa.

Leczenie więcej wyczekujące (upusty krwi szkodliwe) podawanie kwasków acidum mur. 1%, acid. phosphor. ½%, zimne okłady na głowę. Środków przeciwgorączkowych ile możności najmniej, gdyby jednak wysoka gorączka tego wymagała, daje się Antipyrynę po 0·10—20 pro dosi, toż phenacetynę, Salipyrinę, najlepiej z dodatkiem Coffeiny po 2 do 3 razy dziennie. Digitalis niebezpiecznie podawać.

Przeciw objawom ze strony mózgu lub żołądka: Calomel (0·05—0·10). W razie zapadu, osłabienia serca, czarna kawa, cognac, szampan, kamfora. W czasie znacznego spadku ciepłoty, wino. Po przełomie choroby środki wykrztuśne. P. Bronchitis.

Pneumonia chronica.

Leczenie polega głównie na środkach wzmacniających, pożywnej dyecie, z leków: przetwory chinowe, tran, żelazo, syrup jodowo-żelezisty. Zmiana powietrza, pobyt w miejscach klimatycznych, lesistych, nadmorskich (na zimę Riviera, Arco).

Tuberculosis pulmonum.

Przy podejrzeniu gr. dziedzicznej gra ważną rolę zapobieganie wybuchowi choroby. Zwracać uwagę na najlżejsze sprawy kataralne, zwłaszcza w przypadkach odry, kokluszu itp., strzedz przed obcowaniem z osobami o gruźlicę podejrzanemi, matkom gruźliczym niedozwalać karmienia dzieci. Żywienie powinno być odpowiednio do okresu siły trawiennej najpożywniejsze. W miarę wieku dziecka począwszy od mleka prze-

chodzić do mocnych rosołów, kakao, jaja, małe ilości piwa, wina wreszcie dyeta przeważnie mięsna. W miarę możności zwłaszcza przy przewlekłych nieżytach, pobyt w okolicach górskich. (Pobyt nad morzem przy rozwiniętej gruźlicy szkodliwy).

W celu poprawy odżywienia podawanie tranu, arsenu, żelaza. Najlżejsze biegunki wymagają troskliwego leczenia.

Przy skłonności do krwioplucia, zabronić gorących pokarmów herbaty, kawy i picia wody obfitej w kw. węgl.

Przeciw gorączce chinin (0·15 —0·30) acid. Sal. (0·25 pro dosi).

591. *Gnajacoli carbon. 0·10—0·20,*
Sacchari 0·20.
Mfp. dtur. tal. dos. N. 20.
S. 3 pr. dziennie.

592. *Acid. salicyl. 2·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Cognaci 5·00,
Syrup 20·00.
DS. Co godzinę łyżeczkę.

593. *Kreosoti gsts. 5,*
Aqu. dest. 70·00,
Syrup 15·00.
DS. Co 3 godziny łyżeczkę.

594. *Kreosoti 1·50,*
Solv. in Ol. amygd. 30·00,
Gum. ar. 20·00,
Aqu. dest. 80·00,
Syr. amygd. 20·00.
Mf. emuls.
DS. 2 razy dzien. łyżeczkę.

595. *Guajacol 1·00,*
Trae chinae 2·00,
Vini Malac. 100·00.
MDS. 3 razy dziennie łyżeczkę po jedzeniu.

596. *Guajacol 2·00,*
Spir. vini retf.
Aq. menth. pip. āā. 50·00,
Ol. jecor. 50·00.
MDS. Skłóciwszy, 4 razy dziennie podać łyżeczkę.

W razie krwioplucia: spokój, lodowe okłady na klatkę piersiową.

Plumb. acet. (0·03 pr. dos.) kilka razy dziennie.

Extr. secal. cornuti, przy kaszlu Codeina, morfina. W razie biegunki Aq. Calcis z mlekiem.

Atelectasis pulmonum.

U noworodków ciepła kąpiel zimne polewanie i nacieranie ciała. Dzieci takie należy często nosić, budzić ze snu, i co godzinę karmić. Obok świeżego powietrza, ogrzewać (gorącemi flaszkami w pościeli). U starszych uwzględnić przyczynę: osłabienie po wyczerpujących chorobach, biegunkach, krzywicy, ugniot przez wysięk w opłucnej, nieżyt w drobnych oskrzelach. W tym ostatnim przypadku, środki wymiotne, wino, cognac, łyżeczka herbaty z paru kroplami rumu.

597. *Liquor. ammon. anis. 1·00,*
Aq. destil. 50·00,
Syrup Sacchari 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

598. *Aetheris sulphur. 10·00.*
DS. Jednę lub 2 krople we wodzie.

Pleuritis.

Bezwarunkowe leżenie w łóżku, aż do ustąpienia wypociny, względnie do przejścia w stan chroniczny. Dyeta płynna, pożywna. Ból uśmierza się bańkami, okładami zimnemi. Przeciw gorączce Natrum salicyl. 0·10—0·30 pro dosi, co 2 godz.). Chinina, antipyrina w małych dawkach (po 0·10—0·20). Męczący kaszel uśmierzać narkotykami Jeżeli wypociny nie przybywa, można rozpocząć pędzlowanie tinct. jodową i okłady wysychające. Wewnętrznie Natr. Salicyl. oraz środki moczopędne

(kali acetu, Coffeina, Calomel itp.) w późniejszym okresie dobrze działają przetwory jodowe. W razie wzmagania się wypociny sprowadzającej duszność wskazaną jest punkcya próbna, poczem, gdy się pokaże wypocina surowicza, można poprzestać na punkcyi. W razie wypociny ropnej, pewniejsza resekcya żebra.

Na dokończenie kuracyi wyjazd do miejsc klimatycznych, leczenie w gabinetach pneumatycznych. W końcu zaznaczając, że najczęstszym powodem bywa gruźlica, zwracać uwagę na możebne objawy tej choroby i odpowiednie zarządzić leczenie, a mianowicie podawaniem kreozotu itp.

599. *Dct. cort. chinae e 5·00*
ad 100·00,
Natri Salicyl. 2·00,
Coffeini natrobenz. 0·15,
Syrup aurant. 20·00.
MDS. Co 3 godz, łyżkę.

600. *Dct. ononid. spin. e 5·00*
ad 100·00,
Liquor kali acet. 3·00,
Oxymel Scillae 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

601. *Syrup ferri jodat. 10·00,*
Syr. simpl. 20·00.
MDS. 3 razy dz. po 20 kropli.

Pertussis. Koklusz, Krztusiec.

Oddzielić dzieci zdrowe zwłaszcza małe. Dyeta pożywna, karmić zaraz po wymiotach. Pobyt na świeżem powietrzu, oddychanie zgęszczonem powietrzem, zmiana miejsca pobytu. Rozpylanie 5% kw. karbol. w mieszkaniu. — Przy napadach dobywać palcem w szmatkę zawiniętym wydzielinę.

W razie wystąpienia zapalenia płuc (napady czasem ustają) dawać leki wykrztuśne:

Inf. ipecac. c. Natro benzoico.

602. *Trae bellad. gtts. 2—5,*
Mixtur. gummos. 100·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

603. *Chloral hydratis 0·50,*
Ammon. v. Natri brom. 2·00,
Aqu. dest. 100·00,
Mixtur. gumm.
Syrup rubid. āā. 15·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

604. *Cocain mur. 1·00,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Do pędzlowań, przełyku i krtani.

605. *Morphii mur. 0·01—0·02,*
Aqu. dest. 60·00,
Syrup altheae 15·00.
MDS. 3 razy dz. łyżeczkę.

606. *Chinini muriat. 0·50,*
Natr. bicarb.
Sacchari āā. 1·50,
Mfp. div. in dos. 10.
S. Co 3 godz. proszek.

607. *Trae alcohol. rad. aconit.*
Trae bellad. āā. gtts. 10,
Aqu. amygdal. amar. 1·00,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup aurant. 20·00.
MDS. 3—4 r. dz. łyżeczkę.

608. *Coccionell pulv. 1·00,*
Kali carbon. 3·00,
Sacchari 10·00,
Aq. dest. 100·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

609. *Antipyrin. 1·00,*
Terpinhydratis 1·00,
Aqu. tiliae
Syrup aurant āā. 50·00.
MDS. 4—5 r. dz. łyżeczkę.

610. *Extr. hyosc. 0·20,*
Linctus gummosi 100·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

611. *Codeini mur. 0·05,*
Linct. gumm. 60·00,
Syrup altheae 30·00.
MDS. 3—5 łyżek dziennie.

612. *Antipyrin 0·50—1·00,*
Aqu. de Vichy 80·00,
Syrup rubid. 20·00.
DS. Używać zaraz po napadzie łyżeczkę. — Wyżyć w ciągu 24 godzin.

613. *Dct. hbae Thymi*
10·00 ad 200·00,
Ammon. bromat. 2·00,
Syrup altheae 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

614. *Bromoformii 5·00.*
DS. Dzieciom
do roku życia 2—3 kropli,
od 2—4 lat 3—4 „
do 8 lat 4—5 „
3 razy dziennie podać w łyżeczce wody.

Ponieważ bromoform perełkami osiada, uważać, aby dzieci połknęły (Br. należy chronić przed światłem, a gdy zczerwienieje, odrzucić).

615. *Acidi benzoici*
Bismut. salicyl. āā. 5·00,
Chinin sulph. 1·00.
Mfp. DS. 2 r. dziennie wdmuchiwać do nosa.

616. *Acidi borici*
Coff. tost. āā. 5·00.
Mfp. DS. 2 r. dziennie wdmuchiwać do nosa.

617. *Thymoli 1·00,*
Spir. vini rectif. 250·00,
Aqu. dest. 750·00.
DS. Do inhalacyi.

Jako środek, zmniejszający ilość napadów, znoszących wymioty, polecają kreozot. Podaje się albo w syrupie (0·50:100·00) dzieciom od $1^1/_2$—2 mies. 2 łyżeczki dzien., starszym 6—8 łyżeczek, lub też we winie z wodą aromatyczną i syrupem.

618. *Creosoti 0·25,*
Sulphonal 0·20,
Syrup tolutani 150·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę (przed użyciem wstrząsnąć).

619. *Antispasmini 1·00,*
Aq. amygd. amar. 10·00.
S. 1—2 r. dz. po 10 kropli.

Eclampsia infantum.

Uwzględnić przyczyny: Początki chorób ostrych i zakaźnych, zimnica, wpływ przestrachu, użycie środków odurzających, przepalenie głowy, kolki brzuszne, niestrawność, robaki, choroby dróg moczowych (phimosis), koklusz, skurcz głośni, ciała obce w nosie, zranienia.

Wśród samego napadu zimne okłady (woda z octem) na głowę co parę minut, lewatywy, gorczyczniki na kark i łydki, w razie długotrwałych drgawek wdychanie chloroformu (ostrożnie!) kilka kropel na chustce trzymać pod nosem. Lewatywy z chloralu.

W razie powtarzających się napadów:

620. *Chloral hydratis 1·00,*
Natri bromati 1·00,
Aqu. dest. 60·00,
Syrup sacchari 15·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę.

621. *Chloral hydratis 0·50,*
Aqu. dest. 80·00,
Mucilag. gum. ar. 20·00.
MDS. Połowę do jednej lewatywy.

622. *Urethani*
Sacchari āā. 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. V.
S. Co 2 godziny proszek w łyżeczce wody.

Jeżeli stolec zaparty:

623. *Calomelanos 0·30,*
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
DS. Co godzina proszek.

Meningitis simplex.

Zimne okłady na głowę, wcieranie szaruchy (2·00—4·00) w tyłogłowie i kark. Wewnętrznie

Calomel (0·01—0·03 co godzinę), pryszczydła — starszym dzieciom i silnym można postawić pijawki. W razie drgawek chloral w lewatywach. Przeciw wymiotom pigułki lodowe. Po uspokojeniu unikać gwaru, rażącego światła; dyeta z początku ścisła, później pożywna.

Przetwory jodowe, Natrum jodatum 1% co 2 godz. łyżeczkę, wcieranie 10% maści jodoform.

Meningitis tuberculosa.

Jeżeli dzieci chudną, gruczoły obrzmiewają dawać chinin z żelazem i wcierać jod w gruczoły. Gdy choroba wybuchnie, leczenie według objawów. W pierwszych chwilach przeciw podrażnieniu mózgu natr. bromat. (1—2 grm. pro die) zimne okłady na głowę. Pokój zaciemnić. Lewatywy i środki przeczyszczające. Pokarmy dawać często w małych ilościach. Baczność na oddawanie moczu.

624. *Calomelanos 0·30—0·50,*
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
DS. Co 2 godz. proszek.

625. *Kali v. Natr. jodat. 1·00*
—2·00,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup Sacchari 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

626. *Natri bromati 1·00—2·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syrup Sacch. 20·00.
MDS. Co 2 godz. 2 łyżeczki.

W razie wielkiego rozdrażnienia lub drgawek:

627. *Chloralhydrat. 1·00,*
Natri bromat. 1·00,
Aqu. dest. 80·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

628. *Urethani 1·50,*
Natri brom. 0·50,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

629. *Jodoformii 2·00,*
Lanolin
Vaselin āā. 10·00.
Mf. ungu. DS. Wcierać na tyłogłowie.

Po obcięciu włosów przy skórze posmarowawszy przykryć cienką ceratką.

Hydrocephalus.

H. acutus. Zimne okłady, wcieranie szaruchy (po 2·0—4·0 dziennie na głowę i kark), wewnętrznie podać Calomel, (0·01—0·03 co godzinę).

Dzieciom silnym można postawić 2—4 pijawek.

W razie drgawek chloral (0·50—1·0 pro dosi). Synapizm na na łydki i kark.

Leczenie krzywicy i zołzów.

H. chronicus. Leki moczopędne (Kali aceticum, Juniperus) leki przeczyszczające. Wypuszczenie płynu (punkcya) niewiele rokuje. Somma radzi leczyć działaniem słońca na głowę: codziennie ½ godziny do 50 minut.

Trismus et Tetanus neonatorum.

Główną uwagę zwrócić na pępek, opatrunek przeciwgnilny.

Chloral po 0·05 pro dosi, kilka razy dziennie, w mleku, wlać przez nos lub w lewatywie (w podwójnej dawce), Sulfonal 0·20 p. dosi w lewatywie po każdym napadzie. Sole bromowe po 0·50 na dzień. Ciepłe kąpiele 28° R. kilka razy dziennie. Karmić mlekiem, również przez nos. Lewatywy odżywcze z mleka po 50 ctm. sześc. co 2 godziny.

Chorea minor.

Dobre odżywianie, pobyt na świeżem powietrzu, gimnastyka lecznicza, chociaż w cięższych przypadkach w samym początku, lepiej dzieci trzymać w łóżku. Zabronić nauki, dozwolić dużo spać. Jeżeli na tle niedokrewności, błednicy, reumatyzmu; podawać przetwory chininy i żelaza, w ostatnim przypadku, przetwory salicylu. Kąpiele letnie, siarczane, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa) (24—26°) prąd stały. Rozpylanie eteru na kręgosłup. W cięższych przypadkach, w celu uspokojenia można podawać chloral, Urethan, Sulfonal, aby wywołać dłuższy sen.

630. *Solut. arsen. Fovleri,*
Trae ferri pomati āā. 5·00.
DS. 3 r. dnia po 2—3 kropli po jedzeniu. Można postąpić do 5-ciu kropli.

Wody arsenowe: Gubera 2—3 łyżek, Levico i t. d.

631. *Chloral. hydrat. 4·00,*
Natri bromati 2·00,
Aqu. dest.
Syr. aurant. āā. 25·00.
MDS. 3 r. dz. łyżeczkę.

632. *Kali jodati 2·50,*
Aq. dest. 150·00.
DS. 3 r. dz. łyżkę.

633. *Natri bromati 0·20,*
Chinini ferrocitrici 0·10,
Sacch. 0·20,
Mfp. Dtr. tal. dos. N. XV.
DS. 3 pr. dziennie.

634. *Sulfonali 0·25—0·50,*
Dtur. tal. oos. N. V.
S. Na noc proszek.

Prócz tych środków, zachwalano w ostatnich czasach antipyrinę po 2—3 gram. dziennie (0·50 pro dosi) nie widziałem jednak nigdy skutku.

635. *Propylamini 1·00,*
Aqu. menth. pip. 50·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. 3 r. dz. łyżeczkę.
(Przez 3—4 dni).

636. *Exalgin 1·00,*
Solve in spir. menth. pip. 5·00,
Aquae tiliae 120·00,
Syrup aurant. 30·00.
MDS. 3 r. dz. łyżeczkę.

Enuresis nocturna.

Uwzględnić powody: Ascaridy, Oxyuris. Phimosis, pavor nocturnus, zboczenia w odżywieniu, Onania.

Zimne obmywania, kąpiele nasiadowe chłodne od 5—20 minut, na wieczór, wstrzymywać od napojów. Polecać przez dzień wstrzymywać mocz.

Polecają unikać spania na wznak, lub ułożyć pacyenta, aby była podwyższoną miednica. Prąd stały, a mianowicie wprowadzić wązką elektrodę metalową (nasmarowaną oliwą) do odbytnicy (u dziewczat do pochwy) drugą elektrodę zwilżoną na spojenie kości łonowych lub perineum, prąd słaby można zwolna wzmacniać — elektryzować przez 5 minut. Antipyrina po 0·50—1·00 na noc między 9 a 11 godziną przez 14 dni z rzędu.

637. *Atropin sulphur. 0·05,*
Aqu. dest. 30·00.
DS. Po tyle kropli ile dziecko ma lat, o 4 i 7 g. wieczorem.

638. *Extr. chinae aqu. sic. 5·00,*
solve in
Aqu. dest. 100·00,
Natri bromati 2·00,
Trae bellad. gtts. X.
Syrup sacchari 20·00.
MDS. 3 razy dziennie łyżkę.

639. *Extr. bellad. 0·05,*
Extr. nuc. vomic. 0·10,
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
DS. Na noc jeden proszek.

640. *Strychnini nitrici 0·001,*
Sacchari 10·00,
Mfp. div. in dos. aequal.
N. XX.
S. Na noc proszek.

641. *Ext. fluid rhuris arom. 10·00.*
S. 5—10 kropli 2 razy dziennie podawać we wodzie.

W razie nadczułości pęcherza, podać na noc Chloral na wewnątrz lub też w lewatywie. Polecają też pryszczydła przyłożyć na kark.

Skrofulicznych i źle odżywionych leczyć zarazem chininą i środkami żelezistemi.

Ascaris lumbricoides.

Zabraniać pokarmów mącznych, natomiast mleko, mięso.

642. *Santonin 0·15 (—0·20),*
Ol. ricini 50·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

643. *Santoni 0·03,*
Calomel. 0·05,
Pulv. rad. rhei 0·15,
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. Nr. 6.
S. Rano i wieczór proszek.

644. *Pulv. sem. cinnae 4·00,*
Pulv. rad. Jalap.
Sacchari āā. 2·00,
Mfp. divid. in dos. Nr. 4.
DS. Co 1/2 godz. proszek.

Po użyciu tych środków, dobrze jeszcze dawać duże lewatywy z wody, lub Sublimatu (1:2000).

Thymol 0·10—0·30 pro dosi.

645. *Jodoform 0·03,*
Natri bicarb. 0·25,
Mfp. dtur. tal. dos. Nr. 5.
S. 3 razy dz. proszek.
(Na drugi dzień *Ol. ricini*).

Oxyuris vermicularis.

Lewatywy z wody, czosnku roztartego wodzie (garść na 1 litr) z 1/2% roztworu sublimatu, lub też lewatywy z czystego tranu.

646. *Butyri Cabao 3·00,*
Calomelanos 0·05,
Mf. supposit. Dtur. tal. dos.
N. V.
S. Na noc jeden czopek.

647. *Naphthalin 1·00,*
Ol. olivar 40·00.
MDS. Do lewatywy.
Dorosłym 5—6·00:80·00 oliwy.

Morbili, Odra, Kur.

Niemowlęta i chorowite dzieci oddzielić. Jeżeli przebieg prawidłowy nie trzeba uciekać się do lekarstw. Pokój ostrożnie przewietrzać, ciepłota od 15—16° R. okrycie średnio ciepłe, lekkie przysłonięcie okien, jeżeli jest światłowstręt.

Dyeta w czasie gorączki ścisła, po jej przebyciu pożywna, za napój lekkie kwaski, lub wody (szczawy alkaliczne). Dopóki trwa łuszczenie nie wypuszczać dzieci z łóżka, a mniej więcej 8—14 dni nie wypuszczać z pokoju, zwłaszcza, gdy są objawy nieżytu.

Przeciw nieżytowi spojówek wystarczają przemywania 2% kw. borowego. Silny świąd uspakaja się nacieraniem tłuszczami

648. *Lanolin anhydr. 50·00,*
Vaselin americ. 20·00,
Aq. dest. 25·00.
Ms. terendo f. Ung.
S. Co 3 godziny nacierać.

Silny kaszel wymaga podania naparu ipecac. ze środkami narkotycznemi, wziewania pary wodnej, napoje ciepłe, odwar ślazu i t. p. W razie biegunki dyeta i opium.

Wysokie gorączki i majaczenia, uśmierzać zimnemi okładami na głowę. Chinina — antipyryna, Natr. salicylicum.

Wśród upadku sił, stygnięcia kończyn: wino, cognac, camphora, Acid. benzoicum.

Przeciw drgawkom: Chloral w lewatywach (0·50:50) kali bromatum (2:100) co godzinę łyżeczkę.

Jeżeli gorączka przewleka się ponad 4 dni, zwrócić uwagę na przełyk, uszy i nerki.

Powikłania: błonica, dławiec, nieżyt oskrzeli, zapalenie płuc, leczyć według wskazówek odpowiednio podanych.

649. *Codeini phosphor. 0·02,*
Linctus gummosi 50·00,
Syrup Altheae 30·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę w razie silnego kaszlu.

650. *Extr. hyoscyami 0·15,*
Aqu. dest. 70·00,
Syr. simpl. 10·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

651. *Infus. ipecac. e 0·20 ad 100·00,*
Tinct. laudani gtts. duas.
Liquor ammon. anisat. 1·00,
Syrup altheae 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

Scarlatina.

Ścisłe odłączenie chorych, aż do zupełnego złuszczenia t. j. 5—6 tygodni, poczem należy mieszkanie odwietrzyć, okna, podłogi wymyć 5% kw. karbolowym. Dzieci szkolne w mieszkaniu będące, do szkoły nie posyłać.

Pokój troskliwie przewietrzać, ciepłota 13—14° R. wystarcza, bieliznę można często zmieniać.

Za pożywienie: mleko, rosół, po ustąpieniu gorączki dyeta pożywniejsza, lecz nie zaraz mięsna. Za napój podawać można czystą wodę, kwaski.

Płukanie gardła częste 2% kw. borowym, 2% kali chloricum. W razie silnej gorączki, zimne okłady na głowę, chinina, antipyrina (ostrożnie), Natr. salicyl.

Na obrzęki gruczołów okłady z liquor alumini acet., wcierania szarej maści. Skoro tylko wystąpi chełbotanie, przecinać.

W razie znacznego świądu:

652. *Lanolin anhydric. 50·00,*
Vaselin. americ. 20·00,
Aqu. dest. 25·00.
M. terendo f. ung.
S. Do nacierań.

Drgawki, majaczenia uspakajać okładami z lodu; lewatywami z chloralu (0·50:50·0).

W razie zapadu, osłabienia serca, Cognac, mocne wina, czarna kawa, kamfora.

Powikłania z błonicą (dyfterya), wysiękiem w opłucnej, błony brzusznej, zapaleniem stawów, chorobami ucha, rakiem wodnym, zapaleniem nerek — zob. odpowiednie rozdziały.

653. *Chinini muriat. 0·30,*
Dtur. tal. dos. 10.
S. Rano i wiecz. proszek.

654. *Antipyrin 0·25,*
Dtur. tal. dos. N. X.
S. Co 4 godz. proszek.

655. *Natr. salicyl. 0·30.*
Dtur. tal. dos. N. X.
S. Co 3 godz. proszek.

656. *Natr. salicyl. 3·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

657. *Liquor ammon. anis.*
Aether. sulphur. āā. 5·00.
MDS. Co 2 godz. po 10 kropli w czarnej kawie.

658. *Camphorae 0·50,*
Spir. vini
Aqu. dest. āā. 5·00.
MDS. Do podskórnych wstrzykiwań.

659. *Acidi benzoici 0·20,*
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. Co 2 godz. proszek.

Od początku płonicy należy mocz codziennie badać. Od pierwszej chwili zapalenia nerek podawać dużo mleka.

Przy zaparciu stolca 2—3 dawek Calomelu; w razie bólu w okolicy nerek, postawić 5—10 suchych baniek. Dopóki w osadzie z moczu znajduje się wiele ciałek krwi i wałeczków, nie podawać leków moczopędnych lecz ściągające.

660. *Acidi tannici 0·50,*
Chinin. sulphur. 1·00,
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. 6.
S. 3 proszki dziennie.

661. *Chinini tannici 4·00,*
Div. in dos. N. X.
S. 3 razy dziennie proszek.

662. *Solut. acid. tannici*
2·00 ad 100·00,
Solut. natri bicarb. q. s. ad react. alcal.
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

W razie silnego krwawienia:

663. *Liquor ferri sesquichl.*
gtts. X.
Aq. cinnamom.
Syrup simpl. āā. 50·00.
S. Co godz. łyżeczkę.

Jeżeli się pojawia znaczna puchlina, lub ucisk na płuca, podawać wcześnie leki moczopędne a przy towarzyszącej anaemii żelazo n. p. Tra ferri pomati, 3 r. dzien. po 15 kropli.

664. *Infus. fol. digital.*
e 0·20 ad 100·00,
Liquor Kali acet. gtts. XX.
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę.

665. *Dcti equiset. e 3·00 ad*
100·00,
Liquor Kali acet. gtts. XX.
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Można też używać w razie dłużej trwającej puchliny, kąpieli na 29° R., 5—10 minut i zawijania w koce na 2—3 godziny; przeciwskazanie stanowi tylko stan zapalny płuc lub osłabienie serca, w kąpieli dawać zimne okłady na głowę.

Variola.

W okresie zwiastunów, przeczyszczenie. Przewietrzać pomieszkanie, ciepłota pokoju 14—15° R., lekkie przykrycie chorego, dyeta pożywna płynna, mleko, mocny rosół z żółtkiem. Dużo wody, orszada, woda z winem. Przeciw bólom głowy lodowe okłady. Napięcie skóry łagodzić smarowaniem tłuszczów (oliwa, vaselina, 5% maść borowa). Kąpiele ciepłe, a gdy to niemożebne, zmywania ciepłą wodą, zwłaszcza twarz i powieki. Płukanie: 2% Kali chloricum, 3% kw. borowy.

666. *Kali chloric. 5·00, solve in*
Infus. flor. tiliae 300·00,
Trae laudan. 1·00,
Mell. rosati 10·00.
DS. Płukanie.

667. *Tannin. puri 1·00,*
Alumin. 0·50,
Kali bromat. 5·00,
Mucilag. gum. ar. 25·00,
Aqu. dest. 200·00.
DS. Płukanie.

Przeciw wymiotom pigułki lodowe lub wstrzyknięcie morfiny w okolicę dołka podsercowego.

W razie bezsenności:

668. *Chloralhydrat 3·00,*
Aqu. dest. 60·00,
Syrup rubid.
Mucilag. gum. ar. āā. 20·00.
DS. Połowę na raz użyć.

669. *Sulfonali 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. 5.
S. Na noc proszek w herbacie lub rosole.

Zaraz po wybuchu wysypki dać na głowę, twarz i szyję maskę z płótna, pozostawiwszy otwory na nos, oczy i usta, posmarowaną pastą:

670. *Acid. carbol 3·00,*
Amyli
Ol. amygdal. dulc. āā. 50·00.

Resztę ciała smarować często:

671. *Acid salicyl 3·00,*
Amyli 30·00,
Glycerin neutr. 70·00.
Mf. Pasta.

A oprócz tych środków:

672. *Ol. amygd. dulc. 15·00,*
Syrup flor. aurant. 30·00,
Aqu. lauroc. 10·00,
Chinin. hydrochlor. 0·50,
Solve in acid. hydrochlor. q. s. f. emulsio.
S. Co kwadrans do $1/2$ godz. po kilka kropli (Leventaner z Konstantynopola).

Wstrzymuje też rozwój wysypki Cocaina, jużto 3—4 wstrzyknięć podskórnych rozczynem 2%, już też (0·20 : 125 mixt. gum.) w przeciągu 24 godzin podana. Ciepłota ma spadać szybko i rozwój wysypki ustaje.

W osłabieniu serca: kamfora, wino, cognac na pół z wodą z żółtkiem i cukrem, co godz. łyżkę. Ropnie wcześnie otwierać.

Varicella.

Lżejsze przypadki nie wymagają leczenia, prócz lekkiej dyety, oraz pozostania w pokoju zwłaszcza w chłodniejszej porze roku. Swędzenie usuwa się obfitemi zasypkami, owrzodzenia wymagają opatrunków. Należy zwracać uwagę na zdarzające się powikłanie z zapaleniem nerek, w skutek czego po 3 tygodniu mocz badać trzeba.

673. *Acidi Salicyl 0·50,*
Alumin plumosi 50·00.
Mfp. S. Zasypka.

Dr Franciszek Murdzieński.

Tabela wzrostu i przybierania na ciężarze zdrowego dziecka.

1. **Przeciętna długość** noworodka wynosi: chłopca 50 ctm. — dziewczynki 49 ctm. Dalszy wzrost ciała odbywa się według następującej tabeli:

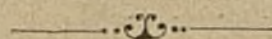
Wiek dziecka	Przybytek	Przeciętna długość
	Ctm.	Ctm.
W 1 miesiącu	4	54
„ 2 „	3	57
„ 3 „	2	59
„ 4 „	1	60
Od 5 miesiąca aż do 1 roku	9	69
W 2 roku	9	78
„ 3 „	7	85
„ 4 „	6	91
„ 5 „	6	97
„ 6 „	6	103
„ 7 „	6	109
„ 8 „	6	115
„ 9 „	6	121
„ 10 „	6	127
„ 11 „	6	133
„ 12 „	6	139
„ 13 „	6	145
„ 14 „	6	151
„ 15 „	6	157

2. **Przeciętny ciężar** noworodka wynosi od 3200—3500 gr.

W pierwszych 4 dniach noworodek traci na ciężarze około $^{1}/_{14}$—$^{1}/_{15}$ swego ciężaru (około 200 gr.). — Od 5 dnia przybiera tak, że w 8 dniu waży tyle, co w dniu pierwszym.

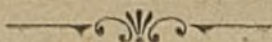
Od 9 dnia w odpowiednich warunkach przybiera według następującej tabeli:

Wiek dziecka	Dzienny przybytek wagi ciała	Miesięczny przybytek wagi ciała	Ciężar ciała
	Gramów	Gramów	Gramów
W 1 miesiącu	25—35	750	4000
„ 2 „	23—32	700	4700
„ 3 „	22—28	650	5350
„ 4 „	20—22	600	5950
„ 5 „	18	550	6500
„ 6 „	17	500	7000
„ 7 „	15	450	7450
„ 8 „	13	400	7850
„ 9 „	12	350	8200
„ 10 „	10	300	8500
„ 11 „	8	250	8750
„ 1 roku . .	6	200	8950—9000
„ 2 „ . .	—	—	1100

Prawidłowe ząbowanie.

Porządek, w jakim zęby wychodzą	Czas, w którym wychodzą
1 i 2 dolny ząb sieczny	6–9 miesiąc
1 i 2 górny ząb sieczny 3 i 4 górny ząb sieczny	9—12 miesiąc
1 i 2 ząb górny trzonowy 3 i 4 ząb dolny trzonowy 1 i 2 ząb dolny trzonowy	12—15 miesiąc
1 i 2 górny kieł 1 i 2 dolny kieł	18—24 miesiąc
3 i 4 górny ząb trzonowy 3 i 4 dolny ząb trzonowy	30—36 miesiąc

Dawki przeciętne dla dzieci (pro dosi).

Leki	Do 1 roku	od 1—5 lat	od 5—10 lat
Acetanilidum	0·02	0·05	0·1
Acetum Digitalis	—	5 gtt.	10 gtt.
Acetum Scillae	—	5 gtt.	15 gtt.
Acidum benzoicum	—	0·03	0·05
Acidum hydrobromicum	—	—	30 gtt.
Acidum tannicum	—	0·005	0·01
Aether	—	3 gtt.	5 gtt.
Aether aceticus	2 gtt.	5 gtt.	10 gtt.
Alumen	0·01	0·05	0·1
Ammonium bromatum	0·15	0·25	0·3
Ammonium chloratum ferratum	—	0·03	0·05
Antipyrinum	0·2	0·3	0·5
Apomorfinum hydrochlor. emet.	0·0007	0·0025	0·0045
Apomorfinum hydrochlor. expect.	0·0004	0·0015	0·0025
Aqua Amygdalarum amararum	—	1—5 gtt.	5—10 gtt.
Argentum nitricum	0·001	0·003	0·005
Atropinum sulphuricum	—	0·0001	0·0002
Bismutum subnitricum	0·05	0·1	0·3
Bromoformium	2-3 gtt.	3-4 gtt.	4-6 gtt.
Camphora trita	0·0075	0·01	0·02
Chininum ferro-citricum	—	0·05	0·1
Chininum hydrochlor. antipir.	0·1	0·3	0·5
Chininum hydrochlor. antispasm.	0·05	0·15	0·2
Chloralum hydratum	0·1	0·25	0·45
Codeinum phosphoricum	0·0002	0·002	0·005
Coffeinum	—	0·02	0·04
Coniinum hydrobromicum	0·0005	—	—
Cuprum sulphuricum	—	0·1	0·15
Curare	0·0001	—	—
Extractum Belladonnae	—	0·001	0·003
Extractum Filicis	1·0	2·0	5·0
Extractum Opii	—	0·005	0·02
Extractum Secalis cornuti	—	0·03	0·05
Extractum Strychni	—	0.002	0·005
Ferrum reductum	—	0·005	0·01
Flores Koso	—	2·0	5·0
Folia Digitalis	—	0·02	0·03
Hydrargyrum bichloratum	0·0001	0·0002	0·0003
Hydrargyr. chloratum antisyf.	0·002	0·005	0·01
Hydrargyr. chloratum laxans	0·01	0·02	0·03

Leki.	Do 1 roku	od 1—5 lat	do 5—10 lat
Hydrargyrum tannicum oxydulat.	0·005	0·02	0·03
Hydrochinon	0·05	0·2	0·3
Kalium bromatum	0·1	0·3	0·5
Kalium chloricum } pro die . .	1·0	2·0	3·0
Kalium jodatum } pro die . .	0·1	0·5	1·0
Kreosotum	0·005	0·01	0·02
Liquor Ferri sesquichlorati pro die	0·3	0·5	0·5
Liquor Kalii arsenicosi	—	0·05	0·1
Morphinum hydrochloricum . . .	—	0·001	0·003
Naphtalinum	0·05	0·2	0·2
Natrium paracresotinicum . . .	—	0·25	0·5
Natrium salicylicum pro die . .	1·0	2·0	3·0
Phenacetinum antipyr.	—	0·1	0·3
Phenacetinum antispasm. . . .	0·001	0·05	0·1
Pilocarpinum hydrochloricum (inj.)	0·001	0·002	0·004
Plumbum aceticum	0·003	0·005	0·01
Phosphorus	—	0·0001	0·0002
Podophyllinum	—	0·005	0·015
Pulvis Ipecacuanhae opiatus . .	—	0·005	0·02
Radix Ipecacuanhae emetic. . .	0·05	0·1	0·2
Resorcinum	0·2	0·4	0·5
Santoninum	—	0·01	0·02
Sirupus Ferri jodati	1 gtt.	5 gtt.	10 gtt.
Strychninum nitricum (inj.) . . .	—	0·0005	0·001
Tartarus stibiatus	—	0·0075	0·01
Thallinum sulphuricum	0·01	0·02	0·03
Tinctura Opii simplex	0·025	0·05	0·2
Tinctura Strophanthi	—	—	3 gtt.
Urethanum	0·05	0·1	0·2

Porównanie dawki leków

według rozmaitego wieku chorych.

Dawki zmieniają się mniej więcej, jak następuje:

aż do ukończonego 1 roku $^1/_{10}$
od 2 do 4 „ $^1/_8$
„ 5 „ 7 „ $^1/_5$
„ 8 „ 10 „ $^1/_4$
„ 11 „ 14 „ $^1/_2$

Począwszy od roku 50 należy dawki znowu zmniejszać tak, iż u starców między rokiem 60 a 70 należy znów dawać tylko $^1/_3$ dawki dla osób dorosłych.

Kobietom zadają się wogóle mniejsze dawki, mniej więcej $^2/_3$ tej, jaką się przepisuje mężczyznom odpowiedniego wieku.

IV. CHOROBY OCZU.

Conjunctivitis catarrhalis.

W przypadkach ostrych i silniejszego stopnia chronicznych, ze znaczniejszem rozpulchnieniem spojówki i wydzieliną obfitą, lapisowanie 1% roczynem nitr. arg. Obecność następowego wrzodu rogówki (ulcus corn. catarrh.) nie zmienia tego leczenia, a nakazuje prócz tego zapuszczać atropinę dla zapobieżenia następowej iritis. Opaska, jak w ogóle w zapaleniach spojówki przeciwskazana.

W przypadkach chronicznych, lżejszych o wydzielinie skąpej zapuszczanie 2—3 razy dziennie jednej z następujących wód ocznych:

674. *Acidi borici 1·50,*
Aqu. dest. fer. 50·00,
Zinci sulfur. 0·25.
MDS. Woda do ócz.

675. *Collyr. adstr. lut. 30·00,*
Aqu. dest. 20·00,
Detr. ad vitr. nigr.
DS. Woda do ócz.*)

676. *Plumbi acet. perf. neutr. 0·50—1·00,*
Aqu. dest. 100·00.
Solv. filtra.
DS. Woda do ócz.

Octan ołowiu jest przeciwskazany wobec wrzodów lub złuszczeń przybłonka rogówki, powstałyby bowiem nieuleczalne białe zaćmienia z inkrustacyj ołowiem. Używając jakichkolwiek wód ocznych, należy unikać zapuszczania późnym wieczorem.

Wskazanie przyczynowe nakazuje wystrzegać się wszelkich zewnętrznych szkodliwości, jak: kurz, dym itp., nadto w przypadkach chronicznych zwrócić uwagę, czy katar spojówki nie ma lokalnej przyczyny w innych cierpieniach, jak blepharadenitis, blennorrhöe sacci lacr., ectropium, distichiasis, u starszych wreszcie złogi wapniste w gruczołach Meiboma. Wówczas obok zwykłego, wskazane leczenie przyczynowe.

Conjunctivitis crouposa.

Jestto tylko silniejszy katar oczny z wypociną krzepnącą w postaci szarej błonki włóknikowej na p o w i e r z c h n i spojówki. Wydarza się wyłącznie niemal u dzieci.

---

*) Jakkolwiek *Collyr. adstr. lut.* wedle ostatniej farmakopei austr. o połowę jest słabsze niż dawniej, przecież dzięki różnorodnym swym częściom składowym *(Zinc. sulf., ammon. chlor., camphora, spir. vin., crocus)* bez rozcieńczenia zanadto jeszcze silne sprawia pieczenie.

W okresie tworzenia się błonek unikać kauteryzowania, a polecić tylko zapuszczanie co 2—3 godz. roztworu sublimatu 1:5000 lub 3% kwasu borowego obok okładów lodowych (3—6 razy dziennie po 1 godz.). Gdy po kilku dniach błonki się oddzielą, leczyć jak zwykły katar ostry.

677. *Acidi borici 3·00,*
Aqu. dest. 100·00.
DS. Woda do öcz.

678. *Sublim. corros. 0·02,*
Aqu. dest. 100·00.
DS. Woda do öcz.

Conj. blennorrhöica adultorum.

Śluzoropotok ostry jest zawsze następstwem zakażenia spojówki jadem trypra (2—4 dni po infekcyi). W obrazie choroby góruje 1) silny obrzęk powiek zwłaszcza górnej, 2) poduszkowate obrzmienie spojówki gałki (chemosis), 3) znaczne rozpulchnienie i jednostajne ciemno czerwone przekrwienie spojówki, przez co zacierają się kontury gruczołów Meiboma, 4) obfita wydzielina, która w pierszych 2—3 dniach bywa brudno krwawa, łatwo krzepnąca, do opłuczyn mięsnych podobną, później zmienia się ropną. Wydzielina ropna w odróżnieniu od kataralnej nie układa się w nitki, ale miesza się jednostajnie ze łzami. W wątpliwych przypadkach rozstrzyga obecność rzeżączki części rodnych lub wykazanie gonokoków w wydzielinie spojówkowej.

Rokowanie zawsze wątpliwe, grozi bowiem zropienie rogówki przebiegające pod formą wrzodu lub abscesu. Rzadszą i mniej niebezpieczną komplikacyą jest łuszczka, wydarzająca się jednak w późniejszych dopiero okresach.

Leczenie: Przedewszystkiem uchronić drugie oko od infekcyi suchym opatrunkiem (na oko zwitek waty, który pokrywa się owalnym płatkiem borlintu, od biedy zwykłego płótna lub ceratki, brzegi przytwierdzić do skóry kolodyonem, na to założyć zwykły monoculus). Opatrunek ten zmieniać należy co dzień tak długo, dopóki przez leczenie nie usuniemy wydzieliny ropnej z oka chorego.

W okresie I (wydzielina surowicza) wskazane przepłukiwanie co ½ godz. worka spoj. sublim. 1:5000 tudzież okłady lodowe stosowane przez dzień i noc, a zmieniane co parę minut. Wobec gwałtownych bólów 6—8 pijawek na skroń.

Z chwilą, gdy wydzielina przybiera charakter ropny (II lub III dzień choroby) przystąpić do energicznego kauteryzowania 2% 3½ roztworem nitr. argenti. Lapisować wystarcza 1 raz dziennie — w cięższych przypadkach, gdy strup po lapisie się oddzielił, nawet 2 razy dnia. Gdy nastąpił wrzód lub absces rog. zrazu (obok lapisowania) atropinę, gdyby jednak wrzód głęboki groził przebiciem ½% eserynę lub 2% pilocarpinę.

Przy odwijaniu powiek zachować jak największą ostrożność, unikać ugniecenia oka lub dotykania rogówki. Gdyby delikatne odwinięcie powiek wobec wrzodu rogówki było niemożliwe, ułatwi to i na przebieg wrzodu korzystnie wpłynie rozcięcie zewnętrznego kącika powiek (kantoplastyka prowizoryczna).

W przypadkach lekkich, lapisowanie usuwa doszczętnie chorobę, w cięższych, pozostaje przerost spojówki znany pod nazwą: coniunctivitis, blennorhöica chronica, przypominającą trachoma papillare. Wówczas przejść należy do tuszowania siarkanem miedzi.

679. *Arg. nitr. crist. 2·00—3·00,*
Aqu. dest. 100·00.
Dct. in vitro nigro.
DS. Lapis.

Blennorrhöe neonatorum.

Śluzoropotok noworodków różni się od takiejże choroby dorosłych tylko lżejszym stopniem objawów zapalnych i łagodniejszym przebiegiem. Czas występywania 2—5 dni po urodzeniu się. Charakterystycznem jest tylko brak okresu wydzieliny surowiczej. Wydzielina jawi się tu od razu w formie ropnej, do gęstej śmietany podobna. Leczenie jak u dorosłych.

Dla zapobieżenia chorobie w każdym przypadku fluor albus u rodzących antyseptyczne przestrzykiwania pochwy, u noworodków zaś wnet po przyjściu na świat zapuszczenie do ócz kropli 1—2% lapisu.

Conjunctivitis follicularis.

Cierpienie to przypominające I okres jaglicy da się jednak odróżnić na podstawie:

1) umiejscowienia na dolnej tylko spojówce, 2) dla regularnego ułożenia mieszków limf. w szeregach, 3) powierzchownego ułożenia i barwy różowawej.

Leczenie: pędzlowanie 2% Acet. plumb., po czem obficie wodą spłukiwać. W lżejszych przypadkach zapuszczanie 2—3 razy dnia 1/2% plumb. acet.

680. *Plumb. acet. neutr. 2·00,*
Aqu. dest. 100·00.
Filtra.
DS. Do pędzlowania.

Trachoma.

Leczenie: w formie ostrej, względnie rzadkiej (obrzęk powiek, chemosis, w rozpulchnionej spójówce powiek drobne głęboko ukryte ziarna jaglicowe) okłady lodowe, częste przepłukiwania roczynem sublimatu (1:5000) głównie jednak lapisowanie 1—2% roczynem. Po ustąpieniu objawów ostrych leczyć, jak formę chroniczną.

Leczenie jaglicy chronicznej zależy od każdorazowego okresu choroby. W każdym przypadku, gdy spojówka jest rozpulchniona a wydzielina obfita, należy rozpocząć od lapisowania. Z ustąpieniem zbytniej wydzieliny rozchodzi się o usunięcie zmian przerostowych (ziarna i przerosłe brodaweczki). Środki do tego służące są następujące:

1) Systematyczne tuszowanie cum cupr. sulf. in subst. tak długo, aż spojówka nie stanie się gładką i bladą. Środek ten

jednak może być przeciwskazany chwilowo, jeżeli wystąpi świeży infiltrat, wrzód lub ostra łuszczka wśród żywego nastrzykania rzęskowego. Wówczas wrócić do lapisu, aż do ustąpienia nastrzykania rzęskowego.

2) Gdzie przeważają ziarna jaglicowe a są powierzchowne, najkorzystniej zastosować wygniatanie bądź to przez uciskanie załamka chwyconego pomiędzy paznogciowe powierzchnie obu palców dużych, bądź też osobną „ad hoc" pensetą Knappa. Po wygnieceniu, które czasem wypadnie powtórzyć, okłady lodowe, przestrzykiwanie sublimatem a po kilku dniach powrót do leczenia zwykłego (lapis względnie cuprum).

3) Nielicznie rozsiane a do wygniecenia zagłębokie lub zbyt młode ziarna jaglicowe, można pojedynczo wypalać galwanocauterem Sattler-Niedena.

4) W przypadkach ciężkich opierających się leczeniu powyższemi środkami przy znacznym przeroście załamka, skraca znacznie przebieg wycięcie częściowe załamka wedle Heisratha. Metoda ta, jakkolwiek ma swoich przeciwników, wolną jest przy umiejętnem wykonaniu od wszelkich szkodliwych następstw.

W przypadkach lekkich lub na ukończeniu leczenia, można pędzlować cum plumb. acet. (cave przy wrzodach) lub zasypywać proszek tanninowy z kw. borowym w stosunku 1:3. Gdzie niemożliwem jest leczenie przez lekarza, wskazanem jest przynajmniej zapuszczanie roztworu cupr. sulf. lub tanniny.

681. *Cupr. sulf. 1·00,*
Glycerini puri 15—20·00.
DS. Krople do ócz.
(1—2 kropli raz dziennie).

Lub też gdzie wskazana ostrożność:

682. *Tannini puri 1·00,*
Glycerini puri 8—15·00.
DS. Krople do ócz.
(1—2 kropli raz dziennie).

Dobrze jest zmieniać te środki, aby wykluczyć wpływ przyzwyczajenia. Komplikacye, jak łuszczka i wrzody nie wymagają zazwyczaj osobnego leczenia. Przyczyną przewlekania się komplikacyi mogą być następstwa jaglicy, jak distichiasis, trichiasis, blepharophimosis, entropium. Stany te wymagają operacyi. Aż do chwili oper. należy baczną zwracać uwagę na rzęsy i często epilować wadliwie rosnące lub wkręcone.

Kerato conjunctivitis phlyctaenulosa.

Wspólną cechą wszystkich postaci tego cierpienia, występującego pod formą pryszczyków na spojówce, lub rogówce, łuszczki, czy też miotełki naczyniowej, jest ich tło skrofuliczne.

Leczenie musi więc być nietylko lokalne ale i ogólne: posilna dyeta (pokarmy mięsne, jaja, mleko, zdrowe suche mieszkanie, w zimie zażywanie tranu, w lecie kąpiele słone (Rabka,

Iwonicz, Rymanów). Lokalnie: zasypywanie calomelu przez czas dłuższy, nawet z parę tygodni po ustąpieniu cierpienia.

683. *Calomel. vap. p. alcoholis. subt. pulv. 5·00.*
DS. Proszek do ócz.
Pędzelek.

Wobec znaczniejszej wydzieliny spojówkowej, lepiej zacząć leczenie od lapisu a później dopiero przejść do calomelu. Unikać calomelu przy równoczesnym podawaniu jodku potasu, wywiązujące się bowiem przy tem połączenia jodu z rtęcią, działają silnie gryząco. W formie złośliwej (infiltrat głębszy, barwy szaro-żółtej) dążyć wpierw do oczyszczenia się nacieku za pomocą środków podanych w leczeniu wrzodów rogówkowych.

Energiczniej jeszcze niż calomel działa zmodyfikowana maść Pagenstechera.

684. *Mercur. praecip. flav. 0·15—0·2,*
Vaselini flavi 5·00.
Mfung. DS. Maść do oka.

Środek ten wprowadza się bądź grubszą sondą okul., bądź pręcikiem szklannym pod powiekę, po czem z lekka masuje się palcem przez powiekę. Maść ta nadaje się szczególnie w formach naczyniowych kerat. phlyct. Gdzieby postępowanie to nie wstrzymało progresyi miotełki naczyniowej, najlepiej przypalić galwanocauterem brzeg wrzodu znajdującego się na szczycie miotełki.

Conjunctivitis diphterithica.

Jestto najniebezpieczniejsza z chorób ocznych, u nas na szczęście rzadka, częstsza w północnych Niemczech.

Leczenie: pierwszém zadaniem odosobnienie chorego dziecka. W okresie infiltracyi (deskowato twardy obrzęk powiek, naciek brudno szary w spojówce, zdjąć się nie dający) leczenie przeciwzapalne i antyseptyczne, jak w conjunctivitis blenorrhoica: przestrzykiwanie pilne sublimatem i okłady lodowe, jednak miernie i bez przesady stosowane. Francuscy okuliści radzą nadto pomazywanie spojówki sokiem cytrynowym. W okresie ropienia i exfoliacyi błon dyft., lapisowanie 2% rozczynem lub co lepiej cum lapide mitigato w miejscach już od błon wolnych. Stadyum zbliznowacenia zmniejszają dolegliwości i środki osłonne, jak mleko i maść borowa.

Combustio conjunctivae cum calce.

Sparzenie wapnem przedstawia obraz podobny do dyfteryi spojówki. Charakterystycznem jest mleczno białe zazwyczaj nie wyjaśniające się zaćmienie rogówki, o ile ta sparzoną została. Pierwszym zadaniem lek. jest wydobyć starannie łyżeczką Daviela szczątki wapna, kryjące się w fałdach spojówki, przy czem unikać wszelkiego spłókiwania, prócz chyba roztworem

cukru trzcinowego, który zobojętnia wapno. Dla usunięcia bólów i objawów zapalnych okłady lodowe obok zapuszczania w pierwszych dniach 3—5% kokainy, w razie potrzeby z dodatkiem atropinu, na strupy zaś oparzelinowe zasypywanie jodoformu.

685. *Cocaini mur. 0·3—0·5,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Krople do ócz.

686. *Jodoformi subtil. pulv. 5·00.*
DS. Proszek do ócz.

W okresie zabliźniania rozrywać końcem tępej sondy świeżo powstające zrosty, aby zapobiec symblepharon. W razie, gdyby takowe mimo to wystąpiło, operacya.

Keratitis parenchym. diffusa.

Obraz choroby na szczycie rozwoju może nasunąć nie wprawnym myśl łuszczki. Dla odróżnienia pamiętać należy, że naczynia nowo wytworzone w cierpieniu tem leżą w głębszych warstwach rog. ztąd też przez zaćmienie rogówki wydają się brudno-czerwone podczas, gdy w łuszcze leżą powierzchownie, rozgałęziają się widocznie, a barwy są żywo czerwonej.

Leczenie musi uwzględnić tło, a więc lues congen. Natrum lub kal. jodat. wewnętrznie, w kile nabytej wcierania szaruchy. W okresie zapalnym (nastrzykanie rzęsk. i łzawienie) lokalnie poprzestać należy na zapuszczaniu atropinu dla zapobieżenia iritis. Z resztą posilne pożywienie, pobyt na świeżem powietrzu a tylko wobec ciężkiej komplikacyi z Iridokyklitis lub Iridochoroiditis, ciemny pokój. Po ustąpieniu objawów zapalnych, przejść należy do środków wyjaśniających, jak calomel, maść Pagenstechera, tra. opii crocata lub Ol. terebintinae cum glicerin. āā do zapuszczania 1 raz dziennie. W szeregu środków tych Calomel jest najłagodniejszym, Ol. teribint. najsilniej drażniącym środkiem. Od Calomelu więc zacząć należy i zwolna do co raz silniejszych przechodzić.

687. *Natr. jod. 5—8·00,*
Aqu. dest. 200·00.
DS. Po 2 łyżki dziennie.

688. *Ung. Ciner. 1·50—2·00.*
D. t. d. Nr. 30.
DS. Po 2 pak. uż. do wcier.

689. *Ol. terebint. rectific.*
Glycerini āā.
DS. Jedną kroplę raz dziennie zapuszczać do oka.

Wrzody rogówki.

Zawdzięczają one swe powstanie infekcyi lokalnej na tle exkoryacyi rogówki. Dla tego to obok drobnych urazów rogówki (ciała obce, trichiasis, entropium, lagophthalmus, exophthalmus) najczęstszą przyczyną wrzodów rog. są zapalenia spojówki, gdzie wydzielina śluzowa lub śluzowo-ropna stanowi materyał zakaźny. Odróżniamy więc:

1) Wrzody kataralne charakteryzujące się swem położeniem obwodowem i kształtem półksiężycowym.
2) Wrzody na tle jaglicy.

3) Wrzody na tle śluzoropotoku.
4) Wrzody na tle dyfteryi.
5) Wrzody traumatyczne.

Zboczeniom stanu ogólnego zawdzięczają swoje powstanie wrzody po Keratitis phlyctaenulosa tudzież po herpes corneae febrilis.

Leczenie: Zależy od etiologii. Wrzody następowe goją się pod wpływem leczenia choroby spojówki (Trachoma, conjunctivitis blennorhoica, conjunctivitis catarrhalis). Obok tego dla zapobieżenia Iritis, należy utrzymać źrenicę w rozszerzeniu za pomocą atropinu. W leczeniu wrzodów pierwotnych rogówki zależy postępowanie od stadyum wrzodu. W okresie progresyi tj. wobec silniejszego nastrzykiwania rzęskowego, żółtawego zabarwienia dna i brzegów wrzodu, należy dążyć wpierw do oczyszczenia nacieku. W przypadkach lżejszych osiągamy to przez zapuszczenie atropiny, zapraszanie jodoformu i opaskę. W przypadkach cięższych wskazane jest obok atropiny zapuszczanie sublimatu 1 na 5000 co 1—½ godz., ciepłe okłady z siemienia lnianego przez kilka godz. dziennie, na noc jodoform i opaska. Wobec wrzodów głębszych, gdzie grozi przebicie, lub zachodzi obawa zniszczenia przeważnej części rogówki, lepiej jest zastąpić zwłaszcza przy wrzodach obwodowych atropinę, pilocarpiną lub eseryną, środki te bowiem obniżając ucisk śródoczny, poprawiają odporność rogówki. Dopokąd wrzód wybitnie ropny (np. ulcus serpens corneae) jest niezbyt rozległy, najlepszym środkiem wstrzymującym progresyę jest przypalenie galwanocauterem. Przy większych jednak rozmiarach wrzodu lub abscesu rogówki wskazaną będzie keratotomia wedle Saemischa.

Doprowadziwszy leczeniem tem wrzód do oczyszczenia się (oko blade, dno wrzodu już zaledwie szare lub zupełnie czyste) przystąpić należy do przyspieszenia regeneracyi przez środki lekko drażniące a zarazem wyjaśniające, jak calomel i maść Pagenstechera.

Maculae corneae.

Łatwo je odróżnić od nacieków zapalnych uwzględniając: 1) brak nastrzykania rzęsk, 2) ostre odgraniczenie, 3) barwę białą lub niebieskawą, 4) gładką zwierciedlącą powierzchnię.

Tylko świeże plamki można do pewnego stopnia wyjaśnić przez dłuższe stosowanie środków podanych przy Keratitis parenchym. diff. Plamy grubsze zasłaniające źrenicę dają wskazanie do iridectomii optycznej. W celu kosmetycznym można szpecące plamy uczynić mniej widocznymi przez tatuowanie.

Staphyloma corneae.

Garbiaki częściowe bez względu na stopień upośledzenia wzroku jaki wywołują, dają wskazanie do iridectomii, aby ocalić wzrok podupadający skutkiem podwyższenia ucisku śródocznego. W razie wrośnięcia źrenicy całkowitego w bliznę, można przy utrzymanym poczuciu światła (światło stoczka na

6 m. lokalizacya dobra) przez iridectomię nawet wzrok przywrócić.

Garbiaki całkowite o ile wywołują dolegliwości przez swe rozmiary, a utrzymane jest poczucie światła, mogą być usunięte drogą operacyjną (Wecker, Knapp). Wobec braku jednak poczucia światła zwłaszcza przy równoczesnym wydęciu twardówki, wskazaną jest enukleacya gałki ocznej.

Iritis, iridokyklitis.

Prosta iritis zdradza się:

1) nastrzykaniem rzęskowem,

2) często zmętnieniem cieczy wodnej, czasem obecnością ropy w przedniej komórce (iritis supur.).

3) Zmianą barwy tęczówki (porównaj z okiem II-em).

4) Zatarciem promienistego rysunku właściwego tęczówce.

5) Obecnością tylnych przyczepień łatwo uwidaczniających się po zapuszczeniu atropiny. Jestto najczęstszy objaw iritis.

6) W pewnych przypadkach szaremi osadami na tylnej ścianie rogówki (Iritis serosa).

Nie rzadko przychodzi zapalenie na ciałko rzęskowe co przynajmniej w ostrych przypadkach zdradza się silnym bólem przy dotykaniu okolicy ciałka rzęskowego (Iridokyklitis).

Leczenie. Ponieważ iritis, pomijając wrzody i zapalenia rogówki, jest zawsze niemal następstwem chorób ogólnych (syphilis w około 70% przypadków, rheumatismus, diabetes melitus, tuberculosis, gonorrhoe) więc przedewszystkiem leczenie ogólne zależenie od etiologii a więc: wcierania ung. ciner. kalium jod. interne natr. salicył. i t. d. W przypadkach ostrych ciemny pokój, w lżejszych okulary dymne.

Lokalnie: zapuszczanie atropiny tak często, aby źrenicę do maximum rozszerzyć, w pierwszych dniach zatem co 2 do 3 godz., później rzadziej. Przy większej ilości tylnych przyczepień zapuszczanie atropiny z cocainą. Jeżeli źrenica opiera się rozszerzeniu, 6—7 pijawek na skroń. Z powodu bólów tudzież dla pobudzenia szybszej resorbcyi, ciepłe okłady (zimne przeciwskazane z wyjątkiem świeżej iritis traumatica). Wobec idiosynkrazyi do atropiny zapuszczanie duboizyny, jak powyżej.

690. *Atropini sulf. 0·05,*
Aqu. dest. 5·00.
DS. Krople do oka.

691. *Atropini sulf. 0·05,*
Cocaini mur. 0·15,
Aqu. dest. 5·00.
DS. Krople do ócz.

692. *Duboisini sulfur. 0·025,*
Aqu. dest. 5·00.
DS. Krople do ócz.

Ophthalmia sympathica.

Przyczyną choroby jest iridokyklitis traumatica oka 2-go po urazie przebijającym gałkę. Choroba w najlżejszym swym stopniu objawia się łzawieniem i łatwem nużeniem się oka (Iritatio symp.). Właściwe zapalenie symp. przebiega najczęściej pod formą ciężkiej iridokyklitis plast., rzadziej neuritis opt.

Leczenie: Enukleacya oka pierwszego, zresztą postępowanie, jak w ogóle przy iridokyklitis: Kali jodat. wewnętrznie, w cięższych przypadkach wcierania szaruchy.

Następstwa w postaci secclusio i occlusio pupillae, dają wskazanie do iridectomii, ale dopiero po zupełnem uspokojeniu się oka.

Iridochorioiditis suppur. Panophthalmitis.

Oba cierpienia te dla oka bezwzględnie zgubne, kończą się z reguły zanikiem gałki ocznej. Pierwsze charakteryzuje się obrzmieniem powiek wysokiego stopnia, obecnością chemosis, hypopion, tudzież reflexem żółtawym z głębi oka. Gdy choroba wzmogła się do panophthalmitis, do powyższych objawów przyłącza się wysadzenie gałki ku przodowi, nie rzadko także gorączka. Przyczyną bywa infekcya ropna, bądź to po urazie przebijającym gałkę, bądź też metastaza na tle pyemii, endocarditis ulcerosa, meningitis cerebrospin.

Leczenie: Ze względu na złe rokowanie, rozchodzi się tylko o złagodzenie bólów i skrócenie choroby. Polecić więc należy ciepłe okłady, na noc injekcyę morfiny; wobec rozwiniętej panophthalmitis, gdy zbliża się czas przebicia ropy, incizya w twardówce w okolicy równika cięciem równoległem do brzegu rogówki. Enukleacya przeciwskazana z powodu niebezpieczeństwa meningitis.

Ciała obce i zranienia oka.

Drobne a lekkie ciała obce, znajdziemy zazwyczaj pod powieką górną lub dolną tuż po nad, względnie po pod wolnym brzegiem powieki. Ukryte w załamku górnym, co bywa rzadziej łatwo wykazać i wydobyć łyżeczką Daviela. Odpryski metaliczne, (zendra, opiłki żelazne) jeśli drobne, wbijają się powierzchownie tylko w rogówkę, skąd je, po poprzedniem znieczuleniu rogówki kokainą ($5^0/_0$) dokładnie wydobyć należy igiełką dyscysyjną lub t. z. dłutkiem rogówkowem. Ciała obce, tkwiące w komórce przedniej, wymagają już delikatniejszego zabiegu operacyjnego. Ciała obce, które przebiwszy twardówkę lub rogówkę, dostały się wgłąb oka, sprowadzają z reguły utratę oka, bądźto za pośrednictwem chronicznej iridokyklitis plastica, bądź też panophthalmitis. Ważniejszym jest niebezpieczeństwo sympatycznego zapalenia oka 2-go, dla tego w przypadkach podobnych wskazaną jest enukleacya. Tylko tam, gdzie ciałem obcem jest stal lub żelazo, można w świeżych przypadkach uniknąć enukleacyi, przez wydobycie elektromagnesem.

Wobec każdego cięższego zranienia oka, pierwszym zadaniem jest skrupulatna czystość i założenie antyseptycznego opatrunku. Specyalista oceni, jaki zabieg, a względnie leczenie, będzie w dalszym ciągu wskazane.

Katarakta.

W rozwoju zaćmy odróżnić należy 4 okresy: 1) Cataracta incip. dająca się wykazać oświetleniem ogniskowem lub wzier-

nikiem, gdzie wzrok jeszcze jakiś utrzymany. 2) Cat. intumescens, gdzie utrzymane już tylko poczucie światła, kom. przedn. płytka, soczewka niebieskawo szaro zaćmiona, okazuje połysk perłowej macicy i rysunek klinów. 3) Cat. matura, gdzie soczewka już dokładnie zaćmiona, barwa szara lub żółtawo szara, komórka zaś wróciła do dawnej głębokości. 4) Cat. hypermatura: kom. przed. głębsza, z poza zeszczuplałej kory przegląda żółtawe jądro, nie rzadko dołącza się zaćmienie torebki.

U dzieci nie należy wyczekiwać dojrzałości, ale operować (Discissio) już w pierwszych latach życia, aby uniknąć otrętwienia siatkówki (amblyopia ex anopsia) u dorosłych wskazaną operacya (extrakcya) dopiero w okresie dojrzałości. Warunkiem odzyskania wzroku po operacyi jest zdolność rozpoznawania światła stoczka na 6 m. i lokalizacya dobra.

Glaucoma.

Niebezpieczna ta choroba nakłada na lekarza obowiązek wczesnego rozpoznania, aby nie zaniedbać odpowiedniej chwili do operacyi. W samym początku (okres zwiastunów) występują przelotne zamglenia wzroku, widzenia kół barwnych do koła światła, wreszcie mniej lub więcej wyraźne bóle w czole i głowie. Przedmiotowo w chwili napadu można już stwierdzić pewne objawy jaskry, które jednak po pewnym czasie ustępują. Gdy iskra przechodzi w okres 2-gi (Glauc. evolutum) nie ma już przerw pomiędzy pojedynczymi napadami — oko stale okazuje wybitne zmiany:

1) Przekrwienie przednich żył rzęskowych.
2) Zamglenie rogówki, rozlane głównie w środku o powierzchni jakby pokłutej.
3) Komórka przednia płytka.
4) Tęczówka łupkowo szara.
5) Źrenica szeroka, często owalna, na bodźce nie oddziaływa.
6) Jako przyczyna wszystkich tych objawów, a zarazem jako najgłówniejszy objaw przedmiotowy — podniesienie ucisku śródocznego.

Zwolna wśród chwilowych remisyi i zaostrzeń, wzrok co raz niżej podupada, wreszcie poczucie światła ginie (Glauc. absolutum). Przebieg bywa ostry lub chroniczny. W pierwszym przypadku do opisanych objawów przyłącza się silniejsze nastrzykanie rzęskowe czasem chemosis, podmiotowo zaś gwałtowne bóle w okolicy oka i w głowie.

Jaskra prosta przebiega tylko z lekkiem stwardnieniem oka bez objawów zapalnych, bez bólów, wziernik zaś wykazuje exkawacyę tarczy dobrzeżną.

Leczenie: Środkiem radykalnym jest wczesne wykonanie iridectomii obwodowej i szerokiej. Mniej pewną jest sclerotomia. Aż do chwili operacyi wskazane są środki obniżające ucisk śródoczny jak, zapuszczanie $^1/_2$% eseryny lub 2% policarpiny, które w miarę ciężkości przypadku zapuszczać należy co 3 do 2 godzin dziennie. Działanie ich jest bardzo korzystne, jednak tylko przemijające. Nadto nie działają one tam, gdzie źrenica np. z powodu atrofii tęczówki nie zwęża się.

693. *Escrini salicyl. 0·025,*
Aqu. dest. 5·00.
DS. Krople do ócz.

694. *Pilocarpini mur. 0·1,*
Aqu. dest. 5·00.
DS. Woda do ócz.

Hordeolum.

W razie, gdy już widnieje czop ropny — nacięcie. U osób bojaźliwych ciepłe okłady. Przy habitualnej skłonności do jęczmieni, dłuższe używanie maści z praecipitatu białego lub żółtego.

695. *Hydrarg. praec. albi 0·15—0·2,*
Vaselini flavi 5·00.
DS. Maść na powieki.

Lub też:

696. *Mercuri praecip. flav. 0·15 —0·2,*
Vaselini flav. 5·00.
MDS. Maść na powieki (do smarowania przed ułożeniem się do snu, w wielkości ziarna grochu między rzęsy.

Blepharadenitis.

W formie łuskowej i strupkowej maść z precipitatu białego lub żółtego, pilne usuwanie strupów, zmywanie brzegów powiek wacikiem zmoczonym w wodzie kolońskiej. W formie wrzodziejącej, przypalanie cum lapide mitigato. Uwzględnić nadto przyczynę (scrophulosis, blenorrhöe sacci lacr.).

Chalazion.

Od jęczmienia różni się brakiem objawów zapalnych, tudzież punktem wyjścia z chrząstki powiekowej (Gruczoły Meiboma). Usunięcie za pomocą nacięcia od strony spojówki powiekowej cięciem równoległem do przebiegu gruczołów Meibora po czem galaretowatą treść wygnieść, a torebkę wyskrobać należy.

Blennorhoe sacci lacrym.

Objawy: łzawienie, tudzież śluz ropiasty za uciskiem okolicy woreczka łzowego, wydobywający się z punktów łzowych. Od czasu do czasu przyłącza się ostre ropne zapalenie woreczka łzowego (dacryocystitis) z ogólnymi objawami abscesu, charakteryzującego się tem, że odpowiada położeniem woreczkowi łzowemu, a nie przekracza ku górze lig. canthi int. Dacryocystitis nie leczona przebija na zewnątrz, a rezultatem jest przetoka woreczka łzowego.

Leczenie: W blennorrhoe sacci lacr., tudzież wobec przetoki niezbędnem jest systematyczne sondowanie przewodu noso-łzowego sposobem Bowmana. Rozpocząć należy od Nru 2-go a skończyć na Nrze 4-tym. Po każdorazowem wyjęciu sondy (son-

da leży ½ godziny) przestrzykać należy przewód noso-łzowy przez kanalik łzowy, za pomocą szprycki Aneta lub dobranego zakraplacza sublimatem 1 na 5000. Gdy przy leczeniu tém już żadnej wydzieliny z wor. łzow. wycisnąć nie można, sondować jeszcze w rzadszych odstępach czasu dla zapobieżenia recydywie.

Przetoki granulujące, goją się pod wpływem tego leczenia same, przetoki zaś o ścianach zabliźnionych wymagają nadto operacyi. Przypadki zbyt zadawnione z zarośnięciem przewodu noso-łzowego lub ze znacznem wydęciem wor. łzow. dają wskazania do extyrpacyi woreczka łzowego.

Dacryocystitis.

Gdy nie trwa nad 24 godz. można często wyleczyć poronnie, przez wywarcie ucisku zapomocą wałeczka waty na woreczek łzowy i założenie staranne opaski uciskowej. Gdy jednak jest fluktuacya, należy przeciąć cięciem prostopadłém do skóry, tuż po pod lig. canthi int. Następnie zaś traktować, jak zwykły absces, a więc dla zapobieżenia sklejenia się brzegów rany wprowadzenie paska gazy jodoform. do woreczka tak długo, dopokąd wydzielina nie straci charakter ropny i obrzmienie zapalne nie ustąpi, po czem przejść należy do sondowania.

Doc. Dr Franciszek Sroczyński.

V. CHOROBY SKÓRNE.

Acne vulgaris.

Starać się usunąć przyczynę choroby, jaką bywają przewlekłe nieżyty żołądka i kiszek, u kobiet zboczenia w narządzie rodnym (anti-retroflex. uteri etc.)

Miejscowo: nacięcie ropni gruczołowych, wyciskanie zaskórniaków (chwilowy odczyn w postaci obrzęku i zaczerwienienia skóry przemija wkrótce przy okładach Liquor Burovii). Kiedy usunięte zostały zropiałe gruczoły, polecić zmywanie wieczorem miejsc zajętych c. Saponaphtolosulfuricum, następnie wcieranie na noc.

697. *Sulfur. citrini 10·00,*
Spirit. sapon. Kal. 20·00,
Spirit. lavandulae 60·00,
Balsami peruviani 1·50,
Spirit. camphor. 1·00.
Olei bergamottae gtt. V.
S. Zewnętrznie.

lub

698. *Lactis sulfuris 10·00,*
Spirit. vini gallici 50·00,
Spirit. lavandulae 10·00,
Glycerini 10·00.
S. Zewnętrznie.

Z rana po usunięciu pasty, środki osłaniające, puder.

699: *Zinci oxydati 10·00,*
Ungu. emoll. 50·00.
Olei rosarum gtt. V.

cienko nasmarować, następnie puder. Polecają rano zmyć

700. *Acidi salicyl. 0·30,*
Sulfuris praecip. 0·70,
Zinci oxydati 0·30,
Vaselini 20·00,
Olei amygd. dulcium 10·00.

Na noc wetrzeć maść.

701. *Naphtol 0·30,*
Camphorae 0·30,
Resorcini
Saponis virid. āā. 0·50,
Sulfuris praecip.
Cretae albae āā. 0·20,
Vaselini 30·00.
S. Maść.

Acne rosacea.

Uwzględnić przyczynę cierpienia: zboczenia w narządzie rodnym u kobiet, blednica nadużywanie napoi wyskokowych. W okresie początkowym (zaczerwienienie skóry, rozszerzenie naczyń) polecić na noc przykładanie Empl. hydrargyri; naczynia porozszerzane doprowadzić do obliteracyi przez skaryfikacye. — W okresie późniejszym, kiedy nastąpi przerost tkanki łącznej w postaci guzków, nierówności (Rhinophyma) usunięcie ich łyżeczką ostrą, termokauterem.

Alopecia areata.

Leczenie zwykle nie wywiera znacznego wpływu na skrócenie i przebieg cierpienia. Polecają wyrywać włosy w obwodzie ognisk chorobowo zajętych, wcierania środków drażniących i przeciwgrzybkowych.

702. *Spiritus vini 20·00,*
Tinct. aconiti 2·00.
S. Zewnętrznie.

703. *Tinct. jodi 15·00,*
„ capsici 5·00.

Lewin i Leistikoff polecają wcierania codziennie:

704. *Chrysarobini 2·00,*
Vaselini 20·00.

Alopecia e seborrhoea.

(Seborrhoea capitis). Celem usunięcia strupów czapkę z opasek lub płótna, którą należy napuścić oliwą. Po odpadnięciu i usunięciu za pomocą zmycia strupów.

705. *Spir. vini 200·00,*
Tntr. capsici 10·00,
Acidi thymolici 50·00.
S. Zewnętrznie.

Tym płynem zmywa pacyent głowę codziennie, dwa razy w tygodniu zamiast powyższym płynem zmywa głowę mydłem i wodą. Po każdorazowem zmyciu głowy maść.

706. *Acidi salicyl 10·00,*
Florum sulfuris 10·00,
Vaselini 100·00.
S. Maść
lub

707. *Resorcini*
Acidi salicyl āā. 10·00,
Ungu emoll. 100·00.
S. Maść.

Przy tem leczeniu trwa choroba mniej więcej do 3 miesięcy. Zwrócić uwagę pacyenta, że w ciągu leczenia włosy będą wypadać więcej nawet, niż przed leczeniem. Włosów, zwłaszcza u kobiet nie potrzeba strzydz na krótko.

Alopecia syphilitica.

Obok leczenia ogólnego, miejscowe. Besnier poleca rano natrzeć głowę:

708. *Acidi salicyl. 1·00,*
Sulfuris praecip. 50·00,
Lanolini
Vaselini āā. 10·00.
S. Maść.

wieczorem po zmyciu mydłem i obsuszeniu natrzeć:

709. *Alcoholi Rosmarini 100·00,*
Tincturae Canth. 10·00.
S. Zewnętrznie.

Eczema acutum.

Jeżeli można wyszukać przyczynę wyprysku, starać się ją usunąć (pasożyty skórne, pot, żylaki, drażnienie skóry środkami żrącymi i t. d.). Zabronić zmywania miejsc chorych wodą. Polecić obmywanie (eczema papulosum).

710. *Acidi salicyl 1·00,*
Spir. vin. gall. 100·00.

następnie zapudrowanie

711. *Amyli tritici*
Zinci oxydati āā.

co pacyent robi kilka razy dnia.

Jeżeli skóra w obrębie wyprysku obrzękła, zaczerwieniona, okłady:

712. *Liquor Burowii 10—25·00,*
Aqu. dest. 200·00.

które zmieniać należy co 2—3 godziny.

Tesame okłady stosować przy

Eczema madidans.

lub zastąpić je maściami.

713. *Zinci oxydati*
Amyli tritici āā. 10·00,
Vaselini 40·00.

714. *Acidi borici 5—10·00,*
Vaselini 100·00.

715. *Dermatol 10·00,*
Lanolini 20·00,
Vaselini 70·00.
S. Maść.

716. *Dermatol*
Zinci oxyd. albi āā. 2·00,
Vaselini fl. 20·00.
S. Maść.

717. *Dermatol 2·00,*
Zinci oxyd. albi
Amyli āā. 24·00,
Vaselini fl. 50.
S. Maść.

718. *Tumenol 5·00,*
Flor. Zinci
Bismuti subnitr. āā. 2·50,
Unguenti lenit.
Unguent. simpl. āā. 25·00.
S. Maść.

W okresie eczema crustosum usunąć strupy za pomocą oliwy, waseliny i t. d. Po odpadnięciu strupów, przykładanie maści dwa razy dziennie.

719. *Ung. Diachyli Hebrae.*

lub

720. *Emplastri Diachyli simpl.*
Vaselini āā. 50·00.
S. Maść.

W okresie końcowym (stadium squamosum) ograniczyć się do smarowania miejsc zajętych obojętnymi tłuszczami 2—3 razy na dzień i pudru. Jako tłuszczu użyć można: Ungu. emoll. Vaselinum, Glyceryne. W okresie tym można również użyć dziegciu (Oleum rusci), jednak uważać trzeba, by nie było nigdzie miejsc sączących, po nasmarowaniu dziegciem, zaopatrzyć jakąś obojętną maścią.

Eczema chronicum.

Wskazania:

1) Usunięcie strupów i warstwy zgrubiałego przyskórka.

2) Usunięcie przekrwienia.

W tym celu polecamy ungu. diachylon Hebrae, unguent. emolliens przykładane na kawałkach płótna, które należy dokładnie przymocować za pomocą opasek; dalej empl. saponato-salicylicum 10—20%. Kiedy strupy i zgrubiały przyskórek roz-

miękną, usunąć je przez zmycie spirytusem mydlanym, mydłem szarem i t. d.

W celu usunięcia przekrwienia:

721. *Olei rusci 20·00,*
Spirit. sapon. kalin. 50·00,
Glycerini 10·00.
S. Zewnętrznie.

722. *Olei fagi 10·00,*
Glycerini 5·00,
Unguenti emoll. 50·00,
Balsami peruv. 2·50.
S. Zewnętrznie.

równie dobrze można polecić Tinctura rusci.

Eczema capillitii.

Strupy rozmiękczyć przez smarowanie głowy tranem, oliwą; rozmiękczone usunąć przez codzienne umywanie głowy c. spirit. sapon. Kalinus. Kiedy wyprysk przejdzie w stadium squamosum tinctura rusci, ungu. praecipit. albi 1:10.

Eczema seborrhoicum.

Najczęstszą jego siedzibą jest skóra czaszki, przechodzi jednak na części sąsiednie jak: kark, szyję, twarz. Miejsca zajęte polecić zmywać mydłem np. sapo resorcino-sulfuricum lub resorcino-salicylicum (Eichhoffa), następnie zaopatrzenie maścią:

723. *Resorcini 1·00,*
Ungu. emoll. 50·00.

Eczema impetiginosum faciei.

Usunąć strupy; kiedy sączenie ustąpi, maść Wilsona.

724. *Benzoes pulverisati 5·00,*
Axungiae porci 160·00,
digere, cola adde
Zinci oxydati 25·00.
Mf. ung. S. Maść.

Erythema exsudativum multiforme. — Erythema nodosum.

Przeciw swędzeniu i pieczeczeniu zmywania:

725. *Acidi salicylici 2·00,*
Spir. vini gallici 100·00.
S. Zewnętrznie.

następnie puder. Wewnętrznie Natrium salicylic. 3·00—5·00 pro die. W razie towarzyszącej gorączki pacyent powinien zostać w łóżku; polecić dyetę, antifebrilia.

Favus.

Po usunięciu strupów za pomocą oliwy i zmycia mydłem epilacye włosów; następnie wcieranie środków, które mają niszczyć grzybki. Epilacye muszą być powtórzone tak długo, jak długo znajdują się włosy chorobowo zajęte (trwa to zwykle miesiące). Do wcierania, które winno być robione codziennie, polecić:

726. *Naphtol 10·00,*
Vaselini 100·00.
S. Maść.

727. *Lactis sulfuris 5·00,*
Olei rusci
Spir. lavand. āā. 50·00.
S. Zewnętrznie.

Herpes tonsurans capillitii.

Włosy obstrzydz krótko. W obrębie i w otoczeniu miejsc zajętych chorobą, pilne usuwanie włosów przez epilacye, następnie wcieranie środków, celem zniszczenia grzybka w torebkach włosowych (maść: naphtol. 10%, chrysarobinowa 5%).

Herpes tonsurans maculosus (Pityriasis rosea Gibert).

Według Hebry:

Przez 6 dni 2 r. dziennie nacieranie i zmywanie powierzchni

ciała mydłem szarem, przez następne 6 dni pozostawić warstwę mydła z poprzednich zmywań, 12-go dnia kąpiel.

Kaposi poleca 2—3-krotne nasmarowanie.

728. *Resorcini*
Ichtyoli āā. 10·00,
Vaselini 100·00.
następnie kąpiel.

Hyperidrosis.

Ogranicza się najczęściej do dłoni, stóp i pach. U dziewcząt czystą przyczyną bywa błednica, którą należy w leczeniu uwzględnić.

Miejscowo polecić zmywania.

729. *Tannini 1·00,*
Spir. vini gallici 250·00.
S. Zewnętrznie.

730. *Decoct. cort. Quercus*
e 20·00 ad 500·00.

Kaposi poleca zmywanie rano i wieczór.

731. *Naphtol 5·00,*
Glycerini 10·00,
Alcoholi 100·00.
następnie puder.

732. *Naphtoli pulverisati 2·00,*
Amyli 180·00.
lub

733. *Talci subtil. pulv. 40·00,*
Bismuthi subnitrici 45·00,
Kali hyperm. 3·00,
Natri salicylici 2·00.
S. Puder.

Metoda Hebry przeciwko poceniu się nóg polega na tem, że pacyent obwija dokładnie stopy płótnem, nasmarowanem c. ung. diachyl. Hebrae, między palce wsuwa maść za pomocą kawałeczków płótna odpowiednio przyciętych. Co 24 godzin zmienia ten opatrunek, usuwając resztki poprzednio użytej maści. Tak postępuje przez 10—14 dni, po czem przyskórek w całych płatach odpada, a dalsze postępowanie ogranicza się do użycia pudru.

Pediculi capitis.

Polecić obwiązać głowę dokładnie chustką lub zrobić opatrunek z opaski flanelowej (tak, by objęte były wszystkie włosy) napuścić takową na noc czystą naftą lub z dodatkiem balsamu peruwiańskiego. Procedura taka powtórzona dwa razy wystarczy, by wygubić pasożyty. Kiedy to się stało, wymyć głowę letnią wodą i mydłem, wyczesać głowę gęstym grzebieniem.

Pediculi pubis.

Nasmarować okolicę wzgórka łonowego, prącie, perineum, anus c. unguento cinereo lub 1% roczynem Hydrarg. sublimat. corrosivi, następnie kąpiel z mydłem.

Prurigo.

Dzieciom źle odżywionym, zołzowym, podawać porą zimową tran, przetwory jodu, w lecie kąpiele jak: Rabka, Iwonicz, Solec.

Leczenie zewnętrzne:

Kąpiele ciepłe z dodatkiem wątroby siarczanej lub Solutio Vleminckx stosowane codziennie przez dłuższy czas. Kaposi poleca codziennie nacieranie maścią naphtolową 3—5%, następnie puder (wieczorem); rano na drugi dzień kąpiel 20—24°.

Polecają nacieranie pędzlem szczecinowym zwłaszcza kończyn.

734. *Olei jecoris aselli 75·00,*
Olei olivarum 25·00,
Balsami peruviani
Olei rusci āā. 5·00.
co powtarza się przez 5 dni z rzędu. 2 dni pauza i tylko pudrowanie.

W ostatnich czasach Hatschek z kliniki Kaposiego poleca codziennie masowanie (5—10 minut) powierzchni zajętych, robione przez 3—4 tygodnie codziennie. Już po kilku posiedzeniach chorzy doznają znacznej ulgi. Jeżeli po zastosowaniu takich kilkunastu masowań swąd powraca, to wystarcza zazwyczaj kilka nowo powtórzonych, by go usunąć. Doc. Zarewicz używa również w swoim oddziale tej metody leczenia i zupełnie jest zadowolonym z otrzymanych wyników.

Pruritus universalis.

Uwzględnić w leczeniu przyczynę, jaką bywają: przewlekłe nieżyty żołądka i kiszek, cukrzyca, u kobiet zboczenia w narządzie rodnym. Późny wiek stanowi sam przez się przyczynę tego przykrego cierpienia (pruritus senilis). Polecić kąpiele z dodatkiem sublimatu, wątroby siarczanej, ałunu, zimne tusze, zawijania w mokre koce. Przeciw napadowi swędzenia zmycie ciała.

735. *Acidi carbolici 5·00,*
Spir. vin. gall. 100·00.

lub 3% rozczyn alkoholowy mentolu, następnie puder. Jako maść.

736. *Mentholi 2·50,*
Balsami peruviani 5·00,
Unguenti Wilsoni
Lanolini āā. 50·00.
S. Maść.

Pruritus vulvae et vaginea.

Jeżeli przyczyną jest vulvitis, vaginitis starać się ją usunąć. Miejscowo kąpiele letnie, przestrzykiwania pochwy rozczynami ałunu, sublimatu, kwasu karbolowego. W razie powstającego swędu pędzlowanie.

737. *Acidi carbolici 5·00,*
Spir. vini gallici 100·00.
S. Zewnętrznie.

738. *Chloroformii 5·00,*
Olei olivarum 50·00.
następnie puder.

Pruritus ani.

Stosowanie maści:

739. *Calomelanos 5·00,*
Vaselini 35·00.
S. Maść.

740. *Mercurii sublimati 0·03,*
Ammon. chlorati 0·12,
Acidi carbolici 4·00,
Glycerini 60·00,
Aquae rosarum 120·00.
S. Zewnętrznie

nacierać tym płynem 2—3 razy dziennie. Skuteczne bywają pędzlowania c. oleo rusci, 5% rozczynem alkoholowym kwasu karbolowego.

Pityryasis versicolor.

Zmycie powierzchi zajętej ciała 2—3-razowe mydłem szarem, naphtolowem. Pozostawiając zaschłą pianę mydła przez 2—3 dni, polecić następnie ciepłą kąpiel z dokładnem zmyciem jakimkolwiek mydłem.

741. *Trae Veratri viridis 50·00.*
S. Do pędzlowania na noc..

Następnego dnia kąpiel letnia i zmydlenie powierzchni ciała.

Psoriasis.

Wewnętrznie:

742. *Solutio Fovleri*
Trae malatis ferri āā. 10·00.

rozpoczynając od 12 kropli na dzień; co 3—4 dni bierze chory o 2 krople więcej. W ten sposób zwiększając stopniowo dawkę, dojść można do 40 kropli na dzień, którato ilość używa pacyent przez dłuższy czas, aż

zmiany choroby zaczynają ustępować. Zmniejszając w podobny sposób dawki o 2 krople co 3—4 dni dochodzi znów do pierwotnej ilości.

Podobnie postępuje pacyent przy używaniu pillulae asiaticae, rozpoczynając od 2—3 pigułek na dzień, dochodzi stopniowo do 12-15 i znów używając tę ilość przez dłuższy czas, stopniowo zmniejsza dawkę, by dojść do 2—4 pigułek na dzień.

Haslund a za nim wielu innych poleca jodek potasu w wielkich dawkach, zaczynając od 3·00—5·00 pro die co 2—3 dni zwiększa dawkę, dochodząc stopniowo do 15·00—20·00 pro die. W 4—6 tygodniu przy tem leczeniu zaczynają zmiany na skórze ustępować. Lekkie objawy zatrucia nie są zdaniem autora przeciwwskazaniem do dalszego podawania leku.

Leczenie zewnętrzne ma za zadanie:

1) usunięcie łusek.
2) „ nacieku.
3) „ przekrwienia.

Celem usunięcia łusek, polecamy ciepłe kąpiele i zmywanie się w nich mydłem szarem lub salicylowem. Na pojedyncze części ciała jak, łokcie, kolana można stosować okłady Priessnitza. Kąpiele zastąpić można przez tłuszcze jak: vaselina, smalec, tran zawijając pojedyncze części, opaskami flanelowemi po poprzedniem nasmarowaniu jednym z wymienionych tłuszczy.

Celem usunięcia nacieku wcierania (robione codziennie) za pomocą pędzla szczecinowego.

743. *Acidi pyrogal. 10·00,*
Vaselini 100·00.
S. Maść.

744. *Chrysarobini 5·00—10·00,*
Vaselini 100·00.

Jeżeli zmiany chorobowe na skórze są nieliczne, rozsiane, nadaje się dobrze smarowanie przez 10—14 dni ognisk chorobowych roztworem

745. *Chrysarobini 5·00,*
Traumaticini 50·00.

Kaposi poleca zwłaszcza na zmiany na głowie 5—10% maść naphtolową.

W razie powstającej dermatitis, po użyciu któregokolwiek z powyższych środków, zaniechać dalszego używania, ograniczyć się do pudrowania skóry.

Przeciwko zmianom na czaszce

746. *Praecip. albi 2·00,*
Unguenti emoll. 20·00.
S. maść.

którą maść wciera pacyent codziennie, po poprzednim usunięciu łusek za pomocą zmywań głowy mydłem szarem.

W okresie wybuchu ostrego łuszczycy, nie używać środków drażniących silnie skórę (chrysarobin, oleum rusci i t. d.), bo łatwo powstają wypryski i zapalenia powierzchowne skóry; ograniczyć się do polecenia kąpieli ciepłych.

Scabies.

U dorosłych polecić wetrzeć 3—4 razy (wieczorem) jednę z niżej podanych maści, zwróciwszy uwagę na to, by maść została dokładnie wcierana, zwłaszcza między palcami, dłonie, staw nadgarstkowy, łokcie, pachy, pośladki, prącie, okolice stawu kolanowego i stopowego.

747. *Naphtol 10·00,*
Vaselini 100·00.
S. Maść.

748. *Florum sulfuris*
Olei fagi āā. 40·00,
Saponis viridi
Axungiae porci āā. 80·00,
Cretae albae 5·00.
S. Maść.

W praktyce ubogich Solutio Vleminckx (300), którymto płynem chory powinien się natrzeć 2—3 razy.

Dzieciom przepisujemy:

749. *Balsami peruviani*
Styracis liquidi āā. 5·00,
Vaselini 50·00.
S. Maść.

750. *Naphtol 5·00,*
Vaselini 75·00.
S. Maść.

U dzieci zwrócić uwagę na to, by obok miejsc powyżej wskazanych równie dokładnie wetrzeć maść w stopki.

Po takiem kikorazowem natarciu bierze chory kąpiel z mydłem, po czem powinien się ubrać w czystą bieliznę, zmienić pościel, części ubrania noszone w ostatnich czasach, poddać należy desinfekcyi.

Sycosis barbae.

Jeżeli cierpienie ogranicza się do nielicznych króst na małej przestrzeni, nie trzeba golić brody, ograniczając się do epilacyi włosów, w obrębie zajętym chorobą i następowego użycia maści, jak: ung. praecip. albi 1:20·0, ung. diachyli symplicis i t. d.

Przy więcej rozwiniętej chorobie polecić najprzód obstrzydz krótko brodę (względnie i wąsy), następnie rozmiękczyć strupy przez stosowanie ung. Dyachylon, empl. saponato-salicylicum 10%, a po zmyciu mydłem szarem ogolić.

Skoro się to stało, należy przystąpić do epilacyi, usuwając w ciągu jednego posiedzenia 20—40 włosów (zależnie od wrażliwości pacyenta), po czem, jeżeli jest silny odczyn w postaci obrzęku i zaczerwienienia skóry, polecić robienie zimnych okładów przez 2—3 godziny. Kiedy ten minie, przykłada pacyent maść jak: ung. Diachyl. simplex, ung. praecip. 1:20·0, maści z dodatkiem acid. salicyl., resorcyny. Takisam cykl powtarza się dnia następnego a więc: po usunięciu maści z dnia poprzedniego, przez zmycie wodą letnią i mydłem, golenie, epilacya i przyłożenie jednej z powyższych maści. Postępowanie takie prowadzić należy tak długo, dopóki nie upewnimy się, że nie ma już ognisk chorobowo zajętych (torebki włosowe, włosy), co trwa od 6 - 8 tygodni. Po ukończonem leczeniu, zwrócić uwagę pacyenta, by zarostu nie zapuszczał, ale jeszcze przez dłuższy czas golił.

Urticaria.

Starać się o wyszukanie i usunięcie przyczyny cierpienia. Takimi są: pasożyty skórne (pluskwy, pchły), nieżyty przewodu pokarmowego, u kobiet zboczenia w narządzie rodnym. Jako leczenie symptomatyczne skierowane przeciw swędzeniu i pieczeniu skór polecić używanie:

751. *Spir. vini gallici 200·00,*
Aetheris petrolei 5·00,
Glycerini 2·50.
S. Do zmywania.

752. *Aceti vini*
Aqu. dest. āā. 100·00,
Acidi salicylici 1·00.
S. Zewnętrznie.

753. *Spir. lavand. 100·00,*
Spir. vini gallici 150·00,
Aetheris sulfurici 2·50,
Aconitini 1·00.
S. Zewnętrznie.
Po każdoraz. zmyciu puder.

W wypadkach pokrzywki powtarzającej się często, kąpiele chłodne z dodatkiem ½—1 kg. sody, 500·0 ałunu, lub 10—20·0 sublimatu, zabiegi hydropatyczne.

Dr. Eug. Borzęcki.

VI. CHOROBY WENERYCZNE.

1. Rzeżączka.

a) Gonorhoea acuta anterior.
(U mężczyzn).

Leczenie poronne (Neisser) oddaje dobre wyniki, jak długo wydzielina nie jest jeszcze ropną, objawy zapalne cewki bardzo słabe, a obecność gonokokków w wydzielinie sluzowej zapewnia o jej charakterze rzerząaczkowym. Polecić wstrzykiwania Arg. nitr. 0·05:200—150, 4 razy dnia, płyn wstrzyknięty powinien zostać w cewce 4—5 minut.

Skoro wydzielina stała się ropną, obfitą (w takim stanie widzi się najczęściej pacyentów) objawy zapalne silne, bóle przy oddawaniu moczu znaczne, wstrzymać się od leczenia miejscowego, a ograniczyć do podania.

754. *Saloli 0·75,*
(lub *Natr. salic.),*
D. t. d. N. XV.
S. 3 proszki na dzień.

jako napój polecić wodę Bilińską, Kissingen etc. Kąpiele nasiadowe 26—28° R. Zabronić napoje zawierające kwas węglowy (szampan, piwo, woda sodowa), noszenie suspensorium, czyste utrzymywanie członka, zwrócić uwagę na codzienne wypróżnienia.

Kiedy okres ostry minie, co dzieje się z końcem 3-go, początkiem 4-go tygodnia (a rzeżączka nie przeniosła się na część tylną), wypływ jest śluzowo-ropny, polecić wstrzykiwanie środków, które mają na celu niszczenie i utrudnienie rozwoju gonokokków. Takimi są:

755. *Argenti nitric. 0·05,*
Aquae dest. 200·00.
S. Injectio.

756. *Kalii hyperm. 0·05—0·15:*
200.

757. *Ichtyoli 4—10:200·00.*

758. *Alumnoli 2—5:200·00.*

Każdy z tych środków wstrzykuje pacyent 4—5 razy na dzień.

W miarę jak wypływ staje się coraz skąpszy makroskopowo czysto śluzowy przejść do środków ściągających jak:

759. *Zinci sulfurici 1·00,*
Plumbi acetici 2·00,
Aqu. dest. 200·00.

lub:

760. *Zinci sulfocarbolici 1—2: 200·00.*

lub:

761. *Bism. subn. 2—4:200·00.*

b) Gonorrhoea acuta auterior et posterior.

Dyeta i hygiena a więc: spokój, dyeta płynna, kąpiele letnie, codzienne wypróżnienia; jako napój wodę Bilińską. Fournier przepisuje:

762. *Natri bicarb. 5·00,*
Sacchari albi 30·00.
Succi citr. gtts. II.
S. Rozpuścić w litrze wody i użyć w jednym dniu.

763. *Dect. Sem. Lini 500·00,*
Syrupi Diacodii 20·00.
S. Co 2 godziny łyżkę.

764. *Dect. Folior. Urae Ursi*
Hrbae Herniariae 500·00.
S. Użyć w ciągu dnia.

765. *Saloli 0·75.*
3—4 proszki na dzień.

W razie silnych bólów i częstej potrzeby oddawania moczu narkotyki w postaci czopków do kiszki odchodowej, wstrzyknięcie morfiny, na międzykrocze okłady ciepłe z mąki siemienia lnianego.

766. *Farinae Seminum lini 300·00.*
S. Do okładów.

Niemożność oddania moczu starać się usunąć kąpielami ciepłemi, podaniem narkotyków, w ostatecznym razie użyć cewnika Nelatona.

Erekcye, które w okresie ostrym bywają bolesne, a przy zajęciu części tylnej cewki częste, łagodzić przez podanie:

767. *Natri bromati 2·00,*
Camphorae rasae
Lupulini āā. 0·15.
Mfp. div. in d. N. X.
S. Jeden proszek przed pójściem spać.

Przy tem leczeniu i zachowaniu się pacyenta rzeżączka części tylnej ustępuje w 3—4 tygodnie; jeżeli to nie nastąpi trzeba przejść do leczenia miejscowego (p. gon. posterior chronica.

c) Gonorrhoea auterior chronica.

Najwięcej używanym sposobem, by przekonać się o umiejscowieniu rzeżączki jest próba dwóch naczyń (Thompsona). Jest ona pewną, jeżeli wypadnie dodatnio tj. II połowa moczu zawiera składniki chorobowe (mocz mętny, nitki i t. d.) Jeżeli jednak wypadnie ujemnie, to może być powodem błędnego rozpoznania co do usadowienia się rzeżączki. Dlatego w wypadkach wątpliwych lepiej użyć metody pewniejszej, jaką jest przepłukanie części przodowej cewki zgłębnikiem Nelatona ilością mniej więcej 500·0 wody (przy pełnym pęcherzu). Jeżeli po takiem przepłukaniu mocz oddany będzie czysty, można wykluczyć zajęcie tylnej części cewki.

Leczenie czysto miejscowe (wstrzykiwania, przepłukiwania, instalacye). W wyborze środków kierować się zachowaniem się wydzieliny względnie nitek w moczu co do obecności gonokokków, i w miarę tego czy takowe są lub ich nie ma, polecić wstrzykiwania środków, które mają za zadanie niszczenie ich, lub środków ściągających (p. gonorr. acuta anterior). Jeżeli sprawa chorobowa trwa długo (n. p. kilka lat) wtedy wstrzykiwania, jakie można dać choremu nie na wiele się przydadzą.

Wskazane są instalacye za pomocą kateteru Guyona lub Ultzmanna roczczynów Argent. nitr. $\frac{1}{2}$—15%, Cuprum sulfur. 5—25% robione co 2—3 dzień.

W bardzo zastarzałych wypadkach nieżytu cewki moczowej, gdzie zazwyczaj błona śluzowa jest zgrubiała, naciekła, narząd gruczołowo zajęty (urethritis follicularis) obok instalacyj wprowadzanie sond metalowych (o ile można najgrubszych).

Zwężenia rozszerzać stopniowo przez wprowadzanie miękkich bougie lub sond metalowych.

d) Gonorrhoea chronica anterior et posterior.

Druga część moczu (lub cały mocz po przepłukaniu części przodowej) mętna, robić przepłukiwania części tylnej cewnikiem Nelatona rozczynami Arg. nitr. 0·10—0·15:400, Cupr. sulf. 1—3:300 codzień, później co 2 -3 dzień.

Druga część moczu czysta zawiera strzępki, nitki (sprawa chorobowa więcej zlokalizowana, trwa dłużej) instalacye Arg. nitr. 1—15%, Cupr. sulf. 5—25% za pomocą cewnika Guyona lub Ultzmanna. Ten ostatni poleca wprowadzenie za pomocą Porteremède Dittla czopków według:

768. *Argen. nitrici 0·10,*
lub *Alum. crudi 1·00,*
lub *Tannini 0·3—0·5,*
Butyri Cacao q. s. f.
supp. ureth. brev. N. V.

Zazwyczaj sprawa chorobowa ustępuje wcześniej z części tylnej i zostaje jedynie w części przodowej, naturalnie że i leczenie ogranicza się wtedy tylko do niej (patrz *c*).

Przy przeroście caput gallinaginis, prostatorrhoea, wprowadzanie sond metalowych, psychrofor.

2. Powikłania rzeżączki.

a) Balanopostitis.

Obmywanie żołędzi i wewnętrznej powierzchni napletka kilka razy dziennie n. p. 3% rozczynem kwasu borowego, ¼% azotanu srebrowego itp. i zasypywanie np.:

769. *Zinci oxydati*
Amyli puri
Dermatoli āā. 10·00.

Przy równoczesnej phimosis czyste przepłukiwania robione pod napletek powyższemi rozczynami.

Skoro jednak napletek silnie obrzęknie, przepłukiwania są bardzo bolesne, a z ujścia napletka wydobywa się ciecz surowiczo ropna, cuchnąca, zachodzi obawa zgorzeli — przeciąć napletek w linii środkowej, grzbietowej prącia na sondzie rowkowanej.

b) Paraphimosis.

Starać się odprowadzić za pomocą palców, wywierając ucisk na żołądź; jeżeli się nie udaje nacięcie pierścienia ściesniającego (strangulacyjnego) następowe odprowadzenie napletka, okłady zimne.

c) Cowperitis.

Zaprzestanie leczenia miejscowego. Okłady zimne, wcieranie szaruchy na międzykrocze. Jeżeli naciek się nie zmniejsza, daje się wyczuć chełbotanie, przecięcie ropnia, dalsze leczenie według zasad chirurgii.

Takie samo postępowanie dotyczy innych ropni około-cewkowych.

d) Epididymitis.

Zaprzestać leczenia miejscowego rzeżączki. Spokój w łóżku, ustalenie i podniesienie jąder zapomocą ręcznika, chustki, dyeta, wolne wypróżnienia. W razie bardzo silnych bólów wstrzyknięcie morfiny. Miejscowe okłady zimne, jeżeli ich chory nie znosi, a nawet bóle się wzmagają, przejść do okładów ciepłych z mąki siemienia lnianego. Przy lżejszych stopniach zapalenia przyjądrza chory nie potrzebuje leżeć. Polecić suspensorium Horand-Langleberta, które ustalając bardzo dokładnie jądra, chroni od bólów i pozwala pacyentowi oddawać się swoim zajęciom. Przy tem leczeniu objawy zapalenia ostrego mijają zwykle w ciągu 4—6 dni. Dalszem zadaniem leczenia jest usunięcie nacieku przyjądrza. W tym celu okłady wysychające z Liquor Burowii (uważać, by nie wywołać wyprysku na skórze moszen), kąpiele nasiadowe 28—30° — pędzlowanie c. Tinctura jodi, Unguent.

kali jodati, maść ichtyolowa 10—20%. Kiedy okres ostrego zapalenia przeminął rozpocząć leczenie rzeżączki miejscowe.

e) Prostatitis acuta.

Zaprzestać leczenia miejscowego; polecić pacyentowi łóżko, dyetę płynną, antiflogosa na międzykrocze, dbać o wolne wypróżnienia; przeciw bólom i trudnemu oddawaniu moczu (spasmus sphincteris externi) narkotyki w czopkach:

770. *Morphii mur. 0·10,*
Extr. Bellad. 0·30.
Butyri Cacao q. s. f.
supp. ad anum N. X.

Dobre usługi oddaje przyrząd podany przez Fingera (Kühlapparat), przez który (podobnie jak w psychroforze) przepuszcza się wodę o ciepłocie 12—15° przez 20—30 minut codziennie. Jeżeli mimo wszystkich zabiegów leczniczych gruczoł nie zmniejsza się, a nawet wybadać się da chełbotanie — przecięcie z kiszki odchodowej, dalsze leczenie jak każdego ropnia.

e) Prostatitis chronica.

Leczyć przedewszystkiem sprawę rzeżączkową czy nieżytową części tylnej cewki (patrz *b)*, psychrofor, wprowadzanie czopków:

771. *Kali jodati 0·50,*
Jodi puri 0·05,
Extr. Belladon. 0·07,
Butyri Cacao q. s.
f. supp. ureth. N. V.

f) Condylomata accuminata.

Jeżeli małe, miękkie starać się usunąć przez polecenie zasypywania 2—3 razy dnia:

772. *Pulv. frond. Sabinae*
Alum. crudi ãã. 10·00.

lub:

773. *Resorcini*
Acidi salicyl.
Plv. frond. Sabin. ãã. 10·00.

Rozrosłe o szerokich podstawach usunąć nożyczkami, następnie przyżegać Paquelinem lub odpalić samym Paquelinem.

I. Syphilis acquisita. Kiła nabyta.

a) Sclerosis initialis. Kiła pierwotna.

Jeżeli warunki anatomiczne na to pozwalają (napletek, skóra prącia) a od chwili pojawienia się podejrzanej zmiany nie upłynęło więcej jak 2—3 dni wycięcie, wykonane w ten sposób,

by usunąć ile można tkanki w otoczeniu, założenie szwów. Obserwować pacyenta przez dłuższy czas, by upewnić się, czy nie wystąpią zmiany drugorzędne.

W leczeniu zmiany pierwotnej trzeba:

1) wrzód oczyścić, zamienić na czystą ranę;
2) oczyszczony doprowadzić do pokrycia przyskórkiem;
3) naciek pozostały starać się usunąć.

Jeżeli powierzchnia sclerosis initialis pokryta jest wiotkim nalotem obumarłej tkanki, polecić przykładanie kilka razy dnia na wacie:

774. *Cupr. sulf. 1·00,*
Aqu. dest. 30·00.

Gdy zmiana pierwotna przedstawia się jako wrzód. Posypywanie jodoformem 2–3 dziennie. Skoro się wrzód oczyścił zapisujemy:

775. *Empl. hydrarg.*
Empl. sapon. āā. 10·00.
MS. Maść.

776. *Hydr. praecip. rubri 0·10,*
Vaselini 20·00.
S. Maść.

Gdy zmiana pierwotna przedstawia się jako naciek o powierzchni exkoryowanej — polecić przykładanie jednej z powyższych maści. Jeżeli sclerosis initialis przybrała cechę wrzodu fagedenicznego, głęboko ropiącego, rozpad postępuje z dnia na dzień szybko, zachodzi obawa zniszczenia prącia a dotyczy osobnika zdrowego zresztą, leczenie ogólne wcieraniami obok miejscowego. Jeżeli dotyczy to indywiduum źle odżywionego, skrofulicznego, przedewszystkiem leczenie wzmacniające. Leczenie ogólne przetworami rtęci w okresie I-rzędnej kiły, jako mające zapobiedz wybuchowi zmian następowych zwolenników niema i wskazanem jest tylko wtedy, jeżeli zmiana pierwotna komplikuje się z phimozą, gangreną, fagedenizmem.

Leczenie ogólne przetworami jodu w okresie kiły pierwszorzędnej wskazanem jest u osobników skrofulicznych, u których przychodzi do bardzo znacznego obrzmienia gruczołów chłonicowych.

Jako zasadę przyjęto, że leczenie ogólne rozpoczyna się z wystąpieniem

b) Syphilis secundaria.

Przygotowanie do *leczenia* ogólnego *rtęcią:*

1) korzenie zepsutych zębów i osad kamienia usunąć;
2) już przed rozpoczęciem leczenia polecić pilne czyszczenie zębów np.:

777. *Calcar. carbon. 50·00,*
Kali chlorici 10·00.
S. Proszek do zębów.

3) płukanie ust i gardła 3% roczynem kwasu borowego lub chloranu potasowego;

4) u palących ograniczyć liczbę cygar i papierosów, zabronić używania większej ilości napojów wyskokowych, pokarmów pieprznych i słonych;
5) zbadać mocz.

Leczenie przetworami rtęci wskazanem jest (według Fingera):

1) w postaciach kiły II-rzędnej, które uważać należy za ciężkie (suche, łuszczące się wysypki);
2) przy zajęciu ważnych narządów (oko, mózg);
3) przy częstych nawrotach choroby zwłaszcza, jeżeli poprzednio chory leczony był przeważnie przetworami jodu;
4) przy ciężkich postaciach u osobników dobrze odżywionych (wyjątek stanowi lues maligna praecox).

Rtęć wprowadzać można przez:

I. wcierania;
II. wstrzykiwania podskórne lub miąższowe;
III. przez przewód pokarmowy;
IV. przez kąpiele;
V. nakadzanie.

I. Wcierania.

Przed ich rozpoczęciem polecić kąpiel ciepłą, zmycie dokładne skóry mydłem. Najodpowiedniejszą porą jest czas przedpołudniem do robienia wcierań — nigdy wieczór bezpośrednio przed pójściem spać. W pokoju, gdzie pacyent robi wcieranie nie powinno być zimno (16—18° R.) — pokój po skończonem wcieraniu przewietrzać.

Dawka jednorazowa dla dorosłych 3—5·0, u osesków i dzieci 0·5—1·0 pr. dosi. Wcieranie powinno się robić przez 20—30 minut zwłaszcza, jeżeli je chory robi sam. Wciera się kolejno:

1 dzień obie łydki;
2 „ wewnętrzne strony uda;
3 „ boki klatki piersiowej i brzucha;
4 „ wewnętrzne powierzchni kończyn górnych;
5 „ grzbiet (co odpada, jeżeli pacyent robi sam wcierania.

Takich 5 wcierań stanowi jeden szereg, po którym pacyent bierze kąpiel (parową lub wannę) i rozpoczyna dnia następnego nowy szereg, zaczynając od łydek. Najczęstszem przeciwskazaniem jest wielka wrażliwość skóry (idiosynkrasya), lub rozległe, rozpadające się zmiany kiłowe tak, że nie ma dosyć przystępnej powierzchni skóry do zrobienia wcierania.

II. Wstrzykiwania podskórne.

a) soli rozpuszczalnych:

778. *Sublimati corros. 0.10,*
Natr. chlor. 1·00,
Aqu. dest. 10·00.
S. Do injekcyj.

779. *Hydr. pepton. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
S. Do injekcyi.

Z tych rozczynów robi się codzień wstrzyknięcie (w grzbiet) pełną wstrzykawkę Pravatza; w całości 20—40 inhalacyj. Schwimmer poleca:

780. *Hydr. sozojod. 0·80,*
Kali jodati 1·60,
Aqu. dest. 10·00.
S. Do injekcyi.

5—6 wstrzyknięć zrobionych co 5—6 dni wystarcza do usunięcia zmian chorobowych.

b) soli nierozpuszczalnych:

781. *Calomel. vapore parati*
Natr. chlor. āā. 2·05,
Aqu. dest. 25·00,
Gummi arabici 1·00.
S. Do injekcyj.

782. *Hydr. oxyd. flāvi 1·00,*
Gummi arab. 0·25,
Aqu. dest. 30·00.
S. Do injekcyj.

783. *Hydr. salic. 1·00,*
Paraff. liqu. 9·00.
lub w tym samym stosunku
Hydr. thymolo-aceticum.

Którykolwiek z powyższych środków wybierzemy, to wstrzykiwania robi się (pełna wstrzykawka Pravatza) co 5—6 dni w pośladki; liczba wstrzyknięć mniej więcej 6—8. Przeciwskazane są wstrzykiwania (zwłaszcza soli nierozpuszczalnych) u osobników źle odżywionych i przy złym stanie zębów.

III. Przetwory podawane na wewnątrz.

784. *Protojodur. Hydr. 1·00,*
Laudani puri 0·25,
Extr. et plr. Acori āā. q. s.
f. pill. N. 50.
S. 2 pigułki dziennie.

785. *Hydr. tan. oxyd. 5·00,*
Laudani puri 0·25,
Extr. et plr. Acori āā. q. s.
f. pill. N. 50.
Obduce Balsamo de Tolu
Consp. pulv. cinam.
S. 2—4 pigułek na dzień.

786. *Calom. laevi 2·50,*
Opii puri 0·15,
Mucilag. gummi arab.
Pulv. liquir. āā. q. s. f.
pill. N. 50.
S. 2—3 pigułki na dzień.

IV. Kąpiele.

Mają zastosowanie przeważnie u osesków dotkniętych kiłą wrodzoną. U dorosłych w wypadkach zmian kiłowych, które pociągły za sobą owrzodzenia, zniszczenia tkanek i gdzie możemy spodziewać się, że w ten sposób wessanie rtęci nastąpi. Zapisujemy:

787. *Mercurii sublimati corros.*
10—30·00,
Aqu. dest. 400·00.
S. Do jednej kąpieli.

Woda powinna mieć 26—28° R., trwać od $^1/_2$—2 godzin, po kąpieli chory najlepiej zrobi, kładąc się do łóżka. Kąpiele bierze chory codziennie.

Jakąkolwiek obraliśmy drogę i przetwór rtęci, to przeciętnie w danym wypadku należy go stosować aż do ustąpienia zmian chorobowych, a po ustąpieniu takowych jeszcze przez jakiś czas przedłużyć leczenie. Jeżeli w ciągu leczenia przetworami Hg. wystąpi albo Stomatitis lub Enteritis mercurialis przerwać leczenie i nie rozpocząć na nowo aż do zupełnego ustąpienia objawów zadrażnienia dziąseł lub przewodu pokarmowego.

Leczenie przetworami jodu.

wskazanem jest:

1) u osobników dotkniętych równoczesnem zakażeniem zołzowem;

2) przy zajęciu układu kostnego, narządów miąższowych, układu nerwowego;

3) jeżeli pacyent poprzednio był leczony przeważnie przetworami rtęci;

4) w kile złośliwej wczesnej.

788. *Kalii (Natrii) jodati 5—*
10:200·00,
Det. ad vitr. cerul.
S. 2 łyżki dziennie.

U osobników niedokrewnych zapisujemy:

789. *Ferri jodati 10·00,*
Extr. et pulv. Gent.
ãã. q. s. f. pill. N. 100.
S. 3 razy dnia po 4—6 piguł.

790. *Natr. jod. 5·00,*
Extr. et pulv. Radicis Acori
ãã. q. s. f. pill. N. 50.
S. 3 razy dnia po 2 pig.

Condylomata lata.

na błonach śluzowych jamy ust pędzlować:

791. *Sublimati corrosivi 1·00,*
Spiritus vini 10·00.
S. Do pędzlowania.

Jeżeli znajdują się ad anum, scrotum, zwłaszcza jako kłykciny przerosłe, dobrze działa przysypywanie:

792. *Calomel. laevig. 15·00,*
Natr. chlor. 5·00,
Amyli tritici 30·00.
S. Do zasypywania.

lub plaster rtęciowy.

Leucoplacia buccalis.

pędzlować roztworem:

793. *Acid. chrom. 0·10:20·00*,
lub *Acid. lactici 50%*.

Psoriasis palmaris et plantaris.

Usunąć zgrubiałą warstwę przyskórka przez okłady wysychające lub przy pomocy rękawiczek, pończoch kauczukowych, celem zaś usunięcia i przyspieszenia wessania pozostałych nacieków plaster rtęciowy.

c) Kiła trzeciorzędna.

W postaciach lżejszych jod, Decoctum Zittmani (polecając rano na czczo 300·0 fortius, po południu 300·0 mitius); w cięższych (zmiany w mózgu, rdzeniu pacierzowym, oku), wcierania; u źle odżywionych starać się o poprawienie odżywienia.

W zmianach przystępnych do leczenia miejscowego a więc: kilaki skórne, zapalenia okostnej, etc. przyspieszyć wessanie przez przykładanie plastra rtęciowego.

II. Syphilis congenita. Kiła dziedziczna.

Najpewniej działają wcierania, które bez obawy robić można u oseskόw 4—6 tygodniowych po 0·5—1·0 pro dosi naprzemian jednego dnia na klatce piersiowej i brzuchu, drugiego na grzbiecie, a mniej pewne są kąpiele sublimatowe robione codzień według:

794. *Sublimati corrosivi*
Ammon. muriat. āā. 2·00,
Aqu. dest. 200·00.
S. Do 1 kąpieli (26—28% R.).

Wewnętrznie podać można:

795. *Calomel laevig. 0·15*,
Sacchari lactis 4·00.
Mfp. d. in d. ae. N. XII.
S. Rano i wieczór po jednym proszku.

Co 6 dni spauzować przez jeden dzień, znów podawać przez dalsze 6 dni aż do ustąpienia zmian.

Ulcus molle.

Jeżeli nie ma żadnego powikłania (zwłaszcza żaden z gruczołów pachwinowych nie powiększony) można starać się oczyścić dno wrzodu przez środki żrące:

796. *Cupri sulfurici 5·00,*
Aqu. dest. 15·00.

Pacyent przykłada co 2 godziny na owrzodzenie tamponik waty umoczony w tym płynie, na noc zostawia takowy, poczem w miejscu wrzodu tworzy się strup, który po odpadnięciu odsłania ranę czystą. Wtedy polecić obmywanie rany jakim płynem antyseptycznym i przykładanie maści z Argent. nitr. 1% lub 3% borowej. Zamiast Cupr. sulf. użyć można Acid. carbol. 4%, kwasu azotowego i t. d. W miejsce środków żrących użyć można:

797. *Jodoformi oleo amygdal.*
desodorati 3·00.

a kiedy wrzód zamieni się na ranę czystą, leczyć ją jak powyżej.

Bubo.

W pierwszych chwilach, kiedy który z gruczołów jest lekko powiększony, bolesny, starać się przez okłady lodowe, wcieranie szaruchy zapobiedz ropieniu. Najczęściej wynik bywa ujemny, a wtedy, nie czekając, aż gruczoły powiększą się znacznie, nawet da się wyczuć chełbotanie, wyciąć gruczoły zajęte, a nawet podejrzane. Kiedy daje się wykazać wyraźne chełbotanie można ograniczyć się do przecięcia, następne leczenie jak każdego ropnia.

Dr Eug. Borzęcki.

VII. CHOROBY NOSA, GARDŁA, KRTANI i USZU.

Choroby jamy nosowej.

Rhinitis catarh. acuta.

Środki napotne, miejscowo pędzlowanie 10% Cocainą lub wprowadzanie długich tamponików z waty zanurzonych w roztworze Cocainy, przyczem nie należy zapomnieć o tem, iż Cocaina może się dostać do trąbek Eustachiusza, sprowadzając przemijające przytępienie słuchu.

Rhinitis chron. atrophica.

często połączona z cuchnieniem z nosa i zaleganiem mas zeschłej wydzieliny. Po wykluczeniu scleroma, lues, cierpień zatok bocznych nosa, należy stosować przestrzykiwania nosa, najlepiej z irygatora, 2—3 razy dziennie, biorąc na każdy raz, litr wody ciepłej, dodając do niej łyżeczkę od kawy z proszku:

Natri bicarbonici 10)'00,
Natri chlorati 50'00.

Można też dodać kwasu salicylowego lub borowego w ilości 5'00. Gdyby zeschła wydzielina nie dała się usunąć przestrzykiwaniami, należy ją usuwać szczypczykami.

Przy rozpoznaniu lues leczenie tejże ogólne obok miejscowego, gdzie na pierwszym miejscu należy postawić nitras argenti w roztworach 20—50%, względnie sublimat 1%. Przy scleroma również przepłukiwania nosa, przy ropieniu z zatok bocznych nosa leczenie tegoż.

Rhinitis chron. hypertr.

Zbadanie nosa od tyłu, by się o stanie przerostu przekonać. Leczenie miejscowe tuszowaniem z lapisu 5—10%, wprowadzanie bougies z waty zanurzonych w roztworze 3% Na. z każdej strony po dwa, odpowiednio dolnemu i średniemu przewodowi nosowemu, usuwanie wybujałości przerostowych, w końcu leczenie galwanokauterem.

Epistaxis.

Kauteryzacya broczącego naczynia, najlepiej cum acido nitrico fumante, zapomocą pręcika drewnianego zakończonego dość ostro, następnie tamponada gazą tanninowo-jodoformową. Tamponada od przodu dobrze wykonana zupełnie wystarcza.

Eczema narium.

Czopki z waty odpowiadające swą wielkością otworom nozdrzy, pomazane cum Ung. diachyl. Hebrae, 2 razy dziennie, zostawiając w każdem otworze nosowym z osobna około pół godziny. Przy furunkułach leczenie chirurgiczne.

W przypadkach ciała obcego, przestrzykiwania nosa od strony przeciwnej, względnie wydobycie tępym haczykiem o krótkiem zagięciu.

Choroby gardła i krtani.

Angina catarh. acuta.

Ciepłe płukania z nawaru korzeni ślazowych, przy

Angina phlegmonosa.

Otworzenie ropnia w stósownym czasie; dnia następnego w razie objawów zatrzymania się ropy, należy zgłębnikiem, zerwać zlepiające się brzegi otworu.

Angina tonsill. follicularis.

Ciepłe płukania; w przypadkach natury podejrzanej, leczenie miejscowe wycieraniami sublimatem 1:500, zapomocą krótko uciętego pędzelka, lub kawałków gąbki umocowanych na szczypczykach.

Pharyngitis chronica.

Leczenie winno poprzedzać zbadanie jamy noso-gardłowej, względnie nawet nosa; przy zajęciu tychże równoczesne leczenie. W przypadkach postaci zanikowej, suchej, leczenie prawie bezsilne; nieraz sprawia się ulgę chorym przy pędzlowaniach cum

798. *Jodi puri 0·25,*
Kali jodati 1·00,
Glycerini 20·00.
DS. Zewnętrznie.

Pharyngitis hypertr. granulosa lub lateralis. Kauteryzowanie miejscowe lapisem w substancyi lub pędzlowanie całego gardła rozczynami lapisu 10 i 20%, lub taniny np.

799. *Acidi tannici 2·00,*
Spir. vini rectif. 20·00.
DS. Zewnętrznie.

800. *Sozojodol 2·50,*
Aqu. dest. 50·00.
S. Do pędzlowania.

Niemniej można chorym zapisywać zimne rozpylania z rozczynów 1—2% Natri bicarb., Kali carbon., Natri chlor., Amonii chlor., dalej płukania z tych środków lub z taniny np.

801. *Acidi tannici 5·00,*
Spir. vini rectif. 50·00,
Aqu. dest. 500·00.
(Morphii mur. 0·10—0·20).
DS. Do płukania gardła.

Perichondritis laryngis.

Okłady zimne na okolicę krtani, wziewania z Zincum sulfur. 2—3 i 5% z dodatkiem morfiny w stosunku 0·2—0·3 i 0·5%; w przypadkach ropnia otwarcie tegoż, ewentualnie tracheotomia.

Laryngitis acuta.

Środki napotne, okłady wysychające, w samym początku wziewanie zimne rozpylaczem Richardsona, zresztą wziewania z przyrządu Sieglego, używając do tychże ałunu czystego 1% z dodatkiem 0·10% morfiny; podobnież boraksu lub soli kuchennej.

Laryngitis chronica.

Leczenie wziewaniami nie wystarcza, należy stosować leczenie miejscowe, zwracając równocześnie uwagę na zachowanie się gardła, jamy noso-gardł. i nosa. W przypadkach lżejszych zadmuchiwania do krtani z czystego ałunu, lub ałunu z morfiną.

802. *Alum. crudi*
Sacch. lactis āā. 5·00,
Morphii mur. 0·10.
DS. Do zadmuchiwań krtaniowych.

Dalej taniny np.

803. *Acidi tannici 1·00,*
Sacch. lact. 10·00.

którą również można używać z dodatkiem morfiny w stosunku 0·10 : 10·00.

W postaciach nieżytu ze znaczną wydzieliną należy równocześnie stosować wdychiwania, a jeszcze lepszemi są przestrzykiwania krtani 1% rozczyn. ałunu. Przy zgrubieniach więzadeł tuszowanie lapisem 5 -10%; przy zgrubieniach miejscowych usunięcie tychże.

Przy sprawie chronicznej, jaką jest scleroma, jeżeli nie ma potrzeby zabiegów energiczniejszych, możemy stosować zwykłe wdychiwania.

Lues laryngis

wymaga leczenia miejscowego obok leczenia ogólnego i tu znów jak wyżej lapis lub sublimat.

Tuberculosis laryngis,

w przypadkach owrzodzeń więcej ograniczonych, kwas mlekowy 40 i 80%, przy zmianach rozleglejszych zadmuchiwania czystym jodolem; przy bólach przy przełykaniu zadmuchiwania morfiny.

804. *Morphii mur. 0·50,*
Sacch. lact. 5·00.

Również można połączyć jodol z morfiną. W przypadkach zasychania wydzieliny w krtani, bólów i uporczywego kaszlu, można też polecić wdychiwania ciepłe ze słabych roztworów soli kuchennej z dodatkiem morfiny w stosunku 0·10—0·20% lub tylko z morfiny.

Choroby uszu.

Otalgia.

Przyczyną najczęściej spróchniałe zęby, dalej zimnica, przymiot. Leczenie przyczynowe; w innych razach można zapuścić Cocainę 0·20—10·00. Wszystkie krople zapuszcza się do ucha ogrzane.

Acumulatio ceruminis.

Silne wystrzykanie ucha ciepłą wodą, należy używać strzykawki dość dużej 100—200 gramowej. W przypadkach, gdy się nie udaje, dobrze jest zapuszczać przez jeden dzień kropli według przepisu.

805. *Natrii carbon. 0·50,*
Aqu. dest.
Glycerini puri āā. 5·00.

DS. 3 razy dziennie po 10 kropli ogrzanych zapuszczać, by następnego dnia powtórzyć wystrzykanie. Po wystrzykaniu należy ucho zatkać watą na kilkanaście godzin.

Otitis externa circumscripta.

W samych początkach można zakładać waciki zanurzone w 5% Cocainie lub w rozczynie Tinct. opii 4·00, Aqu. destil. 12·0 wreszcie amygdalae auriculares gelatinosae, z których na każdą przypada 0·10 Extr opii. Przy wyraźnym furunkule otwarcie tegoż z następowym opatrzeniem antiseptycznym, do czego dobrze się nadaje gliceryna karbolowa (0·50 - 15·00) kwas borowy z alkoholem (0·50—10·00). W przypadkach często powtarzających się recydyw zalecają zapuszczanie spirytusu sublimatowe-

go Hydrarg. bichlr. corros. 0·05 —0·10 na 50·0 Spir. vini rect.

Otitis externa diffusa.

Wprowadzenie gazy zwykłej zanurzonej w rozczynie octanu glinowego, w płynie Burowa, niemniej wspomniane amygdale cum opio.

Ciała obce w uchu.

Silne wypłukiwania ucha ciepłą wodą, które chociażby nie doprowadziły zaraz do celu, można powtórzyć dnia następnego, by ucha nie zanadto zadrażnić. Do narzędzi uciekamy się w ostateczności i tu na pierwszym miejscu stoi zwykły haczyk lub okienkowa tępa łyżeczka, nigdy nie używać szczypczyków; w wyjątkowych razach narkoza chloroformowa może nam ułatwić zadanie.

Pęknięcie błony bębenkowej.

Unikać wszelkiego lokalnego leczenia, ucho należy zatykać watą, by jamę bębenkową chronić od wpływów zewnętrznych.

Catarrhus acutus.

Leczenie symptomatyczne, zapuszczanie Cocainy ogrzanej 2%, ucho zatykać watą, w przypadkach bolów podawać wewnętrznie Morphium, Natr. bromatum. Gdy miną objawy ostre, stosować przedmuchiwania sposobem Politzera, wystrzegać się tychże przy sprawie ostrej. Przy znacznych objawach zapalnych paracenteza.

Catarrhus serosus.

W postaciach z niewielkim exudatem zabieg Politzera powtarzany codziennie zazwyczaj wystarcza, przy mocnym exudacie paracenteza z następnym przedmuchaniem ucha.

Catarrhus chron.

zwykły, leczyć przedmuchiwaniami ucha, za pomocą kateteru, przy niemiłych senzacyach w uchu, nieźle robią wdmuchiwania par z eteru octowego; w formie plastycznej stosować możemy również kateteryzowanie lub próbować wstrzykiwań przez kateter z roztworu:

806. *Natrii bicarb. 0·5,*
Aqu. dest. 10·0,
Glycer. puri 2·00.

lub z 2% rozczynem Pilokarpiny 5—6 kropli.

Otitis media acuta suppurat.

Leczenie w początku choroby i przed przebiciem błony bębenkowej, jak przy ostrym katarze, gdy błona bębenkowa jest znacznie wypuklona, zielonawo zabarwiona, chory ma silne bóle, gorączkuje, należy przyspieszyć samoistne przebicie, wykonując paracentezę. Po tejże, względnie po samoistnej perforacyi, ucho lekko przestrzykiwać 2 r. dziennie lub nawet co godzinę, zależnie od sekrecyi, stosować Politzera. Przy bolesności wyrostka sutkowego, okłady lodowe; w przypadkach ropienia w wyrostku trepanacya.

Otitis media chronica.

Przy znacznym ropieniu częste przestrzykiwania ucha zwykłą wodą ciepłą i zakładanie następowo waty; w ropieniu bardzo obfitym należy użyć przestrzykiwań przez kateter, co oddaje bardzo dobre usługi. Gdyby wypływ z ucha był cuchnącym, najlepiej jeszcze używać rozczynu kali hypermanganici 0·50:100·0 W przypadkach, gdyby to ropienie było podtrzymywane przez caries kostek słuchowych, granulacyi w uchu wewn., nagromadzenie się mas żółciołoja-

kowych, te należy usunąć w postaciach zaś ropienia z atyku przestrzykiwania tegoż kaniulą Hartmana.

Przy ropieniu nieznacznem po wystrzykaniu ucha i dokładnem osuszeniu, stosować zadmuchiwania miałkiego kwasu borowego, dalej zapuszczania

807. *Acid. borici 0·60,*
Glycerini
Aqu. dsst. āā. 10·00.
DS. Krople do ucha,

Zinci sulfur. 0·20 na 20·0 Aquae dest., lub Zinci sozo-jodolici 0·4—0·6 : 20·0 dodając odpowiednio 1·00—3·00 Spir. vini rectif. lub bez tegoż, dalej Natrum tetraboricum w roztworze od 4—20%; zresztą chronienie ucha od wpływów zewnętrznych, przez noszenie ciągłe waty w uszach.

Surdomiditas acquisita.

Próbować wstrzykiwań podskórnych pilokarpiny po 4—10 kropli z 2% rozczynu.

808. *Pilocarp. mur. 0·20,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Do wstrzykiwań podskórnych;

przy leczeniu ambulatoryjnem, należy chorego tak długo zatrzymać, póki nie ustaną objawy działania pilokarpiny.

W przypadkach nieżytów chronicznych ucha środkowego zwłaszcza jego postaci surowiczej, niemniej w ogóle przy upośledzeniu słuchu u dzieci i ludzi młodych, zawsze zbadać należy jamę nosowo-gardłową; przy obecności wyrośli adenoidalnych usunięcie tychże.

Dr Aleksander Baurowicz.

VIII. CHOROBY ZĘBÓW.

Pielęgnowanie zębów

powinno się zaczynać od zębów mlecznych. Małe otwory należy wypełniać cementami lub gutaperką. Wyrywanie powinno być na ostatnim planie, ze względu na późniejsze uzębienie stałe. Dzieciom należy podawać płukania dla odwietrzenia jamy ust, najlepiej kwas borowy w roztworze wodnym 3 : 100; starszym polecić czyszczenie szczoteczką, której czystość powinna być wzorową. Nie wystarcza bynajmniej szczotkę po oczyszczeniu zębów zmaczać w wodzie, otrzepać i rzucić na umywalnię wraz z masą mikroorganizmów, które się z ust zbiera. Tym sposobem czyszcząc po raz drugi, znowu wciera się zapasy zgniłej miazgi pozostałej z dnia poprzedniego. Szczoteczkę należy przedewszystkiem często zmieniać, przed i po użyciu w jakimkolwiek płynie odwietrzającym wymyć i wymoczyć czas dłuższy, tak, aby mieć przekonanie, że ona nie zanieczyścić, ale oczyścić jamę ust może. Najlepiej wymywać w sublimacie 1 : 2000 lub 5% karbolu, a przed samem użyciem opłukać w 3% wodzie borowej. Czyszczenie zębów winno odbywać się głównie wieczorem, by przez noc nie zostawiać resztek pokarmów w zaułkach międzyzębowych. Częste płukanie środkami odwietrzającymi, szczególniej po każdem jedzeniu, ma bardzo wiele ko-

rzystnego wpływu na utrzymanie w zdrowym stanie uzębienia.

Szczególniej uważać należy na uzębienie u osób, których odmienny stan fizyologiczny, zmiany patologiczne, lub zatrudnienie dają powód do szybko rozwijającej się pruchnicy. Takim stanem jest ciąża, choroby gorączkowe, moczówka cukrowa, zmiany w krwi, kiła, a raczej leczenie rtęcią, choroby dziąseł. Z zatrudnień pruchnica powstaje u ludzi mających dużo do czynienia z pyłem mąki lub cukru, więc u piekarzy, młynarzy i cukierników. U osób, które noszą zęby sztuczne na płytach bądźto kauczukowych, bądź metalowych, prócz pilnego przestrzegania czystości w jamie ust, pilną należy zwracać uwagę na samą płytę i staranne jej oczyszczenie przynajmniej raz dziennie.

Pasty:

809. *Sapon. med. 30·00,*
Calcar. carb. praec. 10·00.
Olei caryophyllor. 1·00.
M. Leni calore affunde in vasalbum, fiat refrigerando sapo aequalis.

810. *Saponis med. 20·00,*
Carmin. 0·10,
solve in
Spirit. vini 15·00,
adde
Myrrhae pulv. 1·00,
Ol. menth. pip. 2·00,
Calcar. carb. praecip. 40·00,
m. c. Glycerini 4·00.
ut fiat massa cons. sap.

811. *Pulv. Rhizom. Iridis*
Magnes. carb.
Sapon. medic.
Talci āā. 7·00,
Olei menth. pip. 0·50.
Mucil. Gumm. arab. q. s. ut fiat sapo dentifr.

Proszki:

812. *Magnes. carb.*
Lapid. caecror. āā. 8·00,
Rad. irid. florent. 4·00.
M. f. Pulv. subtiliss.

813. *Calcar. carb. praec. 30·00,*
Sapon. medic. 2·00,
Ol. menth. pip. 0·30.
M. f. p.

814. *Calar. carb. praec. 120·00,*
Rhizom. Irid. flor. 60·00,
Oss. Sepiae pulv. 30·00,
Sacchar. albi 30·00,
Natr. bicarbon. 15·00,
Ol. Rosar. 0·50.
M. f. p. dent.

Płukania:

815. *Tinct. Cinnam. 60·00,*
Tinct. Catechu 20·00;
Spirit. vini dil. 100·00,
Vanillae sacch. 10·00,
Olei flor. Aurantii
Olei rosarum āā. 0·10,
Olei menth. pip. 0·50.
Misce, sepone et filtra.
S. Łyżeczkę do szklanki wody.

816. *Thymol 0·25,*
Acid. benzoici 3·00,
Tinct. Eucalypt. 15·00,
Alcoh. absol. 100·00,
Olei Gaultheriae 1·00.
MS. Łyżeczkę do szklanki wody.

817. *Natr. chlorat. 1·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Tinct. jodi 0·50.
MDS. Woda do płukania.

Jednem z najlepszych płukań jest 3% rozczyn wodny kwasu borowego, do którego dla zapachu dodać można kilka kropel olejku miętowego.

Nieregularne ustawienie.

Usunąć ząb przeszkadzający, szczególniej zadługo pozostające zęby mleczne, lub ich resztki,

polecić częste napychanie ręką zęba po za szeregiem stojącego. W razie znaczniejszych nieregularności w ustawieniu, założenie odpowiedniej maszynki.

Pruchnica zębów.

Jamki z pruchnicy powstałe pilnie wyszukiwać i takowe po dokładnem oczyszczeniu z rozmiękłej dentyny, wypełniać gutaperką, cementami, amalgamami, złotem lub platyną.

Pulpitis.

Jamę w zębie oczyścić i wprowadzić na wacie którykolwiek z niżej podanych środków:

818. *Acid. carbol. 5·00,*
Cocain. muriat. 1·00.

819. *Acid. arsenic. 1·00,*
Morphii muriat.
Creosoti āā. 3·00.

820. *Acid. arsenic.*
Morph. puri āā. 2·00,
Spirit. menth. pip. q. s.
ut fiat massa mollis.

821. *Kali caustici 5·00,*
Calcar. ust. 6·00,
Alcohol. rectif. q. s. ut fiat pasta.

Następnie należy wypełnić jamkę cementem, gutaperką, mastyksem (plomba żywiczna), a gdy i tego braknie, pokryć watę włożoną kawałeczkiem czystego wosku.

Periostitis.

W początkach zapalenia oczyścić jamkę, uczynić otwór do pulpy, wyczyścić kanalik, dziąsło posmarować nalewką jodową, naciąć w kilku miejscach, zastosować okład wysychający na twarz. Skoro utworzył się już ropień, takowy naciąć, wytamponować gazą jodoformową, a od strony zęba oczyszczać wnętrze korzenia tak długo, dopóki objawy zapalne nie ustąpią, a ranka po ropieniu w zupełności się nie zagoi. Skoro to nastąpi, przystąpić można do zaplombowania zęba. Tam gdzie zapalenie okostnej za daleko jest posunięte, gdzie zachodzi obawa przebicia ropnia na zewnątrz, lub też oczyszczenie kanału korzenia ze względu na dostęp jest niemożliwe, nie należy ociągać się z wyrwaniem zęba, gdyż czekaniem przy stosowaniu półśrodków, jak kataplasmów i płukanek etc. można rychło doprowadzić do przebicia ropnia na zewnątrz. Skoro takowy już powstał, leczenie należy rozpocząć od wyjęcia zęba i usunięcia obumarłych kostek, jeśli takowe się znajdują. Sama zaś przetoka prawie bez żadnej terapii rychło się zagoi.

Zęby sztuczne

powinny odpowiadać następującym warunkom: 1) Powinny być tak osadzone, aby o ile możności zęby w ustach będące przez klamry lub zęba sztucznego nie były uszkodzone. 2) Płyta nie powinna poruszać się przy jedzeniu. 3) Ani pod płytę ani w jakikolwiek zaułek miazga pokarmowa nie powinna zachodzić. 4) Artykulacya zębów sztucznych powinna być tak ścisłą, aby wszystkie możliwe ruchy do gryzienia potrzebne były wygodne i możliwe. 5) Kolor zębów, dziąsło sztuczne, jeśli takowego potrzeba, muszą być tak dobrane i przystosowane, aby przejścia między tem co sztuczne a tem co naturalne rozpoznać nie można.

Dr Wincenty Łepkowski.

IX. KOSMETYKI.

Pachnidła.

Rp. Tinct. moschi 4,
„ ambrae 2,
Spir. rosar. 1.

Rp. Ol. Patchuli 5,
Aq. rosar. 1,
Alcohol 120.

Rp. Ol. lavend. angl. 23,
Aq. rosar. 55,
Alcohol 680.

Rp. Essent. rosar. 56,
„ fl. aur.
„ acaciae āā. 28,
Tinct. vanillae 11,
Ol. caryophyl. 1.

Rp. Essen. acac. 500,
„ rosar.
„ tuberos.
Tinct. irid. āā. 250.
Ol. amygd. amar. aeth. gtt. 3.

Rp. Spir. rosar. 6,
Ol. pini cedr. 2,
Alcohol 32.

Octy toaletowe.

Rp. Ac. acet. glaciale 600,
Camphor. 60,
Ol. Caryophyl. 2,
Ol. cinnam. 1,
Ol. lavend. 0·5.

Rp. Tct. Benzoes. 1,
Ac. acet. 4,
Aq. colon. 100.

Rp. Ol. rosar. 1,
Ac. acet. conc. 15.

Rp. Bals. peruvian. 2,
Bals. vitae Hofm. 30,
Tinct. Benz. 10,
Aq. colon. 25,
Ac. acet. 20,
Aq. destil. 40.

Sól do wąchania.

Rp. Liq. amon. caust. 250,
Ol. Caryophyl.
„ bergamot. āā. 1,
„ lavand.
„ rosmar. āā. 2.

Proszki pachnące do bielizny.

Rp. Rhis. ireos. flor.
Acac. in pulv. rudi āā.

Rp. Pulv. flor. lavand. 75,
Benzoes 20,
Ol. lavand. v. Ol. rosar. 1.

Proszek do kadzenia.

Rp. Myrrh. 5,
Oliban mastych. āā. 30·0,
Sacchari albi
Succini āā. 10·0,
Boli armen. 120·0,
Misce in pulv.

Do wydelikacenia skóry twarzy Cacao crême.

Rp. Ol. cacao liquef. 5,
Ol. Ricini 30,
Ol. bergam. 1,
Aq. colon. 20.

Glicerin-Crême.

Rp. Cetac. 6.5,
Paraffin. 50,

Ol. Amygdal. 25·0,
Aq. rosar.
Glycerin. ää. 10·0,
Ol. rosar. 0.02.

Crême de beauté.

Rp. Amygd. 15,
contus. misce c.
Aq. flor. aurant.
Aq. rosar. ää. 60,
Borac. 1,
Tinct. benz. 2.
Z wodą do umywania.

Proszek migdałowy.

Rp. Amygd. dulc. 100·0,
„ amar. 20,
excort. contus. et sicc. redige
c. Amyl. Oryzae 120,
in pulv. aeq. cui adde
Borac. rhiz. Ireos ää. 5,
Ol. Bergamot.
„ citri ää. 0·5.

Lac. virgineum.

Rp. Tinct. balsam. solut. 7,
Aq. rosar. 565,
½—1 łyżeczki na szkl. wody do mycia się.

Rp. Tinct. Benz. 4·0,
Kali carbon.
Spir. camph. ää. 1,
Aq. colon. 250,
Tinct. ambr. mosch. 0·25.

Mydła.

Rp. Sapon. in pulv. 25·0,
Natr. carb. sicc. 2.5,
Amyl. oryzae 10·0,
Pulv. rhis. ireos 5,
Mixt. odorif. 1.0.

Rp. Furfur amygdal.
Amyli
Sapon. in pulv. ää. 10,
Pulv. rhis. ireos 5,
Tinct. benzoes qs.
f. pasta in globul. form.
S. Savonette à la bergam.

Rp. Sapon. albi 1,
Alcohol 4,
Aq. naph., aq. rosar. ää. 1.
S. Mydlana esencya.

Eau athenienne.

Rp. Tinct. Quilayae 5·0,
Glycer. 30·0,
Bals. vitae Hofm.
Aq. colon.
Tra ireos. ää. 40.
Essent. mos. c. ambr. 0·2.

Eau de beauté.

Rp. Kali carbon. 2·0,
Tra Benzoe 10·0,
Aq. rosar. 200·0.
S. 1 łyżka do szkl. wody do umywania.

Lotio cosmetica.

Rp. Natr. borac. 2—4,
Aq. rosar. 100·0,
Tinct. benz. 1·0.

Lilionése.

Rp. Borac. 10.0,
Kali carb. 5·0,
Aq. rosar.
Aq. rubi idaei ää. 80·0,
Aq. colon. 40·0.

Olejki do włosów.

Rp. Ol. amygd. 25·0,
„ resed. 10·0,
„ violar. 20·0,
„ ros. aeth. gtt. 1.

Rp. Tinct. cantar. 8·0,
Ol. ricini 60·0,
„ jasmini gtts 30,
„ neroli gtts 20.
S. Olejek.

Pomady.

Rp. Medul. ossis. liq. 30·0,
Ol. jasmini 5·0,
„ neroli gtts 5,
Tinct. canthar. 4·0.

Rp. Extr. chinae 5·0,
Tinct. canthar. 0·5,
Ung. rosat. 50·0.

Rp. Cantharidini 0·06,
Aeth. acet. 8·0,
Solve leni calore
adde
Spir. vini rect. 100,
Ol. ricini 30·0,
„ levandul. gtts 15.
S. Pomada do smarowania włosów co drugi dzień.

Rp. Cerae alb. 4·0,
Cetac. 8·0,
Liquef. misce c.
Ol. amygdal. 240·0,
Semirefr. agit. c.
Aq. rosar.
Glicerin. āā. 2·0,
Ol. rosar. gtts 2.

Rp. Medul. ossis. liquef. 30·0,
Extr. chinae 2·0,
Tinct. cantar. 4·0,
Ol. bergamotti gtts 6,
Bals. peruv. 1·5.
S. Pomada.

Płyny do wzmocnienia porostu włosów.

Rp. Ol. sinapis. 0·70,
Spir. vini rect. 8·0,
Acet. aromat. 500·0.
S. Szczoteczką namoczoną w płynie nacierać skórę głowy.

Rp. Sapo kalinus 30·0,
Spir. vini aromat. 250·0.
S. Ut supra.

Jeżeli jest nadmiar wydzielenia tłuszczu z głowy, obmyć ją z wieczora wodą kolońską, a z rana natrzeć olejkiem makasarowym lub migdałowym.

Na piegi.

Rp. Kali carbon. 12·0,
Natri chlor. 8·0,
Aq. rosar. 250·0,
Aq. flor. aur. 60·0.
S. Do obmywania twarzy.

Rp. Tinct. benzoici 8·0,
Acid. nitrici
„ hydrochl. āā. gtts 20,
Aq. rosar. 120·0.
S. Do obmywania twarzy.

Rp. Boraci 4·0,
Aq. dest. 15·0,
Glycerini 30·0.
S. Do nacierania twarzy.

Rp. Hydr. bichlor. corr. 0·30,
Aq. dest. 30·0.
S. Na 2—3 godzin przykładać na płatku.

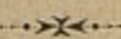
W łupieżu i świerzbie głowy.

Rp. Hydrat. chlor. 5·0,
Aq. dest. 250·0.
S. Na ciepło gąbką nacierać głowę.

Do mycia rąk dla wydelikacenia skóry.

Rp. Furfuris amygd. 30·0,
Saponis hisp. 8·0,
Rad. hellenii
rad. irid. florent.
Natr. carbon. dep. āā. 4·0,
Ol. lavendulae gtts 12.
Mf. pulvis subtilissimus.

Rp. Amygd. amar. excort.
subtillis. tritarum 30·0,
Benzoes pulv.
Gm. mimosae
Boracis venetae āā. 8·0,
Rad. irid. flor. 60·0.
Mf. pulv.

*

LUBIEŃ

Zakład kąpielowy wód siarczanych

w pobliżu Lwowa i stacyj kolejowych w Gródku i Szczercu położony, otwarty zostaje

dnia 20-go Maja

Urząd pocztowy, telegraficzny i apteka w miejscu. Codzienna poczta wozowa między Lwowem a Lubieniem po 75 ct. od osoby.

Łazienki z wannami porcelanowemi i terazzo, takaż posadzka, kąpiele siarczano-mułowe parą ogrzewane. Leczenie massażą (maser i maserka fachowo uzdolnieni).

NOWOŚĆ!

Przyrząd do leczenia chorób nosa, gardła i płuc, nie wyłączając gruźlicy zapomocą rozpylonej wody siarczanej.

Kąpiele zimne w rzece Wereszycy. Pomieszkania z urządzeniem i pościelą (materace sprężynowe) w cenie od 50 ct. do złr. 1·20 dziennie, pewna liczba mieszkań do opalania.

W sezonie I od 20 maja do 20 czerwca i w III od 20 sierpnia ceny mieszkań o 20% niższe. W tymże czasie doznają opustu ubodzy, opatrzeni w świadectwa przez c. k. starostwo zatwierdzone.

Fiakier zakładowy po stałych cenach do wszelkich jazd.

Obszerny wzorowo utrzymany park, aleje świerkowe. — Kaplica z codzienną Mszą św. — W II i III sezonie muzyka gra po dwie godziny rano i popołudniu. — Wszelkich wyjaśnień udziela na żądanie

Dyrekcya Zakładu.

CENY

części używanych kapsułek i perełek „HYGEA“,

za 100 sztuk w jednym lub w dwóch słoikach.

W słoikach o 20 ct. za słoik drożej.

Camph monobr. 0 05 Ol. Amy. 0 15	1 złr.	60 ct.
Guajacol. (Merck 0·05 Ol. Amy. v. Jecoris 0·10 v. 025	1 „	60 „
Guaj. (Mer.) 0·10 Ol. Am. v. Jec. 0·20	5 „	„
Guajacol (Merk.) 0 05 *Natr. arsenicos 0·001* Ol. Amy 0·20 .	1 „	80 „
Guaj. (Merck.) 0·05 Morrh. Mer. 0·20	2 „	60 „
Guajacol. (Merck.) 0·05 Morrhuol 0·20 *Natr. arsen. 0·001* . . .	2 „	80 „
Ichtyolum ammon 0 25 w słoiku	2 „	50 „
Kreosot. e b. f. 0 05 Bals. tolut. 0 20	1 „	30 „
„ „ 0·10 „ „ 0 20	1 „	50 „
„ „ 0·05 „ „ 0·20 „ *Natr. arsen. 0·001* . . .	1 „	60 „
„ „ 0·05 Morrhuol. 0·20	2 „	20 „
„ „ 0·05 „ 0·20 „ *Natr. arsen. 0·001* . . .	2 „	40 „
„ „ 0·05 Ol Amy. v Jecor. 0·10 v. 0·25	1 „	25 „
Kreo. e. b. f. 0 10 Ol. Am. v. Jecor. 0·10 v. 0·20	1 „	40 „
Morrhuol (Merck.) 0·20	2 „	— „
Myrtolum (Merck.) 0·15	2 „	50 „
Nitroglicerin 0·0005 v 0·001 Ol. Amy 0·15 w słoiku	2 „	— „
Terpinol. 0·10 Ol. Amy. 0·10 . .	1 „	60 „

Zwracam zarazem uwagę P. T. pp. Lekarzy na moje niezrównane kapsułki elastyczne z **olejem rącznikowym** i z **tranem** po 1, 2, 3 i 4 gramy, w oryginalnych osłonkach z papieru woskowanego.

Ceny stałe oznaczone.

Aby nie wydawano wyrobów droższych wątpliwej jakości, proszę **nie opuszczać** przy zapisywaniu **godła „Hygea"** lub **firmy „Zahradnik"**.

Do nabycia we wszystkich aptekach.

Skład główny dla Krakowa w aptece p. Sobierajskiego.

Część zysku na budowę Domu Akademickiego.

Do zwiedzenia mego laboratoryum zapraszam najuprz.

SANTAL „HYGEA"

Aby wyprzeć drogie wyroby francuskie, wprowadzam pod powyższą nazwą perełki z Ol. Santali ostind po 0·2.

Słoik 60 perełek kosztuje 2 złr. (francuskich „Santal Midy" 30 perełek po 0·15 2 złr. 80 ct.).

Polecając łaskawym względom P. T. pp. Lekarzy perełki „Santal Hygea" nadmieniam, iż **nie podaję ani zastosowania ani też sposobu użycia.**

Do każdego pudełka lub słoika dołączam świadectwo Towarzystwa lek. Krakowskiego.

Maryan Zahradnik.

Konstantego Wiszniewskiego

Aptekarza w Krakowie

Telefon Nr 31.

Wyroby farmaceutyczno-lekarskie:

Kołaczyki (Tabletki) z wyciągiem **Kaskarowym** polecone przez Towarzystwo lekarskie Krakowskie na wniosek komisyi tegoż Towarzystwa pismem z dnia 4 kwietnia 1884 r. L. 308 i odznaczone na wystawach krakowskiej i lwowskiej. Jako lek przeczyszczający odszczególnia się od innych środków zawierających aloes, że nie sprawia boleści i nie osłabia, a pobudza apetyt.

Zażywać można trzy razy dnia po 1, 2 do 3 jednorazowo.

Następnie: **Krążki sublimatowe** po pół i jednym grm.

Gotowe zawsze na składzie kołaczyki są różnego ciężaru:

Z Antipiryny, Phenacetyny, Dwuwęglanu sody, Bromku, Sody, Węglanu Lityny, Kwasu salicylowego, Chininy, Chloranu potażu, Węglanu Guajakolu, Pyrofosforanu żelaza i sody burzące, z Peptonu żelaza, Morfiny, Korzenia rzewieniowego, Wyciągu Kruszyny, Korzenia Pięciorniku (Tormentilla). **Proszku mięsnego. Proszku Kurelli, Pepsyny, Hemoglobiny, Proszku Dowera, z Senesu Aleksandryjskiego,** pozbawionego żywicy przez wymoczenie w spirytusie, które wyrabiam tak małe, że można i dzieciom podawać.

Także **wina lecznicze,** wyrabiane na Maladze lub winie Lakryma Christi, jako to: wino chinowe, wino żelaziste, wino chinowo-żelaziste, wino rzewieniowe, wino rzewieniowo-chinowe, wino kondurangowe, wino peptonowe, wino pepsynowe, wino pięciornikowe, także wino kaskarowe, nie gorzkie i t. d.

Dalej **Odwaniacz** (Płyn desinfecyjny) środek do usunięcia wszelkiej woni cuchnącej, a bezwonny.

ROZBIÓR CHEMICZNY MOCZU.

A. Badanie fizycznych własności.

Własność	Zmiany jakim ulega	Przyczyna
Barwa	winowo-żółta; zmienia się na: jasno-słomkową, cisawo-win.-żółtą, krwawo-czerwoną, pomarańcz.-żółtą, cisawo-czerwonawą, brunatną	nadmierna ilość wody Urobilina barwik krwi barwiki żółci kwas chryzofanowy kwas karbolowy
Oddziaływanie	kwaśne; może być alkaliczne (obojętne): przy odparowaniu staje się: kwaśne / silniej alkaliczne	węglan amonowy węglan sodowy
Ciężar gatunkowy	od 1,015—1023; zwiększa się skutkiem	większ. ilości: mocznika cukru
Osad	skąpy obłoczkowaty złożony z: przybłonków / śluzu w małej ilości	(patrz C.)

B. Badanie chemicznych własności.

	Składniki	Sposób badania	Oddziaływanie
a. prawidłowe.	Urochrom.	Do $^1/_4$ kieliszka kwasu siarkowego zgęszczonego nalewa się moczu odrazu	zabarwienie: różowo-brunatne brunatne brunatno-czarne
	Indoxyl Uroxantyna, Indykan	Do $^1/_2$ kieliszka kwasu chlorowodowego zgęszczonego nalewa się moczu kroplami	zabarwienie: żółtawo-różowe niebiesko-fioletowe ciemno-niebieskie
	Mocznik	Oznaczenie ilościowe: w moczu zgęszcz. po dolaniu kw. azotow. zgęszczon.	osad krystaliczny: azotanu mocznika
	Kwas moczowy	Oznaczenie ilościowe: w moczu zawierającym więcej kw. moczowego, kw. azotowy zgęszczony	daje smugę: białawą, rozlaną i wysoko umieszczoną
	Chlorki	Zakwasza się kw. azotowym i dodaje kroplę Azotanu srebrowego (1:8)	osad: biały serowaty kaszkowaty obłoczkowaty
	Fosforany ziem.	Do $^1/_2$ kieliszka moczu dodaje się kilka kropli Amoniaku zgęszczonego	osad: krystaliczny ± obfity
	Fosforany potasowców	Do $^1/_2$ kieliszka moczu dodaje się: Siarkanu magnowo-amonowego póki tworzy się	osad: żółtawy ± obfity
	Siarkany	Do $^1/_2$ kieliszka moczu dodaje się. Chlorku baru z kw. chlorowodowym póki tworzy się	osad: biały ciężki ± obfity

	Składniki	Sposób badania	Oddziaływanie
b. nieprawidłowe	Białko	1) Do $^2/_3$ kieliszka moczu nalewa się po ścianie kwasu azotowego zgęszczonego 2) Po zagotowaniu i dodaniu kw. octow. rozcieńcz.	1) smuga biała ± gruba na granicy warstw. 2) osad w kw. octowym nierozpuszaczalny
	Cukier	1) Po zagotowaniu z równą objętością zgęszcz. ługu potasow. 2) „ „ z ługiem potas. i siarkan. miedzi	1) zabarwienie: żółto-brunatne brunatne brunatno-czarne 2) osad czerwony
	Barwiki żółte	Do $^1/_2$ kieliszka kwasu chlorowod. zgęszcz. nalewa się moczu a następnie kw. azotowego kilka kropli na dno	pierścienie barwne zwłaszcza zielony
	Urobilina	Po dodaniu Amoniaku i Chlorku cynku (uwzględnia się zabarw. moczu a niektedy ubarwienie moczanów)	zabarwienie: żółte z zieloną fluorescencyą
	Barwik krwi Haemooxy-Methae-mo globino	Po zagotowaniu z ługiem potasowym (oddziaływ. dla białka, badan. mikroskop. próba spektral)	osad fosforanów czerwono zabarwiony
	Fosforan. wapn. zasad.	Po zagotowaniu	osad w kw. węglowym rozpuszczalny, po powtórn. zagotowaniu się wydzielający
	Węglan ammonu	Przy zagotowaniu uchodzi Amoniak i	barwi zwilżony papier lakm. czerwony na niebiesko

	Składniki	Sposób badania	Oddziaływanie
c. obce	Kw. chryzofanowy Senna, Rheum)	Po dodaniu Amoniaku	zabarwienie: ognisto-czerwone
	Kwas karbolowy	Obok braku lub zmniejszonej ilości siarkanów Obok barwy moczu ciemno-brunatnej	badanie przekropu zapomocą: chlorku żelazow. odczynnika Millona
	Naftalina	Do paru kropli moczu dodaje się kilka kropli kwasu siarkowego zgęszczonego	zabarwienie: zielone
	Balsam kopaiwowy	1) Po zagotowaniu z kwasem chlorowodowym 2) Po dodaniu kw. azotowego (jak przy białku)	1) zabarw. czerwone 2) smuga różowa nieco wyżej umieszczona
	Jodek potasu	1) Po dodaniu kwasu azotowego 2) Z kleikiem skrobi i kwasem azotowym	1) zabarwienie brunatne i woń jodu 2) zabarw. niebieskie

C. Badanie osadu drobnowidowe i chemiczne.

Składniki	Kształt	Własności chemiczne
Ciałka ropy	o charakterystycznych konturach	z ług. potas. lub Amoniakiem zmieniają się w masę galaretową
Ciałka krwi	o charakterystycznych konturach	z kw. octow. lodowatym i chlor. sodu dają: Haeminę (kryształki Teichmanna)
Ciałka śluzu	małe ziarniste komórki o wyraźnych konturach	
Przybłonki	komórki przybł.: okrągłe i owalne drobne (kanaliki nerek) kształtu gruszkowatego (miednicz. nerk.) okrągłe wieloboczne, podłużne (pęcherz i moczowody) kuliste, ziarniste (cewka mocz. i dno pęch)	
Wałeczki	z kanalików nerek, kształtu walcowatego: ziarniste przeźroczyste krwawe przybłonkowe woskowe	

Składniki	Kształt	Własności chemiczne
Kwas moczowy	kryształy pozrastane lub oddzielne ± żółtawo zabarwione kształtu osełek, rombów lub maczugowate	w ługu potasowym lub Amoniaku rozpuszczalne
Moczan sodow.-potas.	masa ziarnista bezpostaciowa	
Moczan amonowy	kryształy kuliste opatrzone czasem kolcami	
Szczawian wapniowy	kryształki drobne kształtu kopert listowych	w kw. octowym nierozpuszczalne
Fosforan magn.-amonowy	kryształy duże kształtu trumienkowatego	w kwasie octowym rozpuszczalne: w ługu potas. lub amoniaku nie zmieniają się
Fosforan wapniowy zasadowy	masa drobno-ziarnista	
Kulki tłuszczu	ciałka okrągłe silnie światło łamiące	w eterze rozpuszczalne
Mikroorganizmy	laseczniki, kokki, drożdże, sarcina	
Plemniki	nitki dość proste na jednym końcu zagięte, na drugim opatrzone główką	

Dr. Opieński.

Otrucia ostre i sposób ratowania w tychże.

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Aconitinum. Tojad mordownik (folia, flores, radix, Tinct., Extract).	Pieczenie języka, dławienie mrowienie, drętwienie kończyn, ślinotok, wymioty, tętn słabe, obniżenie ciepłoty ciała, zimne poty, niepokój, rozszerzenie źrenic, zabójcza dawka 0·003—0·004.	Leki wymiotne, pompa żołądkowa, kawa, herbata, wino, kamfora, Acid. tannic. 4·0 Aq. d. 200·0. Syr. 20·0. S. Co. 5 min. łyżkę. Sztuczna wentylacya płuc.
Acidum carbolicum.	Wymioty, ból w epigastrium, zapad, spiączka. Trująca dawka od 5·0.	Emetica, pompa żołąd. Calcaria saccharata, mleko, kleiki, lód. Rp. Magnes. ust. in Aqua 200·0. S. Połowę na raz, później co $^1/_2$ g. łyżkę.
Acidum hydrochl. **„ nitricum.** **„ sulphur.**	Obrzmienie bł. śl. ust, palenie i pieczenie przew. od ust do żołądka, boleści, wymioty kwaśne fusowate, upadek sił.	Lód, magnezya, kreda. soda we wodzie, dużo płynów, woda mydlana, kleiki.
Acidum hydrocyanic. kwas sinowodowy kw. pruski Aq. lauroc.	Wdech krótki, wydech znacznie dłuższy, drgawki, porażenie oddechania. Mdłości, nieprzytomność.	Środki wymiotne, sztuczne oddychanie, oblewania zimną wodą, środki drażniące skórę.
Aether	Spiączka, znieczulenie, ustawanie oddechu i tętna. Przy wydechu czuć eter.	Sztuczne oddychanie, (faradyzacya n. phrenic.), zbryzganie wodą, injekct. Strychniny (0·001), gorczycznik na okolicę serca.
Alkalia Ług potas. i sodowy, amoniak żrący, salmiak.	Nadżarcia ust, ból silny palący w przełyku, wymiociny składają się z rozłożonej krwi i oddział. alkalicznie, kolka często krwawe stolce.	Mleko, rozcieńczony kwas cytrynowy, pigułki lodowe, gdy stolce krwawe, lewatywy z wody, z lodu.
Alkohol	Odurzenia, utrata przytomności, wymioty, zwężenie źrenic, zapad, lepka zimna skóra, piana z ust, woń wyskoku z ust, tętno małe, powolne.	Zlewania zimną wodą, lód na głowę, ręce i nogi zanurzyć w gorącej wodzie, synapizm na kark, lewatywy z zimnej wody.

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Antimonium Tart. emetic.	Gwałtowne wymioty, osłabienie akcyi serca i osłabienie ogólne, ból palący w żołądku i kiszkach, zimny pot, później rozwolnienie, pragnienie, drgawki.	Pompa żołąd., pigułki lodowe, mleko, Tanina, Opium.
Anilinum	Nudności, ból głowy, trudne oddychanie, senność, utrata przytomności, znieczulenie skóry. Sina barwa bł. śluz. i skóry, ciepłota nizka, tętno wolne.	Pompa żoł., środki wymiotne, białko, sztuczne oddychanie, leki podniecające, magnez.
Argentum nitricum	Wymioty białawe, czernieją na powietrzu, oznaki zapalenia żoł. i jelit.	Sól kuchenna, białko, mleko.
Arszenik i jego przetwory.	Ból w okolicy żołądka, nudności, wymioty, biegunka, skóra zimna, przy uczuciu pałania, pragnienie. Tętno małe, szybkie, oddech przyspieszony mozolny. Czasami drgawki. Po arsenowodorze mocz krwawy, dawka zabójcza 0·1.	Środki wymiot., (zinc. sulph.) ferr. hydric. in Aqua, Magnezya, Antidot. arsenici.
Atropinum Radix, folia, baccae bellad. Szalej.	Suchość i drapanie w gardle, chrypka, nudności, trudność mówienia i połykania, pragnienie, ból i zawrót głowy, złudzenia i omamy, rozszerzen. źrenic, parcie na mocz, osłabienie serca, szał, drgawki, tężec, podwójne widzenie.	Pompa żołąd., środki wym., tanina, kali jodat. morfina, opium, wyskok. Rp. Pilocarp. mur. 0·05, Aq. dest. 5·00 do inj. Zimne okłady na głowę.
Baryum zob. Plumbum		
Bromum zob. Jodum		
Camphora	Popęd do ruchów, gonitwa myśli, drżenie, drgawki.	Środki wym., oblewanie zimną wodą.
Cantharides	Ból w ustach, przełyku, żołądku, pęcherze w jamie ust, pragnienie, nudności, kurcze przełykowe, mocz krwawy, podrażnienie części płciowych, ból głowy, odurzenie, drgawki.	Pompa żoł., klejkie napoje z lodem, kamfora, Opium. Unikać tłuszczów!

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Chloral hydratum	Senność, zwężenie źrenic, zwolnione oddychanie i tętno, ciepłota obniżona.	Środki drażniące skórę inj. Strychn., Cocainy, ochranianie przed oziębieniem ciała.
Chloroform	Senność, zwężenie źrenic, obniżenie respiracyi i akcyi serca, obniżenie temperatury, woń chloroformowa z przewodu oddch., porażenie oddechania.	Sztuczne dodychanie, inj. Strychniny, zlewanie zimną wodą, środki drażniące skórę.
Chlorum	Skurcz głośni, krwioplucie.	Świeże powietrze, wdychanie amoniaku i ciepłej pary.
Cocainum	Tętno zmienne, powolne to szybkie, duszność, pobudzenie, drgawki.	Wdychanie amylnitritu, ciepłe kąpiele, morfina.
Codeinum z. Morfinę		
Coffeinum	Niepokój, odurzenie, zawrót głowy, drżączka, kołatanie serca.	Pompa żoł., środki wymiotne, kali jodat., sztuczne oddychanie, Morphinum.
Colhicin Semen. Colch. Zimowit	Silne bóle brzucha, wymioty, biegunka, pragnienie, tętno zwolnione, majaczenie, drgawki.	Środki wym., Tanina, Opium, eter, kamfora, wino.
Cuprum grynszpan	Wymioty zieloną treścią, kolka, stolce krwawe, drgawki, oddech utrudniony, nieregularne tętno.	Białko z wodą, mleko, lewatywy ze skrobi, purgantia, wogóle środki osłaniające.
Digitalis	Wymioty, często biegunka, tętno zwolnione, następnie nieregularne, rozszerzenie źrenic, osłabienie mięśniowe, zapad, drgawki.	Środki wymiotne, wine, kamfora, Liquor ammon. anis, synapism.
Ergotinum secal. corn. sporysz	Slinotok, nudności, wymioty, biegunka, ból głowy, drętwienie, spiączka, zatrzymanie moczu, zapad.	Emetica. opium, amylnitrit, chloralhydrat, eter, wino, kawa.
Hydrargyr. Sublimat	Smak metaliczny, ból w ustach, przełyku i żołądku, wymioty, biegunka, czasem krwawa, zatrzymanie moczu, zapad.	Pompa żołąd., mleko, białko.
Hyoscyamus z. Atropin		

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Jodum	Ból w gardle, przełyku i brzuchu, wymioty, zatrzymanie moczu, osłabienie, tętno słabnie.	Kleiki z mąki pszennej, białko, magnezya lód, środki drażniące skórę.
Kalium chloricum	Objawy ze strony żołądka i jelit, upadek sił, zatrzymanie moczu, sinica, haematurya.	Pompa żołądk., środki wym., środki podniecające, moczopędne, pilocarpin, transfuzya krwi lub wlewanie śródżylne soli kuchen.
Kreosotum	Zob. kw. karbol.	Pompa żołądk., białko-
Morphinum Opium	Zapad, upośledzenie czucia, *silne zwężenie źrenic,* skóra blada, głowa gorąca, oddechanie zwolnione, zatrzymanie moczu, pod koniec tężec lub drgawki.	Pompa żołądk., środki wym. z wyjątkiem tart. emetici, sztuczne oddychanie, tanina, lód na głowę; ręce i nogi do gorącej wody, synapismy, lewatywy z octem, mocna kawa, Coffeina, Atropina (0·01—10·00 Aq. do inj.).
Nicotinum	Uczucie drapania i palenia ustach i przełyku, biegunka z silnem parciem, wymioty, bladość skóry, tętno wolnieje, kurcz mięśni oddechow., z początku zwężenie, później rozszerzenie źrenic, tężec, zapad.	Pompa żołąd., kali jodat., Tanina, lewatywy z octu, sztuczne oddychanie, cały aparat środków pobudzając.-
Opium vide Morphium		
Petroleum	Zaburzenia żołądkowo kiszkowe, zadrażnienie nerek, ból głowy, senność, zapad.	Pompa żołądk., Emetica, sztuczne oddychanie. Excitantia.
Phosphorus	Ból w dołku podsercowym i wymioty miazgą, świecącą w ciemności, mającą woń fosforu. Gastroenteritis, żółtaczka, bolesność w okolicy wątroby i powiększ. tejże. Lekka gorączka, później wymioty krwawe, osłabienie serca, krwotoki z nosa, jelit, macicy, śpiączka, drgawki, mocz krwawy.	Pompa żołąd., purgantia, środki wymiotne: Cupr. sulphur. 1·0:40·0 Aq. dest. S. na raz połowę, po 5 minut. jeżeli trzeba, resztę. Ol. terebinth., crudum (ozonizatum), co $1/4$ godz. po 10 kropli w kleiku. Unikać tłuszczów!

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Plumbum octan. oł.	Palenie w gardle i żołądku, wymioty, biegunki, morzysko, następnie w chronicznych przypadkach zaparcie stolca, zawrót głowy, mdłości, porażenia, bóle, przypady mózgowe.	Emetica, Purgantia, kwas siarkowy rozcieńczony, siarkan potasowy. W braku odtrutek: mleko, białko. Po odtrutkach znowu emetica i purgant, później opium i ciepłe kąpiele.
Santoninum	Wymioty, odurzenie, żółtowidzenie, upośledzenie respiracyi, drgawki, (badanie moczu rozstrzygnąć może).	Pompa żołąd., emetica, Purgantia, sztuczne oddychanie, przy drgawkach Chloral.
Strychninum wronie oko	Kurcze, Paraestesya wszystkich zmysłów, uczucie ciągnienia w mięśniach, karku, tężec, szczękościsk, opistothonus, sinica, oddech przerywany, tętno małe. Przytomność zachowana. Dawka trująca 0·015—0·03.	Pompa żołąd., Emetica, Chloralhydr., wziewanie chlorofor., morfina (inj.), czarna kawa.
Sublimat v. hydrgr.		
Trucizna kiszkowa zepsute kiszki, kiełbasy, wędliny	W kilka lub kilkanaście godz. po spożyciu mdłości, ból w okolicy żołądka, morzysko, Gastroenteritis, suchość w ustach, trudność w połykaniu, tętno przyspieszone, upośledzenie wzroku, podwójne widzenie.	Emetica, Purgantia, Calomel, lewatywy, później: Rp. Aether depur. 2·0 Aq. dest. 150·0, Trae laud. gtts. 10. Syr. 20·0. S. Co $^1/_2$ g. łyżkę.
Ukąszenie jadowitych wężów	Rozwijające się obrzmienie w okolicy rany, skóra sina, ziębnienie i ociężałość, osłabienie, drżenie, mdłości, tętno ledwie ywczuwalne, śpiączka, drgawki, (krwotoki z nosa, ust, żołądka).	Wypalenie rany rozp. żelazem, c. kali caustic., wyssanie rany Przewiązanie powyżej rany, wymycie octem, amoniakiem. Na wewnątrz excitanita: Liquor ammon. anis: kamfora, wino, cognac.
Gaz świetlny Tlenek węgla	Ból głowy, odurzenie, tętnienie naczyń szyjnych, wymioty i śpiączka, zaczerwienienie powłok, drgawki.	Usunięcie chorego z atmosfery zatrutej. Sztuczne oddychanie, upust krwi. Transfusia.

Tablica brzemienności.

Ostatnia regularność	Dzień porodu	Ostatnia regularność	Dzień porodu
Styczeń 1	Październ. 8	Lipiec 5	Kwiecień 12
" 5	" 12	" 10	" 16
" 10	" 17	" 15	" 21
" 15	" 22	" 20	" 26
" 20	" 27	" 25	Maj 1
" 25	Listopad 1	" 28	" 4
Luty 1	" 4	Sierpień 1	" 8
" 5	" 8	" 5	" 12
" 10	" 12	" 10	" 17
" 15	" 22	" 15	" 22
" 20	" 27	" 20	" 27
" 25	Grudzień 1	" 25	Czerwiec 1
Marzec 1	" 6	" 28	" 4
" 5	" 10	Wrzesień 1	" 8
" 10	" 15	" 5	" 12
" 15	" 20	" 10	" 17
" 20	" 25	" 15	" 22
" 25	" 30	" 20	" 27
" 28	Styczeń 2	" 25	Lipiec 2
Kwiecień 1	" 6	" 28	" 5
" 5	" 10	Październ. 1	" 8
" 10	" 15	" 5	" 12
" 15	" 20	" 10	" 17
" 20	" 25	" 15	" 22
" 25	" 30	" 20	" 27
" 28	Luty 2	" 25	Sierpień 1
Maj 1	" 5	" 28	" 4
" 5	" 9	Listopad 1	" 8
" 10	" 14	" 5	" 12
" 15	" 19	" 10	" 17
" 20	" 24	" 15	" 22
" 25	Marzec 1	" 20	" 27
" 28	" 4	" 25	Wrzesień 1
Czerwiec 1	" 8	" 28	" 4
" 5	" 12	Grudzień 1	" 7
" 10	" 17	" 5	" 11
" 15	" 22	" 10	" 16
" 20	" 27	" 15	" 21
" 25	Kwiecień 1	" 20	" 26
" 28	" 4	" 25	Październ. 1
Lipiec 1	" 8	" 28	" 4

Kąpiele z dodatkiem środków lekarskich.

Na kąpiel pełną (po szyję) dla osoby dorosłej, liczy się 200—300 litrów płynu. 50—200 litrów na kąpiel dla dzieci. Na kąpiel sięgającą tylko do dołka podsercowego 100—150 litrów; kąpiel nasiadową 20—30 litrów, na kąpiel na nogi 10 litrów.

Za zimną uważa się kąpiel do + 15° R.
„ chłodną „ „ + 15 do 22° R.
„ letnią „ „ + 22 „ 27° R.
„ ciepłą „ „ + 27 „ 32° R.
„ gorącą „ „ + 32° R.

K. gorczyczne. Na kąpiel pełną daje się 100—250·0 grubo potłuczonej gorczycy. Do kąpieli miejscowej np. na nogi 50—120·00.

K. igliwiowe. Ponieważ przez wygotowanie igliwia niemożna otrzymać eterycznych, a właśnie głównie działających pierwiastków, stósowniej przeto dawać extraktu. (Extr. turionum pini sylv. ad balnea, Nitribitta w Krynicy) 150—500 gram.

K. jodowe. (Wanna drewniana). Kali jodati 50—100·0 na kąpiel pełną; 5·0—10·0 na litr wody. — Jodi 10·0 kali jodati 20·0 rozpuścić w kilogr. wody i dodać do kąpieli, przyczem należy tak osłonić wannę, aby pacyent nie wdychał parującego jodu.

K. klejowe. 1—2 funtów Colla animalis, rozpuszczonego we wrzącej wodzie.

K. z kory dębowej lub **z kory wierzby, kasztana** itp. odwar z 1 funta w 2 litrach wody, lub też (ponieważ tutaj chodzi o środek ściągający) można użyć Taniny (acid. tannicum) 20—100 grm. rozpuszczonej w szklance wody.

K. z liści orzecha włoskiego. (Fol. Inglaudis) Dekokt z 1—2 fnt.

K. ługowe. Dwa do ośmiu funtów popiołu bukowego lub dębowego, gotuje się z kilkoma litrami wody, lub też potażu (1/4—1 funta, na kąpiel pełną, dla dzieci połowę tej ilości).

K. mrówczane. Napar (Infusum) z 300·0—700·0 formica rufa.

K. mydlane. 1/4—1/2 funta pokrajanego mydła na pełną kąpiel (Sapo domesticus, Sapo aromatic. lub Sapo kalinus).

K. z otrąb. 1—3 funtów otrąb pszenicznych odgotowanych w woreczku w 4—6 litrach wody.

K. siarczane. 50·0—2000·0 Kalium sulphuratum ad balneum, w celu wzmocnienia działania dodaje się 15—20·0 Acidum sulphur. crud.; aby jednak złagodzić, dodać można Colla animalis 1/2 funta.

Bogatszym można zapisać:

Rp. Calcii sulphurati crudi 20·00,
Natri chlorati 7·50,
Extr. Saponar. 5·00,
F. c. Aq. font.o q. s. Glbulus. Dtur. tal. dos. 5.

S. Jednę kulę do kąpieli.
(Wanna drewniana, nie metalowa).

K. słodowe. Słodu jęczmiennego 4—6 funtów gotuje się z kilkoma litrami wody przez 1/2 godziny, odcedza i wlewa do kąpieli.
K. słone. 3—5—15 funtów soli kuchennej lub morskiej.
K. sodowe. Natri carbon. crudi 200—500·0 na kąpiel pełną. 100—200·0 na kąpiel miejscową.
K. sublimatowe. (Tylko w wannie drewnianej) 2·50—10·0 Hydrarg. bichlor. corros. rozpuszczonego w 50—200·0 Aq. Na kąpiel miejscową tj. ręce i nogi 0·05—0·25.
K. ziołowo-aroma'yczne. Napar rumianku lub mięty, korzenia tataraku, lub spec. aromatic. z 200—500·0 na 2000·0 wody, wlewa się do kąpieli, albo też dodać można: Aq. coloniens., Spir. Calami., Spir. Angelicae, Spir. Serpyl. (60·0—100·0 na dawkę). Dla dzieci połowę tych ilości.
K. żeleziste. Ferrum sulphur. siccum (50·0—200·0), Liquor ferri sesquichlorati (15·0—60·0), Tart ferratus s. globuli martiales pulv. (50—200·0), lub też do przyrządzania kąpieli żelezistej z kwasem węglowym; 1 część Ferr. sulph. sicc. (30·0), 2 części Natr. chloratum (60·0), i 3 części (90·0) Natr. bicarbon. nasypuje się warstwami do szklanki i razem wrzuca do wody (pro balneo 150·0—200·0 tej mięszaniny).

Rp. Ferri sulphur. sicci
Argillae aa. 100·00,
M. pul . d. tal. dos. 10.
S. Jeden proszek do kąpieli.

Dla dzieci wszystkich przetworów po 1/4 części.

Szkodliwe połączenia leków.

1. Dając kwas solny wewnątrz, nie należy przepisywać kalomelu, bo w żołądku utworzy się sublimat.
2. Nie należy kłaść plastru merkurialnego na miejscu posmarowanem jodem, bo wytwarza się Hydr. bijodat. rubrum, wywołujące ból i zapalenie.
3. Nie dawać do wewnątrz jodu ani bromu gdy się oko posypuje kalomelem (najwcześniej można zasypać oko kalomelem w 24 godzin po ostatniej dawce jodu).
4. Nie łączyć kali chloricum z garbnikiem, kamforą, siarką, węglem w proszkach, bo nieostrożne potarcie wywołuje eksplozyą.
5. Nie łączyć kwasów z zasadami, bo tworzą się sole.
6. Nie łączyć opium z garbnikiem, bo tworzą się garbnikany nierozpuszczalne.
7. Nie łączyć Arg. nitr. z Aq. amygd. amar., bo wytworzy się sinek srebra.

Warunki przyjmowania chorych obłąkanych do zakładów publicznych lub prywatnych.

Według §. 273 ust. cyw. za obłąkanego lub głupkowatego ten tylko uznany być może, który za takiego sądownie, po dokładnem zbadaniu zachowania się jego przez wyznaczonych do tego przez sąd lekarzy, uznanym zostanie. W przypadku takim postanowienie sądu do publicznej wiadomości podane być powinno. Sąd w tym razie ustanawia kuratora (§. 269).

Zakłady dla obłąkanych są prywatne albo publiczne. Do prywatnych, zakładanych jedynie za pozwoleniem politycznej władzy krajowej, przyjmowani być mogą chorzy, tylko na podstawie świadectwa lekarskiego, potwierdzającego istniejącą chorobę umysłową. Świadectwo to musi być wystawione przez lekarza powiatowego lub gminnego miejsca pobytu chorego, lub gdyby przez innego lekarza było wystawione, musi być potwierdzone przez lekarza powiatowego lub gminnego i wygotowane najpóźniej w 14 dniu przed wniesieniem prośby o przyjęcie. Jeżeli chory był poprzednio w kuracyi lekarskiej, dodaną być musi historya choroby, skreślona przez lekarza ordynującego. Chorzy, których władza bezpieczeństwa z powodu zagrażającego ogółowi bezpieczeństwa do zakładu prywatnego oddać jest zniewolona, mają być przyjęci na podstawie świadectwa wystawionego przez lekarza, którym ta władza rozporządza. Lekarz kierujący zakładem ma o przyjęciu chorego w przeciągu 24 godzin donieść trybunałowi pierwszej instancyi, w którego okręgu zakład się znajduje, z prośbą o potwierdzenie odbioru doniesienia. Doniesienie to wtedy tylko ma być zaniechane, jeżeli nie ma wątpliwości, że chory jeszcze pozostaje pod władzą ojcowską. Jeżeli taki chory podczas pobytu swego w zakładzie dojdzie do 24 roku życia, należy o tem, wyszczególniając stosunki jego osobiste, donieść trybunałowi pierwszej instancyi. Tosamo ma nastąpić, jeżeli zajdą okoliczności, które pociągają za sobą zmianę osoby prawnego zastępcy, a sąd opiekuńczy lub kuratelarny zkądinąd o tych okolicznościach nie wie. Osoby umieszczone w prywatnych zakładach dla obłąkanych, które uważać należy za wyleczone, mają być z zakładu wypuszczone, po porozumieniu z temi osobami, które prosiły o przyjęcie chorego do zakładu, albo w miejsce tychże pieczę nad chorym przyjęły. Także chorzy nieuleczalni nie mogą być w zakładzie dłużej zatrzymywani, jeżeli ich wypuszczenia żądają krewni, lub ich prawni zastępcy. Chorzy niewyleczalni mogą być oddani tylko swym prawnym zastępcom, lub osobom przez tychże wskazanym. Jeżeli z zakładu będą wypuszczone osoby, które władza bezpieczeństwa oddała z powodu grożącego ogółowi niebezpieczeństwa, poprzednio o wypuszczeniu tę władzę należy zawiadomić. Taksamo należy postąpić w razie uwolnienia osób takich na próbę. O wypuszczeniu chorych wyleczonych zostających pod kuratelą należy odnośny sąd zawiadomić.

Zakłady publiczne dla obłąkanych rządzą się własnemi statutami, które muszą być potwierdzone przez ministra spraw wewnętrznych. Zakłady publiczne dla obłąkanych mają czynić doniesienia wyżej wymienione do tychże władz sądowych. Gminy a w szczególności ich organa lekarskie są obowiązane utrzymywać w naoczności tych obłąkanych, którzy nie są umieszczeni w domach obłąkanych i czuwać nad pielęgnowaniem tychże. Chorych na umyśle, którzy nie pozostają pod władzą ojcowską lub opiekuńczą, mają gminy w celu dalszego zarządzenia wskazać temu trybunałowi, do którego okręgu są wcielone. Władze sądowe są obowiązane o ustanowieniu opiekuna i kuratorów dla umysłowo chorych, znajdujących się w zakładach dla obłąkanych zawiadomić te zakłady. (Dz. p. p. z r. 1874. L. 71).

Przyjmowanie do Kulparkowa i wydalanie. (Tożsamo stosuje się i do Szpitala św. Łazarza w Krakowie). Chorych przyjmuje do zakładu dyrektor na żądanie stron lub władzy bezpieczeństwa. Aby chory mógł być przyjęty, należy dyrektorowi przedłożyć: Świadectwo władzy miejscowej z wymienieniem stosunków rodzinnych i majątokwych chorego, a także historyą choroby, sporządzoną przez lekarza i poświadczoną przez fizyka powiatowego. Jeżeli oddaje władza bezpieczeństwa, to powinna wymienić fakty. Jeżeli chory ma leczyć się własnym kosztem, to należy jeszcze dołączyć pisemne zobowiązanie się tej osoby, która ma spłatę uiszczać. Chorzy winni być oddani do zakładu należycie odziani.

Dyrektor zakładu do 24 godzin powinien donieść o przyjęciu cohrego trybunałowi pierwszej instancyi.

O zamierzonem wydaleniu chorych wyleczonych, lub nieuleczalnych nie zagrażających publicznemu bezpieczeństwu lub obyczajności i o terminie wydalenia, powinien dyrektor zakładu zawiadomić rodzinę lub prawnego zastępcę, urząd gminy, do której chory jest przynależny, władzę opiekuńczą, jeżeli pod tą władzą zostaje i władzę bezpieczeństwa, jeżeli ona oddała chorego do zakładu ze względów policyjnych.

Przy odbieraniu chorego niewyleczonego, odbierający powinien złożyć dyrektorowi: przyzwolenie władzy opiekuńczej, przyzwolenie gminy, w której chory ma mieszkać i pisemne zobowiązanie się do dalszego pielęgnowania chorego. (Dz. u. k. 1876. 15 Lutego. Nr 6).

Ile kropli leków płynnych liczy się na gram.

Acet. concentrat . . .	16	carvi, chamomil. aeth.,	
Acid. acetic	16	citri, crotonis, foeniculi, juniperi, lavandulae, menthae, origani, rosmarini, rosae, sabinae, tanaceti, terebinthinae, eucalypti .	25
„ hydrochlor. . . .	13	Ol. caryophyl., cinnam.	20
„ „ dilut.	16	„ pinguae	20
„ hydrocyanic. Aqu.	16	Petrol. rectificat . . .	25
„ „ spirit.	32	Plumb. acet. solut. . .	20
„ nitricum	12	„ basic. solut. . .	16
„ phosphor. . . .	16	Solutio arsen. Fowleri.	16
„ sulphur. con. . .	12	„ extr. narcot. (1:2)	37
„ „ dilut. . .	16	Spir. aethereus . . .	25
Aether acetic.	25	„ alcoholis $90^1/_2$% .	40
„ sulphur. . . .	50	„ ferr. chlor. aeth. .	25
Aq. amygd. amar. . .	24	„ muriat. aeth. . .	30
„ destilat. var. . . .	16	„ nitric. aeth. . . .	30
„ spirit. var. . . .	25	„ varii c. spir. vini dil. parat. . . .	25
Bals. copaivae	25	„ Vini concentr. . .	30
„ peruv. nigr. . .	16	„ „ dilut. . . .	25
Carbon sulphur. . . .	25	Stibium chlor. solut. .	12
Chloroformium	25	Syrupi var.	12
Ferrum sesq. sol. . . .	12	Tinct. spirituos. . . .	25
Kali carbon. sol. . . .	16	Vinum stibiat. et alia vina medicam . . .	20
Kreosotum	25		
Liq. acidi Halleri . . .	25		
„ hydrar. nitric. . .	12		
Mucilago gummi ar. . .	12		
Oleum amygd. aether. .	20		
„ anis, auranti flor. bergamottae, cajeputi			

UWAGI SĄDOWO-LEKARSKIE

przez

Doc. Dra Leona Wachholza.

I. O świadectwach lekarskich i sądowo-lekarskich.

Świadectwa lekarskie wydawane przez lekarza na żądanie osób prywatnych a nie władz muszą być opatrzone marką stemplową na 50 kr. Świadectwa stwierdzające przebytą ospę lub dokonane szczepienie ochronne tejże, również i świadectwa mające na celu usprawiedliwienie ucznia z jego nieobecności w szkole i t. d. lub z jego opóźnienia się w złożeniu egzaminu w należytym czasie, są wolne od stempla (rozp. z d. 29 Czerwca 1834, L. gub. 39736 i obwieszczenie gub. z d. 4 Grudnia 1894 L. 75852). Opinie lekarskie co do istnienia choroby umysłowej w celu umieszczenia umysłowo chorego w jednym z krajowych zakładów dla obłąkanych mogą wydawać c. k. lekarze powiatowi,i fizycy miast Lwowa i Krakowa (wolne od stempla).

Świadectwa sądowo-lekarskie czyli tak zwane visa et reperta, podlegają jako wydawane osobom prywatnym ostęplowaniu marką na 50 kr. Forma ich odpowiada w zupełności formie protokołu oględzin sądowo-lekarskich.

Świadectwo sądowo-lekarskie składa się pod względem formy z trzech części: pierwsza powinna zawierać imię, nazwisko, wiek, stan, miejsce zamieszkania osoby badanej, wreszcie i miejsce, w którem lekarz ją bada. Po tym wstępie następują krótkie a możliwie dokładne wywiady co do istoty zajścia objawów podmiotowych i co do osób, które w niem czynny udział brały. Jeżeli osoba poddana badaniu jest nieletnią, nieprzytomną lub dotkniętą chorobą umysłową, zasięga się wywiadów od osób ją otaczających.

Drugą część stanowi wynik przedmiotowego badania i część tę dzieli się wedle potrzeby na oznaczone liczbami porządkowemi ustępy a to w tym celu, aby się można na nie w orzeczeniu powołać. W części tej zwraca się uwagę na wszelkie szczegóły, podobnie jak w zwykłem badaniu klinicznem, zaczynając od uwag co do ogólnego odżywienia i budowy ciała osoby badanej, co do stanu ciepłoty ciała, tętna, wrodzonych lub nabytych zboczeń, wreszcie co do chwilowych stanów z resztą fizyologicznych, jak np. ciąży. Po tych uwagach następuje opis ściśle przedmiotowy, zrozumiały nawet dla nielekarza, tyczący się znalezionych śladów uszkodzeń cielesnych lub innych za-

burzeń. W opisie tym należy unikać zwrotów, stanowiących raczej rozpoznanie jak wierny opis stanu, w jakim badany się znajdował w chwili badania. Jeżli badanie przedmiotowe nie stwierdza zmian anatomicznych dla objawów podmiotowo uczuwanych przez badanego, należy w miejscu odpowiedniem podnieść ujemny wynik badania przedmiotowego.

Trzecią i ostatnią częścią świadectwa jest orzeczenie, które stanowi właściwe rozpoznanie zaburzeń w protokole opisanych, jakoteż i ocenę ich sądowo-lekarską. Ocenę sądowo-lekarską uszkodzeń ciała podaje się na podstawie znajomości odnośnych paragrafów obecnego kod. karn., stosując się nadto do wymagań §. 132 ust. o postępowaniu karnem z dnia 23 Maja 1873: „znawcy mają wyrzec w szczególności, które ze znalezionych obrażeń ciała lub nadwerężeń zdrowia same przez się lub w związku z innemi bezwzględnie albo ze względu na szczególne okoliczności przypadku, należy uważać za lekkie, ciężkie lub dla życia niebezpieczne; jakie skutki uszkodzenia takie zwykle za sobą pociągają i jakie w obecnym przypadku szczególnym ztąd nastąpiły, tudzież jakimi środkami albo narzędziami i w jaki sposób takowe zadane były“.

Świadectwo sądowo-lekarskie.

Stempel 50 ct.

Maryanna R. lat 23, żona rolnika z Mogiły podaje, iż ją dnia 4 lutego b. r. pobili Jan B. i Magdalena jego żona z Mogiły kołkiem z płotu i ręką.

Badanie z dnia dzisiejszego wykazuje:

1) Kobieta wzrostu średniego, prawidłowej budowy, dość dobrze odżywiona, nieokazująca ogólnych objawów chorobowych.

2) Na twarzy, a mianowicie na grzbiecie nosa dwa otarcia przyskórka, wielkości ziarna grochu, podobne zdrapania na górnej wardze po stronie prawej i tuż koło kąta ust prawego, wreszcie smugowate zdrapanie w środku brody, wszystkie strupkiem zaschłej krwi pokryte.

3) Na grzbiecie, wzdłuż całej prawie prawej łopatki, smugowate zasinienie.

4) Kończyna górna prawa przedstawia się o kilka ctm. krótszą w porównaniu z kończyną górną lewą; badana, kończyną tą nie może poruszać, a przy usiłowaniu ruchów biernych ramieniem, doznaje mocnego bólu. Ramię prawe okazuje się prawie w połowie swej długości obrzmiałe, zasiniałe i kątowato zgięte. Kąt zgięcia tego zwrócony jest rozwartością swą ku wewnątrz. Przy badaniu dotykiem czuje się w miejscu tego zgięcia trzeszczenie i wyraźną nieprawidłową ruchomość kości badanie to sprawia dotkliwy ból.

5) Zresztą na ciele nie ma innych śladów obrażeń.

ORZECZENIE.

1) Obrażenie opisane pod l. 4 przedstawia się jako złamanie kości ramieniowej prawej prawie w połowie trzonu tejże i stanowi uszkodzenie ciała ciężkie połączone z upośledzeniem zdrowia i niezdolnością do pracy, które trwają zwykle w tych przypadkach przez więcej, jak dni 30. Okoliczności tej czy upośledzenie zdrowia potrwa w danym przypadku przez więcej jak 30 dni, na razie stanowczo rozstrzygnąć nie można. Rozstrzygnięcie to będzie możliwem dopiero po zdjęciu opatrunku ustalającego.

2) Obrażenia opisane pod l. 2 i 3 stanowią uszkodzenia ciała lekkie tak razem wzięte, jak i każde z osobna, połączone z upośledzeniem zdrowia około 7 dni trwającem.

3) Złamanie kości ramieniowej mogło być następstwem uderzenia ciałem twardem, tępem, ciężkiem, z siłą użytem np. kołem z płotu, otarcia przyskórka na twarzy były zadane najpodobniej do prawdy paznokciami palców.

Co niniejszem, jako zgodne z zasadami nauki lekarskiej, do wiadomości c. k. Sądu podaję.

Dr X. X.

Kraków, d. . . 1894.

UWAGI

o oględzinach i sekcyi sądowej zwłok.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 1855 r. Nr 26 dz. u. p. zamieszcza dokładne przepisy, odnoszące się do sposobu wykonania oględzin i sekcyi sądowej zwłok (*vide* Zbiór ustaw Dra Olpińskiego lub Podręcznik ustawy o postępowaniu karnem w przekładzie prof. Dra Bojarskiego). Oględzin i sekcyi zwłok dokonują dwaj lekarze zazwyczaj w ten sposób, iż jeden (młodszy) wykonywa sekcyę, drugi (starszy) dyktuje protokół sekcyi.

Gdy jednak jasno jest zrozumiałem, iż obducent lepiej ze stanu znalezionego w zwłokach zdaje sobie sprawę, przeto właściwszem i więcej wskazanem jest, aby obducent sam protokół w miarę postępu sekcyi dyktował. Protokół sekcyi winien być wiernym odbiciem znalezionego stanu rzeczy i winien zawierać opis wszelkich czynności obducenta skierowanych ku możliwie ścisłemu wywiązaniu się z zadania swego. Protokół powinien być podanym w formie zwięzłej, łatwo nawet dla nielekarza zrozumiałej; stanowić ma on wierny opis stanu narządów zwłok, nigdy zaś gotowego rozpoznania. Protokół składa się z 3 części: 1) z nagłówka; 2) z opisu oględzin zewnętrznych; 3) z opisu oględzin wewnętrznych.

W przypadkach, w których zależy na stwierdzeniu tożsamości osoby, należy oględziny zewnętrzne ciała poprzedzić dokładnym a systematycznym opisem odzieży, w jaką zwłoki są przybrane.

W przybliżeniu można podać następujący szemat dla sekcyi:

A. Oględziny zewnętrzne.

1) Zwłoki — płeć (mężczyzny... kobiety... dziecka płci...), wiek, długość ciała, odżywienie, budowa (zboczenia w budowie).

2) Zmiany pośmiertne tj. stężenie pośmiertne utrzymuje się (lub nie) w kończynach górnych... dolnych; plamy pośmiertne... ich umiejscowienie... rozległość... barwa nacięciem stwierdzone.

3) Zabarwienie powłok (zielone ze zgnilizny i t. d.

4) W razie stwierdzenia tożsamości zwłok; włosy głowy, ich długość, zabarwienie, inne właściwości, włosy zarostu twarzy... kolor tęczówek, opis twarzy i reszty ciała, szczególnych znaków i t. d. np. na rękach jako dowód zatrudnienia.

5) Zachowanie się źrenic (rozszerzone, zwężone, równomiernie lub nie), spojówki (obecność wynaczynionek), naturalne otwory jam ciała jak otwory uszne, nosowe, ust, pochwy i odbytu zawierają ciała obce... treść... lub nie. Z otworów... czuć woń podobną do... W jamie ust... język... zęby. Części płciowe zewnętrzne...

6) Opis uszkodzeń, blizn znalezionych (każde uszkodzenie z osobna oznaczać literami porządkowemi a, b, c, i t. d.

7) Oprócz wyżej opisanych śladów uszkodzenia, innych się nie spotyka.

B. Oględziny wewnętrzne.

(Sekcyę należy wykonać w zwykłym anatomicznym porządku nawet w przypadkach otruć bez względu na odmienny dla tych ostatnich istniejący regulamin pruski z dnia 6 stycznia 1875 r.).

8) Powłoki czaszkowe po stronie wewnętrznej okazują... sklepienie czaszki budowa jego... grubość kości... okazuje... Opona twarda... zatoki żylne zawierają krew płynną... skrzepy... Opony miękkie okazują... pod niemi... zwoje mózgowe powierzchowne... Mózg zbitości... na rozkroju... zawartość krwi... komórki... ich rozmiary... zawartość... wyściółka ich... sploty naczyniowe... zwoje mózgu podstawowe... móżdżek... most Varola... rdzeń przedłużony... naczynia na podstawie mózgu... ich grubość... zawartość... Podstawa czaszki po oddzieleniu opony twardej okazuje... Jamy bębenkowe (w razie potrzeby) zawierają...

9) Krtań i tchawica z przodu in situ rozcięta zawiera... Mięśnie szyi... naczynia wielkie szyi... gruczoł tarczykowy... język i gardło... nagłośnia... wnętrze krtani... przełyk... gardziel w górnej części...

10) Mięśnie klatki piersiowej i brzucha... rozwinięte... stan przepony do brzegu żebra... po stronie prawej... po lewej...

11) Ułożenie trzew w klatce piersiowej... worki opłucnowe zawierają... płuca wolne lub przyrośnięte... opłucne płuc... pod niemi... miąższ płuc powietrzny lub nie (w których częściach)... na rozkroju płuco prawe... wejrzenie rozkroju... zbi-

tość... dobywa się treść... za uciskiem... z przeciętych oskrzeli... płuco lewe... opłucne ścienne... gruczoły przyoskrzelowe...

12) Worek osierdziowy wolny... zrośnięty z... zawiera... serce wielkości... pod osierdziem... przebieg naczyń wieńcowych (prosty lub kręty)... komórka lewa zawiera... zastawka dwudzielna... przedsionek lewy... komórka i przedsionek prawy... zastawka trójdzielna... mięsień sercowy... jego grubość... zabarwienie... zbitość... nitki ścięgniste... mięśnie brodawkowe na rozkroju... tętnica płucna zawiera... zastawki jej... aorta wstępująca zawiera... błona wewnętrzna jej ściany... zastawki jej... ujścia tętnic wieńcowych i ich drożność... Tchawica i oskrzela z tyłu rozcięta w całej długości okazują... dolna część gardziela.

13) Ułożenie trzew w jamie brzusznej... zawartość worka otrzewnowego... otrzewna jelit... ścięgna... krezka... gruczoły krezkowe...

14) Wątroba wielkości... brzegi jej... powierzchnia... jej torebka... na rozkroju... powierzchnia... zbitość... zawartość krwi... zabarwienie... woreczek żółciowy... żółć... przewód żółciowy...

15) Śledziona, wielkość... torebka... na rozkroju... zbitość... ilość krwi...

16) Nerka prawa i lewa wielkość... torebki... powierzchnia nerek po złuszczeniu torebek... na rozkroju rysunek... istota korowa... piramidy... miedniczki... moczowody...

17) Pęcherz moczowy zawiera... barwa moczu... (w przypadkach otruć wypuścić czystym cewnikiem mocz do czystego naczynia i przechować)... błona śluzowa pęcherza...

18) Pęcherzyki nasienne... jajniki... macica... jej wielkość... część pochwowa... ujście zewnętrzne... jama macicy... zawiera... pochwa...

19) Żołądek (w przypadkach otrucia podwiązać u wpustu odźwiernika i otworzyć nad naczyniem) ściana zewnętrzna żołądka... zawartość żołądka... jakość treści... oddziaływanie błona śluzowa...

20) Dwunastnica zawiera... jej błona śluzowa...

21) Trzustka... na rozkroju...

22) Jelita cienkie... treść... błona śluzowa...

23) Jelita grube...

24) Gruczoły zaotrzewnowe...

25) Aorta zstępująca piersiowa... brzuszna...

26) Po wyjęciu trzew okazują żebra... kręgosłup... kości miednicy... kości kończyn...

27) (W razie potrzeby). Po otwarciu jamy kręgowej okazuje rdzeń... jego opony...

W przypadkach sekcyi zwłok noworodków należy w oględzinach zewnętrznych podać cechy odnoszące się do okoliczności, czy dziecię jest donoszonem lub nie, a więc: 1) długość zwłok (długość podana w ctm. podzielona przez 5 wyraża miesiąc życia płodowego w drugiej połowie ciąży). 2) Obwód główki, wymiary prosty, skośny, wielki, dwuciemieniowy, dwuskroniowy, szerokość barków, miednicy, rozmiary ciemienia.

3) stan włosów główki, obecność meszku, stan chrząstek nosa i małżowin usznych, stan paznokci, jąder w mosznach (u płodów męskich) rozwój podściółki tłuszczowej, stan jąder kostnych w dolnej nasadzie kości udowej i ich rozmiar.

Nadto podaje się cechy, po których poznaje się noworodka: a więc: 1) obecność krwi i mazidła skórnego na powłokach ciała; 2) stan pępowiny, oba jej końce; 3) stan przedgłowia; 4) obecność smółki. Celem wyjaśnienia pytania z § 130 p. k. czy dziecię urodziło się żywem należy wykonać tak zwane próby życia tj. próbę hydrostatyczną Schreiera i żołądkowo-jelitową Breslaua.

Po ukończeniu sekcyi mają obducenci wydać swe zdanie, czyli orzeczenie w sposób ogólny bez motywów tj. bez powoływania się na odnośne ustępy protokółu. O ile protokół przedstawiał tylko opis przedmiotowego stanu sekcyą stwierdzonego, o tyle orzeczenie stanowi podmiotowy sąd obducentów. Orzeczenie powinno być odpowiedzią na pytania objęte § 129 ustawy o postępowaniu karnem, a więc powinno mieścić objaśnienie co w danym przypadku było bezpośrednią (najbliższą) przyczyną śmierci i co tę wywołało. Jeśli przyczyny śmierci sekcya nie dostarczyła, należy to wyraźnie w orzeczeniu zaznaczyć. W przypadkach powikłanych, w których nadto zachodzi potrzeba dokonania dalszych badań np. spektralnych, mikroskopowych i td. lub w których ważnemi dla orzeczenia stają się pewne wskazówki przez śledztwo uzyskać się mające, ograniczyć się należy tylko do tymczasowego orzeczenia, zastrzegając sobie na później orzeczenie dokładne i motywowane.

W każdem orzeczeniu należy po wyjaśnieniu przyczyny śmierci podać, czy ona była wynikiem własnej winy denata, przypadku czy też czynnego udziału drugiej osoby. Jeśli na zwłokach stwierdza się obrażenia, wówczas należy podać w orzeczeniu, czy one powstały za życia, czy też po śmierci, następnie czy je zadała druga osoba; w tym ostatnim razie, należy odpowiedzieć na pytania (§ 129 p. k.): „1) czy czyn ten drugiej osoby sprowadził śmierć *a)* już ze swej natury w ogólności, *b)* lub z powodu właściwego osobistego usposobienia lub z powodu szczególnego stanu obrażonego; *c)* z powodu okoliczności przypadkowych, wśród których czyn spełniono; albo *d)* z powodu przyczyn, które przypadkiem nastąpiły, lub czynem samym były wywołane lub z niego wynikły i czy *e)* śmierci można było zapobiedz wczesną i stosowną pomocą lekarską.“

UWAGA. Na mocy § 359 u. k. jest obowiązany każdy lekarz uczynić doniesienie w przypadkach zbrodni, a doniesienie to podobnie jak i załączone doń świadectwa lekarskie, mające stanowić dowód i poparcie doniesienia, są wolne od stempla.

WAŻNIEJSZE

KRAJOWE I ZAGRANICZNE ZAKŁADY

zdrojowo-kąpielowe, wodolecznicze, galaktoterapeutyczne, klimatyczne, kąpieliska morskie i sanatorya,

skreślił

Dr M. Zieleniewski *).

Skrócenia: C. = Celsius.
L. Zkł. = lekarz zakładu.
L. L. = lekarze.
m. = miasto.
mtr. = metrów,
n. p. m. = nad powierzchnią morza.
p. kąp. = pora kąpielowa.
p. pob. = pora pobytu.
p. zdroj. = pora zdrojowa
St. k. ż. = stacya kolei żelaznej.
St. klim. = stacya klimatyczna.
wtrz. = wewnętrznie.
wś. = wieś.
Zkł. = zakład.
ztrz. = zewnętrznie.

Abbazia przy morzu Adryatyckiem, obecnie bardzo modna St. klim. zimowa, dopiero w r. 1884 otwarta, imponuje drożyzną tu panującą. P. pob. od 15 IX do 15 V.

Abano górno-Włochy, 10 kilm. od Padwy, 31 mtr. n. p. m. cieplice słono jodobromowe, 36—82° C.

---

*) Wyciąg z przygotowanego do druku manuskryptu p. t.: „*Słownik balneologiczny.* — Opis zakładów zdrojowo-kąpielowych, hydropatycznych, galaktoterapeutycznych, klimatycznych, kąpielisk morskich i szczególnych sanatoryów pod względem: topograficznym, historycznym, klimatologicznym, balneoterapeutycznym, statystycznym i ekonomiczno-finansowym.“

Abas-Tuman Ces. rossyjsk. Kaukaz, 1270 m. n. p. m. ma dwie grupy zdrojów mineralnych, z tych 1sza obejmuje 3 źródła cieplicy obojętnej do 48° C. zwane Bogatyrskiemi; 2ga zaś grupa ma 3 źródła od 33° do 40° C. słabo solankowe, zwane przeciw zołzowemi. Urządzenia zdrojowe są należyte, pomieszkania dla gości dostateczne. P. zdr. od 1. VI do 1. IX.

Acqui Piemont, 140 mtr. n. p. m. liczne słono-siarczane cieplicze zdroje, 36—75° C.

Adelheitsquelle=Heilbrunnen Bawaryja, 774 mtr. n. p. m. szczawa jodobromowa słona, przeważnie do rozsyłki używana.

Ahrweiler w Prusach nadreńsk. zdrój znany pod imieniem Apollinarisbrunnen, szczawa alkaliczna, w ogromnej ilości (rocznie do 10 milionów flaszek) na handel rozsyłana przez Towarzystwo akcyjne angielskie, dzierżawiące zdrój wspomniony. Jestto dowód, co może angielska reklama, skoro błahy ten towar tak wielki ma odbyt.

Aix-les-Bains Sabaudyja, 258 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 45° C. znakomite balneotechniczne urządzenia kąpielne przez cały rok do użycia.

Ajaccio Korsyka, St. klim. zimowa. p. pob. od 15 X do 30. IV.

Akwizgran=Aachen Prusy nadreńskie, 176 mtr. n. p. m. silne cieplice alkaliczno-muryjatyczno-siarczane, 45—50° C. urządzenia kąpielne i na porę zimową.

Algier północ Afryka St. klim. zimowa. p. pob. od 1 XI do 15. IV.

Ałupka w Cesar. rossyjskiem na południowem pobrzeżu półwyspu krymskiego, własność ziemska ks. Woroncowa, osłonięta grzbietem Jajły, dosięgającej swym wierzchołkiem wysokości 1189 metr. n. p. m., jest wybornem kąpieliskiem morskiem a najprzedniejszą stacyą klimatyczną rossyjską. Powietrze na ogół bardzo łagodne, jednostajnie ciepłe, iście pomorskie. Brak uprzyjemnień wynagradzają przechadzki po wspaniałym parku i tarasowo rozłożonych uroczych ogrodach właściciela.

Amelié-les-Bains Francyja, 222 mtr. n. p. m. słynne z balneotechnicznych swych urządzeń i z łagodnego klimatu cieplice siarczane, od 44° do 61° C. Właściwa pora kąp. od 1. V do 30. X, jednak i przez cały rok do użycia.

Arco Tyrol południowy, 93 mtr. n. p. m St. klim. zimowa, niedawno zaprowadzona. p. pob. od 1. IX do 16. V.

Arnstadt Turyngja, 300 mtr. n. p. m. silna jodobromowa solanka, 24% soli kuchen. zawierająca.

Aussee Styryja (Salzkammergut), 650 mtr. n. p. m. silna solanka, 24.5% soli kuchennej zawierająca.

Baden pod Wiedniem czyli Baden rakuski, 218 mtr. n. p. m. cieplice ziemno siarczane, 26—33. 7° C.

Baden w Szwajcaryi czyli Baden helwecki, 382 mtr. n. p. m. cieplice ziemno słono siarczane, 48° C., urządzenia łaziebne i na porę zimową. P. kąp. od 15. V do 30. IX.

Baden-Baden czyli Cieplice szwabskie w W. Ks. Badeńskiem, 200 mtr. n. p. m. cieplice solankowe, 65-68° C. najwy-

tworniejsze i najliczniej uczęszczane niemieckie zdrojowisko, klimat bardzo łagodny, licznie używane jako St. klim. przejściowa.

Badenweiler w W. ks. Badeńskiem, 422 mtr. n. p. m. cieplice obojętne, 26·4° C. klimat łagodny. P. kąp. od 1. V do 1. X.

Bagnéres de Louchon Francya (depart. górn. Garonny), 628 mtr. n. p. m. pyrenejskie cieplice siarczane, 16–68° C. znakomite balneotechniczne urządzenia. P. kąp. od 15. V do 15. X.

Bardyów=Bartfeld półn. Węgry, na pograniczu Galicyi, 310 mtr. n. p. m. szczawy wapniowo żelaziste, urządzenia balneotechniczne przestarzałe, w ostatnim czasie nieco ulepszone. Pobyt tani.

Baréges Francya (Pyreneje), 1232 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 18·8° do 45·3° C.

Bath w Anglii, z Londynu w 3 g. do dojeżdżenia, 3 źródła cieplicy wapniowej, od 42° do 47° C., bardzo licznie odwiedzanej (rocznie około 30.000 osób). Pobyt drogi.

Berka w W. Ks. Sasko-Weimarskiem, nieznaczne źródła siarczane i żelaziste, przeważnie klimatyczne uzdrowisko 268 m. n. p. m. było ulubionem miejscem pobytu Goethego.

Bex Szwajcarya, 435 mtr. n. p. m. silna solanka 17%, tudzież St. klim. przejściowa.

Biaritz Francya, w zatoce Biskajskiej, kąpielisko morskie. Pobyt bardzo drogi. Pora kąpiel. od 1 V do 15 X.

Bilin w Czechach 2 mile od Cieplic czeskich (Teplitz-Schönau), silne szczawy alkaliczne, do dwóch milionów flaszek corocznie rozsyłane, pozyskały obecnie urządzony zakład zdrojowo-kąpielowy.

Birsztany Litwa (gubern. wileńska), solanka od 0 do 3%, urządzenia zdrojowe i kąpielne w ostatnim czasie znakomicie ulepszone zabiegami i starannością Dra Rodeckiego L. zakład. Ceny wszystkiego bardzo umiarkowane. Pora kąpielowa od 15. V do 15. IX.

Bockiet Bawarya, 1 godz. od Kissingen, 195 mtr. n. p. m. silne żelaziste źródło, bardzo zamożne w kwas węglowy. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Bojarka wieś, pół godz. od Kijowa, zakład kumysowy, własność i kierownictwo Dra Sadowskiego, całorocznie otwarty od 1. V do 1. IX.

Bordighera półn. Włochy, nad zatoką genueńską, St. klim. zimowa, rywalizująca ze sąsiednią San-Remo. P. pob. od 15. X do 15. V.

Bormio=Worms górne Włochy, 1375 mtr. n. p m. cieplice obojętne, 35–40° C. pora kąpielowa tylko w Lipcu i Sierpniu.

Botzen polud. Tyrol, 260 mtr. n. p. m. St. klim. przejściowa (niekorzystna) i winogradowe uzdrowisko.

Borszek w Siedmiogrodzie, 881 m. n. p. m., liczne tutejsze szczawy alkaliczno-żelaziste, w kwas węglowy wolny bardzo zamożne, używane są tu w rodzimej ich ciepłocie 9° do 11° C. mającej, w zbiornikach zwanych „Lobogo“ (znaczy pieniawa).

Urządzenia kąpielne prymitywne, klimat ostry. P. zdr. kąpielna tylko od 1. VII do 31. VIII. Rozsyłka wód bardzo wielka.

Borżum Ces. rossyjsk. Kaukaz. 798 mtr. n. p. m. zdroje alkaliczno muryatyczne ciepłe, 20—30° C. składem chemicznym zbliżone do Vichy.

Buda = Ofen = Budapest stolica Węgier, cieplice słabo siarczane, 45—63° C. wspaniałe urządzenie t. z. Kaiserbad, Raitzenbad i Lucasbad, pensyonat w zimowym sezonie od osoby od 2 Złr. dziennie. W pobliżu Budy są bardzo liczne źródła wód gorzkich, z nich najważniejsze: Hunyady, Attila, Deak, Rakoczy i Wiktorya.

Bourbonne les Bains Francya (Wogezy), 272 mtr. n. p. m. silne słone cieplice, 58—66° C. poczytane i nazywane francuskim Wiesbadenem. P. zdr. od 15. V do 15. X.

Bournemont w Anglii uzdrowisko klimatyczne nadmorskie, wielkim obszarem lasów otoczone, ciepłota powietrza zimą przeciętnie +8·2° C. Korzystne stosunki klimatyczne spowodowały zaprowadzenie od r. 1838 zakładu klimatyczno-leczniczego, posiadającego obecnie 700 wspaniałych will dla chorych.

Busko Król. polskie (powiat Stopnicki). Zakład zdrojowo-kąpielowy wód solno alkaliczno siarczanych, LL. Dr. Dymnicki, Grabowski, Majkowski, L. zakł. i Szpitala, Dr Radziszewski, tudzież Dr. Sulimirski. P. kąp. od 15. V do 30. IX.

Burtscheid Prusy nadreńskie, niedaleko Akwizgranu, cieplice z akwizgrańskiemi identyczne, 59—74° C. P. zdr. od 1. V do 30. IX; jednak łazienki i wśród zimy otwarte.

Buzias m. w Kr. Węgierskiem 132 mtr. n. p. m, bardzo silne szczawy alkaliczno iście żelaziste, własność fundacyjna pod zarządem Ministerstwa wyznań i oświaty. Kąpiele ogrzewane systemem Czernicky'ego. Rozsyłka wód do Anglii i do Ameryki bardzo wielka. Pobyt tam. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Cairo = Kair (Afryka Egipt), St. klim. zimowa, powietrze gorące, umiarkowano wilgotne, rano i wieczór gwałtowny spadek ciepłoty. P. pob. od 15. X do 15. IV.

Cannes Francya, tuż nad morzem Śródziemnem, St. klim. zimowa znakomita. P. pob. w celu klimatyczn. od 1. X do 1. V, dla kąpiel morskich od 1. V do 30. X.

Canstatt Król. wirtemberskie, 218 mtr. n. p. m. solanka od 0 do 2%, 8—20° C. niemiecka St. klim. przejściowa. P. zdr. od 1. V do 15. X.

Carlsbad = Karlsbad Czechy, 386 mtr. n p. m. najsłynniejsze cieplice alkaliczno glauberskie, 42—73° C. Dr. Dr. Polacy: Hasewicz, Prof. Jaworski (nie zawsze), Kretowicz, Rosenberg, Stiche, Sternberg i Tugendhat.

Catania Sycylia, najcieplejsza miejscowość w Europie, St. klim. zimowa. P. pob. od 15. XI do 30. III.

Charlottenbrunn Szląsk pruski, 440 mtr. n. p. m. szczawa ziemno żelazista. P. zdr. od 15. V do 1. X.

Churwalden Szwajcaryja, 1217 mtr. n. p. m. St. klim. górska bardzo licznie uczęszczana. P. pob. od 1. V do 30. IX.

Cautérets Francya, (depart. wysokich Pyrenejów), 992 mtr. n. p. m. słynne cieplice siarczane, 15—55° C. P. kąp. od 15. VI do 15. IX.

Ciechocinek Król. polskie, st. k. ż. warszaws.bydgoskiej, solanka $0^1/_2$—4%, Dr. Dr. Certowicz, Lewenstein, Lubowski, L. Zkl. Pajewski, Ruppert, Stockmann, Tannenbaum i Wolberg.

Cieplice czeskie = **Teplitz - Schönau** Czechy, 220 mtr. n. p. m. słynne cieplice obojętne, 32—48° C. Lek. Dr. Skrzyński.

Cieplice trenczyńskie = **Trenczyn - Trencsin-Teplitz** Król węgierskie, 259 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 38—40° C. L. Dr. Filipkiewicz.

Cieplice warażdyńskie = **Töplitz-Warasdin** = **Warażdyn** Kroacyja, 274 mtr. n. p. m. cieplice ziemno siarczane, 57° C.

Colberg = **Kołobrzeg** Prusy pomorskie, kąpielisko morskie i solankowe 4—5% soli kuchennej zawierające, wzajemnego połączenia obu rodzajów kąpiel nastręczające. Kuchnia na ogół fatalna. P. kap. od 15. VI do 30. IX.

Contrexeville Francya (Wogezy), 342 mtr. n. p. m. wybitnie ziemne źródła.

Cranz = **Kranzkuhren** po polsku **Koło** Prusy zachodnie, 4 mile od Królewca, morskie kąpiele, bardzo uczęszczane przez Polaków. P. kąp. od 15. VI do 20. IX.

Cudowa = **Kudowa** Szląsk pruski, 412 mtr. n. p. m. szczawy alkaliczno ziemno żelaziste.

Davos dwie obok siebie miejscowości: Davos-Dörfli i Davos am Platz, Szwajcaryja, 1570 mtr. n. p. m. najznakomitsza klimatyczna alpejska zimowa St. przez cały rok do używania. Pensyonat od osoby 10—15 frank. dziennie. Od kilku lat jest tu dobrze urządzone Sanatorium Dr. Turbanna przeważnie dla chorób płucnych.

Dieppe Francya (Normandyja), wyborne morskie kąpielisko. P. kąp. od 1. VI do 30. IX.

Driburg Westfalia, 200 mtr. n. p. m. szczawy alkaliczno ziemno żelaziste. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Dorna - Watra zwykle **Dorna,** Bukowina w Karpatach, wysokość n. p. m.? szczawy alkaliczno żelaziste, urządzenia nędzne, nieliczne uczęszczane.

Druskieniki Litwa (guber. grodzieńska), 17 kilm. od St. k. ż. warszawsko petersburskiej. Porzecze, 200 mtr. n. p. m. solanka 1%, L. L. Bujakowski i Szepietowski. Zakład zdrojowo-kąpielny znakomity. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Drużbaki, niemiec. **Rauschenbach**, węgiers. **Felsö-Ruszbach,** dwie wsie: Drużbaki niżnie i wyżnie, Węgry (Spiż), wysokość n. p. m.? cieplica wapniowa, 24. 2° C. już w r. 1541 opisana po łacinie przez Wernhnera, a po polsku w r. 1640 przez Petricego, w 17 wieku przez magnatów polskich licznie odwiedzane, obecnie bardzo mało przez chorych uczęszczane. Pobyt nader tani.

Eaux-Bonnes Francya (depart. doln. Pyrenejów), 748 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 32% C. P. kąp. od 15. V do 15. IX.

Eaux - chaudes Francya (depart. doln. Pyrenejów), 675 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 11—36° C. o 6 klm. od poprzednich odległe. P. kąp. od 15. VI do 15. IX.

Eilsen w Ks. Lippe-Schaumburg 88 mtr. n. p. m. najsilniejsze z niemieckich wód siarczanych zimnych. Urządzenia balneotechniczne wyborne P. zdr. kąpielna od 1. VI do 1. IX.

Elmen w Prusach 48 mtr. n. p. m. bardzo silna solanka w kwas węglowy zamożna. Jest tu zakład leczniczy dla dzieci (Augusta Heilanstalt) za opłatą miesięcznie 60 do 75 mrk.

Elster Saksonija, 457 mtr. n. p. m. alkaliczno słono żelaziste wody, identyczne z Francensbadem, wyborne balneotechniczne urządzenia, L polak Dr. Błociszewski.

Ems Ks. Nassauskie, 91 mtr. n. p. m. słynne cieplice słono alkaliczne, 28—46° C. nader wielki export ich wód. Pobyt drogi.

Ernsdorf zobacz **Jaworze.**

Essentuki Ces. rossyjsk. Kaukaz, 24 źródeł, stanowiących dwie grupy: zdroje alkaliczno słone, a z tych dwa najważniejsze, oznaczone Nr. 17 i 18, na miejscu i do rozsyłki używane, składem chemicznym zbliżone do Luchaczowic; nadto jest tu zdrój siarczany zimny. Dr. Badde tudzież Prof. Prof. Drowie Woskreszynsky i Alexejew podnieśli bardzo ważne ujemne strony źródeł essentuckich mianowicie Nr 20, 21 i 22 oznaczonych. P. zdr. od 15. V do 10. IX.

Euganejskie zdroje Włochy w zachodniej stronie Padwy, dawniejsze podmorskie wulkaniczne wzgórza ujawniły tu liczne i silne cieplice ziemno słone, 60—70° C. w miejscowościach: Abano, Bataglii i St. Pietro Montagnone.

Eupatorya w Ces. rossyjskiem, m. na półwyspie krymskim, nad szeroką i otwartą zatoką, stepem otoczone, jest kąpieliskiem morskiem. Wśród lata nieznośne upały. Ciepłota wody w morzu dochodzi latem do 25° C. Najsposobniejszy czas do kąpieli w morzu stanowi Październik i Listopad.

Fachingen Prusy (okrąg rządowy Wiesbaden), 112 mtr. n. p. m. wyborna czysta alkaliczna szczawa, zamożna w kwas węglowy, mnogo rozsyłana do dyetetycz. i leczniczego użycia. Nie ma tu urządzonego zakładu zdrojowego.

Falkenstein Prusy (prowincyja Hessen-Nassau), 440 mtr. n. p. m. Sanatorium dla chorych piersiowych, wzorowo urządzone, kierownik Dr. Dettweiler, pensyonat od osoby 9—12 marek dziennie.

Fellathalquellen Karyntyja, 598 mtr. zn. p. m. proste alkalicz. szczawy, z niemieckich najzamożniejsze w dwuwęglan sodowy, mnogo na handel rozsyłane.

Flinsberg Szlask pruski, 528 mtr. n p. m. szczawy alkalicz. żelaziste, tudzież St. klim. górska leśna. P. pob. od 15. V do 30. IX

Frankenhausen Turyngija, 115 mtr. n. p. m. solanka 2%. Sanatorium dla skrufulicz. dzieci od 2 do 4 lat, za czterotygodniowy pobyt 60 mrk. od chorego.

Francensbad Czechy, 3½ klm. od m. Eger, zkąd dawna nazwa Eger-Francensbad, 423 mtr. n. p. m. alkaliczno słono żelaziste szczawy, zamożne w kw. węglowy, wzorowe balneotechniczne urządzenia kąpielne. Z tutejszej borowiny wysoko w skutkach cenionej wyrabia firma H. Mattoniego sól i ług borowinowy, a oba te przetwory, licznie w handel rozsyłane, zastosowy-

wane są na kąpiele. LL. Polacy: Dembicki, Frenkel, Kittel i Rosner Jan.

Friedrichshall w Ks. Sasko-Meiningen, dawniejsza salina i zdrój słono-gorzki, powszechnie znana woda gorzka p. i. „Friedriechshallerbitterwasser“ ze skutków rozwalniających.

Friedrichsroda m. w Ks. Sasko-Coburg-Gotha, ulubiona w Niemczech letnia klimatyczna miejscowość, 430 mtr. n, p. m., corocznie przez 5.000 osób odwiedzana. P. pob. od 15. V do 15. IX.

Fürstenhof Styryja, prywatny folwark przy m. Kapfenbergu, 533 mtr. n. p. m. Zkł. hydropatyczny Dra Czerwińskiego, przeważnie przez Polaków uczęszczany, pensyonat 30 do 40 Złr. tygodniowo od osoby.

Gainfahrn przy m. Vöslau pod Wiedniem, 200 mtr. n. p. m. Zakł. hydropatyczny Dra Friedmanna, pensyonat 50 Złr. tygodniowo od osoby.

Gais Szwajcarya (kant. Appenzell), 935 mtr. n. p. m. najdawniejszy zkł. galaktoterapeutyczny, pensyonat 4—6½ frank. dziennie od osoby. P. pob. od 1 VI do 1. X.

Gastein = **Wildbad-Gastein** i **Hof-Gastein** po pols. Gastuń, Austryja (Ks. Salzburgskie), 960 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 24—48° C. klimat czysto alpejski. Najodpowiedniejszą p. pob. jest Lipiec i Sierpień.

Giesshübl-Puchstein pod Karlsbadem, Czechy, 340 mtr. n. p. m. znakomita prosta szczawa alkaliczna, export roczny do dyetetycznego użytku około 4 milionów flaszek, napełnianie wzorowe. Jest tu Zakład hydropatyczny.

Gleichenberg Styryja, 248 mtr. n. p. m. szczawy alkalicz. muryatyczne, klimat łagodny, urządzenia balneotechniczne wzorowe, LL. Polacy: Brühl i Bulikowski. P. pob. od 1. V do 30. IX.

Gmunden Austryja górna, 415 mtr. n. p. m. St. klim. powietrzna letnia, kąpiele solankowe z wody słonej Ebensee, 24% soli kuchen. zawierającej. P. pob. od 1. VI do 30. IX.

Goczałkowice Szląsk pruski, ¼ godz. od St. k. ż. Pszczyny (Pless), 266 mtr. n. p. m. solanka jodobromowa, 3% soli kuchennej, znaczny export stężonej solanki i soli zdrojowej.

Goriatszewodzk Ces. rossyjs. Kaukaz, w górach kabardyńskich, cieplice siarczane 87 9° C. gorące.

Görbersdorf Szląsk pruski, 450 mtr. n. p. m. Sanatorium dla chorych piersiowych, ś. p. Dra Brehmera, obecnie pod kierunkiem Dra Achtermanna, cały rok otwarte. Pensyonat czterotygodniowy 300 marek. Obok poprzedniego zakładu jest drugi Dra Römplera nieco tańszy.

Gräfenberg Szląsk austryacki, 580 mtr. n. p. m. przez swego założyciela Priessnitza najdawniejszy i powszechnie znany Zkł. hydropatyczny, cały rok otwarty.

Gries połudn. Tyrol, 270 mtr. n. p. m. ¼ g. od Botzen, St. klim. zimowa i uzdrowisko winogradowe. P. pob. od 15. IX do 30. IV.

Griesbach W. ks. Badeńskie, 496 mtr. n. p. m. szczawy alkalicz. żelaziste. P. pob. od 15. V do 15. IX.

Grodzisko Król. pols., St. k. ż. warszaw. wiedeńskiej, Zkl. kąpielowo leczniczy, dom zdrowia z wygodami, żywienie dyetetyczne z kuchni zakładu, L. i właścicielem Zkl. był ś. p. Dr. Bojasiński, konsultantem Dr. Rzeczniowski.

Hall rakuski, Górna Austryja, 376 mtr. n. p. m. jodobromowa solanka 1%.

Hall tyrolski, Tyrol, 537 mtr. n. p. m. solanka 26%, urządzenia kąpielne liche.

Hall = **Schwäbisch Hall** król. Wirtembergs., 290 mtr. n. p. m. solanka 2 4%.

Hallstadt Austryja (Salzkammergut przy Ischlu), solanka 27%, wysokość n. p. m.?

Harkany połud. Węgry, 90 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 62° C. Szczególną własnością tutejszej cieplicy jest wydobywający się z niej tleno siarczek węgla (Kohlenoxydsulfid), który zapalony pali się niebieskawą barwą.

Helgoland wyspa m. północnego, kąpielisko morskie. p. kap. od 1. VI do 1. X.

Heluan w Egipcie, 25 kilm od Kairu, st. klim. zimowa i cieplice siarczane 32° C. Urządzenia balneotechniczne i pomieszkan'a należyte. Pora pob. do leczeń klimatycznych od 15. IX do 15. IV; zaś dla kąpieli od 1. V do 1. VI. Koszt pięciomiesięcznego pobytu około 3.000 franków.

Heringsdorf na wyspie Usedom w Pomeranii, ulubione kąpielisko morza wschodniego, od lądu wysokopiennym lasem otoczone, licznie uczęszczane od 15. V do 30. IX.

Herkulesbad zobacz **Mehadia.**

Homburg Ks. Nassauskie (okrąg rządowy Wiesbaden), 189 mtr. n. p. m. zdroje żelazisto glaubers. i żelazisto słone, klimat dobry a urządzenia wspaniałe. P. zdr. od 1. V do 1. XI.

Hyeres Francyja, 1 godz. od Toulonu, 100 mtr. n. p. m. St. klm., dzienne wahania ciepłoty gwałtowne, przeto dla chorych piersiowych miejscowość nieodpowiednia. P. pob. od 1. X do 1. V, jednak najwięcej chorych wyjeżdża już na początku Marca, z powodu panujących o tej porze wiatrów.

Ingol w Ces. rosyjskiem (gub. jenissejska), wielkie jezioro słone o 350 kilm. od Tomska oddalone, zbadane r. 1890/91 przez Prof. Dr. Zaleskiego, ciepłota 20—22° C., którego to jeziora woda i muł używane są od miejscowej ludności na kąpiele. Nie ma dotychczas urządzeń kąpielnych ani pomieszkań.

Inowrocław po niemiecku **Inowrazlaw** Ks. Poznańskie, m. powiatowe, od r. 1876 urządzony Zkl. silnych kąpiel solankowych 25%, własność Towarzystwa akcyjnego, zawiązanego staraniem Dr. Dr. Wilkońskiego, Grabowskiego i Rakowskiego. L. L. Krzymiński i Przybyszewski.

Interlaken Szwajcaryja (kant. Bern.), 568 mtr. n. p. m. St. klim. podalpejska i uzdrowisko galaktoterapeutyczne, licznie uczęszczane osobliwie od Kwietnia do Września. Koszt dzienny w pensyonacie od osoby 8 do 12 Złr.

Ischl Austryja (Salzkammergut), 484 mtr. n. p. m. solanka 24%, klimat łagodny, wilgotno ciepły. P. zdr. od 1. VI do 30. IX. Pobyt drogi.

Iwonicz Galicyja, St. k. ż. transwersalnej, o 2 mile oddalonej od zakładu zdrojowego, w którym od r. 1892 rozpoczęto wydobywanie oleju skalnego dziennie po 150 metryczn. cetnr. z ujmą przeznaczeniu i celowi leczniczego zdrojowiska. 410 mtr. n. p. m. szczawy jodobromowo słone, opisywane od r. 1630, około 400 pokojów gościnnych, 3 gmachy łazienkowe z 114 wannami do kąpieli. Zkł. Dr. Dembicki, tudzież Dr. Kaden i Rościszewski. P. zdr. od 15. V. do 1. X.

Jastrzębie niemiec. **Königsdorf - Jastrzemb** Szląsk pruski, 250 mtr. n. p. m. wody słone brom zawierające, L. Zakł. Dr Witczak wybornie polski język posiadający.

Jaszczurówka Galicyja w Tatrach przy Zakopanem, adtynencya wsi Poronina, 908 mtr. n p. m. jedyna polska cieplica obojętna 21° C. kąpiele w zbiorniku, hotel wygodnie urządzony.

Jaworze niemiec. **Ernsdorf** Szląsk austryjacki u stóp Beskidu, 1 mila od Bielska, 360 mtr. n. p. m. Zkł. żętyczny, a głównie wodoleczniczy, obecnie co do swych urządzeń ulepszony, którego dzierżawcą i kierownikiem Dr. Kowalski.

Johannisbad Czechy, 651 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 29° C. St. klim. powietrzna letnia. P. zdr. od 16. V do 30. IX.

Juliushall Brunświk, 317 mtr. n. p. m. solanka 6%, St. klimatycz. powietrzna na lato. P. zdr. od 25. V do 1. X.

Karlsbad zobacz **Carlsbad.**

Kaltenleutgeben Austryja, 2 godz. od Wiednia, pierwszorzędny w Austryi Zkł. hydropatyczny, własność Prof. Dra W i n t e r n i t z a, mogący współcześnie pomieścić około 900 chorych, racyonalnie i wzorowo prowadzony, pensyonat od osoby 50 Zlr. tygodniowo.

Kamionka Podole rossyjs. miasteczko nad Dniestrem, jedyne polskie uzdrowisko winogradowe.

Kisłowodzk Ces. rosyjsk. Kaukaz, guber. Stawropolska, 864 mtr. n. p. m., liczne i rozmaite źródła, z tych najważniejszy zdrój Narsan (w narzeczu krajowem ma znaczyć olbrzymie źródło), szczawa alkaliczno słono żelazista z ogromną ilością kwasu węglowego, (w 1000 częściach wody 1.81419); 83 hektolitrów na 1 minutę wody dostarczająca, pomieszkania i gmachy zdrojowe są odpowiednie a nawet wspaniałe. P. zdr. od 15. VI do 1. X.

Kissingen Bawarya, 190 mtr. n. p. m. pierwszorzędne zdrojowisko pod względem balneotechn. urządzeń i komfortu, znakomite szczawy żelazisto słone, 10—20° C. L. Dr. Chłapowski. Posiada zakłady: hydropatyczny, dyetetyczny i pneumatyczny. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Kołobrzeg zobacz **Colberg.** Dr. Weissenberg (po polsku).

Königswart Czechy, 1 godz. od Maryenbadu, 632 mtr. n. p. m. szczawy alkalicz. żelaziste w kw. węglowy zamożne.

Kösen Prusy (prow. saska), 110 mtr. n. p. m. solanka 5%, zamożna w siarkany alkaliczne i wapniowe, uznana za północno niemiecki ogródek dziecięcy. Jest tu lecznica dla dzieci imienia Cesarzowej Augusty Wiktoryi o 36 łóżkach dla chorych, a o 40 łóżkach dla kolonii wakacyjnej.

Köstritz Saksonija, 170 mtr. n. p. m. 22% solankowe kąpiele, tudzież gorące piaskowe, tak urządzone, iż chory leżąc, na świeżem powietrzu może przebywać. P. zdr. od 15. V do 1. X.

Korytnica Węgry, komitat liptowski, w Karpatach, 817 mtr. n. p. m. zdroje ziemno żelaziste, klimat iście karpacki.

Krankenheil przy Tölz (górna Bawaryja) 650 mtr. n. p. m. jodosodowo alkaliczne zdroje, z których przyrządzane kąpiele wzmacniają solą zdrojową i takiemże mydłem, bywają zazwyczaj zastósowane zbyt gorąco i długo. P. zdr. od 15. V do 1. X.

Krapina-Töplitz Kroacyja, 160 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 41—43° C.

Krasnobród w. Król. polskiem, gub. lubelska, pow. zamojski, St. k. ż. nadwiślańskiej Rejowiec, od r. 1888 Zkł. kumysowy i uzdrowisko klimatyczne z pensyonatem dla chorych piersiowych, utrzymanie miesięczne z kumysowem leczeniem od 75 do 100 r. s. L. Zkł. Dr. Skłodowski.

Kranz zobacz **Cranz**.

Kreuth Bawaryja, 812 mtr. n. p. m. pierwszorzędny zakład galaktoterapeutyczny niemiecki, idyliczne położenie, pyszne lasy, najstaranniejsze promenady wolne od kurzu, klimat ostry, wachania dziennej ciepłoty gwałtowne, wyborna żentyca. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Kreuznach Bawaryja, 106 mtr. n. p. m. słaba solanka, odrobinę jodku i bromku sodu zawierająca, o ciepłocie 8—30° C. zasilana 6 źródłami słonemi, pochodzącemi z miejscowości Münster am Stein, o 25 minut od Kreuznach odległej, ogromny export wyrabianego ługu i soli zdrojowej. P. zdr. od 1. V do 1. X.

Królewica m. portowe w Kroacyi, po Kroacku Kraljevica, niemiecku Königshafen, włosku Porto-re, nad m. Adryatyckiem, o 1 godzinę drogi oddalone od Fiumy, kąpielisko morskie od 4 lat założone, klimat ten sam jak w Abbazyi, pobyt bardzo tani. L. miejski i Zakł. Dr. F. Grodecki (Polak). autor najpierwszej monografii tutejszej miejscowości. wydanej p. t. „*Porto-re-Kraljevica) — Seebad u. Klimatische Station-Susak 1893. 8° str. 83 z illustracyą*“.

Krondorf Czechy, 1 mila od Karlsbadu, prosta szczawa alkaliczna, corocznie około 1 miliona flaszek do dyetetycznego użycia rozsyłana. napełnianie wzorowe.

Krynica Galicyja, St. k. ż. Muszyna-Krynica, 589 mtr. n. p. m. z filialnym zdrojem w Słotwinach, nadto zakład hydropatyczny pod kierunkiem Dra Ebersa, z pensyonatem od osoby dziennie 5—7 Zlr. tudzież zakład dyetetyczny własność Dra Skórczewskiego, za opłatą tygodniową od osoby 24—42 Zlr., 18 zdrojów szczawy alkaliczno ziemno żelazistej, bardzo zamożnej w kw. węglowy, wzorowe urządzenia balneotechniczne kąpiel: mineralnych, borowinowych i suchych gazowych, L. Zkl. Dr. Kopff, nadto Dr. Dr. Askenazy, Blatteis, Cercha, Ebers, Glücksmann, Lorentski, Kmietowicz, Michalik, Roth Władysław, Skórczewski i Waligórski, 1500 pokojów gościnnych, 2 gmachy łaziebne o 100 wannach, klimat podalpejski, na miejscu wyrób pastylek krynickich i wyciągu z igliwia świerkowego na kąpiele balsamiczne przez n. Nitribitta miejscowego aptekarza. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Krzeszowice w ks. Krakowskiem, St. k. ż. 24 kilm. od Krakowa, zakład kąpielny wód siarczanych, Lekarz Zakładu Dr. Dura.

Kudowa zobacz **Cudowa.**

Kumagorsk Ces. rossyjs. Kaukaz, zdrój siarczany 30·5° C. ciepły. Nie ma tu urządzeń zdrojowokąpielnych.

Landeck Szląsk pruski, 452 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 22—29° C. nieco siarkowodu i siarczku sodu zawierające, L. Zkł. Dr. Ostrowicz, Dr. Pomorski wśród sezonu. P. zdr. od 15. V do 15. IX.

Langenbrücken W. ks. Badeńskie, 138 mtr. n. p. m zimne wody siarczane. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Lenk Szwajcarya, kanton Wallis, 1414 mtr. n. p. m., zdroje cieplicze wapniowe 45° do 51° C. mające, używane na kąpiele wspólne w zbiornikach, mieszczących na raz 50 osób, aż dotychczas zbyt długo od 1 do 5 godzin trwających. Cena kąpieli 2 fr. P. kąp. od końca V do początku IX miesiąca.

Levico Tyrol południowy, 533 mtr. n. p. m. zdroje z siarkanem żelaza, zawierające niedokwas miedzi i arsen, używane przeważnie do rozsyłki. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Libawa kąpielisko morskie w Bałtyku. P. kap. od 15 V do 1. IX.

Lipik Slawonija, 158 mtr. n. p. m. alkal. muriat. jodowa cieplica, 46—63° C. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Lippspringe Prusy (Westwalja), 136 mtr. n. p. m. wody ziemno żelaziste, tutejsze gazy źródlane: z tlenu, azotu i kw. węglowego złożone, używane są do wziewań. P. zdr. od 15. V do 15. IY.

Lubień Galicya 3 mile od Lwowa, 275 m. n. p. m. bardzo obfite zimne źródła siarczane. L. Zkł. Dr. Radecki.

Lubownia nowa Węgry (Spiż), 556 m. n. p. m. Zakład zdrojowy w pięknym i rozległym parku, szczawy alkali-z. ziemno żelaziste. Pobyt bardzo tani. Tutejszy zamek pamiętny jest przytułkiem Jana Kazimierza i wytchnieniem Jana Sobieskiego w powrocie z pod Wiednia.

Luchaczowice Morawija, 508 mtr. n. p m., szczawa słono jodobromowa, na miejscu zwykle z żętycą lub z mlekiem wewnętrznie używana. P. zdr. od 18. V do 30. IX.

Lugano Szwajcarya, kanton Tessyński, 275 mtr. n. p. m. cenna st. klim. przejściowa.

Madeira północ. Afryka z. m. Funchal, słynna St. klim. południowa wilgotno gorąca pobyt tu zwykle wymagany do 2 lat, pensyonat najtańszy tygodniowo 12—15 fnt. szterl. od osoby.

Maryenbad Czechy, 640 mtr. n. p. m. położenie zakładu idyliczne, klimat wilgotny, ranki i wieczory chłodne, alkaliczno glauberskie zimne zdroje w g. węglowy zamożne, wzorowe urządzenia balneotechniczne. L. Zakl. Prof. Kisch, znany balneolog, L. L. Polacy: Dobiszewski, Harajewicz jun., Jaroszyński, Kaufman i Prager. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Maryówka zakład hydropatyczny 6 kilom. od Lwowa, świeżo (1892) a przez cały rok otwarty, własność E. Brajera, koszt tygodniowego pobytu od 25 Zlr. i wyżej.

Mehadia = **Herkulasbad** przy **Mehadii** Węgry (Banat), 174 mtr. n. p. m. Słynne cieplice siarczane 39—40° C.

Meinberg w ks. Lippe-Detmold, 210 mtr. n. p. m. ziemno i słono siarczane zdroje, kąpiele: siarczano mułowe i gazowe. P. zdr. od 20. V do 10. IX.

Mentona = **Mentone** połud. Francya, 1 godz. k. ż. od Nizzy, w zatoce genueńskiej. St. klim. nader korzystnie położona, umiarkowano wilgotna a względnie ciepła, pensyonat dziennie od osoby 10 franków. P. pob. od 1. X do 30. IV.

Meran wraz ze sąsiedniemi gminami: Ober- i Untermais tudzież Gratsch, połudn. Tyrol 319 mtr. n. p. m. Uznana i znakomita St. klim. zimowa, p. pob. od 15. IX do 15 V, w pensyonatach wyborna kuchnia, 4—5 Zlr. dziennie od osoby, wiosną leczenia galaktoterapeutyczne, jesienią winogradowe. Lekarz polak Dr. Brühl.

Michaiłowodzkie źródła Ces. rossyjsk. Kaukaz 254 mtr. n. p. m. cieplice siarczane i słono siarczane o temperaturze od 55° do 68° C. najchłodniejszy zaś zdrój ma 28° C.

Misdroy Pomerania, dobre i ulubione kąpielisko morskie, lecznica prywatna dla zołzowych dzieci. P. kąp. od 20. VI do 20. IX.

Mishor w Ces. rossyjskiem na południowym brzegu półwyspu krymskiego wieś tatarska, kąpielisko morskie. Obok rzeczonej wsi jest posiadłość hr. Szuwałowa, otoczona ogrodami i winnicami, a w niej 4 wille do pomieszczenia gości kąpielowych. Pobyt spokojny iście sielski.

Mondorf W. ks. Luxenburskie, 198 mtr. n. p. m. 1—15%, cieplica bromowo solankowa, 24° C. przeważnie na kąpiele używana.

Morgentheim król. Wirtembergskie 191 mtr. n. p. m. Zakład od miasta 1000 kroków odległy od swego zdroju Carlsquelle, nazwany Carlsbadem, ma wodę słono gorzką, którą w podparowanym stanie na handel rozsyłają.

Monsummano Włochy (prowincya Lucca), oprócz cieplic siarczanych 40—50° C., posiada grotę z naturalną parą, służącą na kąpiele gazowo-parowe. Pobyt od Maja do Września.

Mont-Dore Francya (depart. Puyde Dome), 1046 mtr. n. p. m. klimat zmienny i ostry, cieplice solankowe 42—45° C. ze śladem arsenu. Pobyt drogi, w pensyonacie 15 fr. dziennie od osoby.

Montreux Szwajcarya (nad jeziorem Genewskiem kant. Waadt), wspólna miejscowość z 20 sąsiednich gmin złożona, 979 mtr., n. p. m. St. klim. zimowa, o wiele chłodniejsza, jak Meran. Zętyczne tudzież winogradowe leczenie. P. pob. od 1. IX do 15. V.

Morszyn Galicyja (obwód Stryjski), 316 mtr. n. p. m. oprócz słonych zdrojów, znakomite słono gorzkie źródło, wyrób odnośnej soli zdrojowej do picia i na kąpiele, zakład zdrojowy jest własnością „Towarzystwa lekarzy galicyjsk.“ stanowiąc fundusz wdów i sierót pozostałych po lekarzach.

Münster am Stein Prusy (Prowincyja nadreńska) 100 mtr. n. p. m., niedaleko Kreuznachu, zakład kąpieli słonych bardzo dobrze urządzonych. Własność rządowa.

Nałęczów Król. polskie, o 10 kilm. od Lublina, zdroje ziemno żelaziste, skąpe w kwas węglowy, zakłady: kąpielny, hydropatyczny (przeważnie) i kumysowy, pensyonat dziennie $3^1/_2$ do 5 r. s. od osoby, Dr. Chmielewski Dyrektor Zkł. tudzież Dr. Dr. Chełchowski, Doliński i Nusbaum, jako specyaliści.

Nauheim Ks. Hessen-Darmstadt, 140 mtr. n. p. m najsilniejsza niemiecka cieplica solankowa, nader zamożna w kw. węglowy, 35° C. położenie rozkoszne, urządzenia balneotechniczne wyborne.

Nenndorf Prusy (prowincyja Hessen-Nassau), 71 mtr. n. p. m. zimne wody siarczane, z niemieckich najsilniejsze, tudzież solanka 6% wzorowe urządzenia balneotechniczne. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Nervi Włochy przy Genui. St. klim. południowa, pensyonat 10—12 frank. dziennie od osoby. P. pob. od 1. X do 1. V.

Neuenahr Prusy nadreńskie, 87 mtr. n. p. m. cieplice alkaliczne 20—40° C. analogiczne z Ems i Vichy, klimat łagodny. P. kąp. od 1. V do 15. IX.

Niekłań Król. polskie, St. k. ż. iwanogrodzko-dąbrowskiej tegoż nazwiska, świeżo otwarty Zkł. hydropatyczny w willach hr. Platera, okolica leśna, kierownik Dr. Misiewicz.

Niemirów Galicyja (obwód żółkiewski), zimne siarczane źródło, zakład kąpielny opuszczony.

Niederlangenau Szląsk pruski, 359 mtr. n. p. m. szczawa alkaliczno żelazista.

Niederselters zobacz **Selters**.

Nizza = Nice Francyja (depart. Alp. morskich), tuż przy morzu Śródziemnem, ulubiona St. klimat, południowa, umiarkowano wilgotno ciepła, pensyonat od 10 do 20 frank. dziennie, L. polak Dr. Tymowski. P. pob. od 1 X do 1 V.

Norderney Prusy (Hanowers.), wyspa m. północnego, najznakomitsze niemieckie kąpielisko morskie, lecznica dla zołzowych chorych, pensyonat w hotelach 50 marek tygodniowo od osoby. P. kap. od 1. V do 15. IX.

Nowe Miasto nad Pilicą Król. pols. gub. Piotrkowska. Zakład wodoleczniczy Dra Bilińskiego, pensyonat od 2 r. 20 k. do 3 r. s. dziennie od osoby, L. L. Dr. Dr. Niedzielski i Pawiński.

Nowy Szmeks po węgiersku **Uj-Tatrafüred**, Węgry w Karpatach, 1060 mtr. n. p. m. zakład wodoleczniczy i sanatoryum dla chorób piersiowych Dra Szontagha.

Obersalzbrunn Szląsk pruski, 380 mtr. n. p. m. szczawy słono-alkaliczne, galaktoterapija, klimat przyostry i wilgotny, pobyt tani. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Odessa w Ces. rossyjsk., m. portowe na północnem pobrzeżu morza Czarnego, kąpielisko morskie. Ciepłota wody w morzu waha latem od 15° do 26° C., średnia jej temperatura 15° do 18° C. W Odeskiej zatoce są trzy naturalne słone jeziora („limany“): Kujalnicki, Chadżybejski i Klein-liebentalski“), służące na kąpiele słonomułowe. Najlepsza pora do namienionych kąpiel jest od 20. VI do 15. VIII. Ocenienie działania i skutków (fizyologicznych i terapeutycznych) kąpieli limanów zawdzięczamy ś. p. Drowi Moczutkowskiemu.

Ofen (Buda) wraz z Pesztem Budapeszt, Cieplice budzyńskie, Węgry, na prawym brzegu Dunaju, liczne zdroje gorące od 45° do 63° C. termy siarczane słabe. Urządzenia kąpielne wspaniałe, przez cały rok otwarte.

Oyenhausen = Rehme-Oyenhausen Prusy (Westfalia), 134 mtr. n. p. m. cieplice słone w kw. węglowy zamożne. 26—31° C. od 3% do 9% soli kuchennej zawierające. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Ostenda = Ostende Belgija, najwięcej uczęszczane kąpielisko morskie, wspaniałe i zbytkowne urządzenia, pobyt drogi, Zakład zbyt ruchliwy i bez spokoju.

Palermo stolica Sycylii, krajobraz pyszny, bogatą roślinnością umajony, klimat ogółem wilgotno ciepły, St. klimat. południowa, pensyonat w hotelu 15 lir. dziennie. P. pob. od 15. X do 30. IV.

Pau Francyja (depart. niższych Pyrenejów), 207 mtr. n. p. m. St. klimatycz. zimowa, cieplejsza o 2° C. od Meranu, pensyonat 10 frank. od osoby dziennie. P. pob. od 1. X do 15. IV.

Piatigorsk Ces. rossyjsk. Kaukaz, guber. Stawropolska, 993 mtr. n. p. m. 20 zdrojów siarczanej cieplicy o temperaturze od 29·3° do 51·25° C. tudzież źródła alkaliczno żelaziste 11° R. mające, urządzenia kąpielne należyte nawet zbytkowne. P. pob. od 1. V do 1. X.

Petersthal W. ks. Badeńskie, 421 mtr. n. p. m. jedna z t. z. Kniebisbäder, najznakomitsze szczawy alkalicz. ziemno żelaziste. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Pfäfers zobacz **Ragatz-Pfäfers.**

Piszczany = Pystjan Węgry (komitat Neutra), 135 mtr. n. p. m. Cieplice siarczane 57—73° C. Tutejszy muł zdrojowy terapeutycznie ważny i bardzo używany na kąpiele. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Plombiérs Francyja (Wogezy), 421 mtr. n. p. m. liczne źródła cieplic obojętnych od 19 do 69° C. kąpiele wybornie urządzone. P. zdr. od końca V do połowy X.

Pontresina Szwajcaryja (kant. Graubinden), 1828 mtr. n. p. m. Schronisko letnie, mimo wielkiego wzniesienia, klimat łagodny, liczne hotele i pensyonaty, od 6 do 10 frank. dziennie od osoby. P. p. od 1. V do 30. IX.

Psekups Ces. rossyjs. 50 kilometr. od m. Jekatinodaru, cieplice alkaliczno siarczane od 30·5° do 52·2° C. z tych najużywańsze do kąpiel źródła: Alexandra, Maryi i Michała.

Pustomyty Galicyja, 1 mila ode Lwowa, wody siarczane zimne, od r. 1879 skromny zakładzik zdrojowo kąpielny.

Püllna wieś w Czechach, źródła wody gorzkiej, mnogo w handel rozsyłanej.

Pyrmont ks. Waldeck, 130 mtr. n. p. m. liczne źródła trzech rodzajów: proste szczawy, wody słone 4%, a najważniejsze silne żelaziste zdroje, bardzo zamożne w kwas węglowy, pobyt drogi. P zdr od 15. V do 30. X.

Rabka Galicyja, St. k. ż. transwersalnej, 500 mtr. n p. m. najsilniejsze z europejskich zdroje słono jodobromowe, w tutejszym zakładzie jest od r. 1887 filia Szpitala św. Ludwika dla

chorych dzieci; na miejscu wyrób soli zdrojowej i ługu; klimat podgórski, powietrze czyste. L. Zkł. Dr. Głuchowski, i Dr. Momidłowski. P. zdr. od 15. V do 1. X.

Ragatz-Pfäfers Szwajcaryja (kant. St. Gallen), dwa zdrojowiska: Pfäfers 685 mtr. a Ragatz 521 mtr. n. p. m. których cieplice obojętne 38° C. służą wspólnie do użycia, pensyonat od 7 do 10 frank. dziennie. Ragatz zajmują osoby zamożne; zaś Pfäfers stanu średniego, spokoju szukające.

Rehme zobacz **Oeynhausen**.

Reichenhall Bawaryja, 457 mtr n. p. m. podalpejskie zdrojowisko, stosunki klimatyczne pomyślne, dobra solanka 24% do kąpiel, tudzież zdrój pitny solankowy (Trinksoole) i woda gorzka przyrządzana z żóły reichenhalskiej. g. kw. węglowym wysyconej, nadto wyborna żentyca i soki ze świeżych ziół wyciśnione, jakoteż znakomity zakład aeropneumatyczny i inhalacyjny po wziewań solankowych i balsamicznych (własność Macka) pod kierunkiem znakomitego pneumoterapeuty Dr. G. Liebiga będący, a drugi zakład inhalacyjny (własność Lehmanna) urządzony według systemu Jahra, służą za środki kuracyjne. Ogółem urządzenia balneotechniczne wzorowe, między lekarzami zdrojowemi Polak Dr Zygm. Goldschmidt. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Reinerz Szląsk pruski, 558 mtr. n. p. m. zdroje ziemno alkal. żelaziste, wyborna żentyca, klimat górski, kąpiele: mineralne, wodne i borowinowe znakomicie urządzone. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Roncegno polud. Tyrol, 535 mtr. n. p. m zdrój arsenowo żelazisty, do picia i do kąpiel na miejscu używany.

Römerbad polud. Styryja, 237 mtr. n. p. m. obojętne cieplice 36—38° C. klimat łagodny.

Royat Francya (depart. Puy de Dome), 415 mtr. n. p. m. cieplice alkaliczno muryatyczne, 20—35° C. klimat dosyć ostry, częste deszcze i burze, pobyt bardzo drogi, zdrojowisko od arystokracyi wielce uczęszczane, urządzenia balneotechniczne znakomite. P. zdr. od 15. VI do 15. IX.

Rożnów = **Roznau** Morawija, 400 mtr. n. p. m. zakład żentyczny, dosyć uczęszczany, liche urządzenia.

Ryga w Ces. rossyjk. (gub. inflancka), m. portowe i forteczne, pierwszorzędne rossyjskie kąpielisko morskie, jest tu zakład kumysowy i fabryka sztucznych wód mineralnych, tudzież wspaniały zakład hydropatyczny z pensyonatem. P. kąp. od 15. V do 15. VIII.

Rymanów Galicyja, (obwód sanocki), St. k. ż. transwersalnej, o milę od zakładu oddalona, 3 zdroje szczawy alkaliczno słono jodobromowej, od r. 1881 zakład kąpielny, wyrób soli zdrojowej, podczas lata kolonija wakacyjna dla ubogich dzieci ze Lwowa. L. Zkł. Dr. Dukiet, nadto Dr. Dr. Jodłowski, Krzyszkowski i Regiec. P. zdr. od 20. V do 20. IX.

Saidschütz Czechy, zdrój wody gorzkiej mnogo rozsyłanej.

Sandefiord kąpielisko morskie w Norwegii, cechujące się wielką ilością soli morskiej, nadto zdrój słono siarczany, użycie: mułu morskiego na kąpiele i na okłady, tudzież nacierań człon-

ków chorobą dotkniętych meduzami. Pobyt czterotygodniowy jednej osoby około 200 koron. P. zdr. od 1. VI do 1. IX.

Saki w Ces. rossyjsk. (gub. tauryeka), 150 mtr. n. p. m, Czarnego. o 3 wiorsty od niego odległe, posiada naturalne słone jezioro (liman), używane na kąpiele słono mułowe i wodne. P. kap. od 1. VI do 15. VIII.

St. Honore Francya, 272 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 26—31° C. Wspaniałe balneotechniczne urządzenia.

St. Sauver Francya, 770 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 20—34° C. Najliczniej uczęszczane francuskie zdrojowisko.

St. Moritz Szwajcarya (kant. Graubünden), 1856 mtr. n. p. m. St. klim. alpejska i zakład silnych zdrojów żelazistych, bardzo zamożnych w kwas węglowy, P. zdr. od 1. VI do 15. IX.

Salzbrunn = **Obersalzbrunn** Szlask pruski, 380 mtr. n. p. m. szczawy solno alkalicz. i żelaziste, nadto środki galaktoterapeutyczne, znaczna rozsyłka tutejszych wód, urządzenia znakomite, tani pobyt.

Salzschlirf Prusy (prow. Hessen-Nassau), 240 mtr. n. p. m. jodobromowa solanka 1%, w kw. węglowy zamożna, tudzież zdrój gorzki sodowo siarczany.

Salzungen ks. Sasko-Meiningen, 250 mtr. n. p. m. silne solanki 26%, korzystne klimatyczne położenie uczyniło to zdrojowisko niezmiernie ulubionem letniem schroniskiem dla osób zołzowych i nieżytom podlegających. P. zdr. od 15. V do 1. X.

San-Remo Włochy (Riviera di Ponente) w zatoce genueńskiej, St. klim. południowa, która co do ochrony od wiatrów i jednostajności ciepłoty powietrznej przewyższa: Nizzę, Cannes i Hyeres. Uzdrowisko klim. zbyt świeże, stąd wiele do życzenia pozostawia, pensyonat w hotelach 10—12 frk. dziennie od osoby, P. pob. od 1. X do 30. IV. L. Dr. Ostrowicz. Poprzednio wiele lat bawił tu zimą Dr. Tymowski, obdarzając to uzdrowisko polskiemi publikacyami.

Saxon = **Saxon les Bains** Szwajcarya (kant. Wallis), 620 mtr. n. p. m. klimat niezdrowy, cieplice jodowe 25° C. pensyonat od 8 do 12 fr. dziennie od osoby. P. p. od 1. V do 30. IX.

Scheveningen kąpielisko morza północnego w Holandyi, słynne z korzystnego położenia i wspaniałych swych urządzeń. Koszt czterotygodniowego pobytu jednej osoby 450 mrk. P. kąpielna od 15. VI do 15. X.

Schinznach Szwajcarya (kant. Aargau), 342 mtr. n. p. m. klimat łagodny, cieplice ziemno siarczane 28—34° C. nadto zdrój jodowy z Wildegg. ulubiony zakład od zamożnych, wyborne urządzenia balneotechniczne, L. Zkł. Dr. Tymowski. P. zdr. od 15. V do 15. IX.

Schlangenbad Prusy (prow. Hessen-Nassau), 313 mtr. n. p. m cieplice obojętne 32° O. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Schwalbach = **Langenschwalbach**, 315 mtr. n. p.m. silne szczawy alkal. żelaziste, wyborne urządzenia balneotechniczne, mnoga rozsyłka wód tutejszych. P. zdr. od 1. V do 15. IX.

Selters = **Niederselters** Prusy (prow. Hessen-Nassau), wieś, szczawa alkaliczna, export roczny około 4 miliony flaszek, Zkł. zdrojowego tutaj niema.

Simaiz w Ces. rossyjsk. na południowem pobrzeżu półwyspu krymskiego 5 wiorst od Ałupki, wyborne kąpielisko morskie i stacya klimatyczno lecznicza ciepła, klimat i roślinność jak w Ałupce, podostatek mieszkań dla gości kąpielnych.

Sławjansk Ces. rossyjskie (gubernia Charkowska) zdroje i jeziora słone 6% do 10% soli zawierające, latem szpital wojskowy, klimat niekorzystny, pobyt nie tani a zbyt nudny. Pora zdrojowa kąpielna od połowy V do połowy VIII miesiąca.

Sławinek Król. polsk. pod Lublinem, wody alkaliczno ziemno żelaziste słabe, pozbawione gazu kwasu węglowego, skromny zakładzik zdrojowo kąpielowy, L. Zkł. Dr. Olechowicz.

Sławuta Wołyń, St. k. ż. brzesko-kijowskiej, St. klimat. leśna i zakł. kumysowy, lecznica dla chorób piersiowych pod światłym kierunkiem Dra Dobrzyckiego, Dr. Przesmycki właściciel zakładu i konsultant, nadto Dr. Dzierzbicki. Zakład otwarty corocznie od 22. V do 22. IX. Pensyonat 6-cio tygodniowy 150 r. s. od osoby.

Słotwiny zobacz **Krynica**.

Soden Prusy (prow. Hessen-Nassau), 142 mtr. n. p. m. klimat łagodny, liczne źródła wód słonych w kw. węglowy zamożnych, 15—30° C wyborne balneotechniczne urządzenia, pensyonat 36—45 mrk. tygodniowo od osoby. P. zdr. od 15. V do 15. IX.

Solec Król. polskie (powiat Stopnicki), wieś, zdrój zimny alkal. słono siarczany, z krajowych najsilniejszy co do siarkowodu i połączek siarki, niesłusznie opuszczony, L. L. Dr. Dr. Daniewski i Siarczyński.

Spaa = **Spa** Belgija, 250 mtr. n. p. m. wytworny zakład kąpielny silnych wód alkalicz. żelazistych, w kwas węglowy zamożnych, dawniej od arystokracyi licznie odwiedzany, obecnie po zniesieniu banku gry mało uczęszczany, opłata czyli taxa zdrojowa na sezon od 50 do 100 frk. w miarę ilości osób. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Srebrenica m. powiatowe w Bośnii, źródła siarkanowo żeleziste arsen zawierające, 2 do 4 łyżek stołowych dziennie używane, wprowadzone w handel przez firmę H. Mattoniego.

Staraja-Russa w Ces. rossyjsk. (gub. Nowogrodzka), m. powiatowe, 37 mtr. n. p. m., zdroje słone 1% soli kuchennej zawierające, urządzenia odpowiednie. P. zdr. od 26. V do 20. VIII.

Steben = **Untersteben** Bawarya (okrąg rządowy Oberfranken), 750 mtr. n. p. m. najwyżej położone niemieckie zdrojowisko wód żelazistych, w kw. węglowy zamożnych, pobyt tani. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Stołopińskie wody Ces. rossyjskie (guber. Samarska) 210 kilm. od Samary, źródło słono siarczane a drugie żelaziste, tudzież słone jezioro, którego muł używają do kąpiel. Wyrób kumysu wielki i mnogie jego zastosowanie na miejscu.

Swoszowice Galicyja, 10 kilm. od Krakowa, St. k. ż. transwersalnej, dawniej słynne kopalnie siarki, zimne wapniowo siarczane zdroje ze zakładem kąpielnym, od niedawna restytuowanym. L. Zkł. Dr. Tislowitz.

Szczawnica Galicya (obwód Nowo-Sandecki), 523 mtr. n. p. m. wieś, 42 kilm. od St. k. ż. transwersalnej Stary Sącz, składa się ze Szczawnicy niżnej i wyżnej tudzież ze środkowej adtynencyi zwanej Miodziuś, klimat podgórski, zdrojowisko jest obecnie własnością Akademii Umiejętności, szczawy słono alkaliczne, bogate w kwas węglowy a z europejskich najzamożniejsze w dwuwęglan sodowy, ma: filialny zakład zdrojowo kąpielny na Miodziusiu. Zkł. hydropatyczny własność Dra Kołączkowskiego i Zkł. inhalacyjny, należący do spadkobierców Dra Janochy, coroczny export wód około stotysięcy flaszek, L. Zkł. Dr Ściborowski, nadto Dr. Dr. Gluziński, Hammerschlag, Kołączkowski, Kruszyński, Nieszkowski, Korczyński Lud., Górski Ks.

Szkleno Węgry, 1 godz. od Schemnitz, ziemne cieplice 30—56° C.

Szliacs Węgy (komitat Sohl) 300 mtr. n. p. m. proste cieple wody żelaziste 11—31° C. w kwas węglowy zamożne. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Szkło Galicya, 35 kilm. ode Lwowa, zimne wody siarczane, wysokość n. p. m.? ma 2 zkł. kąpielne: wojskowy i cywilny, urządzenia nędzne. Najpierwsza monografia Dra Erazma Syxta: „O cieplicach we Szkle wydana w r. 1527“.

Taraps-Schuls Szwajcarya (kanton Graubünden), 1180 mtr. n. p. m. klimat alpejski, bogaty zasób źródeł mineralnych: glauberskich i szczaw żelazistych, zamożnych w kw. węglowy, dojazd utrudniony, pensyonat 6—10 frk. dziennie od osoby. P. pob. od 15. VI do 15. IX.

Teodozya Ces. rossyjskie, kąpielisko morskie na południowo wschodnim brzegu m. Czarnego półwyspu krymskiego, klimat zdrowy, sposobność do używania kumysu i winogradowego leczenia.

Töplitz-Schönau zobacz **Cieplice czeskie.**

Trenczyn zobacz **Cieplice trenczyńskie.**

Truskawiec Galicya, wieś 8 kilm. od m. Drohobycza, St. k. ż. transwer. 400 mtr. n. p. m. Zkł. własność Spółki obywatelskiej jest obecnie w toku rzetelnych ulepszeń balneotechnicznych, rozmaite zdroje mineralne: solanka 23%, 3 źródła słonoglauberskie i szczawa magnowo alkaliczna, borowina o cennych własnościach, L. L. Zkł. Dr. Plech i Dr. Pelczar, Dr. Steynhaus. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Tüffer Styryja, 215 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 35—39° C. P. kap. od 1. V do 30. IX

Tyflis Ces. rossyjskie m. gubernialne 440 mtr. n. p. m., liczne zródła cieplicze obojętne zaopatrujące łazienki całego miasta.

Urawel Ces. rossyjskie (gub. Tyfliska) 1583 mtr. n. p. m., zdroje alkaliczno żelaziste w miejscowości zdrowej i uroczej, często burzami nawiedzanej.

Vals Francya (depart. Ardeche), 10 zdrojów alkalicznych, do wód Vichy składem chemicznym bardzo zbliżonych, lubo zimniejszych, 13—16° C. mających. export tych wód wielki, pobyt tańszy jak w Vichy.

Vevey Szwajcarya nad jeziorem genewskiem, 380 mtr. n. p. m. St. klim. podalpejska, dobra na wiosnę i jesień, z wyjąt-

kiem Lipca i Sierpnia, nieodpowiednia na zimę dla chorych piersiowych, leczenia winogradowe, pensyonat 7—15 franków dziennie od osoby.

Vichy Francya (depart. Allier), 230 mtr. n. p. m. najznakomitsze zdrojowisko francuskie, cieplice alkaliczne, 12—44° C. wspaniałe balneotechniczne urządzenia, ogromny wyrób soli zdrojowej i pastylek, pobyt drogi, rozsyłka wód corocznie do 3 milionów flaszek. Właściwa pora zdrojowa od 1. V. do 1. X, jednak zakład kąpielny jest cały rok otwarty.

Vöslau pod Wiedniem, cieplice obojętne, 24° C. wielce uczęszczane przez zamożnych mieszkańców Wiednia, przedewszystkiem płeć żeńską tudzież leczenia winogradowe.

Warmbrunn Szląsk pruski, 325 mtr. n. p. m. cieplice obojętne, 35—38° C. Urządzenia balneotechniczne dobre. P. zdr. od 1. V do 1. X.

Warnemünde w Ks. Meklemburg-Schwerin kąpielisko morskie, dobrze urządzone a ceny nader umiarkowane. Pora kąpielna od 15. VI do 15. IX.

Waraždyn zobacz **Cieplice warażdyńskie.**

Wenecya morskie miasto nad Adryatykiem, zaledwo bardzo mało ponad poziom morza na wyspach i piaszczystych ławicach zbudowane, St. klim. zimowa, średnio ciepła, wilgotna' wolna od kurzu i wichrów, słoneczna. Srednia zimowa ciepłota o 1½ do 2° C. wyższa jak w Meranie lub w Montreux. Styczeń i luty są na pobyt najodpowiedniejsze. Ujemną stronę stanowi niedobra woda do picia; jesienią są tu dobre morskie kąpiele na Lido, pensyonat 7 do 10 frk. dziennie od osoby.

Weilbach Prusy (prow. Hessen-Nassau), 135 mtr. n. p. m. zimne wody alkaliczno siarczane, tudzież zdrój sodowolitowy.

Westerland w północnym Szleswiku na wyspie Sylt. Kąpielisko morskie z najsilniejszemi falami, dobrze urządzone. Pensyonat (kompletny) od osoby tygodniowo 30 marek. Uczęszczanie do 8000 osób corocznie.

Wiesbaden Prusy, stolica ks. Nassauskiego, 117 mtr. n. p. m. cieplice solankowe 50—68° C. nietylko na kąpiele ale i do picia zastosowane, 900 gabinetów łazienuych, zdrojowisko używane na stacyę klim. wiosenną, jesienną nawet i przez zimę, najliczniej uczęszczane niemieckie uzdrowisko, urządzenia kąpielne i na zimę, pensyonat od osoby miesięcznie od 100 mrk i wyżej, są tu i leczenia winogradowe.

Wildbad król. Wirtembergskie, 400 mtr. n. p. m. obojętne cieplice, 33—37° C. używane na kąpiele i do picia, urządzenia balneotechniczne wyborne, pensyonat 10 do 15 marek dziennie od osoby. P. zdr. od 1. V do 1. X.

Wildungen ks. Waldeck, 228 mtr. n. p. m. szczawy ziemno alkaliczne i zdrój znakomity żelazisty. Eksport tutejszych wód mnogi. P. pobytu od 1. V do I. X.

Wysowa Galicya (obwód jasielski), od r. 1882 zakład zdrojowo kąpielny, szczawy słono alkal. żelaziste, urządzenia zbyt skromne. L. Zakład. Dr Blatteis jun. P. zdroj. od 1. VI do 1. X.

Wipfeld Król. Bawarskie 175 mtr. n. p. m., silny zdrój siarczany.

Zagwera Ces. rossyjskie gub. Tyfliska, zdrój szczawy alkaliczno żelazistej, składem chemicznym do źródła Kudowy zbliżony, wyłącznie na eksport służący z powodu trudnego dojazdu na miejsce.

Zakopane Galicya, wieś w Tatrach, 942 mtr. n. p. m. od stacyi k. ż. i transwersalnej Chabówka o 43 kilom. odległe. Z inicyatywy i staraniem nieodżałowanej pamięci Dra Chałubińskiego St. leczniczo klimatyczna, klimat górski, korzystne na pobyt latem dla dotkniętych: maleryą, nieżytami oddechów, niedokrewnością, blednicą, neurastenią, tudzież dla ozdrowieńców po przebytych ciężkich chorobach. Są tu 2 Zakł. hydropatyczne: Dra Chramca i Dra Piaseckiego. L. Stacyi Dr Eliasz L. L. Buzdygan, Chramiec, Chwistek, Kulczyński i Piasecki. Od r. 1892 jest tu „Dom zdrowia“ (własność i lekarskie kierownictwo Dra Chwistka) o 20 pokojach, latem i zimą otwarty, za kuracyę, stół i pomieszkanie z kompletną pościelą dziennie od Złr. 3 i wyżej. Obecnie Zakopane wchodzi w użycie i na pobyt zimowy dla chorych, tak zwanych piersiowych.

Zaizon Siedmiogród, 2 mile od Kronstadtu, 548 mtr. n. p. m. zdroje alkal. muryatyczno jodowe.

Zoppot = **Soboty** Prusy, 12 kilom. od Gdańska, kąpielisko morskie od Polaków licznie uczęszczane. P. kąp. głównie od 15. VI do 30. IX.

Żegiestów Galicya (obwód sandecki), St. k. ż. transwersalnej, wysokość n. p. m.? szczawy alkal. ziemno żelaziste, tudzież rzeczne kąpiele w Popradzie. L. Zakł. Dr. Hojnacki. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Żelenowodzk w Ces. rossyjsk. na Kaukazie, stannica kozacka 12 wiorst od Piatygorska a 18 wiorst od st. k. ż. Roztowowładykaukaskiej „Mineralnyja wody“, miejscowość leżąca 610 mtr. n. p. m. od niedawna zabudowywać się poczynająca. Źródeł mineralnych około 20 alkaliczno żelezistych o ciepłocie 15° do 48° C. gmachów łaziebnych 3, jest tu i kumysowy zakład. P. zdr. od 25. V do 15. IX.

NOWE LEKI.

Aethylchloryd.

(Środek znieczulający miejscowo). Ciecz bezbarwna o dość przyjemnej woni przypominającej chloroform. Do użytku sprzedawany bywa w szklannych rurkach około 12 ctm. długich z jednym końcem włosowato wydłużonym. Przed użyciem odłamuje się ten włosowaty koniec a rurkę ogrzewa się ciepłem własnej dłoni. Skutkiem niskiego punktu wrzenia tego środka, ciepłota ręki wystarcza, do wytwarzania się wkrótce pary, która resztę Aethylchloridu z rurki z siłą wypycha.

Skierowawszy prąd cieczy wydobywającej się na miejsce, które mamy znieczulić, otrzymamy wkrótce znieczulenie trwające 1—2 minut. Działanie jego polega na szybkiem parowaniu i oziębianiu powierzchi ciała. W pierwszej chwili wywołuje pieczenie. Może być użyty do krótkich mniejszych operacyj: otwierania czeraków, wyskrobywania ognisk wilka (lupus) i t. d.

Aethylenum bromatum.

Środek mocno trujący, odróżnić należy od Aethylum bromatum. Dr Donath w Peszcie poleca go przeciw epilepsyi.

Rp. Aethyleni bromati 5·00,
ad emuls. oleos 100·00,
Ol. menth. pip. gtts. 2.

z tej emulsyi 2—3 r. dz. po 30 kropli w $^1/_2$ szklanki wody z cukrem. Co drugi dzień postępować po 10 kropli więcej, aż do 70. Dzieci od 8—10 lat rozpoczynają od 10 kropli. W razie podrażnienia żołądka (odbijania), zmniejszyć dawkę lub dodać 0·10 Extr. opii, do emulsyi. Można też podać w kapsułkach.

Rp. Aethyleni bromati gtts. 3.
Ol. amygdal. dulc. gtts. 6.
Dtur. tal. dos. in capsul gelatinosis N. 100.
S. 2 r. dz. po 2—4 kapsułek.

Agathinum (Salicyl-*α*-Methylphenyl hydrazon).

Łuski drobne, biało-zielonawe bez smaku i zapachu, w wodzie nierozpuszczalne, natomiast łatwo w eterze i wyskoku. Podawano z dobrym skutkiem w cierpieniach reumatycznych, nerwobólach, Ischias i t. p. Działa niepewnie, często po zażyciu proszka występuje ból głowy. Zazwyczaj po użyciu 4—6 grm. następuje skutek. Nowsze doświadczenia mniej zachęcające.

Dawka 3 razy dzień. po 0·50 w opłatku.

(10 grm. 2 złr. 25 ct.) *)

Alumnol.

Proszek biały w czerwono wpadający zawiera 5% aluminium i 15% siarki. Rozpuszcza się w gorącej wodzie (do 40%),

*) Ceny przy niektórych lekach podane, wyjęte są z cennika Pezolda et Süssa we Wiedniu.

w wyskoku trudniej rozpuszczalny przybiera barwę niebieską. Jako środek ściągający i antiseptyczny stosuje się w praktyce chirurg. w 0·5—2%, w roztworze do obmywań na wrzody otrętwiałe, w maści 3—6%. Do przepłukiwania w jamie brzusznej w 0·5—0·10%. Czystego A. używano na owrzodzenia żołędzi i prącia (wrzód miękki). Posypka A. z talc. ven. i amylum 10% w wypryskach i oparzeniach. Roztwory 1—5% w eczema pustulosum, acne, furunculosis, gonorrhoea i t. p.

Rp. Alumnoli 10·00,
Lanolin anhydr. 50·00,
Paraffin liquid. 35·00,
Ceresini 5·00.
Mfung.(w chorobach skórnych).

Co do działania alumnolu w wiewiórze to ostatnie ogłoszenia opiewają, że A. nie przewyższa wcale innych dotąd używanych środków. Jedynie ulcus molle goi się szybko pod działaniem A.

(H : 2 złr. 30 ct.)

Ammonium boracicum.

Jeden ze środków przeciwgruźliczych, ma zmniejszać kaszel i obniżać ciepłotę. Używa się w dawkach 0·25, 3 razy dziennie w połączeniu z opium, Hyosciaminą i t. p.

Amylenhydrat. Amylenum hydratum.

Płyn przeźroczysty, oleisty, zapachu kamfory i mięty. Rozpuszcza się w 8 cz. wody. Przeciw bezsenności w dawce 3—5 grm. w wodzie ocukrzonej, piwie, kapsułkach lub lewatywie. Działa słabiej, niż chloral, silniej od Paraldechydu. W przypadkach, gdzie chcemy koić ból, podać go można z dodatkiem morfiny. Sen następuje w $^1/_2$ godziny po użyciu i trwa 7—9 godz. Pro dosi: 4·00, pro die 8·00.

(100 grm. 2 złr.).

Rp. Amylen hydrat. 7·00,
Aqu. dest. 60·00,
Extr. liquir. 10·00.
MDS. Przed spaniem połowę.

Analgenum.

Środek polecany przeciw nerwobólom i reumatyzmowi w 1 gram. dawkach. Okazał się mniej skutecznym jako antirheumatic., natomiast wcale odpowiednim jako antineuralg. posiada przez swój obojętny smak wyższość nad antipiriną.

Antiseptol. (Cinchoninum jodosulphuricum).

zawiera 50% jodu, proszek bez zapachu, rozpuszczalny tylko w wyskoku i chloroformie. Służy jako środek antiseptyczny i zastępuje jodoform.

Apocodeinum hydrochloric.

Działanie podobne do Apomorfiny. Środek wykrztuśny używa się w nieżytach oskrzeli zwłaszcza przewłocznych. Można dłuższy czas podawać, jużto w kroplach, (n. p. 1% roczczynu po 10—20—30), w pigułkach lub podskórnie 10—20 kropli 2% roczczynu.

Asaprol.

Proszek białawy rozpuszczalny we wodzie i wyskoku. W dawce 1—4 grm. przeciwgorączkowy i kojący, zwłaszcza w ostrym reumatyzmie. Bompart podaje w 1-szym dniu 2 grm., w drugim 3·00 w następnych 4·00, dopóki ból i gorączka nie ustąpi, po czem dla zabezpieczenia od nawrotu choroby zmniejsza dawkę do 1 grm.

Rp. Asaprol 2—4·00,
Syrup
Aqu. dest. āā. 30·00.
MDS. Użyć w przeciągu dnia, biorąc po łyżeczce w kawie lub piwie.

W proszkach po 0·50, lub lewatywie:

Asaprol 2—7·00.
Laud. Sydenh. gtts. IV.
Vitelli ovi N. I.
Dct. Salep 100·00.
MDS. Na jedną lewatywę.

Benzanilid.

Proszek biały krystaliczny, w wodzie nierozpuszczalny. Środek przeciwgorączkowy, polecony w praktyce dziecięcej. Ciepłota spada, jak przy antifebrynie, a jej podwyższenie się, powolniejsze. Dla dzieci w proszkach z cukrem pro dosi 0·10 do 0·40, dorosłym 0·60 do 1·00.

Benzolguajacol czyli **Benzosol.** (Acidum benzoic. i Guajacol).

Proszek bezbarwny, używany w miejsce kreozotu przy gruźlicy płuc. Zapisuje się w proszkach z eleosacch. menth. po 0·25—0·80 trzy razy dziennie po jedzeniu.

Rp. Benzosol 5·00,
Ol. menth. pip. 0·10,
f. trochisci Nr. 20.
S. 3 razy dz. pastylkę po jedzeniu, przez 2-gi, 3-ci i 4-ty tydzień po 2, w 5-tym tygodniu po jednej, 6-ty tydzień wypocząć i na nowo tak samo.

W cukrówce widział (Piątkowski) przy podawaniu tego leku poprawę, inni (Palme u Jakscha) ostrzegają przed używaniem benz., wywołuje on bowiem biegunkę, która dla chorych tych może być zabójczą.

Benzonaphtolum. (Acid. benzoic. i Naphtol).

Proszek biały bez smaku i zapachu, trudno we wodzie rozpuszczalny. Dawka 0·50 pro dosi, 5·00 pro die. Dzieciom 2 grm. pro die (podaje się jako proszek w opłatku. Według licznie przedsiębranych badań okazał się bardzo skutecznym jako antisepticum w przewlekłych chorobach kiszek, połączonych z meteorismus z powodu rozkładu treści pokarmowej.

Betolum. Betol. Naphthosalol.

(Połączenie kwasu Salicylow. z Naphtolem). Proszek bez smaku i zapachu. Środek antiseptyczny i przeciwgorączkowy. Kobert poleca B. przeciw reumatyzmowi stawów i nieżytowi pęcherza. Dawka: 0·30—0·40 cztery razy dziennie w pigułkach lub opłatku. Zewnętrznie przeciw rzeżączce w postaci pręcików 1 cz. Betolu. 4 części Butyr. Cacao. (100 grm. 2 złr. 40 ct.).

Bismut subbenzoic. v. benzoicum.

Biały delikatny proszek, używany zamiast jodoformu, zwłaszcza jako zasypka na wrzód miękki. Finger poleca zasypywanie wrzodu 2 razy dziennie przez 3—6 dni. Pierwsze posypanie sprawia nieco pieczenia.

Bromol = Tribromphenol.

Jeszcze przez Rademackera używany środek, obecnie polecony przeciw dyfteryi do pędzlowań 1:25 glyceryny. Jako maść na owrzodzenia 1:10 maści. Przy cholera infantum 0·005—0·015.

Cactus grandiflorus.

W ostatnim roku czyniono wiele doświadczeń, z których

wynika, iż C. g. (w homeopatyi już dawniej używany), skutecznym się okazał przy wadach serca, angina pectoris, nerwicach serca, po nadużyciu kawy, herbaty, tytoniu, przy osłabieniu serca po durzycy, w chorobie Basedowa i wogóle tam, gdzie digitalis przeciwskazane. Używano Tinctury, jednak skład tejże bywa niejednaki. Najpewniejszy preparat jest firmy Parke-Davis et Co. Fluidextract Cacti grandiflori.

Dawka tegoż 10—30 kropli 3—4 razy dziennie.

Cantharidinum.

Istota składowa kantaryd, powodująca powstawanie pęcherzy. Dawniej używano jej jako środka pryszczącego zamiast kantaryd. Obecnie sole kantarydyny zaczęto stosować przeciw gruźlicy — zamiast Tuberculiny. — Środek ten wymaga ostrożności, zdarzały się bowiem już po paru injekcyach, zapalenia pęcherza i nerek. Hennig produkuje *Cocain-Cantharidin*, mięszaninę Kantarydyny z Cocainą (1%). Jestto bezwonny biały proszek ściągającego i szczypiącego smaku, łatwo w gorącej wodzie rozpuszczalny. Używa się w formie wstrzykiwań podsk. przy gruźlicy krtani. Injekcye niesprawiają zupełnie bólu. Polecają następne formuły:

I. Cocain cantharid. 0·075
Aq. chloroform. 50·00
II. Cocain cantharid. 0·15
Aq. chloroform. 50·00

Roztworu I wstrzykuje się 2 przedziałki strzykawki Overlacha, II-go 1 przed. (= 0·0001 Cantharid.), dawkę można zwiększyć do 0·0004.

(Wyrób Henniga w fabryce Riedla w Berlinie).

Cardinum.

czyli wyciąg ze serc wołowych, którego przyrządzenie ma trwać około jednego roku, ma wzmacniać serce; w dawce 4 grm. wstrzyknięty wyciąg wzmacnia tętno, zwiększa ilość czerwonych ciałek krwi, i zwiększa ilość moczu. Lek przyszłości — zarówno ze sperminą, nucleiną i t. p.

Carpainum hydrochloricum.

Alkoloid z grupy Sparteiny, delikatny proszek, łatwo w wodzie rozpuszczalny, używa się głównie przy Angina pectoris i przy wadach serca. W pierwszych minutach po zastrzyknięciu przyspieszenie ruchów serca, jednak po 5 minutach sprawia zwolnienie i wzmocnienie tychże, przyczem objawy duszności szybko ustępują. W razie częstszych napadów A. p. zwiększa się dawkę tak, że od 6 mlgr. dojść można do 3 ctgrm. Działanie podobne do soli Coffeiny.

Cetranin

i Acidum cetranicum (istota działająca z lichen islandicus) znalazła zastosowanie w pigułkach po 0·05 pół godziny przed jedzeniem jako środek poprawiający apetyt w chlorosie.

Chloralose.

Połączenie chloralu z glykosami. Środek nasenny, wywoływać ma sen nawet w tych wypadkach, gdy wszystkie inne środki zawiodły. Polecony w bezsenności i niepokoju w chorobach umysłowych. Nie wywołuje działania ubocznego. Dawka 0·25 aż do 0·75. Ponieważ chorzy łatwo się przyzwyczajają, należy dawkę podnosić.

Chloramid zob. Chloralformamid.

Chloralformamid = Chloralamid = Chloralum formamidatum.

Bezbarwne kryształy smaku nieco gorzkiego, we wodzie łatwo rozpuszczalne. Łagodny lek nasenny. Używa się w bezsenności przy neurastenii, gruźlicy itp. chorobach, którym nie towarzyszą boleści 4·00 pro dosi 8·00 pro die. Sen następuje w ½ godziny, trwa 7—9 godzin.

Rp. Chloramid. 10·00,
Aqu. dest. 120·00,
Syrup rub. 30·00.
DS. Przed spaniem 2—4 łyżek.

Ma jednak niekiedy wywierać niekorzystne działanie na serce i ciśnienie krwi; przy dłuższem używaniu dużych dawek pojawia się wysypka z towarzyszącą gorączką.

100 grm. 1 złr. 80 ct.

Chlormethyl.

Ciało w zwykłej ciepłocie lotne, da się pod wysokim ciśnieniem skroplić i w tym też stanie jako płyn zawarty w hermetycznych cylindrach (syfonach) jest do użytku przeznaczony. Po otwarciu odpowiedniego kurka, już w zwykłej ciepłocie, ciało to ulatnia się, a para jego oziębiając znacznie skórę, wywołuje miejscowe znieczulenie.

Stosowany w neuralgiach i lumbago itd. ma działać dobrze i pewnie, a jedną jego wadą jest trudność w nabyciu tego środka. (Po każdorazowym zużyciu musi być próżny cylinder posłany do napełnienia fabryce Galante et Fils w Paryżu).

Cornutin.

Według Koberta, najskuteczniejszy alkaloid sporyszu. Silnie trujący. Używa się przy krwotokach po poronieniu i wogóle z narządu moczopłciowego.

Stosowany także jako *cornutinum citricum* w dawce 0·003—0·006 pro die w nasieniotoku porażennym z bardzo dobrym skutkiem.

Dawka: 4 r. dzien. w proszku lub w pigułkach po ¼ ctgr.

1 gram = 19 złr. 50 ct.

Creosotal v. Creosotum carbonicum.

Gąszcz, podobny do miodu, przeźroczysty, w wodzie nierozpuszczalny, zawiera 92% kreozotu. Za dodaniem wyskoku więcej płynny. Bez zapachu, ma smak nie tak szczypiący jak kreozot, nie drażni żołądka. Podaje się w dawkach do 6 grm. pro die.

Creosotal H. 3 złr. 80 ct.

Dermatol.

Proszek barwy szafranowej, bezwonny, nierozpuszczalny. Jestto połączenie bismutu z kwasem gallusowym. Użyć go można w miejsce jodoformu, a mianowicie: na oparzeliny, owrzodzenia, na rany, w otoku usznym itp., jakoteż zdaniem Liebknechta zamiast bismutu w uporczywych biegunkach i owrzodzeniach kiszek. Dr Gläser wyraża takie zdanie o Dermatolu: 1. zupełnie nietrujący, 2. niedrażniący, 3. dobry antiseptyk, posiada własności osuszające i dobrze się daje zachować.

Dawka do wewnątrz po 2 grm. pro die.

Rp. Drrmatol 20·00,
Talci veneti 70·00,
Amyli 10·00.
S. Do posypek (przeciw potowi nóg).

Rp. Dermatol 10·00,
Lanolin 80·00,
Vaselin 10·00.
Mf. ung. Maść na wrzody.
(100 grm. 2 złr. 40 ct.

Diaphtherinum (Oxychinasephtol).

Proszek żółty we wodzie rozpuszczalny, posiada własności antiseptyczne. Może znaleść zastosowanie w chirurgii, zwłaszcza do przepłukiwania dużych jam, gdzie obawiając się zatrucia, niemożemy użyć ani karbolu ani sublimatu, a kwas borowy jest za słabym antisept. Nie jest trującym, nie ścina białka. Do desinfekcyi narzędzi niestosowany, gdyż je czerni. Używa się w roczczynach $^1/_2$—2% do opatrunku.

(100 grm. = 2 złr.).

Digitalinum verum.

Proszek słabo rozpuszczalny w wodzie. Nieliczne dotychczas doświadczenia miały wykazać, że środek ten działać ma podobnie jak infus digitalis, ma jednak te zalety, że dawka może być ściśle ograniczoną. Dawka ma wynosić 3—6 razy dnia po 0·002 aż do 0·006 wewnętrznie; lub podskórnie 0·005 w rozczynie alkoholowym.

Digitoxin.

Pierwiastek działający w digitalis, nierozpuszczalny w wodzie. Zastosowany po raz pierwszy (prof. Masius) ma działać szybko i pewnie w niedomodze serca, przy wadach zastawkowych jak również w chorobach gorączkowych.

Doświadczenia dotychczas bardzo skąpe.

Diuretin.

Środek moczopędny. Jestto połączenie Theobrom. (40% z Natr. Salicyl). Proszek biały w wodzie rozpuszczalny. Działa moczopędnie, nie wpływa ani na serce, ani narząd oddechowy i nie drażni nerek. Stosuje się w przewłocznych chorobach nerek, mianowicie przeciw puchlinie.

Dawka 1—2 grm. pro dosi do 6 lub 7 grm. pro die.

Rp. Diuretin 5·00,
Aq. dest. 90·00,
Aq. menth. pip. 100·00,
Syrup simpl. 10·00.
DS. Co 2 godziny łyżkę.
(100 grm. kosztuje 7 złr.).

Duboisinum sulphuricum.

Żółtawy proszek niekrystaliczny bez smaku i zapachu. Środek nasenny. Lewald zastrzykiwał z rozczynu 0·04:20 wody jednę strzykawkę = 0·002. Pierwszym objawem: midriasis, niepokój, po 10—30 min. sen trwający 2—7 godzin, czasami jednak przed zaśnięciem zawrót głowy, zmęczenie, zasychanie w gardle, pragnienie.

Dawki 0·002 nie wolno przekraczać, wewnętrznie można go podać według:

Rp. Duboisini sulphuric. 1·00,
Aqu. dest. 10·00.
S. 12—15 kropli na raz.

Działa tylko w pewnych przemijających podnieceniach, niepokoju i t. d.

Dulcin (Paraphenetol-Carbamid).

Środek o własnościach podobnych do saccharyny; 200 razy słodszy od cukru trzcinowego, mógłby znaleźć zastosowanie jako zastępstwo cukru zwykłego u dyabetyków.

Euphorinum = Phenylurethanum.

Proszek rozpuszczalny w mięszaninie wody z wyskokiem (np. winie). Środek przeciwgorączkowy. Działanie trwa 5—7 godzin. Rozpoczynać dawkę od 0·10 i można postąpić od 1—1·50 pro

die. W reumatyzmie dawki 1—2·0 usuwają ból, gorączkę i obrzmienia.

E. używa się również jako antisepticum w maściach, rozczynach i wykazano działanie lepsze aniżeli jodoformu, że działa ściągająco, nie wywołuje granulacyi i ma zapach przyjemny. Dawka 0·50 do 1·00 pro dosi, 1—2·00 pro die.

(100 grm. 5 złr.).

Europhen. (Isobutyrortocresoljodid).

Delikatny żółty proszek rozpuszczalny w wyskoku chloroformie, eterze i oliwie. Środek antiseptyczny, posiada zupełnie tesame własności, co jodoform, przewyższa go jednak tem, że jest bezwonny i nietrujący.

Rp. Europhen 2·00,
Vaselin
Lanolin āā. 50·00.
Mfunguent. S. Maść.
(ulcus cruris).

Również jako zasypka celem osuszenia w rozmaitych ropieniach np. ulc. molle, otitis itd.

Exalginum = Methylacetanilid.

Krystaliczne białe igiełki, bez smaku i zapachu, w zimnej wodzie trudno rozpuszczalne, łatwiej w ciepłej. Obniża cokolwiek ciepłotę ciała, działa jednak głównie kojąco. Nie wpływa na krążenie i oddychanie (jedynie powyżej, 0·75 bywa lekka sinica). Używa się w nerwobólach, zwłaszcza twarzy, u osób anaemicznych i dotkniętych kiłą. Przy migrenie bez skutku. Działa też dobrze w reumatyzmach, kolce nerkowej, chorea itp.

Dawka 0·10—0·25 dwa lub więcej razy dziennie, do 1·50 pro die. Podaje się jako proszek w opłatku lub np.

Rp. Exalgin 2·50,
Alcohol menth. 15·00,
Aqu. dest. 190·00,
Syrup 30·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę (1 łyżka zawiera 0·20 exalg.).
(10 grm. 70 ct.).

Może wywołać u osób skłonnych, pewnego rodzaju zatrucie, nawet w dawkach polecanych do użycia.

Exodyna.

Ogłoszona jako silny środek przeciwgorączkowy, w cierpieniach reumatycznych i nerwobólach składa się z 90% Antifebryny, 5% Natr. Salicyl. i 5% Natr. bicarb.

Ferratin.

Proszek delikatny brunatny, połączenie białka z żelazem, otrzymany z świńskiej wątroby, jest albo czysty, a wtedy w wodzie nierozpuszczalny lub w połączeniu z sodem, w wodzie rozpuszczalny.

Pierwszy używa się w dawce 1—1·50 pro die u starszych, drugi jako dodatek do mleka i innych pokarmów płynnych dla dzieci.

Ma to być forma najłatwiej strawna dla żelaza, przytem lek ten zawierając białko jest nawet pożywieniem.

Gallanol.

jest anilidem kwasu pyrogallusowego (a nie Gallolu). Proszek biały krystaliczny, smaku gorzkiego rozpuszcza się łatwo w gorącej wodzie, wyskoku. Używa się w maściach 1:30, 1:10, 1:4 z Vaseliną, głównie przy psoriasis, wilgotnych eczemach. Przy psoriasis pędzluje się miejsca zajęte, wymywszy poprzednio czarnem mydłem, i pokrywa warstwą traumatycyny.

Rp. Gallanol 10·00,
Spiritus 50·00,
Liq. ammon. caust. 1·00.
MDS. Pędzlować.

Gallobromol.

Powstaje przez połączenie kw. gallusowego z bromem. Ciało krystalizujące w drobnych igiełkach, trudno w zimnej, łatwo w ciepłej wodzie rozpuszczalny. Ma podobne własności jak kalium bromatum i może być zamiast tegoż użyte (Chorea).

Dawka 0·50—1·0 pro die.

Guajacolum benzoicum et G. carbonicum.

Proszek krystaliczny, nie rozpuszpuszczalny w wodzie, trochę w alkoholu, rozpuszczalny w eterze. Podawany suchotnikom po 0·2—0·6 pro dosi, aż do 5·0 pro die, ma poprawiać apetyt, zmniejszać kaszel.
(100 grm. 4 złr.).

Haemol i haemogallol.

Nowe, organo-metaliczne związki żelaza, ulegające w ustroju szybkiej resobcyi, a nie obciążające trawienia. Oba te związki powstają pod wpływem ciał odtleniających na haemoglobinę, a mianowicie Haemol działaniem pyłku cynkowego, Haemogallol przez redukcyę pyrogallolem. Haemol jest proszkiem szarym, Haemogallol czerwono-brunatnym.

Dawka po 0·10—0·50 trzy razy dziennie w opłatku, lub pastylkach. Haemol zawiera ślad cynku, obliczony na gojenie owrzodzeń żołądka i kiszek.

Zapisać można

Rp. Haemoli lub *Haemogalloli 10·00,*
Sacch. albi 40·00.
MDS. Przed jedzeniem łyżeczkę, popijając wodą.

Oba te preparaty znajdują się w handlu w postaci pastylek lub tabletek.

Hematogen.

Organiczny związek żelaza. Powstaje z rozpuszczenia białka w ługu potasowym, do przesączonego płynu dodaje się winianu żelaza i roztwór osadza, dodając kw. octowego. Osad składa się z organicznego związku żelaza i po wysuszeniu tworzy żółtawy proszek łatwo rozpuszczający się w alkaliach i zawiera 0·7% żelaza.

Hydrargyrum benzoicum.

Proszek biały, krystaliczny, bez smaku i woni w wodzie nierozpuszczalny; łatwo natomiast w wyskoku i roztworze soli kuchennej. Używa się do okładów na wrzody syfilityczne w równej ilości ze solą (0·10:25:00—50·00).

Rp. Hydrarg. benz.
Vaselin āā. 1·00,
Ol. Paraffini 8·00.
S. Do inj. podskórnych.
(100 grm. 30 ct.).

Hydrargyrum carbolicum.

Środek przeciwkiłowy podaje się w pigułkach po 0·02—0·03, 3 razy dziennie. Dzieciom po 0·004—0·005 dwa razy dziennie.

Rp. Hydrarg. carbolici 1·20,
Extr. liquir.
Pulv. liq. āā. 3·00,
Mfpil. 60. Obduc. Bals. tolut.
S. 2—4 pig. dziennie.

Hydrargyrum B. naphtolicum.

Polecony na rany zadawnione, wysypki skórne itp. Bliższych opisów dotąd nie ma.

Hydrargyrum salicylicum.

Podaje się do wewnątrz po 0·01 0·025 w pigułkach 2—3 razy dz.

przy czem poleca się popić ciepłem mlekiem.

Do injekcyj podskórnych, oraz do okładów, zasypek, maści na wrzody syfilityczne, condylom. lata itd.

Rp. Hydrarg. salicyl. 1·00,
Extr. et pulv. liquir. q. s.
f. pil. 60.
S. 3 razy dzień. po jedzeniu 1—2 pig. (Schadek).

Rp. Hydrarg. salicyl. 0·20,
Mucilag. g. ar. 0·30,
Aqu. dest. 60·00.
S. Do wstrzykn. wśródmięśn.

Rp. Hydrarg. salicyl.
Kali carbon. āā. 0·10,
Aqu. dest. 10·00.
S. Do podskórnej injekcyi.

Rp. Hydrarg. salicyl. 1·00,
Vaselin 30·00.
Mf. ungu.

Rp. Hydrarg. salicyl. 1·00,
Magnes carbon. 20·00.
S. Zasypka. (Plumert).

(100 grm. 2 złr. 80 ct.).

Hydrastininum.

Białe krystaliczne igiełki, rozpuszcza się trudno w wodzie, łatwo w wyskoku, eterze. Lepiej używać H. hydrochloricum. Stosowany bywa w metritis i endometritis, w myomat. uteri, najlepiej zaś działać ma w metrorragiach, dla których przyczyny nie znachodzimy przy badaniu przedmiotowem, co dzień po $^1/_2$ strzykawki, 10% rozcz. tj. 0·05.

Rp. Hydrastinin. hydrochl. 1·00,
Aqu. dest. 10·00.
S. $^1/_2$—1 strzykawki dziennie w razie krwotoku.

(1 grm. 1 złr. 20 ct.).

Hyoscin, H. muriaticum, H. hydrobromicum, H. hydrojodic.

Rozszerza źrenicę również, jak atropin, tylko prędzej, działanie jednak trwa krócej. Używa się do zakraplań 1:1000 do 1:400; z pierwszego rozczynu wkrapla się 10—15 kropli, z drugiego 4—6 kropli. Gdzie chodzi o uspokojenie podrażnienia umysłowo chorych, ma działać wybornie, pisze Rabow. Chorym takim dawał zazwyczaj w wodnym rozczynie (a nie podskórnie).

Rp. Hyoscin. hydrojod. 0·01,
Aqu. dest. 10·00.

Pierwsza dawka 8 kropli (=$^1/_3$ miligr.) we wodzie, mleku lub winie, później można dojść do 12 kropli, a nawet 16 pro die. H. działa silniej, niż Hyoscyamina.

(1 grm. 4 złr.).

Hyoscyaminum.

Alkaloid z hyoscyamus niger, w postaci błyszczących igiełek, bez woni, ostrego smaku. Zwyczajnie sprzedają go w proszku zanieczyszczonym Hyoscina. Używa się jako midriaticum, zamiast atropiny.

Jako środek nasenny w chorobach umysłowych od 1—3 miligramów, jako anodynum i antispasmodicum, $^1/_2$—1 miligr. w pigułkach, przeciw astmie, kokluszowi, epilepsyi.

(1 grm. 5 złr.).

Hypnalum.

Połączenie antipyryny z chloralem. Kryształy bez smaku i zapachu, rozpuszczające się w 5—6 częściach wody. Środek nasenny, nie posiada złego smaku i żrących własności chloralu (1 grm. = 0·45 chloralu i 0·55 antipyryny). Dawka 0·50 do 1·00 działa silniej, niż równa ilość chloralu. Szczególniej polecony w delirium tremens i w chorea minor. Stosowny także dla dzieci.

(10 grm. 60 ct.).

Rp. Hypnali 10·00,
Aqu. dest. 65·00,
Aqu. flor. aurant. 5·00,
Spir. vini 40·00,
Tinct. cort. aur. 20·00,
Syrup simpl. 60·00,
Trae croci gtts. 2.
MDS. 1—2 łyżek użyć.

Rp. Chartreuse 4·00,
Aqu. dest. 15·00,
Hypnal 1·00.
S. Na raz użyć. Bardet.

Jambul.

Owoc drzewa Syzygium Jambolanum. W ostatnich latach gorąco polecany jako specyfik w moczówce cukrowej, zmniejszający znacznie ilość wydzielanego moczu i cukru. Podaje się najwygodniej w postaci proszków, w opłatku, jako fluidextrakt, lub Tinctura. Środek nietrujący, można podawać w dość wielkich dawkach. Zwyczajnie rozpoczyna się od 0·25—1·00 3 razy dziennie. O wynikach leczenia J. są zdania bardzo podzielone, jedni widzieli poprawę, inni nie widzieli żadnego skutku lub nawet pogorszenie. (Lewaschew podawał 20—40·00 pro die).

(Fructus Syzygii Jambolani 100 grm. = 40 ct.).

Jodolum.

Żółtawo biały proszek w wodzie trudno rozpuszczalny (1:5000) zawiera 80% jodu, bez smaku, ze zapachu podobny do tymolu. Jako antiseptyk do zasypek. Do wewnątrz, jako środek przeciwkiłowy 1·00 pro die. Ma tę wyższość nad jodoformem, że jest bez woni i mniej trujący. Nie tworzy takiej skorupy, jaka bywa przy jodoformie. W okulistyce używa się w formie maści 2:10, przeciw Conj. chron. et granulosa.

(100 grm. 7 złr.).

Lobelinum.

Z liści lub nasienia Lobel. infl. Płyn żółty, oleisty, ostrego smaku. Używa się częściej jako *Lobelinum sulphuricum* (proszek żółtawy) przeciw astmie i nieżytowi oskrzeli.

Dawka: 0·05—0·10 pro dosi 0·20 pro die, dzieciom 0·01—0·05. Środek niepewny.

Loretin (kw. metajodoorthooxychinolinasulfonowy).

Proszek żółty, krystaliczny bez zapachu, polecony w zastępstwie dotychczas używanego jodoformu. Ma nie wywoływać zatrucia, nie drażni skóry.

(100 grm. 3 złr. 80 ct).

Losophan. (Trijodkresol, zawiera 80% jodu).

Białe krystaliczne igiełki, rozpuszczalne w chloroformie, eterze. Używano z dość dobrym skutkiem w chorobach skóry: Herpes tonsur., Pityriasis, Eczema chron. Prurigo, Pruritus, Acne, Sycosis. Przeciwskazanie w ostrych zapaleniach skóry. Używano maść (1:30) zasypka 1% rozczynu (1%) do pędzlowań.

Rp. Losophan 3·00—5·00,
Solve in spir. vini 82·50,
Ol. ricini 7·50,
Aqu. dest. 7·00.
MDS. Zewnętrznie.

Przy prurigo, pityriasis i t. d.

(100 grm. 12 złr.).

Lysol.

Płyn przeźroczysty, brunatny (oleisty), zapachu kreozotu, miesza się z wodą i nie sprawia zmętnienia. Posiada własności antiseptyczne kw. karbolowego, jest jednak mniej trujący. Zgęszczony nadżera skórę. Ujemna

strona L. polega na tem, że skórę i narzędzia czyni ślizkiemi, co przy operacyach może być niekorzystnem. Do opatrunku używa się roztworu $^{1}/_{2}$—1%. W roztworze 2% posiada własności mydła (pieni się).

Malakin.

Jasnożółte drobne igiełki, w wodzie nierozpuszczalne. Środek przeciwgorączkowy i przeciwgośćcowy w przeciwieństwie jednak do innych (np. Antipiriny i antifebryny), które działają szybko, działanie Malakinu jest powolne. Po dawce 1·0 pro dosi, 4·0—6·0 pro die obniża się ciepłota dopiero w kilka godzin; działanie M. ma być powolne ale stałe. Szczególnie polecony jest dla suchotników gorączkujących.

(100 grm. 6 złr.).

Methylacetanilid zob. Exalgin.

Migränin.

Jestto chemiczna mieszanina w pewnym stosunku antipiriny, coffeiny i kwasu cytrynowego, wyrabiana tylko w fabryce „Meister Lucius Höchst", ma działać pewnie i szybko w migrenie.

Polecają ją także w bólu głowy neurastheników i w influenzy.

Dawka 1·1 pro dosi, co 2 godziny; zwykle 1—2 proszków przynoszą skutek.

(100 grm. 6 złr. 80 ct.).

Morrhuolum.

Produkt tranu, zawierający znaczne ilości jodu, siarki i fosforu. Gorzki, aromatyczny. Działa jak tran.

Dawka 0·20 (=5·0 tranu) w kapsułkach, dla dzieci 4, dla dorosłych 6 sztuk dziennie.

(100 grm. 1 złr. 60 ct.).

Myrtholum.

Jest częścią składową olejku z liści myrtus communis. Ciecz jasna dość znośnej woni. Podaje się w zgorzeli płuc i cuchnącej wydzielinie z oskrzeli. Najlepiej używać w kapsułkach napełnionych po 0·15 myrtolem. Co 2 god. 2 kapsułki. Skutek ma być często zdumiewający.

(190 grm. 4 złr. 50 ct.).

Naphthalolum zob. Betol.

Natrium paracresotinicum.

Działanie podobne do kw. salicylowego. Demme podawał dzieciom przy gośćcu stawowym, pneum. catarrh, typhus abd. z dobrym skutkiem, stosując małe dawki (0·10 co 2 godz.):

Mianowicie zaś:

	pro dos.:	pro die:
od 2—4 lat	0·1 —0·25;	0·50—1·0
„ 5—10 „	0·25—1·00;	2·50—3·0
„ 11—16 „	1·0 —1·50;	3·50—4·0

W razie zapadu: (wyjątkowo) Cognac z wodą.

Najlepszy skutek okazał się przy Catarrhus gastrointestinalis acut. u dzieci, podawano następującą mieszaninę:

Rp. Natri paracresotinici 0·10—0·20,
Tinct. Opii gtts. 2.
Cognac 1·00,
Syrup gummosi 5·00,
Aqu. dest. 25·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Nerium Oleander.

Według doświadczeń Oefelé'go kora, owoce i liście oleandra działają nasercowo. Działanie podobne jest działaniu naparstnicy. Może znaleść zastosowanie w wadach serca i chorobie nerek.

Merk wyrabia tincturę, z której podajemy po kilkanaście kropli.

Rp. Tinct. Nerii Oleandri Merck
sec Oefele 10·00,
Aqu. lauroc. 1·00.
MDS. 2—3 razy dnia po 20 kropli.

Możemy także podać surrogat w postaci pigułek i t. d.

Neurodin.

Jako antipireticum i antineuralgicum, w dawce po 1·0 obniża ciepłotę, bez ubocznych działań. Szczególnie polecony w neuralgii.

(10 gr. 75 ct.).

Nucleinum

Wyciąg ze śledzion cielęcych, ma posiadać własność pomnażania białych ciałek krwi. Proszek bezbarwny rozpuszczalny tylko w alkaliach. Wstrzyknięty w dawce 2—3 grm. wywołuje znaczną leukocytozę, może więc w ten sposób wywierać korzystny wpływ na choroby przebiegające z leukocytozą n. p. pneumonia.

Oesypus.

Nieczyszczony tłuszcz z wełny owczej (po oczyszczeniu otrzymuje się Lanolinę). Znany jeszcze za Herodota jako kosmetyk i środek do gojenia ran. Obecnie wraca do swoich praw i polecany szczególniej przy eczema:

Rp. Oesypi
Ol. olivar. ãã. 10·00,
Zinci oxydati
Amyl. q. s. f. pasta mollis.

Oleum hydrargyri vel **cinereum.**

Gęsty olej złożony z 3 części rtęci utartej z Lanoliną i dodatkiem 4 części ol. olivar. Używa się do podskórnych wstrzykiwań przy leczeniu kiły. Przed użyciem należy olej ogrzać. Wstrzykiwania uskutecznia się co 5 lub 8 dni po 0·10 do 0·15. Do wyleczenia wystarcza podobno 2—3 tygodni.

Orexinum v. **O. hydrochloricum.**

Bezbarwne błyszczące igiełki, rozpuszczają się we wodzie łatwo; smaku gorzkiego. Zostawia uczucie pieczenia na języku i w przełyku. Polecona jako Stomachicum przy braku apetytu, blednicy, gruźlicy, osłabieniach i t. p. Wywołuje uczucie głodu. Przeciwskazany wobec wrzodu żołądka.

Dawka 0·20—0·50 pro die, już to w opłatku, już w pigułkach.

Ze względu na drażniące własności, należy popić większą ilością rosołu, herbaty, mleka, lub kawy. Najlepiej zażywać między 7—9 godz. rano, gdyż skutek pojawia się w 3—4 godzin. Stwierdzono dobre działanie w hyperemesis.

(O. hydrochlor 10 gr. 1 złr. 60 ct.).

Papain.

Biały proszek z owoców Carica papava. Własność P. trawienia białka (w epruwetce) nawet w roczynach alkalicznych, dała powód do prób zastosowania jej w zboczeniach chemizmu żołądka.

Stwierdzono, podając ją po spożyciu zwłaszcza istot białkowatych, że znakomicie poprawia trawienie — zastosowano ją więc w przewłocznych niestrawnościach, rozstrzeni i raku żołądka zawsze z dobrym skutkiem.

Dawka wynosi 0·3—0·5 w opłatku lub wodzie i to wkrótce po jedzeniu.

(100 grm. 13 złr.).

Pental czyli trójmetyletylen

Płyn bezbarwny, nierozpuszczalny we wodzie, natomiast

w każdym stosunku w chloroformie, eterze i wyskoku. Łatwo zapalny i niezmiernie lotny, przeto wymaga ostrożności. Używa się do narkozy zapomocą wziewań, jak chloroform (w celu zaoszczędzenia tego dość drogiego środka, najodpowiedniejsza maska Junkera). Zapach podobny do oleju gorczycznego. W celu uśpienia na krótki przeciąg czasu wystarcza 5—10·00. Uśpienie występuje w 1—3 minut. Doświadczeń o skutkach przy dłużej trwających operacyach dotąd nie ma.

Dotychczasowe badania wykazały niebezpieczeństwo przy użyciu P.

(100 grm. 3 złr.).

Phenocollum hydrochloricum

czyli Amido-acet-para-phenitidin, nowy środek przeciwgorączkowy i przeciwgośćcowy na równi z Antipyryną, Phenacetyną.

Proszek biały, rozpuszcza się w 16 cz. wody. Prof. Mering spostrzegł po jedno-gramowej dawce (u chorych z zapal. płuc i tyfusem) spadek ciepłoty o 2° C. bez zapadu i sinicy. Działanie trwa 2 godziny, podwyższanie się ciepłoty występuje bez dreszczu i bez potów. W reumatyzmie po 5 grm. pro die, zmniejsza ból.

Lekarze włoscy polecają Ph. przeciw zimnicy od 0·50—1·50 pro die. Ostatnie doniesienia brzmią bardzo niekorzystnie zwłaszcza w zastosowaniu do praktyki dziecięcej.

Dawka 0·50—1·00 pro dosi (co 2—4 godziny), do 5·00 pro die.

(100 grm. = 6 złr. 70 ct.).

Phenosalyl.

Mieszanina 9 cz. kw. karbol. 1 część kw. salicyl. 2 cz. kw. mlecznego i 0·10 Mentolu. Ciecz gęsta przeźroczysta, zapachu mniej drażniącego od karbolu, w wodzie rozpuszcza się łatwo (4:100). Zastosowanie jak kw. karbolowego do desinfekcyi, opatrunków, przestrzyku. 1—2%.

Phenyluretan zob. Euphorinum.

Pichi-Pichi

extractum fluidum (fabr. Merck) ciecz ciemnobrunatna, przyjemnego zapachu, mocno gorzka. Szczególniej korzystne działanie w chorobach dróg moczowych, Cystitis, Prostatitis, Gonorrhoea acut. zwłaszcza, gdzie znaczniejsze wydzielanie ropy. Działanie P. polega na zawartości żywicy i garbnika. — Zastąpić może dotychczas używane Copaiva, Santał, ol. terpent. przewyższa je gdyż, jako amarum i aromaticum, pobudza czynność żołądka. Dawka 3 razy dzień. łyżeczkę.

Piperazinum.

Przedstawia się w postaci krystalicznych igiełek, łatwo w wodzie rozpuszczalnych. Posiada smak salmiaku — rozpuszcza znaczną ilość kwasu moczowego, używa się przeto w cierpieniach artrytycznych, kamieniach nerkowych i pęcherza. W wielu przypadkach spostrzegano skutek dobry, zachęcający do dalszych prób. Podaje się w dawkach 1 grm. pro die, we wodzie sodowej lub giesshübelskiej (Zapisywać w 1-gram. flaszeczkach, gdyż przyciągając wodę rozpływa się). Do przepłukania pęcherza 1—2%. Do okładów na artrytyczne obrzęki:

Rp. Piperazini pur. 1·00,
Spir. rctf. 20·00,
Aq. dest. 80·00.

(100 grm. = 22 złr.).

Pyoctaninum.

(Z greckiego pyon-ropa, kteino-zabijam). Są to barwiki anilinowe. (P. coeruleum: Methylviolet, P. aureum: Auramin).

Środki antiseptyczne, sprawiają rychłe powstawanie strupów i zabliźnienie. P. coeruleum używa się w substancyi, w roztworze 1:1000–1:100, jako zasypka (2%), w maści (2%) na ropiejące rany, eczem i t. p.

Doświadczenia poczynione nad poleconemi przez Mosetiga wstrzykiwaniami do nowotworów niedających się operować, dały zupełnie ujemne wyniki.

P. aureum używa się w okulistyce.

Plamy z Pyoctaniny oczyszcza się spirytusem mydlanym.

(10 grm. 42 ct.).

Pyrodinum zob. Hydracetinum.

Salacetol.

Połączenie kwasu salicylowego z Acetolem. Proszek krystaliczny białawy w wodzie nierozpuszczalny, smaku nieco gorzkiego. Zdaniem Dra Bourgeta działa znacznie skuteczniej od Salolu, zwłaszcza w biegunkach, czerwonce. Dawka 2—3 grm. najlepiej z ol. ricini.

Rp. Salacetol 2—3·00,
Ol. ricini 30·00.
f. solut.
S. Rano na czczo użyć, w razie potrzeby na drugi i trzeci dzień. Dzieciom po 0·50.

(H. 6 złr. 50 ct.).

Salicylamidum, związek stanowiący amid. kw. salic.

Krystaliczne żółte blaszki rozpuszczalne w eterze, wyskoku, a w wodzie 1:250. Mocz po użyciu S. można miesiącami zachować bez zepsucia. Bez smaku, łatwiej rozpuszczalny we wodzie, niż kwas salicylowy, działa podobnie do tegoż i używa się w nerwobólach i chronicznym reumatyzmie.

Dawka po 0·15 co godzina. Pro die 1·00.

Salipyrinum vel Antipyrinum salicylicum. Fabr. Riedel.

Jestto biały i bezbarwny proszek krystal. trudno w wodzie rozpuszczalny.

Środek przeciwgorączkowy, zwłaszcza przy reumatyzmie stawowym zachwalany. Sprawia czasem wysypkę.

Mimo zachwalania nie stwierdzono, aby działał swoisto w influenzie.. Po zażyciu nieprzyjemne pieczenie i nudności, także osłabiające poty.

(Pewniej i skuteczniej zapisywać osobno Antipyrinę a osobno Natr- Salicyl.).

Dawka pierwsza 2·0 następnie co godzina po 1·0 do 6·0 pr. die.

(100 grm. 3 złr. 50 ct.).

Salolum = Phenolsalicylat.

Biały proszek krystaliczny, bez smaku i zapachu, w wodzie nierozpuszczalny, natomiast łatwo w wyskoku i eterze. Środek antiseptyczny i przeciwgorączkowy. Mocz po użyciu S. zabarwia się, jak przy karbolu. Używa się przeciw cholerze, dysenteryi, w chorobach pęcherza, reumatyzmie. Działanie S. i jego skuteczność jak antiseptyka w chorobach ostrych i przewłocznych n. trawienia jest już ogólnie uznana.

Stwierdzenia wymaga jeszcze działanie S. w diabetes mellitus. Jako antiseptyk w proszku, w maściach podobnie jak jodoform.

Dawka 0·50—1·0 pro dosi (w opłatku) do 5·0 dziennie.

Rp. Salol 4·00,
Cocain mur. 0·25,
Vaselin 30 00.
Mf. ung. S. Maść na oparzenie.
(100 grm. 2 złr.).

Salophenum (Acetylparamidosalol).

zawiera 50% kw. salicylowego. W postaci blaszek krystaliczn., bez smaku i zapachu, rozpuszcza się cokolwiek w wodzie gorącej, znacznie więcej w eterze i wyskoku. Działa podobnie jak kw. salicylowy, jednak słabiej. Mógłby znaleść zastosowanie zwłaszcza u osób, które nie znoszą kw. salicyl i u dzieci. Dawka dzienna (w proszkach) najmniej 4 grm., można zwiększyć do 6 i 7 grm.

Rp. Salopheni 1·00,
Dtur. tal. dos. X.
S. Co godz. proszek.
(100 grm. 6 złr.).

Scopolaminum hydrochloricum.

alkaloid z korzenia Scopolia atropoides, zastosowany w okulistyce w miejsce atropiny, do której jest w działaniu zbliżony, którą jednak w pewnych razach przewyższa. Nie podnosi parcia śródgałkowego działa 5 razy silniej od atropiny.
Stosuje się 1—2 procentowego roczczynu, po kilka kropli.
(1 grm. około 4 złr.).

Solaninum.

Środek przeciwkurczowy zwłaszcza przeciw bólom u tabetyków w dawce 0·025—0·03 jako nasenny, w pigułkach, proszkach. Podskórnie w roztworze wodnym po 0·01.
Jestto środek mocno trujący.

Solveol.

Przeźroczysty, obojętny roztwór kreozotu, który wraz z fenolem jest produktem z węgli kamiennych. Środek ten posiada nader silne własności desinfekcyjne. S. przewyższa w działaniu Creolinę, Lysol a nawet i kw. karbolowy, oddziaływanie jego jest neutralne, roztwory nie są mętne, a przytem nie trujący. Roztwór 0·5% Solv. daje tesame usługi, co 2% kw. karbolowy. Wobec tych zalet nadaje się do praktyki chirurgicznej.
(1 kilogr. 1 złr. 85 ct.).

Solutol.

jest krezolem przeprowadzonym w stan rozpuszczalny przez dodanie do niego krezolanu sodu. Posiada on silne własności desinfekcyjne. Ze względu na silne alkaliczne własności i formę zewnętrzną nie nadaje się do praktyki chirurgicznej, służy jednak jako wyborny środek do desinfekcyi mieszkań, ulic, sal chorych i t. p.
(1 klgrm. 65 ct.).

Somnal.

Środek nasenny. Według badań Lutze'go okazało się, że jest szczerym Chloralurethanem, rozpuszczonym w wyskoku. Dawka 2—4 grm. na noc, w wodzie ocukrzonej.
(100 grm. 2 złr. 10 ct.).

Sozojodolum.

Połączenie jodu z karbolem, Kryształki bez zapachu, łatwo rozpuszczalne we wodzie, wyskoku i glycerynie. Środek antiseptyczny, w miejsce jodoformu używany.
Przeważnie jednak polecone są następujące połączenia:
Hydrargyrum sozojodolicum, proszek pomarańczowej barwy

(31% Hdgr. i 38% Jodu). W maściach 1:50 do 1:10.

Lithium sozojodol. w reumatyzmie stawów:

Rp. Lithii sozojodol 0·50—1·00,
Sacchari 1·00,
Tal. dos. 20.
S. 3 pr. dz.

Kalium sozojod. przeważnie w maściach i proszkach.

Rp. Kali sozojodol 3·00,
Lanolin 30·00.
Mfu. S. Maść na rany i oparzenia.

Rp. Kali sozojodol 5·00,
Talci venet 50·00.
S. Puder przeciw potom nóg, eczema, do wdmuchiwania do nosa.

Natrium sozojod. Łatwo rozpuszcz. we wodzie.

Rp. Natri sozojodol 2·00,
Aqu. dest. 200·00,
Aqu. colon. 20·00.
S. Woda na włosy do przemywań głowy.

Zincum sozojodol. do zasypek (10:100) lub n. p.

Rp. Zinci sozojod. 2·00,
Aqu. dest. 100·00,
Glycerin 5·00.
S. Do przestrzyk. ucha.

Przetwory sozojodolu używają się głównie do opatrunku ran, w chorobach skóry, krtani, ucha: wewn. przeciw reum. stawów. (Sozojod. natr. 100 gr. 4 złr. 70 c.).

Sole strontu

są nietrujące i nawet dłuższy czas używane nie wywołują zaburzeń ze strony żołądka.

Najwięcej zastosowania znalazły :

Strontium bromatum.

Krystaliczne igiełki łatwo rozpuszczalne we wodzie i wyskoku. Seé używał z dobrym skutkiem w chorobach żołądka, dyspepsyi, gastralgii, z dobrym skutkiem używano przeciw wymiotom, (1 grm. pro dosi, 1—3 grm. pro die). Polecony również w niektórych chorobach układu nerwowego bez zmian anatom. u. hysteroepilepsii i t. d.

Dawka 2—4·00 pro die.

Rp. Strontii bromati 20·00,
Aqu. dest. 300·00.
MDS. 2 do 3 łyżek dziennie.

(100 grm. 75 ct.).

Strontium lacticum.

Proszek biały, ziarnisty, we wodzie łatwo rozpuszczalny. Dujardin Beaumetz i Paul stwierdzili skuteczne działanie w chorobach nerek, a mianowicie Nephrit. parenchym., w białkomoczu u ciężarnych i gruźliczych. Ilość wydzielanego białka zmniejsza się b. znacznie i stan ogólny się poprawia. Labordé uważa Str. l. jako skuteczny środek przeciw tasiemcowi.

Rp. Strontii lactici 50·00,
Aqu. dest. 250·00.
MDS. 2 do 3 łyżek dziennie.

Rp. Strontii lactici 30·00,
Syrup aurant. 200·00.
MDS. Łyżka zawiera 3 grm. Str. lac.

Rp. Strontii lactici 20·00,
Aqu, dest. 120·00,
Glycerin 30·00.
MDS. Przez 5 dni po 2 łyżki (rzeciw tasiemcowi).
Laborde.

(100 grm. 1 złr.).

Strophantin.

Główny składnik z nasienia Strophantusa. Jestto środek bardzo trujący i z powodu braku pewnych doświadczeń, niepowinien być jeszcze używanym.

Terpinolum.

Płyn bezbarwny, lotny, w wodzie nierozpuszczalny. Środek wykrztuśny w nieżytach dróg oddechowych w celu zwiększenia wydzieliny. Dawka 0·10 pro dosi.

Rp. Terpinoli
Natri benzoici āā. 1·00,
Sacch. q. s. f. pil. 10.
S. 5—6 pigułek dziennie.
(100 grm. 1 złr. 80 ct.).

Teucrinum.

Wyciąg z Teucrium Scordium, czarniawy płyn ostrego smaku, zapachu czosnku. Mosetig Morhof zastrzykuje T. w celu wywołania reakcyi w ogniskach chorobowych jak np. zimnych ropniach, zwyrodniałych gruczołach, wilku itp. Po zastrzyknięciu 3 grm. T. czerwieni się skóra, ciepłota w tem miejscu się podnosi, abscess staje się bolesnym. Po otwarciu takich abscessów zabliźnienie szybko następuje. Do wewnątrz podaje się T. w kapsułkach po 0·5 jako Stomachicum.
(4 fiolki po 3 grm. 1 złr. 20 ct., 30 kapsułek 1 złr. 20 ct.).

Thermodin (oxyphenylurethan).

Kryształki słabo w wodzie rozpuszczalne. Stosowany przez prof. Mehringa w durze, róży, influenzy, obniża podwyższoną ciepłotę ciała o 1—2·5 stopnia obniżenie trwa około 4 godziny. Spadek ten ciepłoty ma się odbywać bez osłabienia, nudności i t. d.

Dawka 0·5—0·7 pro dosi, dla dzieci 0·2—0·3.

Thiol = Ichtyolum germanic. (Fabr Riedel).

Używa się w chorobach skóry podobnie, jak Ichtyol, jednak temu ostatniemu w dobroci niedorównywa.

Thiophendijodid.

Krystaliczne tabliczki nierozpuszczalne we wodzie, natomiast w wyskoku. Użyć można w miejsce jodoformu w proszku lub w postaci gazy 10%.

Połączenia ołowiowe lub sodowe jako maści 5% w chorobach skóry (prurigo).

Thiosinamin.

Połączenie należące do grupy eterycznego olejku gorczycznego poleca Hebra (na kongr. dermatolg.) do wstrzykiwań w tkaninę liszaja żrącego (Lupus), jako środka niesprawiającego zaburzeń w organizmie.

Tolypirin (fabr. Riedel).

Kryształki bezbarwne gorzkiego smaku w wodzie rozpuszczalne. Działanie T. antineuralg. i antirheum. jest podobne do działania antipiryny.

W dawce 4·0 (co godzinę po 1·0) ma obniżać gorączkę o 1—3 stopni bez osłabienia i działania ubocznego. Stosowany był w róży, septicaemii i t. d.
(100 gr. 5 złr. 70 ct.).

Tolysal vel Tolypirin salic.

Kryształy w wodzie rozpuszczalne, smaku gorzkiego, o podobnem działaniu jak poprzedni w dawce 1—2 gr. pro dosi co godz. (najwyżej 6·00 pro die).
190 gr. 4 złr. 70 ct.

Tribromphenol zob. Bromol.

Trionalum et Tetronalum.

Kryształy bez smaku i woni, w ciepłej wodzie, wyskoku rozpuszczalne. Środek nasenny, ma pewnie działać w bezsenności neurastenicznej, w psychozach i t. d.

Dawka 1—3·00 pro dosi, 4·00 pro die.
(10 grm. 2 złr.).

Tumenolum.

Produkt otrzymany z łupków bitumicznych przez suchą destylacyę. (Wielkie podobieństwo z Ichtyolem). Stosownie do sposobu, użytego przy wyrabianiu, powstają 3 preparaty: 1) T. venale w postaci gęstej brunatnej cieczy (mięszaniny z Tumenol. sulfonu i kw. tumenolo-sulfonowego). 2) Tumenosulfon, nazwany przez Neissera „olejem tumenolowym". 3) Kwas tumenolosulfonowy. Używa się do gojenia owrzodzeń, nadżerek, eczema, jako środka suszącego i zmniejszającego stan zapalny:

a) w 2—5% roztworze wodnym do okładów.

b) jako pasta 5—10%.

Rp. Tumenoli 2·50—5·00,
Flor. zinci
Bismut. subnitr. ãã. 2·50,
Ung. lenientis
Ung. simpl. ãã. 25·00.

c) jako tinctury:

Rp. Tumenoli, Aetheris, Spir. rectif. Aqu. dest. ãã. 15·00.

d) proszek tumenolowy (kwas tumenolosulfon.) do posypek na owrzodzenia (posmarowane poprzednio tłuszczem).
(T. venale 1 klgr. = 18 złr.).

Thymacetinum.

Derywat Thymolu, w postaci proszku białego, trudno w wodzie rozpuszcz. Działa podobnie jak Phenacetyna.

Dawka 0·25—1·00. Dokładniejszych opisów dotąd niema.

Tussol (Antipirin phenologlycolicum).

Proszek rozpuszczalny w wodzie, jako corrigens używa się syrupus rubii idaei.

Stosowany w krztuścu (pertussis). Bliższych doniesień dotychczas niema.

Dawka:
do 1 roku 2—3 r. dz. po 0·005—0·1
od 1—2 lat 3 r. dnia po 0·10
od 2—4 roku 3—4 razy dnia po 0·25—0·40
starszym dzieciom kilka razy dnia po 0·50.

Cena 100 gr. 6 złr.

Uralium zob. **Chloralurethanum.**

NACZELNE WŁADZE SANITARNE.

Przy ministerstwie spraw wewn.
Dr Kusy Emanuel, c. k. Radca ministeryalny.

NAJWYŻSZA RADA ZDROWIA
(K. k. oberster Sanitätsrath).
na 3-lecie 1891—1894.

Przewodniczący:
Hofmann Edw., Rad. dw. Prof. Dr.

Zastępca przewodniczącego:
Vogl. August, r. d. Prof.

Członkowie zwyczajni:

Prof. Dr Albert Edw. r. d.
Prof. Dr Böhm Karol r. d.
Prof. Dr Braun Gustaw r. d.
Prof. Dr Drasche Antoni r. d.
Prof. Dr Gruber Maksymilian.
Prof. Dr Kratschmer Floryan, l. szt.
Dr Kusy Eman. rad. min. j. w.
Prof. Dr Ludwig Ernest r. d.
Prof. Dr Polansky Stan.
Prof. Dr Weichselbaum Antoni.
Prof. Dr Widerhofer Herman r. d.
Dr Widersperg Gustaw.

Członkowie nadzwyczajni:

Prof. Dr Gruber Franciszek.
Dr Hellmann Alojzy (Aptekarz).
Prof. Dr Inama-Sternegg Karol, sz. s.
Dr pr. Migerka Franc. r. m.
Plappart August r. m.
Dr Schlosser Teodor (Aptekarz).
Waldhaim Antoni (Aptekarz).

WŁADZE SANITARNE w GALICYI.

Departament sanitarny c. k. Namiestnictwa galic. we Lwowie.

Dr Merunowicz Józef, c. k. radca Namiestnictwa, referent sanitarny krajowy.
Dr Lachowicz Zdzisław, c. k. lekarz powiatowy, p. o. inspektora sanit.
Dr Krzyżanowski Kalikst, c. k. Koncepista sanit.

Dr Barzycki Józef, c. k. insp. sanit.
Dr Cassina Ferdynand, c. k. insp. sanit.
Dr Frydman Zenon, c. k. lek. pow.
Dr Borysiewicz Wiktor, c. k. asyst. sanit.
Harasymowicz Dyonizy, c. k. inspektor weterynaryjny.
Punicki Józef, c. k. Koncepista weteryn.

C. K. KRAJOWA RADA ZDROWIA.

Skład i zakres takowej, jako ciała obradującego i doradczego, oznaczony jest ustawą z dnia 30 Kwietnia 1870 r. dz. ust. p. Nr. 68 o organizacyi publicznej służby zdrowia.

Przewodniczący:

Czyżewicz Adam, Dr med. i mag. poł., c. k. prof. poł. i prym. szp. p. we Lwowie.

Zastępca przewodniczącego:

Opolski Wiktor, Dr med., prym. szp. p. we Lwowie.

Członkowie:

a) ze strony Rządu:

Cassina Ferdynand, Dr med., lek. pow. w Przemyślu.
Czyżewicz Adam j. w.
Merunowicz Józef j. w.
Widman Oskar, Dr med. i chir., prym. szp. p.
Opolski Wiktor j. w.

b) ze strony Wydziału krajowego:

Merczyński Emil, Dr med.
Ziembicki Grzegórz, Dr med., oper. szp. p.

c) Delegaci Izb lekarskich:

Prof. Dr Jakubowski Maciej z Krakowa,
Dr Eckhardt Józef z Tarnopola (Iz. lw.).

Zastępcy:

Dr Plech Aureli z Jarosławia.
Dr Wysocki Aleksander ze Złoczowa.

IZBY LEKARSKIE

z wyborów w dniu 30 Czerwca 1893 roku.

IZBA LEKARSKA w KRAKOWIE

ukonstytuowana w dniu 25 Lipca 1893 r.

Prezes:

Prof. Dr Maciej Leon Jakubowski z Krakowa.

Wiceprezes:

Dr Aureli Plech z Jarosławia.

Członkowie Wydziału:

Prof. Dr Henryk Jordan.
Prof. Dr Józef Łazarski.
Dr Stanisław Paszkowski.

Delegat do krajowej Rady zdrowia:

Prof. Dr M. L. Jakubowski.

Zastępca:

Dr Aureli Plech.

Członkowie Izby:

Dr Jan Gawlik ze Suchy.
Dr Stan. Jabłoński z Rzeszowa.
Dr Józef Skakalski z Podgórza.
Dr Karol Slawik z N. Sącza.
Dr Jan Wain z Krosna.
Dr Józef Walczyński z Tarnowa.

Zastępcy:

Dr Maksym. Kohn z Krakowa
Dr Aug. Kwaśnicki „
Prof. Dr Przem. Pieniążek „
Doc Dr Aleks. Zarewicz „
Dr Władysław Gedl z Wadowic.
Dr Winc. Świątek z Podgórza.
Dr Eugen. Neumann z Gorlic.
Dr Lud. Cwiklicer z Dobromila.
Dr Szymon Bernadzikowski z Brzeska.
Dr F. Sędzielowski z Sędziszowa.
Dr Adolf Ditzius z Jarosławia.

Do Izby lekarskiej krakowskiej należą następujące powiaty: Bialski (1), Bocheński (3), Brzeski (7), Brzozowski (8), Chrzanowski (11), Dąbrowski (14), Dobromilski (15), Gorlicki (18), Grybowski (20), Jarosławski (23), Jasielski (24), Kolbuszowski (28), Krakowski (31), Krośnieński (32), Łańcucki (33), Limanowski (34), Liski (35), Mielecki (37), Myślenicki (39), Niski (41), Nowosądecki (42), Nowotarski (43), Pilzneński (44), Ropczycki (50), Rzeszowski (52), Sanocki (54), Tarnobrzeski (61), Tarnowski (63), Wadowicki (67), Wielicki (68), Żywiecki (74).

IZBA LEKARSKA we LWOWIE

ukonstytuowana w dniu 24 Lipca 1893 r.

Prezes:

Dr Józef Różański ze Lwowa.

Wiceprezes:

Dr Leon Ziemiański z Przemyśla.

Członkowie Wydziału:

Dr Edward Gerard Festenburg ze Lwowa.
Dr Hilary Schramm ze Lwowa.

Delegat do krajowej Rady zdrowia:

Dr Józef Eckhardt z Tarnopola.

Zastępca:

Dr Aleksander Wysocki ze Złoczowa.

Członkowie Izby:

Prof. Dr A. Czyżewicz ze Lwowa.
Dr Karol Muszkiet z Żółkwi.
Dr Alfred Biegelmajer ze Sambora.
Dr Apolinary Lachawiec ze Stanisławowa.
Dr Lud. Lutyński z Jagielnicy.
Dr Gabryel Sysak z Kołomyi.

Zastępcy:

Dr Grzeg. Ziembicki ze Lwowa.
Dr Henryk Kadyi "
Dr Emil Merczyński "
Dr Wilhelm Pisek "
Dr Baz. Kiebuziński z Przemyśla.
Dr Miron Jajus ze Sokala.
Dr Stanisław Sołtysik z Brodów.
Dr Feliks Kretschmer z Drohowyża.
Dr Wiktor Lachowski z Drohobycza.
Dr Mik. Podłuski z Bolechowa.
Dr Edward Körner z Monasterzysk.

Do Izby lekarskiej lwowskiej należą następujące powiaty: Bobrecki (2), Bohorodczański (4), Borszczowski (5), Brodzki (6), Brzeżański (8), Buczacki (10), Cieszanowski (12), Czortkowski (13), Doliniański (16), Drohobycki (17), Grodecki (19), Horodeński (21), Husiatyński (22), Jaworowski (25), Kałuski (26), Kamionecki (27), Kołomyjski (29), Kosowski (30), Lwowski (36), Mościcki (38), Nadworniański (40), Podhajecki (45), Przemyski (46), Przemyślański (47), Rawski (48), Rohatyński (49), Rudecki (51), Samborski (53), Skałacki (55), Śniatyński (56), Sokalski (57), Stanisławowski (58), Staromiejski (59), Stryjski (60), Tarnopolski (62), Tłumacki (64), Trembowelski (65), Turczański (66), Zaleszczycki (69), Zbarazki (70), Złoczowski (71), Żółkiewski (72), Żydaczowski (73).

SŁUŻBA ZDROWIA w GALICYI.

Kraków.

Dr Ackermann Adam, Szpital św. Łazarza.
Bandrowski Jul., Rynek Nr 7 (dent.).
Baurowicz Al., Floryańska 16.
Beck Adolf, Poselska 18 (2—4).
Bielański G., Dolnych młyn. 3.
Biesiadzki Antoni, Dietla 91.
Blatteis Jakób, Radziwiłowska 15; w lecie w Krynicy.
Bobkiewicz Henryk, Mały Rynek 3 (3—4).
Borzęcki Eug., Floryańska 37.
Bossowski Aleksander, Floryańska 35 (3—4).
Braun Stanisław, Dietla 95.
Browicz Tadeusz, Krupnicza 5 (3—4).
Brudzewski Kar, Klinika okul.
Bujwid Odo, Studencka 11.
Buszek Jan, Fizyk miasta, Rynek A—B 39 (2—4). Tel. 168.
Buzdygan Mikołaj, Bracka 8 (3—4).
Cercha Maks., Sławkowska 4.
Chmielecki Jul., Floryańska 49.
Cholewicz Franciszek, ś. Jana 4 (3—4).
Ciechanowski St., Kopern. 12.
Czapliński Stan., Szpit. ś. Łaz.
Cybulski Napoleon, Szczepańska 11.
Domański Stanisław, Szczepańska 9 (3—4). Tel. 108.
Drobner Jak., Stradom 25 (1—3)
Drożdż Bolesł., ś. Jana 11 (2—4).
Dwernicki Stan. Szp. św. Łaz.
Eichhorn Ferdynand, Dietla 47. Tel. 120.
Eliasiewicz Z. Grzegórzec. 14.
Dr Filimowski Antoni, Grodzka 42 (2—4). Tel. 39.
Filipkiewicz Stef., Kolej. 18.
Fränkiel Henryk, Grodzka 32.
Gabryszewski Antoni, Szczepańska 5.
Gertler Norbert, Gertrudy 18.
Gluziński Wład. Antoni, Franciszkańska 1 (3—5). Tel. 123.
Górski Ks., Kanonicza 11.
Graubart Edward, Grodzka 59.
Grossek Z., św. Jana 28.
Gwiazdomorski J, Łobzowska 32 (Dom zdrowia). Tel. 67.
Haim Leopold, Długa 15.
Halban Leon, Łobzowska 10.
Harajewicz Jan, Podwale 14.
Harajewicz Władysław, Podwale 14 (2—4).
Hirsch Dawid, Długa 10.
Hirsch Herman, Jasna 4.
Höflich Jan, Batorego 21.
Hojnacki Wład., Szewska 25.
Hyżycki Stanisław, Szpital św. Łazarza (3—4).
Jabłoński A., Batorego 10.
Jakubowski Maciej Leon, Podwale 10 (3—4).
Jarosz Wład., Batorego 1.
Jaroszyński Witold Długa, 41.
Jastrzębski Aleksander, Starowiślna 14.
Jaworski Walery, Kopernika 2 (3—4).
Jeż Walenty, (2—4), Klinika wewnętrzna.
Jordan Henryk, Wiślna 5 (3—4). Tel. 210.
Junger Jak., Krakowsk. 3 (2—4)
Jurowicz Izydor, Stradom 17.
Kaczyński St., Strzelecka 7.
Kaden Kaz., Kolej. 1 (3—4).

Dr Karpiński Stan., Szpital św. Łazarza.
Kaufmann Mich., Grodzka 32.
Kaufmann Oskar, Grodzka 32.
Kirschner Aron, Dietla 55.
Klecki Karol, Wielopole 2.
Kohn Maksymil., Floryańska 19 (3—4). Tel. 171.
Komorowski B., Zwierzyniec.
Kopff Leon, Szczepańs. 1 (3—4); w lecie w Krynicy.
Korczyński Edward, ś. Krzyża 5 (3—5).
Korczyński Ludomił, Mikołajska 28.
Kosiński Leopold, Krzyża 7.
Kośmiński Franciszek, Szpital ś. Łazarza (3—4).
Kostanecki K., Kopernika 12.
Koy Stan., Floryańs. 3 (3—4). Tel. 218.
Kozłowski Bron., Kl. chirurg.
Kozłowski Sykst., Biskupia 14.
Kramarzyński Karol, Pijarska 5 (3—4).
Krasowski Stan., Klin. Chir.
Krok Jakób, Zwierzyniecka 10.
Krongold Wilh., Dietla 49.
Kruszyński Kazim., św. Jana.
Kryński Leon, Klinika chirur. Tel. 129.
Krzyształowicz Franc., Basztowa 9.
Kwaizer Władysław, Pędzichowska 10.
Kwaśnicki August, Basztowa 4 (3—4).
Langer Józef, Klinika chirur.
Langie Adam, Garbars. 5 (3—4).
Lermer Szymon, Stradom 23.
Lustgarten Lud., Grodzka 60.
Lustig Samuel, Krakowska 35.
Łazarski Józef, Starowiślna 8.
Łepkowski Wincenty, Straszewskiego 27 (dentysta).
Majer Józef, Krupnicza 9.
Marcisiewicz Feliks, Wiślna 10 (3—5).
Marischler Jul. Szp. św. Łaz.
Marowski Miecz. Szp. św. Łaz.
Mars Ant., Szpitalna 19 (2—4). Tel. 35.

Dr Mączka Tomasz, Floryańska 24 (2—4).
Mendelsburg H., Wolska 17.
Miczulski Ant. Szp. św. Łaz.
Milewski Tad., ul. Lubomirsk. 8
Miodoński Franc. Batorego 20.
Momidłowski Stanisław, Sławkowska 12 (3—4).
Münz Emil, Sebastyana 4.
Murdzieński Franciszek, Floryańska 53 (3—4). Tel. 102.
Nowak Jul., Jabłonowskich 12.
Nowak Zygm, Starowiślna 19.
Obaliński Alfred, Kolejowa 7 (3—4). Tel. 55.
Oettinger Józef, Rynek główny 10 (3—5).
Olszewski Bronisław, Szpitalna 20 (3—4).
Padalewski J., Kolejowa 12.
Pareński Stanisław, ś. Jana 1 (3—5). Tel. 208.
Paszkowski Stanisław, ś. Anny 7 (3—4). Tel. 132.
Pelczar Zenon, Floryańska 29.
Piątkowski M., Sienna 3.
Pieniążek Przemysław, Bracka 10 (3—5). Tel. 164.
Piotrowski Edw., Kolejowa 15.
Ponikło Stan., dyr. Szp. św. Łaz. Bracka 5 (3—4). Tel. 192.
Raczyński Jan, Szpital św. Ludwika (3—4). Tel. 170.
Radecki Paweł, Mikołajska 8.
Regiec Jan, Straszewskiego 21.
Reiss Władysław, Szpital św. Łazarza.
Rencki Rom., Starowiślna 27.
Riedmüller Bol., Rynek 23.
Rokossowski Woj., Klinika. w.
Rościszewski Erazm, Baszt. 26.
Rosenberg Antoni, Ziel. 14.
Rosenblatt Emanuel, Basztowa 25 (3—4).
Rosner Aleksander, Klinika położnicza. Tel. 27.
Rosner Antoni, Rynek 22 (3—5). Tel. 82.
Różecki Józef, pl. W. Św. 11. (3—4).
Rutkowski Maks., Szpital św. Łazarza.

Dr Rydel Lucyan, Sławkowska 22 (10—12).
Rydygier Ludwik, Wielopole 4 (3—4).
Satkowski Zygm., Szewska 28.
Schaitter Ign., Grodz. 62 (2—3). Tel. 87.
Schoengut Stefan, Wiślna 10.
Schuman Franciszek, Szpital ś. Łazarza.
Schneider Ludwik, Basztowa 18 (3—4).
Schwarz Albin, Sławkowska , 8 (3—5) l. p.
Ściborowski Wład., Franciszkańska 3 (3—4); w lecie w Szczawnicy.
Siedlecki J., Rynek 45. Tel. 207.
Sieradzki Włodzimierz, Szpital św. Łazarza.
Skobel Stanisław, Rynek gł. 23 (3—5),
Skórczewski Bol., Batorego 24, w lecie w Krynicy.
Skrzyński Stef., św. Marka 7.
Śliwiński Michał, Mały Rynek 4 (3—4).
Słapa Wilh., Kolejowa 4.
Smolarski Władysław, Szpital ś. Łazarza.
Sokołowski Henr., Szewska 11 (2—4).
Spira Rafał, Dietla 52.
Sroczyński Franciszek, Floryańska 9 (3—4).
Starachowicz Jan, Długa 13 (3—5).
Stopczański Aleksander, Kopernika 12, zakład chem.
Surzycki Józef, Floryańska 13 (3—4). Telef. 156.
Süsskind Albert, Stradom 18 (3—5).
Switalski Ludwik, Sławkowska 27 (3—4).
Szewczyk Józef, Franciszkańska 1.
Szymkiewicz Kazim., Rynek gł. 26 (dentysta).
Szymonowicz Wł. Łobzows. 10.
Teichmann Ludwik, Floryańska 53.
Dr Tislowitz Paw., Krakows. 39.
Torczyński Teofil, Szpital ś. Łazarza.
Trzebicky Rudolf, Podwale 12 (3—4). Telef. 81.
Tuszyński Ferd., Sławkow. 20.
Tyszecki Teofil, Szewska 21 (3—5).
Tyszkiewicz Wincenty, Garbarska 1.
Walentowicz And., Poselska 7.
Wilkosz Aleksander, Mały Rynek 4 (3—4). Telef. 217.
Wiszniewski Ludw., Krupnicza 5 (3—4). Telef. 211.
Woszczyński Julian, Stolarska 13.
Zanietowski Józ., Batorego 1.
Zarewicz Aleksander, Floryańska 40 (2—4).
Zasacki Stanisław, Szpital ś. Łazarza.
Zatlokal Rudolf, Szlak 38.
Zieleniewski Michał, Szpitalna 32.
Zoll Józef, Kolejowa 7.
Żuławski Karol, Długa 82. Telef. 159.
Żydłowicz Wł., Szewska 10.

Dentyści:

Dr Łepkowski Wincenty, dentysta, Straszewskiego 27.
Dr Szymkiewicz Kazimierz, Rynek gł. 26.
Dr Starachowicz Jan, plac WW. Świętych 10.
Drd Łukaszewicz Karol, Sławkowska 16.
Drd Hrebenda Władysław, Szpitalna 17.
Matuszewski Henryk, plac Dominikański 3.
Dłużyński Jan, Floryańska 12.

Lwów.

Dr Arnold Wincenty, Szpital ś. Zofii.
Aschkenazy Zygmunt, Chorążczyzna 13.
Auerbach Emanuel, Skarbk. 2.
Bardach Dawid, Krakowska.

Dr Bałłaban Teodor, Wałowa 7.
Barański Antoni, prof. szkoły weter. Chorążczyzna 24.
Baraniecki Roman, Fredry.
Barącz Roman, Teatralna 11.
Berezowski Kazimierz, prym. w zakł. w. Brajer 6.
Berthlef Karol, pl. ś. Ducha 3.
Bett Maks., Skarbkowska 3.
Bieńkowski Bogumił, dent., ul. Kościuszki 8.
Błotnicki Teod., pl. Smolki 3.
Bogdański Wład., Blachars. 1.
Bory Julian, Grodzickich 2.
Bylicki Wład., Kościuszki 7.
Chądzyński Jan, e. pr. sz. p. Kopernika 3.
Chomin Ant., Zimorowicza 3.
Czarnik St., Łyczakowska 46.
Czarnecki J.
Czerski Teofil, Czarniec. 26.
Czerkawski Stan., Kurkowa 8.
Czyżewicz Ad., prof. sz. r. z. Cłowa 2.
Dębicki Kl., Piekarska 8.
Dekański Stan., Pańska 6.
Dobiński Włodz., Puławs. 1.
Dubanowicz Paweł, Ormiańańska 33.
Durst Adolf, Kaźmierz. 23.
Ehrlich Dawid, Grodecka 58.
Elektorowicz Emil, l. m. Łyczakowska 6.
Feiersztein Izydor, Bator. 30.
Festenburg Edward, Dominikańska 11.
Fiałkowski Lud., Syxtuska 13.
Frankowski Walery, Krakows.
Frydmann Zenon.
Fuchs Franc., dentysta, plac Maryacki 9.
Fuchs Bernard, szpital
Fuchs Leon, Jagiellońska 18.
Gaik Jan, Grodzka 40.
Głuchowski Franciszek.
Gluziński Lesław, Wałowa 14.
Głowacki Bol., dyr. sz. p., Batorego 24.
Gońka Andrzej, dentysta, Kopernika 4.
Gostyński Józef, lekarz sądowy ul. Kościuszki 2.

Dr Gross Karol, ul. Boimów 9.
Gussmann Izaak, em. lekarz wojsk. Żółkiewska 38.
Hahn Feliks L. Sapiehy 50.
Hawranek Maryan.
Hellmann, ul. Jagiellońska 16.
Hoszard Franc., czł. W. kraj. Ossolińskich 4.
Jana Stan., Czarnieckiego 8.
Janda Franc., Pańska 21,
Jasiński Wł., c. k. radca rz. l. z. kar. Kurkowa 3.
Jendel Teodor, Akademicka 5.
Kaczorowski Bron., Sykstuska.
Kadyj Henryk, prof. sz. w. ul. Zielona 15.
Kicki Tytus, Kopernika 3.
Kniaziołucki Zyg., Kopern. 15.
Kobylański Ant., Strzelecka 2.
Kosiński Franc., em. fiz. m. ul. Skarbkowska 37.
Kossak Leon, Wałowa 29.
Kowalski Michał, Czarnieck. 1.
Kozierowski Eug. Czarniecki 4.
Krobicki Tadeusz, l. m. Skarbkowska 2.
Krokiewicz Ant., Kopernika 8.
Krygowski Tadeusz, ulica 3ci Maja 10.
Krzyżanowski Franciszek, pl. Bernardyński 12.
Kucharski Piotr, sek. szpitala dziec. Akademicka 22.
Kwiatkiewicz Stan., Pańska 6.
Lachowicz Zdzisław, pl. Halicki 14.
Landau Fryderyk, Karola Ludwika 37.
Lateiner Em., Kopernika 9.
Legeżyński Wiktor, ś. Michała 9.
Liekendorf Ignacy. Zygmuntowska 12.
Lukas Ad., l. sąd. Blachar. 8.
Łopacki Ludw., l. m. Chorążczyzna 13.
Madejski Bolesław, Akademicka 10.
Machek Em., Wałowa 4.
Mahl Jakób, Jagiell. 24.
Majewski Ad., l. z, hydr. Łyczakowska 43.

Dr Margulies Maks, Gródecka 3.
Mehrer Henr., Jagiell. 13.
Merczyński Em., pr. s. d. Ossolińskich 10.
Merunowicz Józef, c. k. Protomedyk, Zamoyskiego 18.
Mosing Kaz., Wałowa 13.
Mukowicz Edward, Kazimierzowska 24.
Obst Samuel, Rynek 2.
Obtułowicz Ferdynand, Plac Smolki 5.
Opolski Wiktor, pr. szp. p. rad. zdr. Wałowa 13.
Papée Jan, Rynek 10.
Pawlikowski Ant., fiz. m. Chorążczyzna 2.
Piotrowski Gustaw, Akademicka 5.
Pivel Edward, Żulińskiego 12.
Pajączkowski Włodzimierz, św. Mikołaja 7.
Pisek Wilh., Jagiell. 12.
Podlewski K., Chorążcz. 16.
Prebendowski Stanisław, Wałowa 3.
Prus Jan, Kościuszki 7.
Rapp Leon, Wałowa 11.
Rapaport Józef, Grodecka 10.
Reinhold Zygmunt, Jagiellońska 2.
Reinhold Jon., Kopernika 5.
Reitzes D., Skarbkowska 27.
Roicki Ant., Sokoła 1.
Rosenzweig Leo, Sykstuska 6.
Rosner Jan, Cłowa 2, w lecie Francensbad. (Steinhaus).
Rosner Ig., l. m., Sykstuska 14.
Rożański Józef, prym. szp. Kraszewskiego 11.
Sawicki Edward, prym. szp. Batorego 32.
Schmidt Edm., l. m., Akademicka 11.
Schmelkes Maksymilian, Janowska 50.
Schney Jakób, Żółkiewska 69.
Schramm Hilary, Halicka 20.
Seifmann Piotr, dyr. sz. w.
Selzer Józef, Sykstuska 4.
Serbeński Waleryan.
Sielski Szczęs., Akademicka 8
Dr Sieradzki Ant., Chorążczyzny 14 B.
Silberstein Samuel, Sykstuska 34.
Singer Menele, Kotlarska 1.
Skałkowski Bronisław, Kościuszki.
Smitowski Miecz., Sobieskiego 7.
Smutny K., Chorążczyzna 14.
Sochanik Stanisław, pl. Bernardyński 15.
Sochański J., Pańska 2.
Stachiewicz Teofil, Plac Maryacki 8.
Stanowski Kar., Sykstuska 19.
Stark J., Pl. Gołuchowsk. 3.
Steinhaus Józef, em. lek. pow., Sykstuska 21.
Stella-Sawicki Jan, ins. szp. Kurnicka 13.
Strojnowski Edw., Plac Maryacki 6 i 7.
Świątkiewicz Mich., Grodzickich 1, pr. Szp.
Szuszkiewicz Piotr, lek. polic. Kopernika 19.
Szpilman Józef, doc. szk. wet.
Sztembarth Celestyn, sek. szp. Batorego 26.
Szulisławski Adam, Teatral. 7.
Szydłowski Zdzisław, Teatr. 5.
Taschmann Albert, Korniaktów 1.
Tatarczuch Władysław, l. m. Kołątaja 6.
Tomanek Józef, Teatralna 21.
Trzcieniecki Kazimierz, Kopernika 14.
Uhma Czesław, Lindego 7.
Wachholz Leon, Batorego 9.
Wachtel An., Czarnieckiego 4.
Wagner Arnold, l. k. Ossolińskich 6.
Waligórski Czesław, św. Mikołaja 3.
Węchowski Tadeusz, Garncarska 16.
Weiss Lud., Kamińskiego 6.
Wolisch Alfred, Kościuszki.
Wechsler Emil, Kilińskiego 2.
Wehr Wiktor, Sykstuska 19.

Dr Weigel Józef, Akademicka 20.
Weiss Adolf, Akademicka 3, (dentysta).
Wernicki Józ. Mickiewicza 3.
Wiczkowski Józef, chem. szp. p., Skarbkowska 4.
Widman Oskar, pr. szp., Grodzickich 2.
Wiktor Jan, l. m., plac Strzelecki 2.
Willer Abr., pl. Gołuch. 3.
Zakreys Franc., Grodecka 50 B.
Zavadil Teofil, Wałowa 31.
Ziembicki Grzegorz, pr. szp. 3 Maja 5.
Zion Oswald, Kołątaja 3.
C. Beschloss Manisch v. Maksym. Żółkiewska 29.
Chilf Sam., Sobieski 13.
Gabel Hil., Sobieskiego 26.
Gallasch Józef, Janowska 32.
Gąsiorowski Juliusz, l. k. Dworzec.
Grabscheid Max, pl. Krakowski 10.
Krainer Eman., pl. Krakow. 7.
Kurzer Lazar, pl. Krakow. 12.
Lateiner Jak., Żółkiewska 65.
Latainer Leon, Karol. Ludw. 31.
Letz Samuel, pl. Gołuchowskich 15.
Lisowski Maryan, dentysta pl. Trybunalski 1.
Madeyski Edward, ortoped. pl. Smolki 5.
Mark Sal., pl. Maryacki 8.
Rosenkranz Maur., Batorego 6.
Urich Sal., Pańska 27.
Weiss Ign., Akademicka 3.
Zawirski Konst., Batorego 14.
Zrogowski Jan, Batorego 6.
W. Barański Ant., Prof. Dr.
Bloch Anton.
Kadyi Henryk, Prof. Dr.
Kałkowski Józef.
Kubicki Leon, w. m. Bat. 7.
Kretowicz Paweł, n. szk. w.
Kulczycki Włodzim.
Królikowski Stanisław.
Langhaus Józef.
Markowski Tomasz.
Nowicki Józef.
W. Punicki Franciszek.
Prus Jan Dr.
Seifman Piotr, Dyr. sz. w.
Szpilman Joz. Dr. Prof.

1. Pow. Bialski.

D. Nycz Wincenty, Biała l. p.
Bogdanik Józ., Biała pr. szp.
Kapelusz Eug., Biała l. szp.
Kwieciński Maciej, Biała.
Długołęcki Ferd., Kęty l. m.
Dworzański Karol „
Garbusiński Sabin, Kęty.
Łucki Sas Julian, Oświęcim.
Schlank Maurycy „ l. m.
Slosarczyk Antoni, „
Wechsler Leopold, „
Keller Rajmund, Wilamowice.
C. Spelda Aleksander, Biała.
W. Krwawicz B., Dr. Biała w. p.
Orzechowski M., Oświęcim.

2. Pow. Bobrecki.

D. Głowiński Wincenty, Bóbrka l. p.
Bober Jan, Chodorów.
Jalikowski Maryan, Strzeliska nowe.
C. Sochacki Fel., Chodorów l. k.
Handt Izydor „ l. m.
Roth Wolf, Bóbrka.
Sternberg Bern., Strzeliska.
W. Łucki Joz., Bóbrka w. p.

3. Pow. Bocheński.

D. Dembowski Mieczysław, l. p. Bochnia.
Fränkel Józef Bochnia.
Górski Czesław, „ l. sal.
Nodzyński Bolesł., „ Sek. S.
Oświęcimski Sz., „ pr. sz.
Roth Alojzy
Gąsiorek Franciszek, Bochnia.
Rutowski Klemens, Łąkta.
D. Piórko Ad., Niepołomice.
Dobruchowski Adam, Wiśnicz l. domu karn.
C. Wieselman Mor., Wiśnicz l. m.
Kohn F.
W. Fertig Zygm., Bochnia w. p.

4. Pow. Bohorodczański.

D. Męciński Konstanty, Bohorodczany l. p.
Urich Teofil, l. o. Bohorodcz.
Beigel Abraham, Słotwina.
Feuerstein N., Słotwina l. m. sk.
W. Misiura Jędrzej, w. p.

5. Pow. Borszczowski.

D. Dorożyński Jak., Borsz. l. p.
Mosler Maks., Borszczów.
Feuerstein Lejz., Korolówka.
Altmann Zygm., Jezierzany.
Dawidowicz Emil, Mielnica.
Szajnowski Maryan, Skała.
Seidner Abraham, Skała.
C. Pöller Herman, Skała.
Zallik Abraham, Jezierzany.
Mintzeles Lejs., Ujście biskup.
W. Rohr H., Borszczów w. p.

6. Pow. Brodzki.

D. Sobolewski Franc., Brody l. p.
Aufrecht Ozyasz, Brody.
Borzemski Antoni, Łukawiec, p. Brody.
Kalach Feliks, Brody.
Leiblinger Fel., Brody, l, m.
Mann Józ., Brody l. sz. izr.
Schapira Aleks., Brody l. sz.
Sołtysik Stan., „ pr. sz.
Strumiński Adam, „
Madejski Wł., Pieniaki l. s.
Zaorski Bronisł., Podkamień.
C. Grünfeld Iz., Brody l. m.
Metanowski Dawid, Toporów.
Nussbaum Melchior, Podkamień l. m.
Rager Izydor, Założce.
Rosenbaum Leon, Łopatyn l. m.
W. Harasymowicz Dyon., w. p.

7. Pow. Brzeski.

D. Pietrzycki Ant., Brzesko l. p.
Bernacki Franc., „
Bernadzikowski Sz., „
Łowczowski Wiktor, Czchów.
Jarosz Stanisław, Radłów l. m.
Michalik Józef, Szczurowa.
Jarocki Piotr, Wojnicz l. m.
Kisielewski Józef, Zaklicz. l. m.
D. Kluczyński Zbig., Zaklicz.
C. Czernek Henr., Wojn. l. m.
W. Kisiel Daniel, w. p.

8. Pow. Brzeżański.

D. Skibicki Adam, lek. pow.
Szymonowicz Winc., Brzeżany
Teitelbaum Melech, Brzeżany.
Falk Bär, Brzeżany.
Uranowicz Tadeusz, l. m. „
Zauderer Albert, pr. szp. „
Fleischmann Adolf, Kozowa.
C. Schenker E., Brzeż. sek. szp.
Barban Chaim, Kozowa.
W. Sigal H., w. p.

9. Pow. Brzozowski.

D. Lic Henr., Brzozów l. p.
Niziołek Paweł, Brzozów.
Sawicki Antoni, Dynów.
Meth Sz., Dynów.

10. Pow. Buczacki.

D. Hirschler Miecz., Buczacz l. p.
Kroo Józef, „
Krzyżanowski Edw., „ l. m.
Nacht Fabiusz, „
Sokal Majer, Jazłowiec.
Koerner Ed., Monasterzyska.
Neuman Sal., Monasterzyska.
Bobek Jan, Potok Złoty.
C. Mosler Mojżesz, Buczacz.
Feder Jak., Jazłowiec l. m.
Adler Szymon, Monaster. l. m.
W. Majkowski B., Buczacz w. p.

11. Pow. Chrzanowski.

D. Berggrün Alfr., Chrzanów l. p.
Hochbaum Oskar, „
Klein Leon, „ l. m.
Rieser Adolf, „
Damski W., Jaworzno l. gór.
Dura Józef, Krzeszowice l. s.
Schneck Karol, Szczak. l. f.
Steinkeller Hen., Trzebin. l. m.
W. Ochnicz Michał, Chrzan. w. p.

12. Pow. Cieszanowski.

D. Peters Józef, Cieszan. l. p.
Jüngst Wacław, Narol l. o.
Rosenblüth Ef., Lubaczów l. m.
Szymański Henryk, Lubaczów

D. Müldner Józef, Oleszyce.
C. Rotter As., Cieszanów l. m.
W. Serwacki Michał w. p.

13. Pow. Czortkowski.

D. Wągrowski K., Czortków l. p.
Bryliński Józef, Czortków.
Bubeniczek Franc., em. lek. pułk. Czortków.
Stoekl Adolf, Czortków l. m.
Lutyński L., Jagielnica l. fabr.
C. Oestersetzer Ad., Czortków.
W. Machalski, Czortków w. p.

14. Pow. Dąbrowski.

D. Kramarzyński Mieczysł., Dąbrowa l. p.
Millet Abraham, Dąbrowa.
Ozimek Stanisław, „
Zaręba Ant., l. m. sąd.
Rudnicki Karol, Szczucin l. m.
Cymbler Walery, Żabno.
C. Kluczycki Wit., Mendrzechów
W. Szczerba Jan, Dąbrowa w. p.

15. Pow. Dobromilski.

D. Bieńczewski Aleks., Dobromil l. p.
Cwiklicer Ludw., Dobr. l. m. sa.
Puchalski Szczepan, Dobromil.
Marynowski Józef, Bircza.
C. Brauner Leon, Dobrom.
W. Dötsch Fr., w. p.

16. Pow. Doliniański.

D. Rosenbusch Leon, Dolina l. p.
Kotłowski Stan., Dolina l. m.
Neschling Lazar, Bolechów.
Nowak Józef, Wygoda l. f.
Podłuski Mikołaj, Bolechów l. m. i kol.
Tyszkowski Leon, Morszyn.
C. Kujłowski Leon, Bolechów l. sal.
Baumöhl Naf., Dolina.
W. Fedorowicz Wło. w. p.

17. Pow. Drohobycki.

D. Janowski Ignacy, Drohobycz l. p.
Antoniewicz Włodzimierz, Drohobycz l. m.
D. Feuerstein H., Drohobycz.
Tiegermann Em., Drohobycz.
Friedmann Henr., Drohobycz.
Hofner Oskar „
Wilder Izydor, „
Lechowski Wik. „
Żukotyński Franc., Podbuż.
Bermann Dawid, Borysław.
Löw Bernh., Borysław l. górn.
Tenner Ignacy, Schodnica.
C. Reich Baruch, Drohobycz l. m.
Rosenöhl Joach. „ l. kol.
Kelhofer Sam., Borysł. l. m.
W. Gottlieb Aleks., Droh. w. p.
Chotiner Eleazar, Borysł. w. g.

18. Pow. Gorlicki.

D. Wroński Bartł., Gorlice l. p.
Bielewicz Feliks, „ l. m.
Frühling Marc., „
Grzybczyk Stan. „
Kretowicz Walenty „
Neumann Eugen. „
Przesmycki Jan „
Katyński Ludwik, Biecz l. m.
C. Koller Jerzy, Gorlice l. m.
W. Janowicz St. w. p.

19. Pow. Grodecki.

D. Danielski Jan, Gródek l. p.
Gawroński Aleksan., Gródek l. m. i kol.
Mayer Józef, Gródek.
C. Landau Ad., Gródek.
Schöps Ignacy, Janów.
W. Ponicki Franc., Gródek w. p.

20. Pow. Grybowski.

D. Jendel Sausenhofen Ignacy, Grybów l. p.
Déhm Rachmiel, Grybów.
Jakubowski Adam, Grybów l. m.
Orzechowski Józ., Ryglice l. m.
Mikołajski Szczepan, Ciężkowice l. m. i kol.
W. Hirsch Herm., w. p.

21. Pow. Horodeński.

D. Schmidt Fil., Horodenka l. p.
Palester Henr., „ l. m.
Kanafass Ozyasz, Horodenka.

D. Roszko Antoni, Horod. l. sz.
Bujalski Maryan, Obertyn.
C. Burnatowicz Rom., Obertyn l. m.
W. Skuciński Jan w. p.

22. *Pow. Husiatyński.*

D. Pohorecki Władysław, Husiatyn l. p.
Korolik Tomasz, Husiatyn.
Auerhahn Wilh. Chorostków.
Zrogowski Bronisł., Husiatyn.
Sokal Józef, Kopeczyńce.
Wilson Rysz., Kopeczyńce.
C. Hladij Sz., Chorostk. l. m.
Margules Elias, Husiatyn.
Pomeranz Filip „
Rares Izydor, Husiatyn l. m.
Siebner Nath., Kopyczyńce l. m.
Sobelsohn Dawid, Probużna l. m.
W. Gródecki Miecz., Husiat. w. p.

23. *Pow. Jarosławski.*

D. Marynowski Miecz., Jarosław l. pow.
Dietzius Adolf, Jarosław lek. m. kol.
Feldmann Marek, Jarosław,
Friedwald Abr., Jarosław.
Meissels Zygm., Jarosław.
Plech Aur., Jarosł. em. l. p.
Rossberger Salom. Jarosław.
Trzaskowski Julian, Jarosław.
Turzański Grzeg. „ l. m.
Schmeidler Leon, Radymn. l. k.
Jastrzębski Walery, Sieniawa.
C. Ackerbauer Schmerl., Jarosł.
Becher Salom., Jarosław.
Thalheim Joachim, Pruchnik l. m.
Reiss Adolf, Radymno l. m.
Morecki Pink., Sieniawa l. m.
W. Waśniewski Fr., Jarosł w. p.

24. *Pow. Jasielski.*

D. Biesiadecki Jan, Jasło l. p.
Cięglewicz Stan. „
Gabryszewski Tad., „
Hiener Aleks. „ l. m.
Kadyj Józef, Jasło s. sz.
D. Macudziński Wal., Jasło pr. sz.
Natter Wiktor, Frysztak.
Łukasiewicz Wal., Kołaczyce.
Brill Krystyn, Żmigród.
C. Spiegel Em., Frysztak l. m.
W. Pawlikiewicz Jan, Jasło w. p.

25. *Pow. Jaworowski.*

D. Hordyński Andrzej, Jaworów l. pow.
Orski Jan, Jaworów.
Gracka Józef, Krakowiec l. s.
C. Bendel Zygm., Jaworów.
Gabel Rubin „
W. Bernstein Józ., Jaworów w. p.

26. *Pow. Kałuski.*

D. Wurst Adolf, Kałusz l. p.
Kurowiec Jan „
C. Kiczeles Herm., „ l. kol.
Finkelstein Maur. „ l. m.
Hand Leop., Wojniłów.
W. Nowak Jan, Kałusz w. p.

27. *Pow. Kamionecki.*

D. Janiszewski Ant., Kamionka as. san.
Stupnicki Wł., Kamionka l. m.
Czerkawski Jul., Dziedziłów.
Blauer Teodor, Busk.
Finkel Herman, „
Ciuk Aleks., Radziechów.
C. Raps Maks., Kamionka.
Siegelbaum Jakób, Busk.
Brand Jul., Radziechów.
W. Kwieciński Stanisław, w. p.

28. *Pow. Kolbuszowski.*

D. Filewicz Jan, Kolbuszowa l. p.
Billig Eliasz, „ l. m.
Woś Michał, Sokołów l. m.
Lippel Jakób, Sokołów.
Szóstkiewicz St., Majdan l. m.
W. Gnatowicz, Kolbuszowa w. p.

29. *Pow. Kołomyjski.*

D. Rosner Maks., Kołomyja l. p.
Silberstein Izydor, Kołomyja.
Bloch Jakób, „
Głaczyński Wł., „ pr. sz.
Hulles Jakób „
Jaworski Bolesł „

D. Kobryński Włod., Kołomyja.
Piaskiewicz Wł., „ l. m. i k.
Rosenheck Sal. „
Sysak Gabryel „
Vincenz Aleksander, Peczeniżyn, pow. Kołomyja.
Kumer L., Jabłonowo.
Steuermark Aleks. „ l. pułk.
Schorsz Józ. „ „
Goldhaber J., Gwoździec.
C. Berger, Kołomyja.
Reder Eman., „
Mazacz Jan, Peczeniżyn.
Terner Hersch „
Zaleski Antoni „
W. Wiliński, Kołomyja w. p.
Hamerman „ w. m.

30. Pow. Kosowski.

D. Tarnawski Apol., Kosów l. p.
Bażant Wacł., Kosów l. sal.
Frisch Józef, Kosów.
Skomorowski Jan, Kuty l. m.
Pawlicki Teodor, Żabie l. o.
C. Rudich Leon, Kosów.
Berger Adolf, Kutty.
W. Gnatewicz Piotr, Kosów w. p.

31. Pow. Krakowski.

D. Bielański G., Kraków l. p.
Komorowski B., Zwierzyniec.
Malinowski G., Czernichów.

32. Pow. Krośnieński.

D. Coghen Antoni, Krosno l. p
Humiecki Mod., Krosno.
Kocay Aleks., Krosno.
Mazurkiewicz Dyon., Krosno l. m.
Wain Jan, Krosno.
Kropaczek Wilhelm, Dukla.
Reiss Karol, Dukla l. m.
Przysłopski Jakób, Korczyna l. gm.
C. Horak Karol, Dukla.
W. Szydłowski Zenon, w. p.

33. Pow. Łańcucki.

D. Witkowski Edw., Łańcut l. p.
Fleszar Jan, Łańcut l. m.
Mach Seb., Kańczuga.
Palka Konrad, Kańczuga.
D. Nidecki Apolin., Leżajsk l. m.
Zawilski Stanisław, Leżajsk.
Iłowiecki Mat., Przeworsk.
Koncewicz Jan „ l. m.
Smyczyński J., Przeworsk.
C. Arzt Ignacy, Łańcut l. sk.
Dobiasch Teod., Przew. l. m.
W. Dulęba Maryan, Przew. w. p.
Szymański Ant. „

34. Pow. Limanowski.

D. Ściborowski Kazim., l. p.
Kruk Kazim., Limanowa.
Herzig Naftali, Mszana. dolna.
Odrobina Jerzy, Mszana l. k.
Sobieszczański Lud., Mszana.
Orzeł Józef, Ujanowice.
W. Atlas Herman w. p.

35. Pow. Liski.

D. Jabłoński Jacek, Lisko l. p.
Edelheit Zygm. „
Robel Wiktor, Baligród l. m.
Jaremkiewicz Mich., Ustrzyki.
Lenartowicz Roman, „
Dulęba, Lutowisko.
C. Freysinger Józ., Lisko l. m.
Propst Jakób, Lutowisko l. m.
W. Rutkowski Kaz., w. p.

36. Pow. Lwowski.

D. Obtułowicz Ferd., Lwów l. p
Rozłucki Michał, Dublany l. s. r.
Kolhberger, Kulpark. s. sz.
Maliszewski H. „ pr. „
Neusser Gust. „ dyr. sz.
Pluciński Mich., Kulpark. p. sz.
Kruszyński St. „ „
Acker Sal., Szczerzec.
Last Szym., „ l. m.
Sobolewski Kazim., l. f. Winniki.
C. Raps Maur., Jaryczów.

37. Pow. Mielecki.

D. Warzycki Br., Mielec as. san.
Iwański Kar., Radomyśl l. m.
Kijas Błażej, Mielec em. l. p.
Lorentski And., Radomyśl.
Szafer Wład., Mielec.
Staniszewski Wład., Mielec.
Sternberg Józef, Mielec.

C. Schabus Em., Mielec l. m.
W. Łukaszewski Andrz. w. p.

38. Pow. Mościski.

D. Lebedowicz Em., Mościska l. p.
Pordes Majer, Sądowa W. l. k.
C. Korner Wilh., Mościska l. m.
Raab Hen., Sąd. Wisznia l. m.
W. Grochowski Kar. Mośc. w. p.

39. Pow. Myślenicki.

Kniehynicki Klem., Myślenice, l. p.
Bartmański Ferd. Myślenice.
Łodziński Wikt., Myśl. l. m.
Dereniowski Bol., Jordanów l. m.
Uchacz Bł., Maków l. sk.
Zduń Józef, Skawa.
Zduń Jan, Raba wyżnia.
Spitzel Jakób, Rabka.
W. Vergesslich Joz. w. p.

40. Pow. Nadworniański.

D. Bednarski Jan l. p. Nadwórna.
Bogdański Bronisł., Delatyn l. m. i sal.
Adam Rawski, Tatarów.
Korman Jakób, Wororianka.
Medwey Aleks., Mikuliczyn.
Bibring Szym., Nadwórna.
C. Feuerstein Maur., Nadwórna l. m.
W. Fischer Joachim w. p.

41. Pow. Niski.

D. Loewy Alojz., Nisko l. p.
Bresiewicz Stan. Nisko l. g.
Hernich Franc., Rudnik l. m.
Hand Jonatan, Ulanów l. g.
C. Hand Saul, Ulanów l. m.
W. Piskorski Jan w. p.

42. Pow. Nowosądecki.

D. Przybylski Wacł., N. Sącz l. p.
Nycz Henryk, „ a. s.
Kijas Tadeusz, „
Płochocki Tadeusz, „
Lehman Józef, „
Kołączkowski J., w l. Szczawn.
Kosterkiewicz Franc. „
D. Kozubski Ludw., N. Sącz l. k.
Ameisen Maurycy, „
Zieliński Edward, „
Mohr Dawid, „
Richter Józef, „
Slawik Karol, „
Dziembowski Józef, Muszyna.
Kmietowicz Fr., Krynica l. g.
Chilewski Aleks., S. Sącz l. k.
Gawełkiewicz Leop. „ l. k.
Tabor Bron., N. Sącz (dent.).
C. Zauderer Maur., N. Sącz.
W. Sołtykiewicz Jan „ w. p.
Stuber Krystyn „ w. m.

43. Pow. Nowotarski.

D. Blumenfeld Hen. N. Targ l. p.
Schein Herman „ l. m.
Hammerschlag Rudolf, Krościenko.
Chramiec And., Zakopane.
Chwistek Bronisł. „
Piasecki Wenanty, Zakopane.
Eliasz Stanisław, „
W. Lubliner Leon, N. Targ w. p.

44. Pow. Pilzneński.

D. Januszkiewicz Ignacy (syn.), Pilzno as. s.
Mydlarski Wład., Pilzno.
Gumowski Fr., Brzostek l. m.
Januszkiewicz Ign. (ojc.) Pilzno
W. Orzechowski Mar., Pilzno.
Reiss Samuel, Czarna w. m.

45. Pow. Podhajecki.

D. Dzikowski Zygm., Podhajce l. p.
Choróbski Stan. pr. szp.
Landau Aron, Podhajce.
Lidechower Maur., Podhajce.
Zirhoffer Karol, Wiśniowczyk l. o.
W. Mikolaschek Jan, Podhajce w. p.

46. Pow. Przemyski.

D. Cassina Ferd., Przemyśl l. p. rad. zdr.
Slęczka Antoni, Przemyśl a. s.
Ciechański Al. „
Dukiet Józef, „

D. Grabscheid Mojż.. Przemyśl.
Keller Maurycy, „
Kiebuziński Baz., „
Kutna Samuel, „
Lityński Luc., „ l. k.
Madejski Józef pr. szp.
Mannheim M., l. k. chor.
Mayzel Tadeusz, Przemyśl.
Michalik Franc., Przemyśl.
Schoeffer Franc., (dentysta).
Szyszkowski Mich., Przemyśl.
Smolarski Zygm., „ l. m.
Trybulec Franciszek, „
Ziemiański Leon, „
Salay, Przem., em. l. sztab.
Niezabitowski Stan., Dubiecko.
Ruczka Stan., Niżankowice.
C. Chilf Joach., Przemyśl (dent.).
Schnitzer, „ „
Biber Maur., „ sek. szp. i więz.
Salwer Joachim, Przemyśl.
W. Fried Ferd., Przemyśl w. p.
Kruk Herm. „ w. m.

47. Pow. Przemyślański.

D. Waligórski Alb., Przemyślany l. p.
Barbag Herman, „
Dolnicki Cyryl, Gliniany.
Moch Jan, Hanaczów.
C. Kostmann Ign., Przemyślany l. m.
Kümmermann Sal., Gliniany.
Sternberg Józef, Przemyślany.
W. König Pinkas, w. p.

48. Pow. Rawski.

D. Lisiński Ludw., Rawa l. p.
Dadlez Julian, „
Ożarowski Sanisław, Uhnów.
C. Elner Mark., Niemir. l. m.
Herold Izydor, Rawa.
Hirsch Henryk, Lubycza.
Kibitz Bernard, Uhnów.
Kibitz Natan, Rawa.
W. Weissberg Adolf, w. p.

49. Pow. Rohatyński.

D. Wasylewski Tyt., Rohatyn l. p.
Schaff S., „
Terlecki Ant., „ l. m.
D. Halarewicz B., Bołszowce l. m.
Mossor Kazim., Bursztyn.
Płochocki Tadeusz, Bursztyn.
C. Goldschneider Jakób, Bukaczowce l. k.
Frost A., Bursztyn.
W. Weissberg Abr., Rohatyn w. p.

50. Pow. Ropczycki.

D. Wyszatycki Fr., Ropcz. l. p.
Szczepański Włodz. a. s.
Białkowski Wład. „
Roller Fryderyk, „ l. m.
Bentkowski Zygm., Dębica.
Sędzielowski Fr. Sędziszów.
Kolasiński Alfons, „
C. Benda Ant., Dębica l. m i k.
Reiss Eliasz, Dębica.
Sztolzenberg Kar., Sędzisz.
W. Panek Jan, Dębica.
Kałakowski Wł., Sędziszów.

51. Pow. Rudecki.

D. Żelazowski Wiktor, l. p.
Maciulski Józef, Kołbajówce.
Jakliński Leon, Komarno l. sk.
C. Bardasch M., „ l. m.
W. Andykowski Maryan, w. p.

52. Pow. Rzeszowski.

D. Barzycki Józ., Rzeszów l. p.
Teodorowicz Tadeusz a. s.
Bujniewicz Jakób. „
Elsner Hirsch „
Fiałkowski Wojc., „
Jabłoński Stan., „ pr. sz.
Kraus Herman, „
Niesiołowski Wł. „
Herz Emanuel, „
Segel Edward, „
Zagórski Ad., „ l. m.
Sieniewicz Mich. Błażowa l. m.
Patryn Józef, Strzyżów l. w.
Szczepański Tyt., Strzyżów.
Solecki Jan, Tyczyn.
C. Bernfeld Leon, Tyczyn l. m.
Herzum Józ., Głogów l. m.
Reiner Iz., Rzeszów.
Rotter Herm., „
W. Rasp Karol, Dr med. w. p.

53. Pow. Samborski.

D. Skalski Wł., Sambor l. p.
Biegelmayer Alf., „ p. s.
Chrząszczewski Woj., Sambor.
Klauber Adolf „
Markiewicz Henryk „
Omeis Jerzy „
Dreifach Izydor, Łąka.
C. Luster Herm., Sambor.
Reis Leon, „
W. Rożankowski Jan, w. p.

54. Pow. Sanocki.

D. Czyżewicz Wład., Sanok l. p.
Drewiński M., „ l. szp.
Kozłowski Emil, „ l. m.
Zaleski Karol, „ l. w.
Lemer Tytus „
Krynicki Józe- „
Smorągiewicz Kaz. „
Herzig Fryderyk.
Wienkowski Józef, em. lek. sztab. Sanok.
Bielecki Ign., Rymanów.
Krzyszkowski Er., Rymanów.
Galant Józef, Zagórz l. k.
Jodłowski Jan, Zboiska.
C. Stangenhaus Józef, Sanok sek. szp.
Atlas Sal., Bukowsko l. m.
W. Olbrycht Piotr, San. w. p.

55. Pow. Skałacki.

D. Lachowicz Eugeniusz l. p.
Wojtkowski Jan, Grzymałów.
Sereth Izydor, Grzymałów.
Dawid Salom., Podwołoczyska.
Konarzewski Jan „
Swiderski Bruno „
C. Bardach T., Grzymałów.
Freudenthal Sal., „
Berger Eliasz, Podwołocz.
Starwer Maurycy, Skałat.
Metal Izaak, Podwołocz. l. m.

56. Pow. Śniatyński.

D. Werner Kar., Śniatyn l. p.
Lic Feliks, Zabłotów.
Mehrer Izydor, Sniatyn l. m.
C. Pomeranz Izydor Śniatyn.
Berger Aron, Śniatyn.
W. Faulent Karol, Śniatyn w. p.
Prager Sam., Zabłot. w. m.

57. Pow. Sokalski.

D. Broniowski Ant., Sokal l. p.
Jajus Miron, „ l. m.
Łuszczkiewicz J., „
Urech Marek, „
D. Wyspiański Gwido, Sokal p. s.
Jastrzębski Jul., Bełz.
Feuerstein El., Krystynopol l. m.
C. Markl Józef, Waręż l. m.
Pordes Sal., Krystynopol.
Blum Zygmunt, Bełz.
W. Eitelberg Br., Sokal w. p.

58. Pow. Stanisławowski.

D. Wolański Kaj., Stanisł. l. p.
Boral Henryk „
Brenner Karol, „
Csessnak Julian „ as. s.
Drzewicki Stefan, „
Galusiński Ant. l. k. ch.
Goldhaber Jak. l. k. ch.
Konkolniak Grzc., Stanisł. p. s.
Pertak Maryan, „ l. szp.
Kopaczyński Wład. l. z. k.
Lachawiec Apol., „
Machnowski Wmcł. „
Ochsenhorn Mojż., „
Stefaniski Jan dent. „
Ostafiński Maryan „
Sztencel Bernard „
Wnękowicz Stanisł. „
Żukowski Aleks. „
Krzyształowicz Aug., Halicz l. m.
Mołczkowski Dyon.. „ l. k.
Barb Leopold, Maryampol l. o.
Blaustein Edw. Stanisławów.
C. Grader Maur., „
Löwer Anraham „
Hoffman Jan „ l. sz.
Klaar Szymon „ l. k.
Rosenbaum Max., „
Sternschuss Henr., „
Szczepkowski Tyt., „ l. kar.
W. Pawlikiewicz Jan, „ w. p.
Frucht Maurycy, „ w. m.

59. Pow. Staromiejski.

D. Balicki Stan., l. p.
Mężyk Jan, Chyrów lek. zakł. wychow. OO. Jezuitów.
Zadurowicz Emil, Turka.
C. Obuszkiewicz Stanisł., Stare miasto l. i wet. m.
Schubert Mikołaj, Chyrów l. k.

60. Pow. Stryjski.

D. Serkowski Bol., Stryj l. p.
Jakobi Lucyan, „
Jeż Andrzej, „ l. m.
Stahlberger Teodor „
Meisels Jul., „
Ozarkiewicz Eug. „
Papieski Antoni, „
Strzechowski Wil., „
Michalski Wiktor, Skole.
Mironowicz Kor., „ l. s.
C. König Iz., Stryj sek. szp.
Rosenberg Nach., Stryj.
Temple Dym., Stryj l. m.
Kräuterblüth Jak., Skole.
W. Smołuchowski Jan, w. p.

61. Pow. Tarnobrzeski.

D. Momidłowski Walery, Tarnobrzeg l. p.
Machalski Leon, Tarnobrzeg em. lek. pow.
Orzechowski Leonard. „
Radziński K., Rozwadów.
Reifer Ad., Tarnobrzeg l. m.
Dumaire Wł., Rozwadów „
Hochstim Adolf, Rozwadów.
Bąkowski Teofil, Baranów.
Ferensiewicz M. Radomyśl l. m.
Kuzniar W., Grębów l. o.
C. Hellmann Tob., Tarnobrzeg.
W. Zörner Ferd., w. p.

62. Pow. Tarnopolski.

D. Gładyszowski Emil, Tarnopol l. p.
Eckhard Józ., Tarnopol p. s.
Leiblinger Izyd., „ l. m
Moszkowicz Jak. „
Ochsenhorn Chaim.
Münzer Maks., „
Rosenfeld Ad., „ p. s. ż.
D. Swistuń Atan., Tarnopol.
Szołayski Marya, „
Weissberg Zygm., „
Zgórski Kazim., „
Brudziński Ludw., Mikulińce.
Koller Bolesław, „
Błoch Fr. „
C. Brauner Izydor, Tarnop. s. sz.
Planer Jakób, „
Stein Adolf (dentysta).
W. Harasimowicz Stan., w. p.

63. Pow. Tarnowski.

D. Stanko Wojc., Tarnów. l. p.
Glaser Leopold, „
Glücksman Leon, Tarnów.
Józefczyk Tad., „
Trammer Abrah,, „
Kowalski Henr., „
Lerner Wilhelm, „
Metzger Jan, „ l. m.
Pilzer Herman, „ s. sz.
Pochroń Józef, „ l. sk.
Schützer Leon, „ l. sz. iz.
Skowroński Wł., „ p. s.
Walczyński Józef, „ l. m.
Wolfram Adolf, „
Zbigniewicz Jan, „ s. sz.
Kalisz Al., Tuchów l. m.
Roth Józef, Zasów.
W. Sikorski Narcyz, w. p.

64. Pow. Tłumacki.

D. Litwinowicz Orest, Tłum l. p.
Hovurka Ant., l. f.
Richter Arnold, Tłumacz l. m.
Ebersohn M., Tyśmienica.
Laszkiewicz J., l. o. Niżniów.
C. Philip Herman, Ottynia l. k.

65. Pow. Trembowelski.

D. Kuhn Adolf, l. p.
Olpiński Jul., Trembowla.
Glücksmann Natan, Budzanów.
Stoklassa Józ., Budz. l. m.
C. Fischer Leon, Trembowla.
Hrazdilek Ed., Strusów.
Neustein Joach., Tremb. l. m.
Rosenstock Ign., Budzanów.
Deutsch Z., Janów.
W. Cielenkiewicz, w. p.

66. Pow. Turczański.

D. Ciepielowski K., Turka l. p.
Friedmann Filip, Botynia l. o.
C. Kelhofer Sal., Turka.
W. Panek Jan, w. p.

67. Pow. Wadowicki.

D. Zawadziński Stanisław, Wadowice l. p.
Bukowski August, Wadowice.
Gedl Władysław, „
Opydo Franciszek, „
Zborowski Józef, Andrychów.
Żędzianowski Stan., „ l. m.
Lewandowski, Tłuczan.
Langsam Gutman, Zator.
Tarchalski Józ., „ l. m.
Gęslak Jan, Zebrzydowice l. s.
C. Erychleb Jan, Kalwarya.
Weczerka August, Wadowice.
W. Hryniewiecki Em. „ w. p.

68. Pow. Wielicki.

D. Kownacki J., Wieliczka l. p.
Piotrowski Edward, Podgórze.
Szpitzel Jakób, Wieliczka.
Kepler Paweł, Podgórze.
Podobiński Ant., „ l. m.
Steiner Stan. „ l. sal.
Malinowski Kasp., Dobczyce.
Morawiecki Józef, Gdów.
Aronsohn Sam., Podgórze.
Goldberger Izaak, „
Pancewicz Izydor, Podgórze.
Skakalski Eu., Podgórze l. m.
Świątek Winc., „ l. k.
Nawrat Stanisł., Skawina.
W. Sochaniewicz Teofil.

69. Pow. Zaleszczycki.

D. Friedberg Józef, l. p.
Blutreich Izaak, Zaleszczyki.
Sołowski Jan, „ p. sz.
Kretz Ber., Tłuste l. m.
Gilnreiner Michał, Uścieczko.
C. Reischer Ignacy, Zaleszczyki sek. sz. i l. m.
W. Gałek Józ., Zalęszcz w. p.

70. Pow. Zbarażski.

D. Węgrzynowski W., Zbar. a. s.
Baczyński Eust. Nowe sioło, powiat Zbaraż.
Berger Michał, Zbaraż l. m.
C. Mantel Maur., „ l. sz.
Reisner Wilh., „ l. m.
W. Horodnicki Mikołaj w. p.

71. Pow. Złoczów.

D. Zaleski Eust., Złoczów l. p.
Gold Józef, „ a. s.
Heyne Bolesław „ l. m.
Stein Eliasz „ l. k.
Wysocki Aleks., „ p. s.
Wójtowicz Edmund, Olszanica l. sz. w Nowosiółkach.
Skórski Marj., Zborów l. m.
C. Aderschläger Izaak, Biały Kamień l. m.
Hirschhorn F., Jezierna l. m.
Fuchs Mojż., Olesko l. m.
Raps Mayer, Pomorzany l. m.
Tokayer Jak., Pomorzany.
Łucyk Jakób, Zborów.
Bienenwald S., Sasów l. m.
Tischner Dion, Złoczów s. sz.
Deutsch Hen., Złoczów l. m.
Eskreis Markus „ s. sz.
W. Dorożyński T., Złoczów w. p.

72. Pow. Żółkiewski.

D. Opieński Jan, Żółkiew l. p.
Drzymalik Sylw., Żółkiew.
Muszkiet Karol „ p. sz.
Radlmesser Karol, Żółkiew.
C. Bardon Em., Kulików l. m.
Elner Sal., Żółkiew s. sz.
W. Raff Chaskel, Żółkiew w. p.

73. Pow. Żydaczowski.

D. Goldhaber Adolf l. p.
Ortyński Włodz., Żydaczów.
Kraetschmar Fel., Drohowyż.
Kurasiewicz Józ., Rozdół l. s.
Gozdecki Józ., Żurawno l. m.
C. Petersil Józef, Rozdół l m.
Sakler Elias, Żurawno l. m.
Wehrn Leon, Mikołajów l. m.
W. Stupnicki A., Żydaczów w. p.

74. Pow. Żywiecki.
D. Szajna Józ., Żywiec as. s.
Idziński Wiktor, „ l. szp.
Seidler Ant., Żywiec l. sk.
Czop Zygm., Milówka l. m.
D. Gawlik Jan, Sucha l. sk. i kol.
Gawalik J. (jun.), Sucha.
Janota Rud.. Węg. górka.
Blumenfeld Joa., Zabłocie.
C. Klein Ad., Rajcza l. sk.
W. Bogdan Grzeg., Żywiec w. p.

ALFABETYCZNY SPIS LEKARZY.

Skrócenia przy końcu nazwisk:
Kr. oznacza **Kraków.**
L. „ **Lwów.**
Numera odnoszą się do powiatów.

Acker S. 36
Ackermann A. **Kr.**
Altmann Z. 5
Ameisen M. 42
Antoniewicz W. 17
Antoniewicz E. 15
Arnold. W. **L.**
Aronsohn S. 68
Aschkenazy Z. **L.**
Auerbach E. **L.**
Auerhahn W. 22
Aufrecht O. 6

Baczyński E. 70
Balicki S. 59
Bałaban T. **L.**
Bandrowski J. **Kr.**
Baraniecki R. **L.**
Barański A. **L.**
Barącz R. **L.**
Barbag H. 47
Bardach D. **L.**
Bart L. 58
Bartmański F. 39
Barzycki J. 52
Bażant W. 30
Bąkowski T. 61
Baurowicz A. **Kr.**
Beck A. **Kr.**
Bednarski J. 40
Beigel A. 4
Bendel S. 15
Bentkowski Z. 50
Berezowski K **L.**
Berger M. 70
Berggrün A. 11
Bermann D. 17
Bernacki F. 7
Bernadzikowski S. 7
Berthleff K. **L.**
Bett M. **L.**
Białkowski W. 50
Bibring S. 40
Bielański G. **Kr.**
Bielański Z. 3
Bielecki J. 54
Bielewicz F. 18
Biegelmajer A. 53
Bieńczowski A. 15
Bieńkowski W. **L.**
Biesiadecki J. 24
Biesiadzki A. **Kr.**
Billig E. 28
Blaner T. 27
Blatteis J. **Kr.**
Blumenfeld H. 43
Blumenfeld J. 74
Blutreich J. 69
Bloch L. 29
Błoch Fr. 62
Błotnicki T. **L.**
Bobek J. 10
Bober J. 2
Bobkiewicz H. **Kr.**
Bogdanik. 1
Bogdański W. **L.**
Bogdański B. 40
Boral H. 58
Borzęcki **Kr**
Borzemski A. 6
Bory J. **L.**
Borysiewicz W. **L.**
Bossowski Al. **Kr.**
Braun J. **L.**
Braun S. **Kr.**
Brenner 58
Bresiewicz S. 41
Brill K. 24
Broniowski A. 57
Browicz T. **Kr.**
Brudzewski K. **Kr.**
Brudziński L. 62
Bryliński J. 13
Bubeniczek F. 13
Bujalski M. 21
Bujwid O. **Kr.**
Bujniewicz J. 52
Bukowski A. 67
Buszek J. **Kr.**
Buzdygan M. **Kr.**
Bylicki W. **L.**

Cassina F. 46
Celewicz A. 64
Cercha M. **Kr.**
Chądzyński J. **L.**
Chilewski A. 42
Chmielecki J. **Kr.**
Cholewicz F. **Kr.**

Chomin A. L.
Ciechański A. 46
Choróbski S. 45
Chramiec A. 43
Chrząszczewski. 53
Chwistek Br. 43
Cięglewicz S. 24
Ciepielowski K. 66
Ciuk A. 27
Coghen A. 32
Csessnak J. 58
Cwiklicer L. 15
Czapliński S. Kr,
Czarnecki J. L.
Czarnik S. L.
Czerkawski J. L. (27)
Czerski
Czop Z. 74
Czyżewicz A. L.
Czyżewicz W. 54
Cybulski N. Kr.
Cymbler W. 14.

Dadlez J. 48
Damski W. 11
Danielski J. 19
Dawid S. 55
Dawidowicz E. 5
Dębicki K L.
Dekański S. L.
Dehm R. 20
Dembowski M. 3
Dereniowski B. 39
Deutsch Z. 65
Dietzius A. 23
Długołęcki F. 1
Dobiński W. L.
Dobruchowski A. 3
Dolnicki C. 47
Domański S. Kr.
Dorożyński J. 5
Dreifach I. 53
Drewiński M. 54
Drobner E.
Drobner J. Kr.
Drożdż B. Kr.
Drzewicki S. 58
Drzymalik S. 72
Dubanowicz P. L.
Dukiet J. 46
Dulęba. 35
Dumaire W. 61
Dura S. 11
Durst A. 26
Dwernicki S. Kr.
Dworzański K. 1
Dziembowski J. 42
Dzikowski Z. 45.

Ebers H. L.
Ebersohn M. 64
Eckhard J. 62
Edelheit 35
Ehrlich D. L.
Eichhorn F. Kr.
Eliasiewicz Z. Kr.
Eliasz S. 43
Elektrowicz E. L.
Elsner H. 52.

Falk K. 8
Feigel L. L.
Feldmann M. 23
Feuerstein L. 5
Ferensiewicz M. 61
Festenburg E. L.
Feuerstein E. 57
Feuerstein N. 4
Feuerstein H. 17
Fajersztain I. L.
Fiałkowski L. L.
Fiałkowski N. 52
Filewicz J. 28
Filimowski A. Kr.
Filipkiewicz S. Kr.
Finkel H. 27
Fleischmann A. 8
Fleszar J. 33
Fraenkel J. 3
Fragner D. Kr.
Frankfurter J.
Frankowski W. L.
Fränkel H. Kr.
Friedländer M. 62
Friedberg J. 69
Friedmann T. 66
Friedmann H. 17
Friedwald A. 23
Frisch Juda 62
Frisch J. 30
Frühling M. 18
Frydmann Z. L.
Fuchs F. L.
Fuchs L. L.
Fuchs B. L.
Gabryszewski A. Kr.
Gabryszewski T. 24
Gaik J. L.
Galant J. 54
Garbusiński S. 1
Galusiński A, 58
Gąsiorek F. 46
Gąsiorowski L 58
Gawałkiewicz L. 42
Gawlik J. 74
Gawroński A. 19
Gertler N. Kr.
Gedl W. 67
Gęślak J. 67
Gilnreiner M. 69
Glaser L. 63
Gładyszowski E. 62.
Głuchowski F. L.
Gluziński A. Kr.
Gluziński L. L.
Glücksmann N. 65
Glücksmann L. 63
Głaczyński W. 29
Głowacki B. L.
Głowiński W. 2
Gold J. 71
Goldberger I. 69
Goldhaber A. 73
Goldhaber I. 29
Goldhaber I. 58
Goldhammer J.
Gołębiowski K. L.
Gońka A. L.
Górski C. 3
Górski Ks. Kr.
Gostyński J. L.
Gozdecki J. 73
Grabscheid M. 46
Gracka J. 25
Graubart E. Kr.
Gross K. L.
Grossek Z. Kr.
Grünhaut B. 65
Grzybczyk S. 18
Gumowski F. 44
Gussmann J. L.
Guttmann L. 67
Gwiazdomorski J. Kr.

Hahn F. L.
Haim L. Kr.
Halarewicz B. 49

Halban L. **Kr.**
Hammerschlag R. 43
Hand J. 41
Harajewicz J. **Kr.**
Harajewicz W. **Kr**
Hawranek M. **L.**
Hellmann. **L.**
Hernich F. 41
Herz E. 52
Herzig N. 34
Heyne B. 71
Hiener A. 24
Hirsch D. **Kr.**
Hirsch H. **Kr.**
Hirschler M. 10
Hochbaum O. 11
Hochstim A. 61
Hofner O. 17
Hojnacki W. **Kr.**
Hordyński A. 25
Hoszard F. **L.**
Hovurka A. 64
Hulles J. 29
Humiecki M.31
Hyżycki S. **Kr.**

Jabłoński J. 35
Jabłoński S. 52
Jajus M. 57
Jakliński L. 51
Jakobi L. 60
Jakubowski A. 20
Jakubowski M. **Kr.**
Jalikowski M. 2
Jarosz W. 1
Jana S. **L.**
Jarosz St. 7
Janda F. **L.**
Janiszewski A. 27
Janota R. 74.
Janowski J. 17
Januszkiewicz J. o. 44
Januszkiewicz J.s.44
Jaremkiewicz M. 35.
Jarocki P. 7
Jarosz W. **Kr.**
Jaroszyński W. **Kr.**
Jasilkowski M. 2
Jasiński W. **L.**
Jastrzębski A. **Kr.**
Jastrzębski J. 57
Jastrzębski W. 23
Jaworski W. **Kr.**
Jaworski B. 29
Jekeles L. **L.**
Jendl J. 20
Jendl T. **L.**
Jeż A. 60
Jeż W. **Kr.**
Jdziński W. 74
Jłowicki M. 33
Jodłowski J. 54
Jordan H. **Kr.**
Józefczyk T. 63
Junger J. **Kr.**
Jüngst W. 12
Jurkiewicz K. 17
Jurowicz J. **Kr.**
Jwański K. 37.

Kaczorowski B. **L.**
Kaczyński S. **Kr.**
Kaden K. **Kr.**
Kadyj J. 24
Kadyj H. **L.**
Kalach F. 6
Kalinowicz M. 5
Kalinowicz 29
Kalisz A. 63
Kanafas O. 21
Kapelusz E. 1
Karpiński S. **Kr.**
Katyński L. 18
Kaufmann M. **Kr.**
Kaufmann O. **Kr.**
Karmin J.
Keller M. 46
Keller R. 1
Kepler P. 68
Kicki T. **L.**
Kiebuziński B. 46
Kijas B. 37
Kijas T. 42
Kirschner A. **Kr.**
Kisielewski J. 7
Klauber A. 53
Klecki K. **Kr.**
Klein L. 11
Kluczyński Z. 7
Kmietowicz F. 42
Kniaziołucki Z. **L.**
Kniehyniecki K. 39
Kobryński W. 29
Kobylański A. **L.**
Kocay A. 31
Koerner E. 10
Kohn M. **Kr.**
Kolasiński A. 50
Kolberger 36
Koller B. 62
Kołaczkowsk J. 42
Komorowski B. 31
Konarzewski J. 55
Konarzewski J. **L.**
Koncewicz J. 33
Kondratowicz A. **Kr.**
Kopff L. **Kr.**
Konkolniak G. 58
Kopaczyński W. 53
Kormann J. 40
Korczyński E. **Kr.**
Korczyński L. **Kr.**
Korngrün J. 62
Korolik S. 22
Kosterkiewicz F. 42
Kosiński F. **L.**
Kosiński L. **Kr.**
Kośmiński F. **Kr.**
Kossak L. **L.**
Kotłowski S. 16
Kotulecki Tom. **Kr.**
Kownacki J. 68
Kowalski H. 63
Kowalski K.
Kowalski M. **L.**
Kozierowski E. **L.**
Kozłowski B. **Kr.**
Kozłowski S. **Kr.**
Kozłowski E. 54
Koy S. **Kr.**
Kozubski L. 42
Kraus H. 52
Kraetschmar F. 73
Kramarzyński M. 14
Kramarzyński K. **Kr.**
Krasowski S. **Kr.**
Kretowicz W. 18
Kretz B. 69
Krobicki T. **L.**
Krok J. **Kr.**
Krokiewicz A. **L.**
Kropaczek F. 32
Krongold W. **Kr.**
Kronenberg K. 20
Kroó J. 10

Kruk K. 34
Kruszyński St. 36
Kruszyński K. Kr.
Kryński L. Kr.
Krzyształowicz A. 72
Krzyształowicz. 58
Krzyształowicz F. Kr
Krzyżanowski E. 10
Krzyżanowski T. L.
Krzyszkowski E. 54
Krygowski T. L.
Krynicki J. 54
Kudas J.
Kucharski P. L.
Kuhn A. 65
Kummer L. 29
Kurasiewicz J. 73
Kurowiec J. 26
Kutna S. 46
Kuźmowicz K. 57
Kuzniar W. 61
Kwaizer Wł. Kr.
Kwaśnicki A. Kr.
Kwiatkiewicz S. L.
Kwieciński M. 1.

Lachawiec A. 58
Lachowicz E. 55
Lachowicz Z. L.
Landau S. L.
Landau A. 45
Langer J. Kr.
Langie A. Kr.
Langsam 67
Laskiewicz A. 64
Last S. 36
Lateiner E. L.
Lebedowicz E. 38
Lechowski W. 17
Legeżyński W. L.
Lehmann. 42
Lemer T. 54
Leiblinger F. 6
Leiblinger J. 62
Lenartowicz R. 35
Lermer S. Kr.
Lerner W. 63
Lewandowski J. 67
Lic F. 56
Lic H. 9
Lickendorf I. L.
Lippel J. 28
Loewy A. 41
Lorentski A. 37
Löw B. 17
Lidehower M. 45
Lityński L. 46
Lisiński L. 48
Litwinowicz O. 64
Lukas A. L.
Lustig S. Kr.
Lustgarten L. Kr.
Lutyński L. 13.

Łazarski J. Kr.
Łepkowski W. Kr.
Łodziński W. 39
Łopacki L. L.
Łowczowski W. 7
Łucki J. 1
Łukasiewicz W. 24
Łuszczkiewicz J. 57.

Mach S. 33
Machalski L. 61
Machnowski W. 58
Machek E. L.
Maciulski J. 51
Macudziński W. 24
Marcisiewicz F. Kr.
Markiewicz H. 53
Mars A. Kr.
Mączka T. Kr.
Madejski B. L.
Madejski W. 6
Madejski J. 46
Madurowicz M. Kr.
Mahl J. L.
Majer J. Kr.
Majewski A. L.
Malinowski K. 68
Malinowski G. 31
Maliszewski H. 36
Mann J. 6
Mannheim M. 46
Margulies M. L.
Marischler J. Kr.
Marowski M. Kr.
Marynowski J. 15
Marynowski M. 23
Mazurkiewicz D. 32
Mayer J. 19
Mayzel T. 46
Męciński K. 4
Medwej A 40
Meisels J. 60
Meisels Z. 23
Mehrer H. L.
Mehrer J. 56
Mendelsburg H. Kr.
Merczyński E. L.
Merunowicz J. L.
Meth S. 9
Metzger J. 63
Mężyk J. 59
Michalik Fr. 46
Michalik J. 7
Michalski W. 60
Miczulski A. Kr.
Mikołajski S. 20
Mildner J. 12
Milerowicz J. 8
Milewski T. Kr.
Millet A. 14
Miodoński Fr. Kr.
Mironowicz K. 60
Moch J. 47
Mohr D. 42
Mołczkowski D. 58
Momidłowskl S. Kr.
Momidłowski W. 61
Morawiecki J. 68
Mossing K. L.
Mosler M. 5
Mossor K. 49
Moszkowicz J. 62
Mukowicz E. L.
Murdzieński F. Kr.
Muszkiet K. 72
Münz E. Kr.
Münzer M. 62
Mydlarski W. 44.

Nacht F. 10
Najedło F. 55
Natter W. 24
Nawrat S. 68
Neschling L. 16
Neumann E. 18
Neumann S. 10
Neusser G. 36
Nidecki A. 33
Niesiołowski W. 52
Niezabitowski A. 46
Niziołek P. 9
Nodzyński B. 3
Nowak Jul. Kr.

Nowak J. 16
Nowak Z. **Kr.**
Nycz W. 1
Nycz H. 42

Obaliński A. **Kr.**
Obst S. **L.**
Obtułowicz F. **L.**
Ochsenhorn M. 58
Ochsenhorn Ch. 62
Odrobina J. 34
Oettinger J. **Kr.**
Olpiński J. 65
Olszewski B. **Kr.**
Omeis J. 53
Opieński J. 72
Opolski W. **L.**
Opydo F. 67
Orski J. 25
Orzechowski J. 20
Orzechowski L. 61
Orzeł J. 34
Ortyński W. 73
Ostafiński M. 58
Oświecimski S. 3
Ozarkiewicz E. 60
Ozimek S. 14
Ożarowski 48

Padelewski I. **Kr.**
Pajączkowski W. **L.**
Palester H. 21
Papee J. **L.**
Papieski A. 61
Palka K. 33
Pancewicz J. 68
Pareński S. **Kr.**
Paszkowski S. **Kr.**
Patryn J. 52
Pawlicki T. 30
Pawlikiewicz J. 69
Pawlikowski A. **L.**
Pelczar Z. **Kr.**
Penner J. 17
Pertak M. 58
Peszkowski A. 33
Peters J. 12
Piasecki W. 43
Piaskiewicz W. 29
Piątkowski M. **Kr.**
Pieniążek P. **Kr.**
Pietrzycki A. 7
Pilzer H. 63
Piotrowski E. 68
Piotrowski G. **L.**
Piotrowski L.
Piórko A. 3
Pisek W. **L.**
Pivel E. **L.**
Plech A. 23
Pluciński M. 36
Płochocki T. 42
Pochroń J. 63
Podlewski K. **L.**
Podłuski M. 16
Podobiński A. 68
Pohorecki W. 22
Ponikło S. **Kr.**
Pordes M. 38
Prebendowski S.
Prochaska T. 27.
Prus J. **L.**
Przesmycki J. 18
Przybylski W. 42
Przysłopski J. 32
Puchalski S. 15

Raczyński J. **Kr.**
Radecki P. **Kr.**
Radlmesser R. 72
Rapaport J. **L.**
Rapp L. **L.**
Rawski A. 40
Reifer A. 61
Reinhold J. **L.**
Reinhold Z. **L.**
Reiss K. 32
Reiss Wł. **Kr.**
Regiec J. **Kr.**
Reitzes D. **L.**
Rencki R. **Kr.**
Richter A. 64
Richter F. 23
Richter J. 42
Riedmüller B. **Kr.**
Rieser 11
Riwczes F.
Robel W. 35
Roicki A. **L.**
Rokossowski W. **Kr.**
Roller F. 50
Rościszewski E. **Kr.**
Rosenberg A. **Kr.**
Rosenberg O. 58
Rosenblatt E. **Kr.**
Rosenfeld A. 62
Rosenzweig L. **L**
Rosner Al. **Kr.**
Rosner An. **Kr.**
Rosner Ig. **L.**
Rosner J. **L.**
Rosner M. 29
Rosenbusch L. 16
Rosenblüth E. 12
Rosenheck S. 29
Rossberger S. 23
Roszko A. 21
Roth A. 3
Roth J. 63
Różecki J. **Kr.**
Rozłucki M. 36
Rożański J. **L.**
Ruczka S. 46
Rudnicki K. 14
Rutkowski **Kr.**
Rutowski K. 3
Rydel L. **Kr.**
Rydygier L. **Kr.**

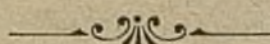
Salay 46
Satkowski Z. **Kr.**
Sawicki A. 9
Sawicki E. **L.**
Sawicki S. **L.**
Schaitter J. **Kr.**
Schaff S. 49
Schaffer W. 37
Schapira A. 6
Schein H. 43
Schlank M. 1
Schmeidler L. 23
Schmelkes M. **L.**
Schmerl A. 5
Schmidt E. **L.**
Schmidt F. 21
Schoeffer F. 46
Schneck K. 11
Schneider L. **Kr.**
Schney J. **L.**
Schöngut S. **Kr.**
Schorsch J. 29
Schramm H. **L.**
Schumann F. **K.**
Schützer L. 63
Schwarz A. **Kr.**
Ściborowski K. 34

Sciborowski W. Kr.
Segiel E. 52
Seifmann P. L.
Seidler A. 74
Seidner A. 5
Sędzielowski F. 50
Selzer J. L.
Sereth J. 55
Serbeński W. L.
Serkowski B. 60
Siedlecki J. Kr.
Sielski S. L.
Sieniewicz M. 52
Sieradzki A. L.
Sieradzki W. Kr.
Silbermann E.
Silberstein J. 29
Silberstein S. L.
Singer M. L.
Skakalski E. 68
Skalski W. 53
Skałkowski B. L.
Skałkowski W. L.
Skibicki A. 8
Skobel S. Kr.
Skomorowski J. 30
Skórczewski B. Kr.
Skowroński W. 63
Skórski M. 71
Skrzyński S. Kr.
Slawik K. 42
Slączka A. 46
Sliwiński M. Kr.
Slosarczyk A. 1
Slapa W. Kr.
Smitowski M. L.
Smolarski Z. 46
Smorągiewicz K. 54
Smutny K. L.
Sniežek L. 9
Sobieszczański L. 34
Sobolewski F. 6
Sobolewski K. 36
Sochanik S. L.
Sochański J. L.
Sokołowski H. Kr.
Sokal M. 10
Sokal J. 22
Solecki J. 52
Sołtysik S. 6
Spira R. Kr.
Spitzel J. 68
Sroczyński F. Kr.
Stachiewicz T. L.
Stanowski K. L.
Starachowicz J. Kr.
Stefanicki J. 58
Sternberg J. 37
Stopczański A. Kr.
Strojnowski E. L.
Strumiński A. 6
Steuermark 29
Stein E. 71
Steiner S. 68
Stahlberger T. 60
Stanko W. 63
Staniszewski W. 37
Stark J. L.
Steinhaus J. L.
Stokłosiński F.
Steinkeller H 11
Stoeckl A. 12
Stupnicki W. 27
Stoklassa J. 65
Strzechowski W. 60
Surzycki J. Kr.
Süsskind A. Kr.
Swiątek W. 68
Swiątkiewicz M. L.
Switalski L. Kr.
Swiderski B. 55
Swistun A. 62
Szafer W. 37
Szajna J. 74
Szajnowski W.
Szewczyk J. Kr.
Szymkiewicz K. Kr.
Szpilmann J. L.
Szymański H. 12
Szymonowicz W. 8
Szymonowicz W. Kr.
Stenzel B. 58
Szyszkowski W. 46
Sysak G. 29
Szczepański W. 52
Szczepański T. 52
Szołajski J. 62
Szostkiewicz S. 28
Sztembarth C. L.
Szulisławski R. L.
Szuszkiewicz P. L.
Szydłowski Z. L.
Szujnowski M. 5
Tabor B. 42
Tarchalski J. 67
Tarnawski A. 30
Taschmann A. L.
Tatarczuch W. L.
Teichmann L. Kr.
Teitelbaum M. 8
Teodorowicz T. 5
Terlecki A. 49
Tenner J. 17
Tiegermann Em. 17
Tislowitz P. Kr.
Tomanek J. L.
Torczyński T. Kr.
Trammer A. 63
Trybulec F. 46
Trzaskowski B. 23
Trzciniecki K. L.
Trzebicky R. Kr.
Turzański G. 23
Tuszyński F. Kr.
Tyszecki T. Kr.
Tyszkiewicz W. Kr.
Tyszkowski L. 16

Uchacz B. 39
Uhma Cz. L.
Uranowicz T. 8
Urech 57
Urich T. 4

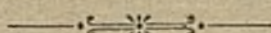
Vincenz A. 29

Wachholz L. L.
Wachtel A. L.
Wachtel Z. Kr.
Wagner A. L.
Wain J. 32
Walentowicz A. Kr.
Waligórski C. L.
Warzycki B. 37
Wągrowski K. 13
Wałczyński J. 63
Waligórski A. 47
Wasylewski T. 49
Wechsler E. L.
Wechsler L. 1
Wehr W. L.
Weigel J. L.
Weiss A. L.
Weissberg Z. 62
Węgrzynowski W. 70

SPIS CHIRURGÓW.

OGÓLNE PRZEPISY POCZTOWE.

Należytość za listy zwyczajne w całem państwie austr. do wagi 20 gr. ($^{0}/_{10}$ ł. cł.) jest 5 ct., nad 20 do 250 gr. (15 ł. cł.) 10 ct., listy takie mogą być przy oddaniu opłacone lub nie, a wtenczas za listy niefrankowane do 20 gr. 10 ct., od 20 do 250 gr. 15 ct., listy za mało frankowane podlegają tej samej opłacie, z tą różnicą, ze wartość przylepionych marek odlicza się.

Za listy, które w miejscu doręczane bywają, opłaca się: do 20 gr. 3 ct., od 20 do 250 gr. 6 ct. Za nieopłacone; opłaca odbiorca 6 ct. do 20 gr.; 9 ct. do 250 gr.

Listy kartkowe po 3 ct. dla doręczenia adresatom w miejscu nadania zamieszkałym, jakoteż listy kartkowe po 5 ct., które do wszystkich krajów monarchii austryackiej, Prus i Niemiec przesyłane być mogą.

Karty korespondencyjne po 2 ct. mogą być przesyłane do wszystkich krajów monarchii austryackiej, Prus i Niemiec — karty te można wysyłać zagranicę z dolepieniem odpowiedniej należytości. Karty korespondencyjne mogą być rekomendowane jak listy za opłatą 10 ct. za rekomendacyę, lub przylepieniem marki 10 ct.

Na listy rekomendowane otrzymuje się recepis. Należytość rekomendacyjna do wszystkich krajów europejskich wynosi 10 ct., zaś 5 ct. w miejscu nadania (loco).

Jeżeli nadawca po upływie pewnego czasu nie otrzymał odpowiedzi, natenczas ma prawo przy urzędzie nadawczym zrobić zapytanie (reklamacyę) za opłatą 10 ct. Jeżeli zaś był dołączony recepis zwrotny, natenczas reklamacya nie podlega żadnej opłacie; jeżeli pokaże się, że list zaginął, wtenczas ma prawo żądać wynagrodzenia 20 złr., gdy list był do miejsca w obrębie monarchii położonego adresowany, zaś 21 złr., gdy był za granicę wysłany.

Za granicę muszą być pieczętowane jedną lub dwiema pieczątkami, w kraju zaś mogą być tylko zalepiane. Listy rekomendowane do Prus i Niemiec mogą być posyłane na koszt adresata.

Druki. Do państwa Austryackiego, Bośni, Hercogowiny, ks. Lichtenstein oraz Niemiec wynosi opłata: do 50 gr. 2 ct., do 150 gr. 3 ct., do 250 gr. 5 ct., do 500 gr. 10 ct.; do 1 kilogr. 15 ct. Waga nie może przenosić kilogr. (2 fnt. cł.). Niedostatecznie opłaconych druków nie wysyła się, lecz zwrócone są oddawcom.

Listy pilne. Jeżeli oddawca życzy sobie, ażeby list natychmiast po odejściu do miejsca przeznaczenia był doręczonym, winien dopisać na kopercie po lewej stronie u dołu *„doręczyć zaraz przez umyślnego posłańca“* (expres). Za to dopłaca się 15 ct., jeśli adresat mieszka w miejscu, gdzie się znajduje urząd

pocztowy. Za każde $7\frac{1}{2}$ kilometra (milę) odległości od urzędu pocztowego płaci się posłańcowi 50 ct., zawsze jednak adresat jest odpowiedzialny za uiszczenie przypadającej kwoty. Na kopercie można i godzinę oznaczyć, o której list musi być koniecznie wręczony. — Należytość uiszcza się przylepianiem marek odpowiedniej wartości, zaś przy pieniężnych, gotówką. Za doręczenie awiza razem z przesyłką opłata wynosi 30 ct.

Taryfa opłaty listów.

Do	Należytość za opłatę				
	Listy		kor. kart.	Druki	
	za każde gr.	cnt.	cnt.	za każde gr.	cnt.
Belgii, Bułgaryi, Chin (p. Rosyę)	15	10	5	50	3
Danii i Islandyi	„	10	5	50	3
Egiptu	„	„	„	„	„
Niemiec z Alzacyą i Lotaryngią,	do 15	5		do 50	2
Helgoland i Luxenburg . . .				„ 250	5
	nad 15	10	2	„ 500	10
	— 250			„ 1000	15
Francyi z Algierem	15	10	5	50	3
Gibraltar przez Niemcy	15	10	5	50	3
Grecyi i wysp Japońskich, Korfu, Cefalonia, Zante	15	10	5	50	3
Wielkiej Brytanii i Irlandyi . . .	15	10	5	50	3
Włoch	15	10	5	50	3
Czarnogóry	15	7	4	50	2
Niederlandów	15	10	5	50	3
Norwegii	15	10	5	50	3
Persyi przez Rosyę	„	„	„	„	„
Portugalii z Maderą i w. Azorskich	15	10	5	50	3
Rumunii (Mołdawii i Wołoszczyzny)	15	10	5	50	3
Rosyi z Polską	15	10	5	50	3
Stany Zjednocz. Północn. Ameryki	„	„	„	„	„
Szwajcaryi	15	10	5	50	3
Serbii (z Węgier)	15	5	4	50	2
Serbii (z Austryi)	15	7	3	50	2
Hiszpanii	15	10	5	50	3
Turcyi europ. i azyatyckiej przez Tryest, Belgrad, Orsowę . . .	15	10	5	50	3

Listy z pieniądzmi winny być zaopatrzone w kopercie trwałej pięcioma pieczęciami, w urzędowej zaś kopercie dwiema, lub też jeżeli wartość przenosi 500 złr., a waga 250 gramów, przynieść je można na pocztę, ale nie zapieczętowane, aby urzędnik mógł sprawdzić kwotę znajdującą się w nich, wten-

czas jednak portoryum musi być zaraz uiszczone i wynosi 50% więcej, niż zwyczajne.

Gotówkę brzęczącą posyłając, należy obwinąć w papier i przypieczętować wewnątrz koperty, aby się nie poruszała.

Opakowanie. Przedmioty małej wartości, którym przyciśnięcie nie szkodzi, nie przepuszczające tłuszczu lub wilgoci, nie przenoszące ciężaru 5 kilogr., na nie wielką odległość pakować można w papier mocny i obwiązać sznurkiem.

Powziątki pocztowe w kraju (Nachnahme). Wolno wysyłać przesyłki do wszystkich w kraju poczt monarchii austr., jakoteż węgierskiej za pobraniem do wysokości 500 złr.

Przekazy pieniężne (Postanweisungen). Za pośrednictwem urzędów pocztowych można przekazywać wypłaty w kraju do wysokości 500 złr. w. a.

Przesyłający opłaca porto przylepieniem marki do 10 złr. 5 cnt., od 10 do 50 złr. 10 cnt., do 150 złr. 20 ct., od 150 do 300 złr. 30 ct., od 300 do 500 złr. 50 ct.

Drogą zaś telegraficzną przyjmują i wypłacają przekazy pieniężne i znaczki pocztowe (Postanweisungen) do wysokości 500 złr. w. a. Przy posyłkach przekazów drogą telegraficzną opłata pocztowa jest ta sama, co przy przekazach zwykłych, z dodatkiem opłaty depeszy zawisłej od ilości słów.

Przekazy za granicę mogą być przesyłane do całych Niemiec, Szwajcaryi, Bawaryi i Wirtembergu, Bułgaryi, Rumunii, Turcyi i Egiptu, jako też do Stanów zjednoczonych Ameryki, jak również ze wszystkich tych krajów do Monarchii austr. i węgierskiej. Blankiety są inne jak w kraju. Kwoty mogą być przesyłane do wysokości 200 złr. albo 400 marek czyli 500 franków.

Zlecenia pocztowe. Za pośrednictwem urzędów pocztowych można ściągać od innych osób drobne wierzytelności do wysokości 500 złr. Blankietów nabywa się w urzędach pocztowych po cenie ½ centa; a dołączywszy dokument (n. p. weksel, rachunek lub kwit itp., przesyła się w kopercie zapieczętowanej, jako opłacony list polecony pod adresem urzędu pocztowego, gdzie debent mieszka.

W razie uiszczenia kwoty na blankiecie wyrażonej, wydaje poczta adresatowi załączone dokumenta, a pieniądze przesyła wierzycielowi za przekazem, po strąceniu zwykłej należytości przekazowej.

Zlecenia pocztowe są do Niemiec dozwolone i do Bośni i Hercogowiny, Belgii, Egiptu, Francyi, Włoch, Luxemburgu, Niederland, Norwegii, Rumunii, Szwecyi, Tunisu i Turcyi; w takim razie wierzytelności obliczają się na austryacką monetę wedle kursu wiedeńskiego.

Na jednym blankiecie można najwyżej 5 zleceń naraz wysyłać, ale nie trzeba zapomnieć o dołączeniu dokumentu każdego zlecenia, gdyż w takim razie zlecenie musiałoby być zwrócone bez skutku po upływie dni 14.

PORADNIK TELEGRAFICZNY.

W depeszach europejskich 15, w poza europ. 10 liter stanowi jedno słowo, wyraz więcej liter liczący, liczy się za dwa. Pięć cyfer w europ., 3 cyfry w poza europ. depeszach, stanowią słowo.

Bliższe oznaczenie, w jaki sposób chce oddawca przesłać depeszę, można w sposób skrócony oznaczać, dwie takie zgłoski liczą się za słowo.

Mp. Depesza do rąk własnych adresata.

D. Pilno. Depesza taka ma pierwszeństwo przed innemi; (taksa potrójna).

Rp. Odpowiedź zapłacona. Należytość zależy od ilości żądanej odpowiedzi.

Rpd. Odpowiedź zapłacona pilna. Należytość jak przy depeszy pilnej.

Xp. Posłaniec zapłacony.

Na żądanie nadawcy, można otrzymać recepis za opłatą 5 ct.

Nadawca może zażądać wstrzymania depeszy, lub jeżeli już wysłana, wstrzymać doręczenie tejże, w pierwszym przypadku otrzymuje zwrot opłaty po strąceniu 25 ct., w drugim przypadku musi nadać nową depeszę.

Opłata składa się:

I. W monarchii austro-węg., do ks. Lichtenstein, Bośni, Hercogowiny i do Niemiec za każde słowo 3 ct., opłata musi wynosić najmniej 30 ct., czyli że depesza złożona z mniej niż 10 słów kosztuje tak samo jak 10 słów 30 ct.

II. Taksa ogólna przy depeszach zagranicznych wynosi 30 ct. a prócz tego za pojedyncze słowo:

Algier i Tunis		13 ct.
Ameryka północna		57 „
„ południowa	4 Złr.	45 „
Anglia		13 „
Belgia, Dania i Niderlandy		11 „
Czarnogóra, Niemcy Szwajcarya i Serbia		4 „
Bulgarya		9 „
Egipt		84 „
Francya		8 „
Grecya		22 „
Hiszpania i Turcya eur.		14 „
Holandya		11 „
Portugalia		17 „
Rumunia		6 „
Rosya i Szwecya		12 „
Włochy		8 „

SKALA STEMPLOWA.

SKALA I.

na weksle.

						zlr. ct.
			Do	75	zlr.	—·05
nad	75	zlr.	„	150	„	—·10
„	150	„	„	300	„	—·20
„	300	„	„	450	„	—·30
„	450	„	„	600	„	—·40
„	600	„	„	750	„	—·50
„	750	„	„	900	„	—·60
„	900	„	„	1050	„	—·70
„	1050	„	„	1200	„	—·80
„	1200	„	„	1350	„	—·90
„	1350	„	„	1500	„	1·—
„	1500	„	„	3000	„	2·—
„	3000	„	„	4500	„	3·—
„	4500	„	„	6000	„	4·—
„	6000	„	„	7500	„	5·—
„	7500	„	„	9000	„	6·—
„	9000	„	„	10500	„	7·—
„	10500	„	„	12000	„	8·—
„	12000	„	„	13500	„	9.—

Od każdych zaś następnych 1500 zlr. o 1 zlr. więcej, przyczem jednak kwoty poniżej 1500 zlr. uważane będą za pełne.

SKALA II.

kwity i dokumenta w sprawach prawnych.

						zlr. ct.
			Do	20	zlr.	—·07
nad	20	zlr.	„	40	„	—·13
„	40	„	„	60	„	—·19
„	60	„	„	100	„	—·32
„	100	„	„	200	„	—·63
„	200	„	„	300	„	—·94
„	300	„	„	400	„	1·25
„	400	„	„	800	„	2·50
„	800	„	„	1200	„	3·75
„	1200	„	„	1600	„	5·—
„	1600	„	„	2000	„	6·25
„	2000	„	„	2400	„	7·50
„	2400	„	„	3200	„	10·—
„	3200	„	„	4000	„	12·50
„	4000	„	„	4800	„	15·—
„	4800	„	„	5600	„	17·50
„	5600	„	„	6400	„	20·—
„	6400	„	„	7200	„	22·50
„	7200	„	„	8000	„	25·—

Nad 8000 zlr. od każdych 400 zlr. opłaconą być ma należytość wraz z nadzwyczajnym dodatkiem po zlr. 1 ct. 25, przyczem sumy niżej 400 zlr. uważają się jako pełne.

SKALA III.

ugody pożyczkowe, kontrakty służbowe, kwity na wygrane loteryjne.

						zlr. ct.
			Do	10	zlr.	—·07
nad	10	zlr.	„	20	„	—·13
„	20	„	„	30	„	—·19
„	30	„	„	50	„	—·32
„	50	„	„	100	„	—·63
„	100	„	„	150	„	—·94
„	150	„	„	200	„	1·25
„	200	„	„	400	„	2·50
„	400	„	„	600	„	3·75
„	600	„	„	800	„	5·—

						zlr. ct.
nad	800	zlr.	Do	1000	zlr.	6·25
„	1000	„	„	1200	„	7·50
„	1200	„	„	1600	„	10·—
„	1600	„	„	2000	„	12.50
„	2000	„	„	2400	„	15·—
„	2400	„	„	2800	„	17·50
„	2800	„	„	3200	„	20·—
„	3200	„	„	3600	„	22·50
„	3600	„	„	4000	„	25·—

Nad 4000 zlr. od każdych 200 zlr. opłacaną być ma należytość wraz z nadzwyczajnym dodatkiem po 1 zlr. 25 ct., przyczem sumy niżej 200 zlr. uważają się jako pełne.

Notatnik

na rok

1895.

KWARTAŁ I.

1. Wtorek. **Nowy Rok.**

2. Środa.

3. Czwartek.

4. Piątek.

5. Sobota.

6. Niedziela. Trzech Króli.

7. Poniedziałek.

8. Wtorek.

9. Środa.

10. Czwartek.

11. Piątek.

12. Sobota.

13. Niedziela.	14. Poniedziałek.

15. Wtorek.

16. Środa.

17. Czwartek.

18. Piątek.

19. Sobota.

20. Niedziela.

21. Poniedziałek.

22. Wtorek.

23. Środa.

24. Czwartek.

25. Piątek.

26. Sobota.

27. Niedziela.

28. Poniedziałek.

29. Wtorek.

30. Środa.

31. Czwartek.

1. Piątek.	2. Sobota. **Ocz. N. M. P.**

3. Niedziela.

4. Poniedziałek.

5. Wtorek.

6. Środa.

7. Czwartek.

8. Piątek.

9. Sobota.

10. Niedziela.

11. Poniedziałek.

12. Wtorek.

13. Środa.

14. Czwartek.

15. Piątek.

16. Sobota.

17. **Niedziela.**

18. Poniedziałek.

19. Wtorek.

20. Środa.

21. Czwartek.

22. Piątek.

23. Sobota.

24. Niedziela.

25. Poniedziałek.

26. Wtorek.

27. Środa.

28 Czwartek.

1. Piątek.

2. Sobota.

3. Niedziela.

4. Poniedziałek.

5. Wtorek.	6. Środa.

7. Czwartek.

8. Piątek.

9. Sobota.

10. Niedziela.

11. Poniedziałek.

12. Wtorek.

13. Środa.

14. Czwartek.

15. Piątek.

16. Sobota.

17. Niedziela.	**18.** Poniedziałek.

19. Wtorek.

20. Środa.

21. Czwartek.

22. Piątek.

23. Sobota.

24. Niedziela.

25. Poniedz. **Zwiast. N. M. P.**

26. Wtorek.

27. Środa.	**28.** Czwartek.

29. Piątek.	**30.** Sobota.

31. Niedziela.

ADRESA.

ADRESA.

Notatnik

na rok

1895.

KWARTAŁ II.

1. Poniedziałek.	2. Wtorek.

3. Środa.

4. Czwartek.

5. Piątek.	**6.** Sobota.

7. Niedziela.

8. Poniedziałek.

9. Wtorek.

10. Środa.

11. Czwartek.

12. Piątek.

13. Sobota.

14. Niedziela. Wielk. Zm.

15. Poniedziałek. **Wielkan.**

16. Wtorek.

17. Środa.	**18.** Czwartek.

19. Piątek.

20. Sobota.

21. **Niedziela.**

22. Poniedziałek.

23. Wtorek.

24. Środa.

25. Czwartek.	**26.** Piątek.

27. Sobota.

28. Niedziela.

29. Poniedziałek.

30. Wtorek.

1. Środa.

2. Czwartek.

3. Piątek.

4. Sobota.

5. Niedziela.	6. Poniedziałek.

7. Wtorek.

8. Środa. **Stanisł. bisk.**

9. Czwartek.

10. Piątek.

11. Sobota.

12. Niedziela.

13. Poniedziałek.

14. Wtorek.

15. Środa.

16. Czwartek.

17. Piątek.	**18.** Sobota.

19. Niedziela.

20. Poniedziałek.

21. Wtorek.

22. Środa.

23. Czwartek. **Wniebowst.**

24. Piątek.

25. Sobota.

26. Niedziela.

27. Poniedziałek.

28. Wtorek.

29. Środa.

30. Czwartek.

31. Piątek.

1. Sobota.	**2. Niedziela. Zesł. Ducha .ś.**

3. Poniedziałek. **Świątecz.**	4. Wtorek.

5. Środa.

6. Czwartek.

7. Piątek.

8. Sobota.

9. Niedziela.

10. Poniedziałek.

11. Wtorek.	**12.** Sroda.

13. Czwartek. **Boże Ciało.**

14. Piątek.

15. Sobota.

16. Niedziela.

17. Poniedziałek.	**18.** Wtorek.

19. Sroda.	**20.** Czwartek.

21. Piątek.

22. Sobota.

23. Niedziela.

24. Poniedziałek.

25. Wtorek.

26. Środa.

27. Czwartek.	**28.** Piątek.

29. Sobota. **Piotra i Pawła.**

30. **Niedziela.**

ADRESA.

ADRESA.

Notatnik

na rok

1895.

KWARTAŁ III.

LIPIEC.

1. Poniedziałek.

2. Wtorek.

3. Środa.

4. Czwartek.

5. Piątek.	**6.** Sobota.

7. Niedziela.

8. Poniedziałek.

9. Wtorek.	**10.** Środa..

11. Czwartek.

12. Piątek.

13. Sobota.	**14. Niedziela.**

15. Poniedziałek.

16. Wtorek.

17. Środa.

18. Czwartek.

19. Piątek.

20. Sobota.

21. Niedziela.

22. Poniedziałek.

23. Wtorek.

24. Środa.

25. Czwartek.

26. Piątek.

27. Sobota.	**28. Niedziela.**

29. Poniedziałek.

30. Wtorek.

31. Środa.

1. Czwartek.	**2.** Piątek.

3. Sobota.

4. Niedziela.

5. Poniedziałek.	**6.** Wtorek.

7. Środa.	8. Czwartek.

9. Piątek.	10. Sobota.

11. Niedziela.

12. Poniedziałek.

13. Wtorek.

14. Środa.

15. Czwartek. **Wniebowz.**

16. Piątek.

17. Sobota.	**18. Niedziela.**

19. Poniedziałek.

20. Wtorek.

21. Środa.

22. Czwartek.

23. Piątek.

24. Sobota.

25. Niedziela.

26. Poniedziałek.

27. Wtorek.

28. Środa.

29. Czwartek.

30. Piątek.

31. Sobota.

1. Niedziela.	2. Poniedziałek.

3. Wtorek.	4. Środa.

5. Czwartek.

6. Piątek.

7. Sobota.	**8. Niedziela. Narodz. N. M. P.**

9. Poniedziałek.	**10.** Wtorek.

11. Środa.

12. Czwartek.

13. Piątek.	**14.** Sobota.

15. Niedziela.

16. Poniedziałek.

17. Wtorek.

18. Środa.

19. Czwartek.	20. Piątek.

21. Sobota.

22. Niedziela.

23. Poniedziałek.

24. Wtorek.

25. Środa.	**26.** Czwartek.

27. Piątek.

28. Sobota.

29. Niedziela.

30. Poniedziałek.

ADRESA.

Notatnik

na rok

1895.

KWARTAŁ IV.

PAŹDZIERNIK.

1. Wtorek.

2. Środa.

3. Czwartek.

4. Piątek.

5. Sobota.

6. Niedziela.

7. Poniedziałek.	**8.** Wtorek.

9. Środa..

10. Czwartek.

11. Piątek.	**12.** Sobota.

13. Niedziela.

14. Poniedziałek.

15. Wtorek.

16. Środa.

17. Czwartek.

18. Piątek.

19. Sobota.

20. Niedziela.

21. Poniedziałek.

22. Wtorek.

23. Środa.

24. Czwartek.

25. Piątek.

26. Sobota.

27. Niedziela.

28. Poniedziałek.

29. Wtorek.

30. Środa.

31. Czwartek.

1. Piątek. **Wszystkich Św.**

2. Sobota.

3. Niedziela.

4. Poniedziałek.

5. Wtorek.

6. Środa.

7. Czwartek.

8. Piątek.

9. Sobota.

10. Niedziela.

11. Poniedziałek.

12. Wtorek.

13. Środa.

14. Czwartek.

15. Piątek.

16. Sobota.

17. Niedziela.

18. Poniedziałek.

19. Wtorek.

20. Środa.

21. Czwartek.

22. Piątek.

23. Sobota.

24. Niedziela.

25. Poniedziałek.

26. Wtorek.

27. Środa.

28. Czwartek.

29. Piątek.

30. Sobota.

1. Niedziela.

2. Poniedziałek.

3. Wtorek.

4. Środa.

5. Czwartek.

6. Piątek.

7. Sobota.

8. Niedziela Niep. Pocz.

9. Poniedziałek.

10. Wtorek.

11. Środa.

12. Czwartek.

13. Piątek.

14. Sobota.

15. Niedziela.

16. Poniedziałek.

17. Wtorek.

18. Środa.

19. Czwartek.

20. Piątek.

21. Sobota.

22. Niedziela.

23. Poniedziałek.

24. Wtorek.

25. Środa. **Boże Nar.**

26. Czwartek. **Szczep. m.**

27. Piątek.

28. Sobota.

29. Niedziela.

30. Poniedziałek.

31. Wtorek.

ADRESA.

